Arnold van Rummen

Caspar Hendrik van Boekel

bron
Caspar Hendrik van Boekel, *Arnold van Rummen*. Gysdaele, Gent 1847

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/boek013arno01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

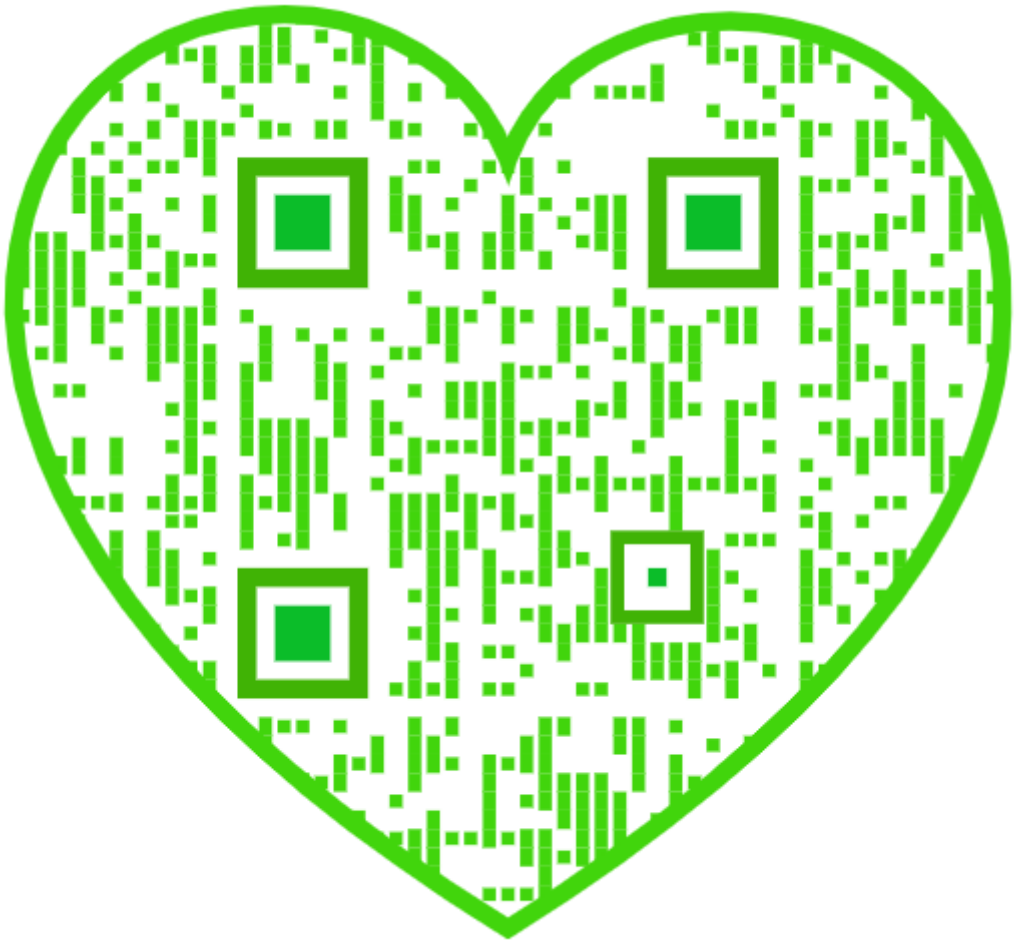

Caspar Hendrik van Boekel, ***Arnold van Rummen***

Voorrede.

De hooge en edele zending van den volksschryver bestaet voornamelyk in het onverpoosde medewerken aen de beschaving en wetenschappelyke verlichting zyner landgenooten; in het verspreiden van nuttige kennissen en ware nationale denkbeelden onder alle standen der maetschappy.

Geen' magtiger hefboom kan hy, ter bereiking van dit grootsch doelwit, aenwenden, dan de getrouwe en dramatische voorstelling der manhafte deugden, der schoone en verhevene daden onzer roemryke voorouders; - onvergankelyke bloemen, waermede elk tydvak onzer vaderlandsche geschiedenis zoo ruimschoots doorzaeid is!

De verdienstelykste schryvers, de sieraden der luisterryk herboren letterkunde van Belgenland, begrepen sinds lange de waerheid dezer grondstelling. Zoowel het waelsche, als 't vlaemsche gedeelte onzes koningryks zagen mannen opstaen, die, gelyk voortyds de profeten Israëls, hunne krachtvolle stemmen verhieven, met het wapen des woords de afgoden verbryzelden, en moedig het verslindend wangedrocht der volksverbastering bevochten.... Mannen, die in treffende toonen en welluidende heldenzangen het hart hunner broederen doordrongen met het bewustzyn hunner eigenwaerde; met het heilige gevoel der vaderlandsliefde.

De middeneeuwsche historie van Vlaenderen, Braband en Henegouwe, de zoo langdurende als hardnekkige stryd ter vestiging der onafhankelyke steden en gemeenten, boden hiertoe vooral overvloedige bronnen aen, welke dan ook met

aendrift bezocht en, als 't ware, uitgeput werden. Hetzy verpersoonlykt op ons vaderlandsch tooneel, of wel meesterlyk afgeschetst in geschiedkundige romans, bleven er weinig vermaerde helden of kunstenaers onverheerlykt. Antwerpen en Luik volgden moedig deze groote nationale beweging van Vlaenderen en Braband. Standbeelden werden opgerigt aen het voorgeslacht, en eene menigte jeugdige zangers deden het roemlied der vaderen langs alle oorden liefelyk wedergalmen.

Een enkel gewest onzes vaderlands werd echter, onder dit opzigt, als een stiefkind verstooten en vergeten. Niemand trok zich zyn lot aen. Het is waer, dit gewest speelde eene minbeduidende rol in de latere gebeurtenissen des lands; 't is waer, dat de regten zyner bewooners in alle eeuwen miskend werden, en zyn steeds betwistte bodem zelfs nog onlangs ten speelbal diende voor staetkundige kuiperyen.... En nogtans is welligt geen enkel der overige gewesten van Belgie zoo belangryk voor deszelfs roemhistorie; zoo gewigtig in de geschiedenis der vermaerde volkeren, als die schoone en schilderachtige landstreek, gedeeltelyk langs den Maesstroom gelegen, en voortyds algemeen onder den naem van Hesbaeijen bekend.

Byzonder opmerkelyk blyft het tevens, dat, ter-

wyl de overige gedeelten van vlaemsch Belgie, by verloop van tyd, meest allen den verbasterenden invloed ondergingen der vreemde heerschappyen, welke zich onophoudelyk in onze steeds zoo gretig begeerde provincien als verdrongen, men in die zoo merkwaerdige landstreek tusschen de Maes, Braband en Antwerpen, onze voorvaderlyke tael en zeden grootendeels nog in derzelver oorspronkelyke vormen terug vindt; dat het oude Dietsch in geheel Limburg door alle standen der samenleving by voorkeur blyft gesproken worden; dat, tot heden, niet veel fransche moden noch gebruiken aldaer wortel konden schieten, en dat de deugden van hun edel voorgeslacht, met het roemryke verhael van deszelfs langdurende worstelingen voor vryheid en volksgeluk, er van vader op zoon erfelyk worden voortgeplant.

Is het dan niet zeer bevreemdend, dat tot heden schier geen enkel nationael schryver de oude woonplaets der Nerviers en Tongeren ten onderwerp koze, 't zy voor ernstige geschiedverhalen, of wel ter schetsing van romantische tafereelen? Van waer die onverschilligheid voor dat door Caesar en Tacitus verheerlykte heldenland? 't Is zeker, dat de bouwstoffen hiertoe, hoe veelvuldig voor den diepzinnigen navorscher, toch geenszins ruimschoots by

de hand liggen voor hen, die slechts op hun gemak de bloemen onzer vaderlandsche historie wegplukken. Vlaenderen, Braband en Henegouwe leverden eene menigte kronyken, waerin tot de minste geschiedkundige byzonderheden zorgvuldig geboekstaefd werden; ook Luik had zyne middeneeuwsche schryvers. Doch het belangryke Hesbaeijen, na de verbrokkeling van het Austrasische ryk in leenroerige staten gesplitst, welke door magtiger en roofzuchtige naburen aenhoudend belaegd en betwist werden, onderging het lot van het even zoo miskende Noordbraband. Als wingewesten beschouwd en vernederd, zag men ze meestal in de schaduw geplaetst van heerschzuchtige overweldigers, en - wat het onregtvaerdigste en onvergeeflykste is - de geschiedenis hunner vermaerde zonen, de groote daden hunner volkshelden, het roemverhael hunner geleerden en kunstenaers; dit alles werd verminkt, verduisterd en vervalscht door vyandige of partydige schryvers: schier de eenigen, die zich meer bepaeld bezig hielden met de behandeling der gebeurtenissen van dien schynbaren uithoek des vaderlands.

Als een aengenamen, ja duerbaren pligt hebben wy het derhalve beschouwd, die belangryke

landstreek, zoo dikwyls verguisd en ter prooije geleverd van staetkundige mishandelingen, eenigzins uit hare vergetelheid te trekken. Als dankbare zoon van den lande, bragten wy dit offer aen de geheiligde nagedachtenis onzer roemruchte voorouders, en als regtzinnig vaderlandsch schryver poogden wy, volgens ons zwak vermogen, de bittere beleedigingen te herstellen, gepleegd door trouwlooze kronykers, die, aengedreven door partydige eigenbelangzucht, de merkwaerdigste en meestvereerende gebeurtenissen der Maesoevers in een valsch daglicht stelden.

Wy kozen hiertoe vooreerst de geschiedenis van het graefschap Loon, voorzeker een der schoonste en voornaemste leenroerige staten, welke in de middeneeuwen in ons land bestonden, en die tevens een gedeelte van het tegenwoordige Braband besloeg. De treurige val van dat graefschap, na een glansryk aenzyn van byna zes eeuwen, benevens deszelfs onwettige inlyving aen het prinsdom Luik, namen wy tot onderwerp van dit oorspronkelyk romantisch tafereel, het eerste nog, dat, by ons weten, over deze zoo ryke als gewigtige stoffe werd uitgegeven.

De eerherstelling van den edelen, doch miskenden graeflyken volksheld ARNOLD VAN RUMMEN; de

verheffing van dien moedigen verdediger der onafhankelykheid zyns vaderlands; de welverdiende hulde aen den braven vorst, die zyn goed en bloed ten pande stelde tot behoud der regten zyner hem lievende onderdanen, en die, na den hardnekkigsten stryd tegen de tienvoude overmagt der begeerige en getergde Luikenaers, bezweek als laetste graef van Loon, als martelaer voor de zaek des volks en der vryheid....

Zulks was ons hoofddoel by de samenstelling van dit geschiedkundig werk.

Geene ligte taek ondernamen wy; doch wy koesteren de zoete hoop, dat de vruchten van onzen arbeid geenszins met onverschilligheid zullen ontvangen worden by onze kunst- en vaderlandslievende medeburgers. Wy durven vertrouwen, de grondslagen gelegd te hebben voor het nationael gedenkteeken, welk ongetwyfeld Braband en Limburg eenmael zullen oprigten ter eere van een' der grootste mannen, waerop zy in hunne middeneeuwsche geschiedenis zich verhoovaerdigen mogen; aen hem, die, gelyk een andere Artevelde, door trouwlooze vyanden reeds te lang gelasterd en vernederd werd als een oproerig krygsman, en wiens gezaligde schim ook reeds sedert een vyftal eeuwen rondwaert, zonder dat het ondankbare nageslacht zyn beroemden

naem en zyne uitstekende verdiensten op eene hem waerdige wyze huldigde en vereeuwigde....

De heerschende smaek onzer eeuwe, by geschiedkundige lektuer, helt algemeen over naer den romantischen vorm. Wy volgden dezen dan ook by de dramatische ontwikkeling van den val des graefschaps Loon. Nogtans zal men in dit boek geene verdichte persoonen noch verzonnen hoofdgebeurtenissen aentreffen. Hoezeer onderscheidene meesters in dit *genre,* en vooral nog al veel beroemde fransche schryvers, zich de vryheid dier inlassching veroorlooven, ja zelfs de geschiedenis durven verdraeijen ten gevalle van het ideale romantische, gelooven wy het echter behoedzaem en zeer nuttig, hun voorbeeld hierin nooit te volgen; dewyl zulks, hoe bekoorlyk somwylen, schadelyk en gevaerlyk wordt voor den lezer, dien men op zulke wyze in eenen doolhof voert, waer hy het wezenlyke van het fabelachtige niet meer weet te onderscheiden.

Al de aengehaelde, voorname geschiedkundige daedzaken steunen op waerheid. Geene door ons brein geschapene helden spelen eene rol in de menigvuldige veldslagen, welke wy noodwendig moesten beschryven; en ook de tot heden onbekend gebleven en belangryke byzonderheden betrekkelyk onze vlaemsche heldin ELISABETH, hoezeer in

een romantisch kleed gewikkeld, zyn niettemin juist en nauwkeurig. De door ons ingelaschte '*Oorlogen der Awans en Waroux,* (waervan insgelyks nog geen enkel verhael in het Nederduitsch verscheen) hoe zonderling en luimig, zyn toch volstrekt geen spel der verbeelding, maer eene getrouwe bewerking naer de aenteekeningen der meestgeachte kronyken van dat woelige tydvak.

Eindelyk, wy hebben getracht in ons werk het nuttige met het aengename te vereenigen; in de hoop, dat hetzelve iets zal mogen bydragen tot de meer bepaelde kennis onzer vaderlandsche historie in 't algemeen, en meer byzonder tot die van het oude graefschap Loon.

Mogte het tevens eenigzins strekken ter opwekking van ware vaderlandsche gevoelens, tot bevordering van volksbeschaving en vlaemsche nationaliteit; dan zouden wy onzen arbeid ruimschoots beloond achten.

Gent, *den* 1^{en} *van Oogstmaend* 1847.

DE SCHRYVER.

Inleiding.
Het graefschap Loon.

Het Graefschap Loon.

> C'est dans cet ancien berceau des Francs, que s'est maintenu jusqu'à nos jours ce feu d'indépendance et de courage, qui animait les compagnons de Clovis.
> CHATEAUBRIAND.
> In die oude wieg der Franken gloeide, tot hedendaegs, dat vryheidsvuer, die edele zucht tot onafhankelykheid, waermede Clovis dappere wapenbroeders bezield waren.

Aen Belgie's noordoostelyken grensrand vindt men eene landstreek, niet alleen merkwaerdig wegens derzelver schilderachtige ligging langs den kronkelenden boord van den Maesstroom, maer

ook vooral door de groote en gewigtige gebeurtenissen, welke op haren oudberoemden bodem plaets hadden.

Geene eeuw vloeide er terug in den schoot des Oneindigen, zonder dit gewest gekenmerkt te hebben door belangryke voorvallen en zonderlinge lotverwisselingen. Elk vervlogen tydvak liet er de sporen achter der hevigste staets-en oorlogsschokken, veroorzaekt door den krygszuchtigen aerd zyner bewooners en dezer onderlinge familietwisten; of wel door de roofachtige aenvallen van begeerige naburen, die immer gretig vlamden op het bezit van zulken schoonen en ryken buit.

Hedendaegs nog is dat historieke land, ten gevolge eener ons heugende staetsomwenteling, als 't ware, in twee stukken gesplitst, en hetzelve schynt, met al zyne trotsche en verhevene herinneringen, door de romantische geschiedschryvers over het algemeen miskend of vergeten te worden als eene kleine en onbeduidende uithoek.

Nogtans lieten ons de vergrysde kronyken van het romeinsche keizerryk, de jaerboeken van Caesar, Plinius en Tacitus reeds eenige zeer wetenswaerdige byzonderheden na betrekkelyk dat gedeelte der maesoevers en deszelfs vroegste bezitters, van wier moed en heldendaden zy allen, ofschoon door overheerschende en afgunstige vyanden geschreven, met gedwongen eerbied, ja zelfs met ophef gewagen. De middeneeuwsche rymelaers spreken er zeer oppervlakkig over, en maer zeer weinigen onzer latere geleerden, dich-

ters of schilders verheerlykten die roemvolle oorden door hunne zangen of geestgewrochten.

En evenwel is welligt geen enkel gedeelte onzes vaderlands zoo aenmerkelyk voor deszelfs oud historieboek... geen eenig, welks naem waerdiger zy met gulden letters te schitteren in de ry der vermaerdste landen en volkeren van den aerdbol.

Immers, op die schier vergeten plek vestigden zich, meer dan drie eeuwen vóor de christelyke tydrekening, onze dappere voorvaders, de *Belgen,* die, te nauw beperkt in hunne valleijen langs den Donauw, den zuidelyken bergketen van Europa overklommen, en van den Hemus tot in het magtige koningryk Macedonie drongen, alwaer zy, na de ondergane weigering van gastvryen doortogt, onder hun onsterfelyken aenvoerder *Belgios,* met ongelyke wapenen het zoo geduchte als talryke leger versloegen van den geweldigen Ptolomeus, opvolger van Alexander den Grooten.

Van dien vruchtbaren zoom der Maesrivier dreven zy de stoute volksstammen der *Gallen* naer het zuiden; breidden hun gebied uit van den Ryn tot de Seine, en veroverden het woeste Brittanje, alwaer *Brennus* den landbouw met de tael en zeden der Belgen overplantede.

Daer ook was het vaderland der manhafte en vryheidlievende *Nerviers* en *Eburonen,* die, vereenigd aen de *Aduatiken*, met den moedigen *Ambiorix* de geoefende romeinsche legioenen onverschrokken te gemoed rukten, den alomgeduchten wereldveroveraer in zyn eigen legerkamp

aentastten, en tien duizend hunner vyanden vernielden. Dat eeuwig roemryke *Préle,* alwaer de zwakke benden der Belgen, hoewel verraderlyk overmand, toch als leeuwen vochten, en liever, tot den laetsten man, martelaers der vryheid sneuvelden, dan zich over te geven aen den vermetelen en wulpschen Romer: dat eerwaerdig plekje ligt niet verre van daer.

Xanten herinnert ons nog de luidbezongene heldendaden der *Batavieren* met de onvergankelyke namen van *Boduognat* en *Posthumus*, benevens dien van hun' stouten menapischen bondgenoot *Carausius*, die zynen keizerlyken schepter over geheel Brittanje zwaeide: drietal, reeds by hun leven vereeuwigd in de volksgezangen der Scalden en Barden.

Op die moerassige en boschryke vlakten van Toxandrie, (nu Noord-braband, de Kempen en een gedeelte van Limburg,) kwam dat edel en vryheidlievend volk, de Saliers, waerdig overschot der onafhankelyke Sicambren, door Caesar geroemd als de fierste en magtigste der germaensche stammen, en in heldenaerd slechts te vergelyken aen de Belgen en Franken, met wie zy zich vereenigden en samensmolten tot eene groote en beroemde natie. Zy waren het immers, die deze streken het eerste regelmatig ontgonnen, en tevens eene behoorlyke maetschappelyke inrigting en landverdeeling wisten in te voeren onder die nog woeste horden, langs dezelve verspreid.

Hunne forsche strydbyl bragt den geweldigsten

slag toe aen de overheersching van het zedeloos en allengs verzwakkende Rome, welks bondgenootschap zy kortstondig hadden aengenomen, doch waervan zy nimmer de slaven waren geweest[(1)(1)].

Zy legden de grondslagen van een der schoonste en grootste ryken der wereld, van het vrye of Frankische, welk de verloren heerlykheid van het Romeinsche waerdig zou overerven en verluisteren.

Hun grond droeg de wieg van Frankryks koningsstam, en zy ontwierpen de vroegste wetgeving onzes lands, de Salische, in onze oude nederduitsche tael opgesteld, en zoo vermaerd als het eerste beginsel van het bepaelde eigendomsregt en van de erkende magt des volks in het bestuer van den staet[(2)].

Zy durfden den Romein naer 't zuiden tot op zyn eigen grondgebied vervolgen en aentasten, voorgegaen door den onvertsaegden en doorluchtigen *Pharamond,* als eerste koning der Franken te Diest op 't schild verheven.

Ja, van die welige en bekoorlyke maesboorden vloeide de vroegste beschaving, als een weldadig bevruchtende stroom, door het Steenkoolwoud over Belgenland en 't Noorden heên, en de eerste Evangelieverkondigers bragten van daer het zedenverzachtende en zaligend christendom aen de nog heidensche bewooners van Vlaenderen en der zeekusten[(3)]. *Clovis* en *Clodio*, *Pepyn* en *Karel de Groote* waren ook zonen van dat teregt

(1) De geschiedkundige noten en aenteekeningen bevinden zich aen het einde van het 2^{e} deel.

beroemde volk. Zy werden op dezen gryzen vryheidsgrond, waer ook *Woeringen* prykt, voortgeteeld.....

Een gedeelte van die strook lands, nauwelyks zigtbaer op de kaert van ons werelddeel, en welk de grootste plek der tegenwoordige provincie Limburg besloeg met een streep van Braband, vormde, vóor de oprigting der heerlyke leenen onder keizer Karel, het aenmerkelykste gouvernement der oude koningen van Austrasie. Hetzelve werd, met het begin der negende eeuw, in een leenroerig gewest herschapen onder den naem van *Graefschap Loon,* en bleef, sedert onderscheidene eeuwen, een der aenzienlykste staten, welke de duitsche keizers in Belgie bezaten.

Van digt naby Maestricht en de oude koningstad Tongeren, strekte het graefschap Loon zuidwaerts zyne grenzen uit langs Hesbaeijen, (waervan het een gedeelte bevattede,) en 't graefschap Namen. Ten westen doorsneed dit land het hertogdom Braband tot aen de stad Diest, besloeg een gedeelte van Toxandrie of Peelland, toen reeds de Kempen genaemd, en volgde naer 't noorden byna geheel en al de nog bestaende scheiding tegen Noord-braband, ten dien tyde gedeeltelyk behoorende tot de hertogdommen Braband en Gelder. De rivier de Maes, waertegen later nog het kleine graefschap Hoorn lag, omspoelde zyne oostzyde, en diende het tot natuerlyke grens tusschen het hertogdom Gulick.

De oppervlakte van dit graefschap, met een

viertal kleinere rivieren doorspoeld, besloeg ongeveer vyftien uren lengte van noord tot zuid, op negen uren breedte; zyn omkreits mogt meer dan veertig uren meten. In 't zuiden vond men meestal goede en vette akkers, waerop de tarwe met de voornaemste granen en aerdvruchten werden voortgeteeld. Noordwaerts, naer de Kempen, was de grond meer zandig en bestond gedeeltelyk uit breede heidevlakten, ten hoogsten geschikt tot de bezaeijing van rogge en boekweit. Hier dreven de nyvere landlieden veel handel in hout, tot welks aenkweeking zy byzonder uitmuntten, en bezigden voor eigen brandstof den turf, dien zy jaerlyks uit de moerassige peellanden opdolven.

Die schraelheid werd evenwel ruimschoots vergoed door de nabygelegen, vruchtbare landdouwen langs den Maeskant, zoo ryk aen vette weiden en uiterwaerden, waerop het lange en malsche gras wellustig geschoren werd door eene schoone en kloeke soort van hoornvee, welks deugdzaem ras men aldaer van heinde en veer voortdurend kwam opzoeken.

Weinig prins-of hertogdommmen waren zoo luisterryk van oorsprong als het graefschap Loon, noch mogten zich met zulken regtmatigen trotsch verheffen op die tallooze menigte doorluchte geslachten, welker uitgebreide en schilderachtige landgoederen zyn grondgebied als overzaeiden, en wier edele afstammelingen, nog heden door Belgenland verspreid, by landgenoot en vreemdeling met eerbied worden opgenoemd.

Twee-en-tachtig heerlykheden met hunne prachtige sloten en kasteelen, waerby nog zes vryheden, blonken als zoo veel ryke paerlen aen de kroon der loonsche graven.

Een twaelftal steden, waervan in 't zuiden het beroemde Hasselt, de hoofdstad Loon, Herck, Beringen en Bilsen, en langs de Maes, Stockheim, Thorn, Maeseyck en Maesbree, verhieven zich in dit graefschap te midden der talryke bloeijende vlekken en welvarende dorpen.

Wel is waer, al die heerlykheden vergingen; zy werden, even als het land, welks sieraed zy waren, verbryzeld by den val der leenroerige staten. Hare glansryke titelen en voorregten werden, met hare heerschappy, vernietigd door magtiger gebieders; en langzamerhand versmolten zy, met die trotsche burgten en domeinen, ja met al hare steden en dorpen in grootere ryken en staten... De alverwoestende tyd sloopte met zyn stalen tand het meestedeel dier hechtgetimmerde kasteelen; hunne dikke en stevige wallen, hunne yzersterke vestingen vielen onder het vernielend gebeuk der stormrammen of door 't vergruizend kanongeschut.

Sommigen slechts verheffen nog, van hunne antieke daken, de mossige torenspitsen boven vergrysde en gespleten muren, als zinnebeelden van vervallen magt en grootheid.

Eenigen ook, sedert ontelbare jaren tot lusthuis herschapen, spiegelen hunne, met wyngertloof omkrulde, voorgevels in de zilveren maesstroomen,

die, vreedzaem kabbelend, derzelver vermolmde grondvesten bespoelen.....

Maer, hoezeer dan ook afgeweken van hun oorspronkelyken toestand, blyven zy toch de duerzame bewyzen der regeringsvormen en zeden eens vroegeren tydvaks; van de magt en den rykdom, welke eenmael in hunne trotschgewelfde zalen troonden. Den dichter en schilder schetsen zy, met levende en natuerlyke kleuren, de herinnering der oude legenden, en tevens de overtuiging van de wisselvalligheden der menschelyke instellingen; van het brooze en nietige der aerdsche gelukzaligheid.

Ons waren zy een geopend boek, waerin wy de wetenswaerdige lotgevallen lazen van een volk, uit edelen stam gesproten, en by welks nakomelingen de vryheidszucht en vaderlandsliefde, door alle eeuwen henen, erfelyk werden voortgeplant. Van een volk, dat, hoezeer dikwerf verguisd, en schier altyd ten slagtoffer gekozen voor staetkundige kuiperyen, evenwel nooit verbasterde door den invloed van vreemde onverheerschers; van ware Belgen, die volstandig getrouw blyven aen de tael en de zeden, zoo wel als aen de godsdienst en de deugden hunner roemruchte voorvaderen, wier vroege middeneeuwsche geschiedenis, zoo hoogst belangryk en toch zoo weinig gekend, wy hier beknopt aenstippen, alvorens tot ons eigenlyk hoofdonderwerp over te gaen.

Eindnoten:

(1) De Saliers, of Salianen, waren het heldhaftige overschot der geduchte Sicambren, vroeger de magtigste volksstam der westelyke Germanen.
Door de romeinsche overheersching gedwongen, verlieten zy de oevers der Lippe en Sieg, en zetteden zich eerst in Gallie neder. Ruim honderd jaren na 't begin onzer tydrekening, werden zy door de wereldveroverende Romeinen overgevoerd naer de boorden van den Yssel, in 't latyn *Sala,* welke naem waerschynelyk aenleiding gaf tot dien van Saliers. Volgens eenige schryvers, zoude deze echter voortkomen van *Sale,* welk woord *hof* beteekende, en waren zy de edelen of *hovelingen* hunner natie.
Wat hier dan ook van zy; zeker is het, dat de Saliers, omstreeks het jaer 280, de dwingelandy der Romeinen ontweken, en zich neêrsloegen in *Oxandrie* of *Oost-Sanden,* gemeenlyk Toxandrie of Peelland genaemd, zynde de landstreek, welke tegenwoordig beslagen wordt door Noord-braband en de Kempen, en die alstoen schier geheel en al bestond uit breede, zandige heidevlakten, met groote moerassen doorsneden.
Alhoewel zy dat gewest niet geheel en al onbewoond vonden, dewyl reeds ten tyde van Caesar eenige verspreide volksstammen der Menapiers zich aldaer, onder den naem van Toxanders, gevestigd hadden, die er noodzakelyk eenige nakomelingen moesten nagelaten hebben, waren het toch de Saliers, die deze landstreek eerst behoorlyk ontgonnen en allengs regelmatiger bebouwden.
Zy waren nimmer de slaven van Rome geweest, vermits zy zich altyd onverschrokken tegen deszelfs overheersching bleven verzetten, hun eigene opperhoofden behielden, gelyk de edele en roemryke Batavieren, en zy zich in Toxandrie, tusschen bosschen en moerassen, als afsloten, en aldus ongenaekbaer bleven voor de romeinsche kohorten.
Meermaels poogden zy hun gebied uit te breiden, en beproefden zelfs door te dringen tot de Aduatiken of Tongeren, van welke zy afgescheiden waren door het groote *Steenkoolwoud,* dat het grootste gedeelte der oppervlakte besloeg onzer provincien Braband en Namen. Vereenigd aen de Menapiers, die Vlaenderen en de zeekusten bewoonden, maekten zy zich, onder aenvoering van den romeinschen zeevoogd Carausius, een geboren Menapier, by de Romeinen zeer ontzaglyk, ja gevreesd. Na hun opperhoofd tot keizer uitgeroepen te hebben, veroverden zy geheel Zuid-Holland, destyds het eiland der Bataven geheten.

Na deze glansryke wapenfeiten, versmolten zy zich met het naburige, beroemde volk, de Franken, waerby zich de Tongeren, de Eburonen en de heldhafte Nerviers gevoegd hadden. Gezamenlyk verjoegen zy den Romer van de Maesboorden, en breidden hun gebied uit tot aen de rivier de Seine in Gallie. Zy legden derhalve de grondslagen van het zoo groote en vermaerde frankische ryk, welks eerste koning Pharamond, te Diest gekozen, de stamvader was van de luisterryke reeks der koningen van Frankryk. De eerste regelmatige grondverdeeling werd door hen ingevoerd, en de vroegste volkswetten onzes lands werden door de Saliers ontworpen.

(2) De Saliers, of Salianen, waren het heldhaftige overschot der geduchte Sicambren, vroeger de magtigste volksstam der westelyke Germanen.
Door de romeinsche overheersching gedwongen, verlieten zy de oevers der Lippe en Sieg, en zetteden zich eerst in Gallie neder. Ruim honderd jaren na 't begin onzer tydrekening, werden zy door de wereldveroverende Romeinen overgevoerd naer de boorden van den Yssel, in 't latyn *Sala,* welke naem waerschynelyk aenleiding gaf tot dien van Saliers. Volgens eenige schryvers, zoude deze echter voortkomen van *Sale,* welk woord *hof* beteekende, en waren zy de edelen of *hovelingen* hunner natie.
Wat hier dan ook van zy; zeker is het, dat de Saliers, omstreeks het jaer 280, de dwingelandy der Romeinen ontweken, en zich neêrsloegen in *Oxandrie* of *Oost-Sanden,* gemeenlyk Toxandrie of Peelland genaemd, zynde de landstreek, welke tegenwoordig beslagen wordt door Noord-braband en de Kempen, en die alstoen schier geheel en al bestond uit breede, zandige heidevlakten, met groote moerassen doorsneden.
Alhoewel zy dat gewest niet geheel en al onbewoond vonden, dewyl reeds ten tyde van Caesar eenige verspreide volksstammen der Menapiers zich aldaer, onder den naem van Toxanders, gevestigd hadden, die er noodzakelyk eenige nakomelingen moesten nagelaten hebben, waren het toch de Saliers, die deze landstreek eerst behoorlyk ontgonnen en allengs regelmatiger bebouwden.
Zy waren nimmer de slaven van Rome geweest, vermits zy zich altyd onverschrokken tegen deszelfs overheersching bleven verzetten, hun eigene opperhoofden behielden, gelyk de edele en roemryke Batavieren, en zy zich in Toxandrie, tusschen bosschen en moerassen, als afsloten, en aldus ongenaekbaer bleven voor de romeinsche kohorten.
Meermaels poogden zy hun gebied uit te breiden, en beproefden zelfs door te dringen tot de Aduatiken of Tongeren, van welke zy afgescheiden waren door het groote *Steenkoolwoud,* dat het grootste gedeelte der oppervlakte besloeg onzer provincien Braband en Namen. Vereenigd aen de Menapiers, die Vlaenderen en de zeekusten bewoonden, maekten zy zich, onder aenvoering van den romeinschen zeevoogd Carausius, een geboren Menapier, by de Romeinen zeer ontzaglyk, ja gevreesd. Na hun opperhoofd tot keizer uitgeroepen te hebben, veroverden zy geheel Zuid-Holland, destyds het eiland der Bataven geheten.
Na deze glansryke wapenfeiten, versmolten zy zich met het naburige, beroemde volk, de Franken, waerby zich de Tongeren, de Eburonen en de heldhafte Nerviers gevoegd hadden. Gezamenlyk verjoegen zy den Romer van de Maesboorden, en breidden hun gebied uit tot aen de rivier de Seine in Gallie. Zy legden derhalve de grondslagen van het zoo groote en vermaerde frankische ryk, welks eerste koning Pharamond, te Diest gekozen, de stamvader was van de luisterryke reeks der koningen van Frankryk. De eerste regelmatige grondverdeeling werd door hen ingevoerd, en de vroegste volkswetten onzes lands werden door de Saliers ontworpen.

(3) De eerst bekende geloofsverkondigers in Belgie waren de H. Piatus, die, reeds in de derde eeuw, te Doornik het Evangelie predikte, en de bekeerder der dappere Nerviers werd. Later verspreidde de H. Eutharius het christendom onder de Tongeren.
De bewooners van Vlaenderen en der belgiesche zeekusten bleven veel langer gehecht aen de heidensche bygeloovigheden. Nog in het begin der zevende eeuw, aenbad men te Gent den afgod Mercurius, en onderscheidene yverige zendelingen zagen reeds hunne poogingen mislukt ter bekeering der Vlamingen. De H. Livinus werd er zelfs het slagtoffer van, en is nog vereerd als de groote martelaer van Gent.
Het was de H. Amandus, zoon des hertogs van Aquitanie, door koning Dagobert herwaerts gezonden, die er eindelyk in slaegde onze voorouders aen het heidendom te doen verzaken. Na eerst verpligt te zyn geweest de vlugt te nemen, door de vervolgingen der ryke en vermogende inwooners, wier wulpsche levenswyze en harde dwingelandy over hunne minderen hy openlyk berispte en afkeurde, volgens de vryzinnige liefdewetten van het Evangelie, kwam hy terug en stichtte de kapel, welke nog hedendaegs bestaet op den St. Amandsberg by Gent, alwaer hy het volk deed vergaderen ter aenhooring zyner predikatien. Onder dat antiek en belangryk kerkje

vindt men nog zyne geliefkoosde bidplaets. Ook te Antwerpen verkondde Amandus het Evangelie; hy werd later de 26^{e} bisschop van Maestricht.

Ogier van Ardennen
en zyne opvolgers.

De negende eeuw, zoo ryk in groote en gewigtige gebeurtenissen als aen droeve rampen, verrees gelyk eene schitterende gloriezon aen den helderen hemeltrans van het vrye Belgenland.

De beroemde vorst Karel, aen den maesstroom geboren en opgevoed, vrye Frank en Belg van hart en ziele, was zynen onvertsaegden vader Pepyn opgevolgd als koning van Austrasie en Neustrie. Zyn verheven geest en krygszucht konden zich geens-

zins vernoegen met de reeds zoo schoone en groote heerschappy, door zyne dappere voorouders bevochten. Zyn vonkelende arendsblik overschreed derzelver grenzen; hy haekte vurig naer vermeerdering en uitbreiding: want hy voelde in zich de bestemming om de stichter te worden van een der geduchtste en magtigste ryken, waervan de wereldgeschiedenis ooit gewaegde. De vorstelyke spruit van Herstal zou al spoedig bloeijen op den eersten christelyken keizertroon van Europa.

Gedurende eene werkzame en roemryke regering van byna eene halve eeuw, verdelgden zyne gevreesde wapens alles wat hem durfde tegenstaen. In het oosten verwon hy, na een' drie-en-dertig-jarigen reuzenstryd, de woeste en onverschrokken Saxers, wier afgoden hy vernietigde en welker kloeke volkstammen hy meerendeels naer Belgie's Gallie overvoerde. Naer 't westen drong hy als verwinnaer tot in Spanje door, en in het zuiden reikte hy met zyn gouden schepter tot over het zoo trotsche en gevreesde Italie, dat vroeger ons geheele werelddeel veroverde. Dáer herstelde hy Leo III op den pauselyken troon, en werd, ter dank en belooning, door dezen opperpriester gezalfd en gekroond als de groote en hoogwaerdige keizer van het Westen.

Dezen hoogsten en doorluchten rang verdiende hy ongetwyfeld, zoowel als den eernaem van ‘groot,’ welken zyne tydgenooten en de geschiedenis hem toezwaeiden, alleen door zyne uitstekende hoedanigheden als krygsheld. Doch hy

maekte zich dien nog dubbel waerdig door de onmetelyke weldaden, welke hy over al zyne overwonnen staten, als een volks-zegenaer, uitstortte.

Hy immers schonk zynen onderdanen het eerste algemeene wetboek, de *Capitularia,* of de constitutionele verordeningen, door de afgevaerdigden der edelen en des volks ontworpen, en gegrondvest op de vryzinnige salische wetten en tevens op de regtvaerdige en broederlievende leering van het Evangelie. Hy bewerkte de waerachtige beschaving, zoowel door het alom verspreiden van de christelyke godsdienst, als door het aenmoedigen der beoefenaers van kunsten en wetenschappen, en het begunstigen van koophandel en nyverheid.

Van alle kanten lokten zyne hooge gunsten de geleerden en kunstenaers naer de menigvuldige scholen, welke hy stichtte en mild begiftigde; ja waerin hy-zelf vermaek schiep deel te nemen aen het onderwys der jeugd. Ofschoon wel bedreven in onderscheidene vreemde talen, sprak hy by voorkeur die zyner landgenooten, het oude dietsch, waeruit ons nederduitsch is voortgesproten. En terwyl door geheel Europa, ja door gansch de bekende wereld den heldennaem van Karel als groot en roemryk wedergalmde, behield hy, met zyne hofhouding, ten voorbeelde des volks, de eenvoudige zeden der oude Belgen. Zyne kinderen verledigden zich, in hunne uren niet aen studie of godsdienst gewyd, met de beoefening van nuttige handwerken, en zyne doorluchtige en deugdzame gemalin

bestuerde de familie, als eene brave en zorgvuldige huismoeder.

Onder het aental der dapperste veldheeren, die den overwinnenden vorst op zyne menigvuldige en roemvolle krygstogten vergezelden, verbreidde de faem vooral den naem van Ogier van Ardennen, Palatyn van het Austrasische ryk en heer van het kasteel Silvestre, in Luikerland.

Deze vrome en stoute ridder, door vele schryvers, by misslag, Ogeer den Deen, of Ogerus van Denemarken geheten, is in de geschiedenis ook bekend onder den naem van hertog Ocharius. Hy was de eenige zoon van den zoo befaemden Dodon, gunsteling van koning Pepyn, en broeder der schoone Alpaïde, wier ongeoorloofde omgang met dien vorst de oorzaek werd van 't martelaerschap des H. Lambertus, de beroemde bisschop van Maestricht en hoogvereerde patroon der stad Luik, die, als een andere Joannes, zyn leven slagtofferde voor de onverschrokken berisping van het wulpsch en losbandig leven der aerdsche grooten en magtigen.

Reeds onder de regering van Pepyn den korten, was Ogier met de vereerende zending belast, in 's konings naem, te Rome eene gewigtige onderhandeling te houden met paus Stephanus II, waerna hy bekleed werd met de waerdigheid van Oppertoezigter van een groot deel des koningryks Austrasie.

Doch vooral maekte hy zich vermaerd gedurende de talryke veroverings-oorlogen, welke Karel's

heerschappy zoo spoedig en glansryk vergrootten en bevestigden. Met zyne beide neven en waerdige wapenbroeders, Rigoud en Dodon, en den beroemden Roland, zag men hem immer in 't heetste van den stryd op de meest bedreigde en gevaerlykste punten. Als getergde leeuwen, rukte hy met zyn riddertros den vyand te gemoed, die, schoon vyfdubbel in getal, voor hunne zwaerdslagen bezweek en wegstoof als 't koren voor de zeissen der maeijers. Aen 't hoofd der stoutste beklimmers van wallen, vesten en torens zag men hunne schilden blinken, terwyl zy, met het bloote stael in de vuist, zich het eerste eenen weg baenden ter planting des standaerts op de torenspits der veroverde stad of van 't gruisgebeukte burgtslot.

Menig beslissende zegeprael was, vooral in de moorddadige gevechten tegen de wilde en bloeddorstige Noormannen, het gelukkige gevolg huns vermetelen moeds, die hen bleef bezielen en aenvuren, ofschoon dikwerf hun beide armen verlamd waren door het langaenhoudend zwaerd- en lansgevecht, en hun ligchaem als doorkorven scheen van houwen en steken.

De middeneeuwsche troebadoers en menestreelen bezongen om stryd de heldendaden der twee vereeuwigde veldoversten, Ogier en Roland, welke laetste de lieftallige Oda huwde, na een tweegevecht met haren broeder, den palatyn Olivier, insgelyks een befaemd kryger.

De zonderlingste ontmoetingen en wapenfeiten, welke zelfs somtyds aen het wonderdadige grenzen,

vindt men wegens hen aengeteekend in de ridderromans en berymde kronyken van dat tydvak. - Zoo bevocht Ogier van Ardennen te Nadres, in Spanje, tydens Karel deze stad belegerde, den ontzaglyken reus Ferragus, die de sterkte van twintig mannen bezat, de frankische legerbenden buiten de poort der vesting kwam beleedigen, en de ridders uitdagen tot eenen tweestryd, welke over den oorlog zoude beslissen. Ogier overwon Ferragus, na een verwoed en bloedig gevecht, welk den volgenden dag hervat werd door Roland, die den gevreesden kolos met zyn breed lemmer het hoofd doorkliefde; zoodat onze twee kloeke paladyns alléén den zege behaelden en de stad ingenomen werd. Karel de groote bezong later, in persoon, de ongehoorde krygsbedryven zyner twee dapperste generaels, die zooveel toegebragt hadden tot zyne verheffing op den keizertroon.

Tot drie herhaelde malen, immers, had Ogier zynen beminden koning bevryd van een wissen dood. Tweemael in Spanje, en eens in Italie keerde hy het moordend stael van Karel's hoofd af, ten koste van zooveel diepe wonden, welker breede likteekens hy, met regtmatig gevoel van trotsch, op zyn edel voorhoofd droeg.

Maer zoodra ook de oorlogsstormen hadden uitgewoed, en de keizer in rust en vrede den schitterenden schepter zwaeide over het groote westersche ryk, vergat de edelmoedige meester geenszins de getrouwe diensten zyns heldhaften dienaers.

By eene plegtige vergadering van al de grooten

en edelen des lands, schonk hy Ogier van Ardennen en diens nakomelingen, als erfelyk leengoed, het uitgestrekte grondgebied, welk van toen af het graefschap Loon vormde. Hy-zelf kroonde hem als wettig graef en begiftigde hem daerenboven met het gewigtige eerambt van hooge Voorstaender of voogd der stad Luik, mede overdragtelyk tot zyne opvolgers.

Eene langdurende en vreedzame regering als vorst van dezen schoonen staet, vergoedde den braven Ogier de geleden ongemakken van zooveel afmattende krygstogten en bloedige veldslagen. Doch mogt hy het geluk niet smaken, de gravenkroon op het hoofd van een' zyner eigene afstammelingen over te plaetsen.

Hy stierf kinderloos in ver gevorderden ouderdom, en werd als graef van Loon opgevolgd door zynen naasten bloedverwant, prins Rodolf, zoon van Reinout II, regerenden graef van Henegouwe, wiens vader Raginer de stichter van dit stamhuis was.

Rodolf vergrootte het grondgebied van het graefschap Loon door de byërving eeniger dorpen en landeryen, gelegen in Hesbaeijen en de Kempen, en liet, by zyne dood, het bestuer in handen van zynen zoon Arnold I.

De vierde graef van Loon, Arnold II, eenig kind des voorgaenden, regeerde zoo vreedzaem niet als zyn vader en grootvader zulks deden Hy werd de oorzaek, misschien onvrywillig, dier langdurende twisten en oorlogen, welke later tusschen Loon en

Luik uitberstten, en welker woelig bedryf verder menige bladzyden van dit tafereel vervullen zal.

Nog jeugdig, huwde hy Luitgarde, dochter van Arnout den grooten, graef van Vlaenderen, eene zeer godvruchtige prinses, die hem echter geen nakroost teelde. By gelegenheid harer echtvereeniging, had zy reeds een aenzienlyk landgoed geschonken aen de kerk van Luik, welks bisschop Balderik de zoon was van Lodewyk van Loon, broeder van Arnolds vader Rodolf, en by gevolg hun wettige oom. In vergevorde jaren zich nog kinderloos ziende, overhaelde Luitgarde haren gemael, om het graefschap Loon te stellen onder bescherming van 't kapittel van S^{t}.-Lamberts te Luik, ten einde aldus de kroon te behoeden tegen de aenslagen van haren broeder Boudewyn, graef van Vlaenderen.

Maer zoodra had deze laetste het voornemen dier onbillyke overdragt vernomen, of hy viel gewapenderhand in het graefschap Loon; op zyne beurt voorgevende, zyn bezitregt te willen handhaven op het dorp en de heerlykheid Wintershoven, door Bavo, graef van Haspegouw, in eigendom geschonken aen het klooster, welk hy omtrent het midden der zevende eeuwe stichtte in de stad Gent, wier beroemde en heilige patroon hy werd met den H. Amandus, zoon des hertogs van Aquitanie, die den Vlamingen het eerste het Evangelie kwam verkondigen[(4)].

Deze landgoederen, nu op het grondgebied van Loon gelegen, waren, na de verwoesting der kloosters door de Noormannen, by de vreeslyke plunde-

ringen des jaers 851, aengeslagen geworden door het bestuer van 't graefschap Vlaenderen.

Met afwisselende kansen duerde die verdeeldheid tusschen de twee vorstelyke bloedverwanten voort van 987 tot 1014; toen Arnold II, die zyn einde voelde naderen, zynen oom Balderik deed ontbieden, in wiens tegenwoordigheid hy, by testament, het graefschap Loon opdroeg aen S^{t}.-Lambertus, onder voorwaerde, dat de prinsbisschop van Luik hetzelve beschermen zoude tegen de aenvallen des graven van Vlaenderen.

Hoe dwaes en onbillyk deze erfgift dan ook ware, werd dezelve echter gretig aenvaerd door het luiksche kapittel en door bisschop Balderik, die, gelyk een oud kronyker zegt; ‘overwegende dat S^{t}.-Lambertus in den hemel genoot een veel kostelyker goed,’ hunnen lang gevoedden wensch vervuld zagen, dat groot en ryk graefschap aen hun prinsdom in te lyven. Dit streed nogtans tegen het leenregt, zoowel als tegen dat der volkeren, maer vooral tegen de instelling der erfelyke opvolging van de loonsche graven, door keizer Karel. Misschien had bisschop Balderik in persoon het bestuer in handen mogen nemen, als zynde een der naeste bloedverwanten van Arnold II; doch het eene leen van 't keizerryk aen het andere vasthechten, was lynregt strydig met de bestaende wetten op dat stuk, welke duidelyk bepaelden: ‘dat een Leen een wettig contract is tusschen den Vorst of Heer, die 't vergunt, en den Vazal, die 't ontvangt; welk contract nooit kan verbroken

worden, noch van den eenen, noch van den anderen kant, zoo lang het leen volgens deszelfs instelling onderhouden wordt'.....

Arnold's overdragt aen S^{t}.-Lambert, of aen de kerk van Luik, was bygevolg van geene de minste waerde, even min als Balderik's toestemming in dezen onwettigen akt; vermits dezelfde leenroerige wetten verklaerden: 'Dat een erfelyk togtgoed nooit aen de familie ontvreemd kan worden, ook niet door de ongetrouwheid desgenen, die met deszelfs tydelyk beheer belast is.' -

Volgens dezen regel, bezat de keizer-zelf, hoezeer oorspronkelyk eigenaer en leenheer, het regt niet, over het leengoed te beschikken, zoo lang er wettige mannelyke afstammelingen of bloedverwanten van den laetsten bezitter bestonden, die het land behoorlyk bestuerden.

Oogenblikkelyk na graef Arnold's overlyden, in 1014, begaf bisschop Balderik zich, met diens testament, naer Metz, by keizer Hendrik II. Hier wist hy het goud en de geschenken zoo behendig onder de keizerlyke raedsheeren te zaeijen, dat Hendrik eindelyk zyne hulde ontving als graef van Loon, met vooorbehoud der handhaving van zyn eigen opperleenheerschap.

Nauwelyks van zyne reis terug gekeerd, schonk de bisschop het bestuer van 't graefschap Loon aen zyn halven broeder Arnold, hoezeer hy nog een ouderen broeder bezate, even als hy gesproten uit Alix van Limburg. Hy verkrachtte aldus het natuerlyke regt van opvolging, zoowel als de erfbetrou-

wing, in zyne hoedanigheid van togtenaer; want hy bevestte zynen halven broeder als graef, met overgang der kroon op dezes mannelyke nakomelingen en bloedverwanten.

Evenwel behield Balderik het onderleenheerschap voor de kerk van Luik, met bepaling dat het leengoed terug zoude keeren aen S^{t}.-Lambertus, by gebrek van mannelyk oir. Geen enkel dezer akten, uit haren aerd reeds onwettig, werd door den keizer bekrachtigd.

Intusschen verontwaerdigde deze ongeregte aenmatiging en onbillyke berooving, door den luikschen bisschop gepleegd, byna al de naburige vorsten. Boudewyn van Vlaenderen hield zynen eisch op 't bezit van 't graefschap Loon staende, als zynde de erfschat zyner zuster Luitgarde, Arnolds weduwe, welke laetste door den graef van Leuven, insgelyks begeerig naer dien zoo ryken buit, op het onverwachts geschaekt en naer zyn eigen kasteel werd vervoerd, onderwyl hy een groot gedeelte van 't loonsche grondgebied met zyne troepen kwam bezetten.

Door den drang dezer netelige omstandigheden gepraemd, besloot Luitgarde afstand te doen van hare regten op 't graefschap Loon. Zy verzocht, by eigenhandigen brief, den bisschop van Luik, haren oom, eene overeenkomst te willen treffen met den graef van Leuven, die zich gaerne te vreden hield met de aenwinst der landstreek Brugeron, in de nabyheid der stad Thienen gelegen, en toebehoorende aen het prinsdom Luik, waervan hy het bezit

verkreeg voor eene som van 2100 marken zilvers.

Ten gevolge van dit verdrag vervielen de aenspraken van Vlaenderen's graef, en Balderik's halve broeder ontving nu de gravenkroon, onder den naem van Arnold III.

Loon bleef op eene wettige wyze aldus voortdurend een leenroerig graefschap van het duitsche ryk. Arnold's opvolging was regelmatig, als bloedneef des overleden regeerders; zyne afstammelingen bleven de wettige troonopvolgers, en alle toekomende aenmatigingen der luiksche prins-bisschoppen of van derzelver kapittels konden nooit den minsten schyn van regt hebben, inweêrwil der bepalingen, door Balderik daergesteld.

Na eene kortstondige regering, overleed Arnold III, ook kinderloos, ten jare 1021. Hy werd opgevolgd door zynen broeder Ottho, uit wien eene luisterryke reeks van Loonsche Graven ontsproot, welker talryke afstammelingen zich, in 't vervolg van tyd, vermaegschapten met de voornaemste adelyke huizen; ja dikwerf zelfs met de telgen van vorstelyke en koninglyke geslachten.

De schoonste en roemrykste namen, waerop ons vaderland met trotsch bogen mag, zyn onafscheidbaer van de familie der loonsche graven. Beijeren en Braband, Vlaenderen en Henegouwe, Nassau, Namen en Loteringen, Gulick en Diest verbonden hunne vorstelyke afstammelingen met die van Loon. De Hinsberghs en Hoorns, de Brederoden en Bilandts, de Furstemberghs, Arembergs, Mérodes,

Trazegnies en Corswarem, waren beurtelings hunne bloedverwanten.

Dit zyn ongetwyfeld toch wel de schitterendste diamanten aen de nationale adelkroon van het oud vermaerde Belgenland.

Graef Ottho van Loon huwde Emma, dochter van Albert I, graef van Namen, uit dezes huwelyk met Ermengarde, oudste dochter van hertog Karel van Neder-Lorreinen, die, volgens regt van den bloede, koning van Frankryk was, als zynde de laetste mannelyke spruit van den Carlovingischen stam. By deze koninglyke afstammelinge won hy twee zoons, waervan de jongste de erfgename trouwde van 't graefschap Duras. De oudste, Emmon, volgde hem op, en deze was insgelyks een aenzienlyk en magtig vorst.

Arnold IV, Emmon's zoon, droeg de gravenkroon met de titelen van ryksgraef van Loon en Hesbaeijen, heer van Hoorn, Steinvorst en Corswarem. Hy was de byzondere vriend van keizer Hendrik IV, die hem het regt schonk op een gedeelte der stad en heerlykheid S^{t}.-Truijen.

Uit zyn echtverbond met Aleid van Diest, ontsproot tevens de jongere lyn van 't loonsche huis, voortgeplant door zyn tweeden zoon Jan, die heer van Ghoor en Corswaren werd, en trouwde met Sophia uit het hertogelyk geslacht van Limburg.

Deze familietak der loonsche graven bloeit ten huidigen dage nog eervol in ons vaderland.

Arnold's stamhouder, die na hem regeerde

onder den naem van Arnold V, huwde Agnes, dochter des hertogs van Beijeren.

Hy was een dapper, en tevens zeer godvreezend vorst, en stichtte de abtdy van Averbode, op de grenzen van Braband, welker eerste bewooners geestelyken waren der orde van Premonstreit, derwaerts gezonden door den abt van S^{t}.-Michiels te Antwerpen. Gedurende vyf-en-veertig jaren bestuerde deze graef zyn ryk vreedzaem en gelukkig.

De negende graef van Loon was Lodewyk I, een zeer krygszuchtig vorst, en tevens een zeer getrouw bondgenoot. Door zyn huwelyk met Agnes, eenige dochter en erfgename des graven van Rhineck, in Duitschland, vergrootte hy op eene aenzienlyke wyze de bezittingen zyner voorvaderen. Onder zyn bestuer werd het graefschap Loon het tooneel van den eersten oorlog, welker getrouwe beschryving de kronyken van dat land ons hebben overgeleverd, en die ontstond door de vyandelyke gezindheid der inwooners van S^{t}.-Truijen tegen die van het naby gelegene dorp Brusthem.

Tydens de regering van Lodewyk's vader, die party genomen had voor den bisschop van Luik tegen den graef van Duras, hadden de S^{t}.-Truijenaers, uit wederwraek, Brusthem in brand gestoken. Lodewyk, de hervatting van dergelyke gewelddadigheden vreezende, begon ten jare 1171 dit plaetsje te versterken; doch Gillis, zoon en opvolger van Gilbert, graef van Duras, insgelyks beducht zynde van zoo digt in zyne nabyheid eene

vesting te zien opbouwen, verzette zich hier tegen, onder 't gezochte voorwendsel, dat de abt van S^{t}.-Truijen voogd of beschermer van Brusthem was, en als dusdanig zyne toestemming geven moest.

Deze bewering was echter van allen grond ontbloot. Immers de voogden, of hooge Voorstaenders, waren ten allen tyde krygslieden van edele afkomst, of ridderlyk door glansryke wapenfeiten, en die door de vorsten, ter belooning, vereerd werden met den last van deze of gene kerkelyke goederen te beschermen. Het ware derhalve ongerymd, ja zelfs belachelyk, eenen abt te erkennen als voorstaender van 't bezit eens strydzuchtigen graven.

Lodewyk, die te veel eergevoel bezat, dan om zich in zyn eigen land de wet te laten voorschryven, zettede zyne ontworpen versterkingswerken onder gewapende bedekking voort; doch ten gevolge der bovenmatige zomerhitte van dat jaer, werd hy door een gevaerlyke koorts overvallen, die hem noodzaekte naer zyne hoofdstad terug te keeren, alwaer hy spoedig hierop overleed.

Dit noodlottig toeval benuttigde zich de graef van Duras. Ondersteund door de S^{t}.-Truijenaers, viel hy, gedurende den nacht, de loonsche troepen te Brusthem onverhoeds op het lyf, dreef dezelve op de vlugt en stak het gansche dorp van nieuws in brand; ja was zelfs zoo vermetel, het beleg te slaen voor de hoofdstad Loon. Doch Godefried III, hertog van Braband, die graef Lodewyk's dochter gehuwd had, maekte al spoedig een einde

aen dit geschil, door de bedreiging eener oorlogsverklaring aen den graef van Duras, die hierop met zyne benden overyld terug week en, op de klagt van 's graven weduwe, door den keizer veroordeeld werd tot de betaling eener aenzienlyke schadevergoeding, welker kwyting hem onmogelyk viel, doordien zyne schatkist geheel en al was uitgeput.

Lodewyk's zoon en opvolger Geeraerd, een der belangrykste loonsche graven, was een vroom en dapper vorst.

Hy herstichtte Brusthem en beschonk deze plaets met stedelyke voorregten. De voorzichtigheid aen de wysheid parende, verplaetste hy zyn hof uit de hoofdstad Loon, welke al te naby de luiksche grenzen lag, naer het aengenaem gelegen stadje Curingen, waer hy tevens zyne munten liet slaen.

In de omstreken zyner nieuwe verblyfplaets leerde hy, by toeval, drie jeugdige maegdjes kennen, die in 't midden van het groot woud, welk zich van hier tot aen de stad Herck uitstrekte, een hutje gebouwd hadden, waerin zy, als kluizenaressen, woonden en zich voedden met rauwe kruiden en wortelen.

Getroffen door haer afgezonderd en heilig leven, deed de vrome graef Geeraerd op dezelfde plaets, ten jare 1182, een klooster bouwen, waerin hy deze jonkvrouwen plaetste, onder 't bestuer van een' deugdzaem priester, Hendrik genaemd, die voorheen leerling van den S^{t}.-Bernardus was.

Dit klooster, welk aldra talryke nieuwelingen

aenwierf, werd naderhand de zoo vermaerde abdy, of het adelyk stift van Herckenrode, een der voornaemste, oude geestelyke gestichten van geheel Nederland.

Intusschen was Geeraerd geenszins ontaerd van den heldhaftigen inborst zyner voorvaderen. In onderscheidene krygstogten muntte hy uit door ongemeene dapperheid en behendige hantering van lans en zwaerd; doch zyn oorlog tegen Albert, heer van Moha, veroorzaekte hem bykans dezelfde noodlottige gevolgen, als zynen vader by dien tegen Duras te beurt vielen. Ook hy werd te velde door eene heete koorts aengetast, en, bevreesd van reeds zoo jeugdig het leven vaerwel te moeten zeggen, zwoer hy den Hemel, ingeval hy van deze ziekte genaze, eene bedevaert neer Jerusalem te zullen doen; welke soort van geloften in dien tyd nog al menigvuldig gedaen werden.

Zyn vurige wensch werd verhoord, en de dankbare Geeraerd maekte zich onverwyld reisvaerdig tot zyne pelgrimagie.

Vóor zyn vertrek, liet hy het tydelyk bestuer zyns lands in handen van zyn' broeder Hugo, een driftig en yverzuchtig prins, die zyne magt op eene zonderlinge wyze misbruikte.

Nauwelyks toch was Geeraerd de loonsche grenzen overgetogen, of Hugo schaekte diens gemalin en huwde haer met geweld; meenende aldus een wettigen titel te bekomen op het vrye bezit van 't graefschap. Ter volledige bereiking van dit doel, wendde hy alle mogelyke middelen aen

om de achting en het vertrouwen van zyns broeders onderdanen te verwerven.

Het voornemen zyns vaders willende ten uitvoer brengen, begon hy de versterkingswerken by Brusthem te hervatten, en vond hierin te minder tegenstand, dewyl Gillis, graef van Duras, op dat tydstip met melaetschheid geslagen lag.

Spoediger dan men zulks verwachtte, keerde Geeraerd uit het heilige land terug. Met regtmatige verontwaerdiging keurde hy het schandelyk gedrag zyns broeders luide af; doch om te toonen, dat hy niet minder moed bezat dan Hugo, zette hy, in weèrwil van S^{t}.-Truijen's abt, de voltrekking der vestingen te Brusthem dapper voort.

Toen zond de kranke graef van Duras zynen broeder Conon tot Geeraerd, met vernieuwde bedreiging van zyne ontwerpen gewapenderhand te zullen verydelen. Ten einde een rampzalig bloedverlies en herhaelde oorlogskosten te vermyden, begaf de graef van Loon zich nu in persoon by keizer Frederik I, die hem ten jare 1174 den oorlof gaf, zyn stadje te versterken, zonder aen iemand, wie 't ook ware, daervan rekenschap te geven. Hierdoor gerustgesteld, dacht Geeraerd zyn sinds zoo lange verhinderd plan eindelyk gerust te voltrekken; maer Conon riep de hulp in des graven van Vlaenderen, die zich als bemiddelaer dezer oneenigheid aenbood, welke door hertog Godefried van Braband, Geeraerd's schoonbroeder, in der minne vereffend werd.

Gedurende vyf jaren genoot het graefschap Loon

nu reeds eenen onverstoorden vrede, toen Radulf, bisschop van Luik, (die met zyn kapittel reeds eenigen tyd heimelyk gewerkt had om de onbillyke en verouderde aenspraek der kerk van S^{t}.-Lamberts te vernieuwen,) op 't onverwachtste den oorlog verklaerde aen Geeraerd, waerin hy tevens, zonder veel moeite, de S^{t}.-Truijenaers tot zyne party overhaelde.

Zoohaest de graef van Loon echter zag, dat het Radulf ernst was, nam hy de voorhand, rukte met zyne troepen over de grenzen, joeg de Luikenaers op de vlugt en belegerde de stad Tongeren, welke hy, na zwakken tegenstand, innam en zynen soldaten ter plundering overgaf.

Onderwyl trok het bisschoppelyke leger, dat magtig versterkt was geworden, langs eenen anderen kant op het loonsche grondgebied, en sloeg het beleg voor het sterke kasteel te Coelmont, waer binnen Geeraerd zich in persoon bevond, in gezelschap zyner voornaemste veldoversten. Doch de waekzaemheid der overmagtige belegeraers bedriegende, ontsnapte hy, met zyne vrienden, gedurende een' donkeren nacht; vervoegde zich by zyne troepen, en rukte nogmaels naer Tongeren, alwaer hy het bisschops-paleis in brand stak. De Luikenaers bleven intusschen aenhoudend de belegering voortzetten van het slot te Coelmont, welk duchtig verdedigd werd, terwyl Radulf zich naer S^{t}.-Truijen begaf en de bewooners dezer stad overhaelde, nogmaels op Brusthem aen te vallen, welks zwakke bezetting, na hardnekkigen tegenstand, zich eindelyk moest overgeven.

Dit voorval besliste over 't lot van dit zoo aenhoudend geteisterd stadje, welk geplunderd en geheel en al verwoest werd.

Vlammend om wederwraek te nemen wegens Tongeren, en zonder vrees voor de loonsche troepen, die ter ontzetting van Coelmont waren toegesneld, doortrokken nu de Luikenaers, als woeste Noormannen, het overige deel van 't graefschap. Montenaken Bilsen, Rummen en eene menigte welvarende vlekken en dorpen werden geplunderd en gedeeltelyk in brand gestoken; zelfs de hoofdstad Loon onderstond geweldige schade, en zou welligt in hetzelfde rampzalige lot gedeeld hebben, zonder de tusschenkomst der graven van Namen en Bergen, die pael en perk stelden aen dezen vernielenden rooftogt der luiksche brandstichters. Eene algemeene verzoening had nu plaets, waerby de graef van Loon, voor eene groote som gelds, eigenaer werd van het graefschapje en uitgestrekte landgoed der familie Duras, welke op het punt was uit te sterven in den persoon van Dodon; terzelfder tyd ontving Geeraerd, voor hem en zyne opvolgers, de waerdigheid van hooge Voorstaender der stad S^{t}.-Truijen.

Korts na deze woelige gebeurtenissen, riep de stem van *Pieter* den heremyt de christen-vorsten en ridders ten kruistogt naer Jerusalem. De verradery van Hugo, graef van Tripoly, had de christenen van het Heilige land in eenen benarden en wanhopenden toestand gebragt. De tydingen hunner barbaersche vervolgingen en harde slaverny be-

droefden al de beschaefde volkeren van Europa, en het grootste deel der graven, baronnen en heeren schaerden zich, met hunne vazallen en laeten, rond de kruisbanier, ter verlossing hunner verdrukte broederen; ter verovering van 't graf des Heilands op de Turken en Sarrazenen.

Voorzeker bleef ook de vrome en dappere Geeraerd by deze gelegenheid niet ten achteren. In gezelschap der graven van Holland en Vlaenderen, benevens der hertogen van Gelder en Kleef, toog hy met zyne getrouwste ridders, naer het Oosten, alwaer hy, na zich met roem overdekt te hebben, als een onvertsaegd held sneuvelde by de vermaerde belegering van Ptolemaïde, in 't jaer 1091.

By een schoon en talryk nageslacht, liet hy zynen naem vereeuwigd, als dien van een' der braefste en moedigste graven van Loon.

Zyn zoon en opvolger, Lodewyk II, was in allen deele zynen dapperen vader waerdig. Hy verhoogde het aenzien en de magt van zyn doorluchtig stamhuis door een schitterend vorstelyk echtverbond, welk, hoezeer hem in talryke moeijelykheden wikkelend, zyn' naem en gebied vergrootte en verbreidde.

Dirk VII, graef van Holland, in 't jaer 1203 te Dordrecht overleden zynde, zonder te voorzien in zyne opvolging, zoo werd deze betwist tusschen zyn' broeder Willem en zyne eenige dochter Ada. De moeder dezer vorstin, Adeleida, die Willem's hevig en yverzuchtig karakter kende en daervan de nood-

lottigste gevolgen voor de toekomst vreesde, besloot aenstonds hem eenen prins tegen over te stellen, bekwaem om zyne poogingen tot het bezit der kroon op eene duchtige wyze het hoofd te bieden. De welvoegelykheid derhalve opofferende aen den drang der omstandigheden, bood zy-zelve hare dochter ten huwelyk aen den jeugdigen graef van Loon, die onmiddelyk aen zulke luisterryke uitnoodiging beantwoordde en de echtgenoot werd der bevallige prinses Ada.

Maer deze hoedanigheid was geenszins voldoende om Lodewyk het geruste bezit van 't graefschap Holland te verzekeren; want Willem, die naer Friesland was geweken, welks bewooners zyn gezag met welgevallen erkenden, werd spoedig derwaerts gevolgd door het grootste deel van den hollandschen adel, die even zoo veel afkeer had van het juk eener vreemde overheersching, als opregte aengekleefdheid voor de doorluchte spruit van hun vaderlandschen vorstenstam, die inderdaed reeds een ervaren staetsman en groot krygsheld was. Door hunnen vereenigden invloed, kwamen Rynland, Kennemerland en Zeeland welhaest in vollen opstand; zoodanig dat gravin Ada, die met eenige harer getrouwste aenhangers in aller yl naer Leyden gevlugt was, aldaer verpligt werd zich over te geven aen heuren oom Willem, die haer, onder sterk geleide, naer het eilandje Texel bande, en al spoedig hierop de teugels van 't bestuer in handen had over het erfgoed zyns overledenen broeders.

Onder deze bedryven, bevond zich de graef van

Loon verre van daer, ter hulpe des luikschen bisschops, en plukte menigvuldige lauweren als dapper veldoverste; doch de ontvangst dier hem zoo bedroevende tydingen verhaestte zynen terugtogt.

Ondersteund door de graven van Limburg en Vlaenderen, en den bisschop van Utrecht, verjoeg hy Willem's troepen en bevredigde, binnen eenige dagen, geheel Zuid-holland. Deze zoo gemakkelyke herovering werd evenwel eene der oorzaken van zyn eigen val. Trouwens, in het denkbeeld, dat hy nu niets meer te vreezen had, zond hy de bisschoplyke troepen naer Utrecht terug, en verzwakte aldus aenmerkelyk zyne legermagt. Willem benuttigde zich dezen groven misslag. Als een bliksem doorliep hy Kennemerland en de Zeeuwsche eilanden, waer hy van nieuws het vuer des oproers deed ontvlammen, en rukte dan in persoon op aen de spits eener armee, welke zoo gezwind en behendig scheen aen den vorst van Limburg, dat deze met zyne verraste hulpbenden ordeloos en in aller yl het hazenpad koos, en hierdoor zynen bondgenoot Lodewyk noodzaekte zich-zelven zoo goed mogelyk uit den slag te trekken.

Willem zette zyne behaelde voordeelen onverschrokken voort; hy joeg de vyanden over de grenzen, en bragt den graef van Loon aenzienlyke verliezen toe.

Niet lang wachtte Lodewyk om deze geledene nederlaeg glansryk te wreken. Nauwelyks had hy zyn leger versterkt en op goeden voet hersteld, of zyn krygslist betaelde Willem, die tydelyk afwe-

zig was, met dezelfde munt. Onverwachts viel de graef van Loon in Holland, en handhaefde er zyn kortstondig miskende oppergezag zoodanig, dat Willem de tusschenkomst inriep van Philips, graef van Namen, op wiens voorstel er eene overeenkomst getroffen werd, waerby Lodewyk het bestuer bleef behouden over 't graefschap Holland, terwyl Willem zich vernoegde met den titel van Graef van Friesland en 't bezit van aenmerkelyke gronden en landgoederen. Ten gevolge van dit traktaet, werd ook de kwynende gravin Ada, na zulke smartelyke scheiding, haren beminden echtgenoot terug geschonken.

Doch het scheen graef Lodewyk's bestemming, van geheel zyn' levensloop te moeten oorlogen en stryden. Immers, gedurende hy in Holland zyn magt en roem zoo schitterend vermeerderde, wist Hendrik, hertog van Braband, den pas gedoofden twist over 't voogdschap der stad St-Truijen te ontvonken, en zulks waerschynlyk om wraek te nemen over zyn oud geschil met Lodewyk wegens de stad Maestricht; misschien ook wel om zynen vriend, graef Willem, in de hand te werken; doch ongetyfeld meest om zynen vyand, den bisschop van Luik, afbreuk te doen.

Op het vernemen dezer vernieuwde onlusten in zyn vaderland, droeg Lodewyk de verdediging van 't graefschap Loon op aen den prinsbisschop Hugo van Pierrepont, wien hy, ter bestryding der oorlogskosten, den eigendom afstond op Montenaken en Brusthem, met nog onderscheidene andere vrye

landgoederen. Dit belette nogtans niet, dat de Brabanders, die eerst de baen open hadden, belangryke schaden veroorzaekten en reeds genaderd waren tot Montenaken, by welke plaets zy echter eene gevoelige nederlaeg ontvingen van de Luikenaers, die hen verder van het loonsche grondgebied verjoegen.

Graef Lodewyk was den bisschop geenszins ondankbaer voor deze bewezene diensten. In den vermaerden veldslag van Steppe, ten jare 1213, alwaer de stryd tusschen Luik en Braband beslecht werd wegens het bezitregt op de heerlykheden Walef en Moha, verrigtte de graef van Loon met zyne ridders wonderen van dapperheid. Ofschoon tot drie herhaelde malen zyn oorlogspaerd onder zich gedood ziende, vocht Lodewyk voortdurend als een leeuw aen de spits der bisschoppelyke troepen, en zyn onderstand bragt onwedersprekelyk wel het meeste toe tot de volkomen nederlaeg der Brabanders.

Echter weigerde hy zynen leenheer, keizer Ottho IV, die door den paus gebanvloekt was, en Lodewyk's hulp dringend inriep ter bevechting van den franschen koning Philips-August, dit blyk van getrouwheid; onder voorwendsel, dat zyn voornaemste bondgenoot, de bisschop van Luik, zich hier tegen verzettede.

Na zooveel afmattende krygstogten en roemvolle veldslagen, gevoelde graef Lodewyk eindelyk de behoefte aen rust, en wenschte, hoe eerder zoo liever, het woelige staets-en oorlogstooneel te verlaten. Zyn echtverbond was onvruchtbaer gebleven, en

dewyl van zyne twee nog in leven zynde broeders, de eene den geestelyken staet omhelsd had, trachtte hy den anderen de vreedzame opvolging te verzekeren, door hem uit te huwelyken aen de prinses Alix van Braband.

Hertog Hendrik I vond dit aenbod zyner dochter waerdig. Sedert langer dan eene eeuw waren toch de loonsche graven de trouwe bondgenooten van zyn stamhuis, uitgezonderd wanneer het den oorlog gold met de luiksche prinsbisschoppen. Hy stemde derhalve in deze echtvereeniging toe, onder voorwaerde, dat Lodewyk hem zyne regten afstonde op de stad Maestricht.

Al de aengelegenheden van zyn staetsbestuer en zyner opvolging aldus behoorlyk verzorgd en geregeld hebbende, en zyn ryk in rust en vrede ziende, gaf Lodewyk zynen broeder den gravenschepter over. Weinig tyds hierna, de plegtige krooning van keizer Frederik II te Aken bywoonende, schaerde hy zich onder diens kruisvaen, en bereidde zich reeds tot zynen togt naer het Oosten, toen eene plotselyke dood een einde kwam stellen aen zyn werkzaem en roemvol aenzyn.

Lodewyk's jongste broeder was hem opgevolgd, onder den naem van Arnold VI. Ook zyne huwelykssponde werd door geene ranken omslingerd, en, na eene kortstondige regering, overleed hy ten jare 1223 in zeer jeugdigen ouderdom.

De eenige mannelyke afstammeling, welke er nu nog overbleef van het vruchtbaer nageslacht des beroemden graefs Geeraerd, was Arnold van

Rhineck, zoon van een der vroegafgestorvene broeders der beide voorgaenden. Hy droeg de kroon onder den naem van Arnold VII.

Hoezeer in 't minste niet verbasterd van den heldenmoed zyner waerdige voorzaten, waervan hy menigvuldige schitterende bewyzen gaf in de oneenigheden zyner bondgenooten, was hy vooral wyselyk bedacht om den geesel des oorlogs van zyn eigen land af te weren. Ten dien einde vormde hy minder veroveringsplannen, maer verrykte het graefschap Loon met talryke nuttige instellingen, aen welker voortgang en bloei hy al zyne zorgen wydde. Dit wys en gematigd gedrag deed hem echter geenszins de vergrooting van zyn grondgebied uit het oog verliezen. Door zyn huwelyk met Joanna, erfgename van Chiney, vereenigde hy dit graefschap, met een aental kasteelen en burgten, aen het ryke erfgoed van zynen oom, en werd aldus een der magtigste vorsten van zynen tyd. Zyn eenig gebrek bestond in de zucht van persoonlyk, als onverwinbaer stryder, uit te munten in de toernooi-of ridderspelen, destyds zoo zeer in zwang, en waerby niet zelden het renperk tot een bloedig oorlogskamp herschapen werd. Ook graef Arnold werd die ridderlyke gloriezucht noodlottig; want in 't jaer 1256 zich begeven hebbende naer Nuys, in 't aertsbisdom Keulen, ter bywooning van een groot, en sedert treurig vermaerd, steekspel, werd hy aldaer gedood met zes-en-dertig zyner adelykste en dapperste schildknapen.

De nalatenschap van Arnold VII werd verdeeld

onder zyne twee zoons, waervan de oudste, Jan, zynen vader opvolgde als graef van Loon, terwyl zyn broeder Lodewyk het bestuer aenvaerdde over dat van Chiney.

Jan huwde in zyn eerste echtverbond de dochter des graven van Gulick, die, na hem Arnold gebaerd te hebben, in nog bloeijenden leeftyd door de dood verrast werd.

Zyne tweede gemalin, Isabella van Condé, maekte hem vader van Jan en Jacob, naderhand vryheeren van Agimont, Warck en Givet, die zich vermaegschapten met de telgen van zeer aenzienlyke geslachten, en aldus eene groote uitbreiding gaven aen de familie der graven van Loon.

Weinig belangryke voorvallen kenmerkten de regering van graef Jan, die ten jare 1279 overleed en opgevolgd werd door zynen oudsten zoon, Arnold VIII.

Deze deugdzame en vredelievende vorst huwde Margaretha, dochter van den graef van Vianden, die hem drie nakomelingen schonk, te weten: Lodewyk, Mechtild en Joanna.

Onderwyl zyn eigen land welig voortbloeide in welvaert en voorspoed, gaf Arnold met zyne vazallen menige blyken van trouw en moed in de oorlogen, welke zyn luiksche bondgenoot alstoen voerde. By den zoo bloedigen als vermaerden veldslag van Woeringen, aen den Ryn, alwaer de Brabandsche hertog, Jan I, graef Hendrik van Limburg versloeg, en dit laetste gewest als buit behield met den titel van ‘zegehaftige’, muntte

graef Arnold van Loon met zyn' riddertros op eene glansryke wyze uit. De rymkronyken van Jan van Heelu vermeldden later het meestedeel hunner namen en schitterende wapenfeiten.

Na byna eene halve eeuw geregeerd te hebben tot welzyn van land en volk, welke hy met nuttige instellingen en weldadige gestichten beschonk, overleed hy in gezegenden ouderdom en betreurd, als een vader, door zyne hem minnende onderdanen, die hem, behalve hunne welvaert, tevens menigvuldige schoone voorregten te danken hadden.

Zyn zoon en opvolger, Lodewyk III, vereenigde van nieuws de beide graefschappen Loon en Chiney onder zynen schepter.

Hy bezat niet alleen die verheven hoedanigheden, welke den goeden vorst en krygsheld kenschetsen, maer oefende tevens de stille huiselyke deugden, als byzonder mensch en echtgenoot. De veiligheid en voorspoed zyner onderdanen waren het eenige doel van al zyn streven. En nogtans werden die, tydens zyn bestuer, op eene geweldige wyze verstoord, zelfs door een' vriend, en dit juist ter oorzake van Lodewyk's nauwgezetheid in de vervulling zyner verpligtingen als trouwe bondgenoot van die Luikenaers, welke de menigvuldige en gewigtige diensten der loonsche graven, naderhand, met de ongehoordste en snoodste ondankbaerheid zouden vergelden.

Ten jare 1331 had hertog Jan III van Braband het reeds sedert lang vergeten geschil over 't voogdschap der stad St-Truijen nogmaels opgewarmd, en zulks

uit haet tegen de Luikenaers. Adolf van der Marck, prinsbisschop van Luik, door de S^{t}.-Truijenaers ter hulp geroepen, vormde eene soort van bondgenootschap tegen Braband, en wist graef Lodewyk hierin te lokken. Intusschen trachtte Jan III, op zyne beurt, den graef van Loon tot zyne party over te halen; doch deze had zyn woord reeds verpand aen Adolf, die hem had weten te overtuigen dat hy, in zyne hoedanigheid van voogd der stad S^{t}.-Truijen, natuerlyker wyze tot derzelver verdediging moest medewerken.

De hertog van Braband vernoegde zich echter geenszins met zulke verontschuldiging en zond, uit spyt en wraek dezer onverwachte teleurstelling, zyn leger naer het graefschap Loon, welk nu zoo ryk en bloeijend gewest nogmaels op eene jammerlyke en onverdiende wyze mishandeld en geplunderd werd. 't Is waer dat, by het spoedig daerop volgende vredeverdrag, hertog Jan verpligt werd graef Lodewyk eene schadevergoeding uit te keeren van achttien honderd realen; doch deze geldsom kon volstrekt niet opwegen tegen de zware verliezen, welke zyn land ondergaen had.

In zyne staten teruggekeerd, beyverde Lodewyk zich om de verwoestingen des oorlogs, zooveel mogelyk, te herstellen en de welvaert zyner geteisterde onderdanen te doen herleven, toen eene haestige dood eensklaps de uitvoering zyner nuttige plannen onderbrak, en zyn roemvol en werkzaem leven bepaelde, ten jare 1336.

Dewyl hy geene mannelyke kinderen naliet,

veroorzaekte het vraegstuk zyner opvolging de hevigste twisten en verdeeldheden met de Luikenaers, welke al spoedig zoo verre kwamen, dat zy het graefschap Loon in eenen afgrond van rampen en ongelukken dompelden; ja, voor dit zoo schoon en oudvermaerd gewest eindelyk de noodlottige oorzaek werden van 't verlies zyner edele onafhankelykheid, zoo weêrgaloos moedig nog verdedigd door hem, die in ons volgend tafereel als held ten tooneele zal treden.

Eindnoten:

(4) Het belangryke dorp Wintershoven, met deszelfs omstreken, maekten deel van een klein graefschap, Haspegouw genaemd, welk oudtyds door de frankische koningen ter besturing werd geschonken aen een hunner verdienstelyke veldheeren.
Dit *Haspegauw* (Haspinga) dient men echter wel te onderscheiden van *Hesbaeijen* (Hasbania), eene landstreek op den noordelyken rand van het oude Luikerland, en welke later gedeeltelyk by het graefschap Loon werd gevoegd, zoowel als het landje Haspegouw.
Wintershoven, ongeveer vier uren van Maestricht gelegen, was in het begin der zevende eeuw de bekoorlyke en vryheerlyke verblyfplaets van Bavo, graef van Haspegouw, die zoon was van Agilulphus en Adeltrudis, doorluchte prinselyke persoonen tydens het ryk van Austrasie.
Gehuwd met de dochter des graven van Adillion, schynt Bavo eerst een zeer ongebonden leven geleid te hebben, over 't welk hy reeds door Amandus berispt was geworden, alvorens deze heilige man zich naer de booze stad Gent begaf. Eerst na de onverwachte dood zyner echtgenoote, kwam graef Bavo tot inkeer. Hy verliet de wereld met hare geneugten, schonk zyn graefschap aen zyne eenige dochter Adeltruida, en begaf zich naer Gent by zyn ouden vriend Amandus, die hem zeer minnelyk ontving en hem *klerk* maekte.
Aengedreven door eene hevige zucht tot boetvaerdigheid, verliet Bavo echter de stad, en ging te midden eener wildernis van Vlaenderen eene wooning opzoeken, welke hy koos in een ongemeen dikken en hollen beukenboom, die in de 12^{e}. eeuw hier te lande nog in groote vereering werd gehouden.
In deze schaduwryke schuilplaets ontdekt zynde geworden, begaf hy zich in eene andere nog digtere woesteny, *Beila* genaemd, en op twee mylen afstands van Gent gelegen, alwaer hy een hutje bouwde en zich voedde met de kruiden en wortelen der aerde, terwyl hy zynen drank vond in eene daar naby loopende rivier (de Schelde of Leye).
Doch hier zich van nieuws ontdekt en gestoord ziende, door den toeloop der nieuwsgierigen, begeerig om den heiligen kluizenaer te gaen beschouwen, keerde hy naer Gent terug, ten einde onder het bestuer zyns leeraers Amandus zyne dagen in vroomheid te voleindigen.
Nu stichtte hy het klooster, naderhand zoo vermaerd geworden, en begaf zich daerin met eenige geestelyke persoonen, zonder echter in het eerste volgens een bepaelden regel te leven. Toen, nogtans, het getal der kloosterlingen aengroeide, voegde Amandus by hen eenige monniken van St. Benedictus-orde, onder bestuer van den geleerden Floribert, die de eerste abt van Bavo's klooster was. Zeer rykelyk begiftigde Bavo deze zyne instelling, en wanneer, door het overlyden zyner dochter Adeltruida, die te Wintershoven insge[lyk]s een zeer godvruchtig leven leidde, die heerlykheid met het graefschap Haspegouw van nieuws aen hem verviel, schonk hy het dorp Wintershoven met deszelfs landgoederen geheel en al in eigendom aen zyn klooster te Gent, welks abten, gedurende langen tyd, aldaer de tydelyke heeren bleven aenstellen.
Keizer Karel de Groote en zyn zoon Lodewyk, benevens onderscheidene andere vorsten en vermogende persoonen, beschonken later het klooster van St. Bavo met talryke giften en voorregten, zoowel als de vermaerde abdy van St. Pieters, op den St. Pietersberg by Gent gesticht.
By de oprigting van het graefschap Loon, ten jare 801, werd echter Haspegauw, even als een gedeelte van Hesbaeijen, begrepen in den omvang van deszelfs grondgebied, welk, zoo als ons

bekend is, door den beroemden keizer, als erfelyk leengoed, ter belooning geschonken werd aen zyn dapperen en getrouwen veldheer Ogier van Ardennen.
Intusschen bleef het St. Baefs-klooster te Gent het bezitregt behouden tot de benoeming der heeren van Wintershoven, en hetzelve genoot 's jaerlyks een deel der inkomsten van die heerlykheid.

Einardus, gewezen Groot-kanselier van keizer Karel, was de 15e abt van dat reeds beroemde en ryke gesticht. Korts na zyn overlyden, ten jare 851, onderging Belgenland den droeven en rampzaligen inval der barbaersche Denen en Noormannen, die hier al de kerken en kloosters te vuer en te zwaerd verwoestten en plunderden. Ook de schoone abdy van St. Bavo werd door die stroopbenden geheel en al vernield.
De weinige monniken, die hunner woede ontsnapten, vlugtten en zwierven met het ligchaem van hun vereerden patroon en vader, gedurende lange jaren, als pelgrims en ballingen, door de vreemde landen.
Onderwyl hadden de graven van Vlaenderen de goederen en inkomsten van het St-Baefs-klooster als domeinen der kroon aengeslagen, en ook den eigendom genomen van de heerlykheid Wintershoven in het graefschap Loon, welker bezit zy hunnen edellieden en gunstelingen ter belooning van gewigtige diensten deden genieten.
Immers, na de vernieling der noordsche plunderbenden, welke ten jare 891 plaets had in eenen bloedigen veldslag, by Leuven aen de Dyle, schonk Boudewyn de Kale, graef van Vlaenderen, de heerlykheid Wintershoven aen zekeren edelman, Titeboldt genaemd, wiens nakomelingen, Aldegond en Aper, dezelve bleven bezitten. De laetste had twee zoons, Lantzo en Wibert geheten, die, na zyne dood, elkander het bestuer van 's vaders nalatenschap betwistten. Intusschen was het klooster van St-Bavo te Gent eenigzins van nieuws opgebouwd, en deszelfs monniken, onder bestuer van Gerardus Broniensis, hun twintigsten abt, mogten zich weder verblyden in het bezit van 't ligchaem huns heiligen patroons en tevens in dat van de meeste hunner geestelyke goederen, hun door graef Arnold den Ouden teruggeschonken. Deze laetste handhaefde Lantzo echter in 't bezit der heerlykheid Wintershoven, terwyl het klooster dezelve voor Wibert bestemde, welke, na zyns broeders overlyden, dezelve onverdeeld beheerde.
Dit was het voorwendsel, waeronder Boudewyn de Jonge van Vlaenderen in 't graefschap Loon viel, ter bewaking, of liever ter verovering van het erfdeel zyner zuster Luitgarde, welke pooging echter mislukte. Sedert dat tydstip, verloor ook het klooster van St-Baefs den eigendom der heerlykheid Wintershoven, welker bezitters voortaen door de graven van Loon benoemd werden, in hoedanigheid van vazallen der loonsche leenzael van Curingen.

I.
De betwiste kroon.

I.
De betwiste Kroon.

> Alvorens de dubbele graeflyke kroon op myn hoofd te plaetsen, heb ik gezorgd my van myns vaders dood (en van myn regt) te verzekeren.
> JOANNA VAN VLAENDEREN.
> Steden en dorpen, kasteelen en hutten, heeren en laeten; allen hebben zich rond uwen troon geschaerd om, door hunne verkleefde dapperheid, u, als met een schild, te dekken.
> BERTRAND VAN RAINS.

Arnold VIII, veertiende Ryksgraef van Loon en graef van Chiney, aengelokt door de wildryke bosschen in den omtrek der stad Hasselt, verplaetste zyn hof van Curingen derwaerts, en hield zyn gewoon verblyf in die geduchte en oude vesting, welker inwooners reeds door zynen grootvader Ar-

nold VII met veel schoone voorregten begiftigd werden.

Uit zyn huwelyk met Margaretha, dochter van den graef van Vianden, sproten, behalve zyn zoon en roemvolle opvolger Lodewyk, nog twee dochters. De oudste, Mechtild, verbond zich in den echt met Godefried, prins van Heinsbergh en Blankenbergh; de jongste, de schoone Joanna, huwde reeds jeugdig Arnold van Weesemael, heer van Bergen-op-Zoom, die haer echter, na een kortstondig genot, door eene onverwachte dood ontrukt werd.

Overstelpt door bittere droefheid, nam zy 't besluit met heur eenig spruitje naer haer geboorteland terug te keeren, ten einde in de teedere liefkozingen eens innig vereerden vaders troost te zoeken voor het smartelyke en zoo vroegtydige verlies van den beminden en diepbetreurden echtgenoot.

Langen tyd verliep er, alvorens de wonden haers harten eenigzins geheeld waren, en zy, als voorheen, weder deel wilde nemen aen de vermaken en uitspanningen, welke toenmaels vooral zoo menigvuldig als afwisselend plaets vonden aen de vorstenhoven. Slechts toen de bekoorlyke lente ten derden male haer kleurig bloemkleed over de ontwaekte natuer uitspreidde, en de welriekende beemden en wouden van nieuws wedergalmden van 't morgenlied des blyden akkermans en 't kwelend gejuich der vogelen, toog zy eindelyk, verzeld van hare vrouwen en schildknapen, en den geliefkoosden valk op de hand, naer de lommerende bosschaedjen, die de welige tuinen van haers vaders

prachtige landgoederen, buiten Hasselt, als een groengeschakeerden boord omringden.

Zoo herwon zy allengs de kalme zielsrust, en het zoete genot des levens begon haer weder toe te lagchen.

Het zomergetyde zag de schoone Joanna, met den herboren blos op de wangen, de maendroosjes en sappige fruiten plukken in de vruchtbare hoven en boomgaerds; en toen de herfstwinden het verdorde boomloof en 't geel gebladerte over het aerdryk deden stuiven, en 't verschuwde pluimgedierte naer zachtere luchtstreken de wyk nam, volgde zy reeds, op een schoon rydpaerd gezeten, haren geliefden broeder Lodewyk ter hazenvangst met de vlugge windhonden.

Onderscheidene stamhouders van voorname geslachten hadden reeds beproefd, het hart der jeugdige en bevallige weduwe Van Weesemael door een nieuw liefdegevoel te doen ontvlammen. Schitterende partyen boden zich aen: zelfs vorstenzonen dongen naer het bezit van hare hand... Maer het scheen onveranderlyk besloten, dat Joanna van Loon maer een enkel mael heur offer zou gebragt hebben op het huwelyks-altaer.

In dat tydvak beschouwden de adelyke en vermogende familien als eene uitstekende eer, de gunst van hare kinderen te zien opvoeden in het paleis der landsvorsten, alwaer zy zeer zorvuldig werden opgeleid tot den ridderstand, doch over 't algemeen maer weinig onderwys ontvingen in de letteren en wetenschappen. De krygskunst was het hoofdonder-

werp hunner studien; de jagt, hunne dagelyksche oefening en verlustiging. Het streelendste genot smaekten zy in de bywooning der toernooi-of ridderspelen, by elke feestparty aengerigt, ten pryskamp van het kunstigste paerdryden of 't behendigste lans- en zwaerdgevecht.

Ook aen het hof der graven van Loon vond men steeds een' zwerm van adelyke jonkers, jeugdige baronnen en gemuskeerde saletheeren, meest allen als schildknaep verbonden aen hunnen graef, aen diens gemalin of bloedverwanten. Somtyds waren zy ook wel gehecht aen de dienst der hooge veldoversten, die hun onderrigt gaven in de stryd- en vestingbouwkunst, en wie zy in tyd van oorlog naer 't slagveld volgden, waer zy de werkdadige krygslessen ontvingen en ten dapperen staf verstrekten aen hunne leeraers en opperbevelhebbers.

In den stoet van Joanna's hofjonkers bemerkte men een aental jeugdige ridders, tot de aenzienlykste huizen des graefschaps Loon behoorende, en waervan meer dan een zyne verliefde blikken van tyd tot tyd ook hadden durven vestigen op de graeflyke weduwe, die, nog in den bloei harer jaren, de bekoorlykheid heurs lichaems wist te verhoogen door bevallige manieren en geestige schanderheid. Hierby was zy tevens bezitster van hooge titelen en groote fortuin, welke beide laetste hoedanigheden, door alle eeuwen heên, byzonder aentrekkelyk schynen te blyven voor het meestedeel der trouwzieke minnaers.

Doch slechts een enkel der zuchtende aenbidders,

die de schoone Joanna omfladderden gelyk de vlinders den zoeten bloemkelk, mogt in zyn kwynend hart een straeltje hoop voeden, zyne opregte liefde eenmael gedeeld, zyne vurige wenschen verhoord te zullen zien.

Gedurende die aengename ochtendwandelingen langs de slingerpaden der graeflyke tuinen en boomgaerds, in welker midden de slangende Stimmerbeek hare kabbelende stroompjes verliest in den statiger golfslag der rivier de Demer; daer viel immers hem, by voorkeur, het zoo nagejaegde geluk te beurte, dat de bevend aengeboden bloemtuil, beeldspraek van gloeijend mingevoel, met welbehagen aenvaerd werd, ja dikwyls zelfs een zachtgestameld dankwoord zyne oplettendheid beloonde. Maer ook was hy een der schoonste en mannelykste jonkers van dien jeugdigen en schitterenden riddertros. Hy onderscheidde zich niet alleen door een welgemaekten, ranken ligchaemsvorm, maer insgelyks door eene ware beschaving van hart en geest. Zyne opvoeding was op 't vaderlyk kasteel geenszins verwaerloosd geworden; en hoezeer hy, als een echte Maeslander, zyne krachtvolle moederspraek boven de fransche vleitael verkoos, welke laetste toen reeds door sommige ylhoofden, als een verwaend onderscheidingsmerk van beschaving, werd ingevoerd, genoot hy de zeldzame vermaerdheid, by de toenmalige edellieden, van drie vreemde talen met gemak te lezen en te schryven.

Daerenboven was hy een der behendigste kampvechters in de renbaen, en had, hoezeer nog in de

lente zyns levens, op het slagveld reeds glansryk zyne proefstukken afgelegd.

Deze volmaekte ridder was Willem van Oerle, zoon van Jan, heer van Rummen en Velroux, stamhouder van een der oudste en rykste geslachten van 't Graefschap Loon, en die de byzondere gunst genoot van vorst Arnold. Zyne schitterende hoedanigheden, zoo gelykaerdig met de hare, had Joanna reeds sedert hare aenkomst met heimelyk genoegen opgemerkt. Allengs voelde zy, als onwillekeurig, eene behoefte aen het onderhoudend gezelschap haers begunstigden schildknaeps, en weldra ontglom een nieuw mingevoel in haren boezem. Tweemael reeds had hy haer, by openbare plegtigheden, ten dans mogen geleiden, en daerna met verrukking de gelukkige verzekering bekomen, dat zyne ware liefde door het beeld zyner droomen beantwoord werd.

En hoewel dan ook sommige harer bloedverwanten, uit eigenbelang of misplaetsten trotsch, met een nydig oog deze toenemende genegenheid gade sloegen, schonk Joanna van Loon, Vrouwe van Quabeek, eindelyk toch hare hand en heur hart, met haer vermogend bezit en glansryke titelen, aen den braven jonker Willem van Rummen.

Intusschen verwisselde graef Arnold VIII het tydelyke met het eeuwige, en de kroon verviel op zynen zoon, Lodewyk III, die later huwde met Joanna, gravin van Blamont, uit het vorstelyk huis van Lotharingen, die hem slechts een enkel kind, eene dochter teelde. Dewyl het graefschap

Loon, volgens deszelfs instelling, een erfelyk en mannelyk leen was, vergaderde Lodewyk, een jaer vóor zyn overlyden, de voornaemste vryheeren des lands met al zyne bloedverwanten, ten einde op eene wettige wyze in zyne opvolging te voorzien. De beide echtgenooten zyner zusters deden afstand van hun regt ten behoeve hunner zoons; zoodat de keus bepaeld moest worden tusschen Theodorik van Heinsbergh, zoon der oudste, en Arnold van Rummen, zoon der jongste, welke laetste prins, nog zeer jeugdig zynde, met zyne ouders, by plegtigen akt des jaers 1335, afstand deed van zyne regten op de kroon, ten gevalle van zynen neef Theodorik van Heinsbergh, die gevolgenlyk door Lodewyk benoemd werd als troonopvolger.

Reeds eenige jaren vroeger was Theodorik in huwelyk getreden met Cunegonda, dochter van Everaerd, graef van der Marck en zuster van Adolf van der Marck, prinsbisschop van Luik, die derhalve zyn schoonbroeder was geworden.

Onmiddelyk na de dood van Lodewyk III, ten jare 1336, stelde Theodorik zich *de facto* in 't bezit der kroon; hy ontving de hulde zyner vazallen en steden, en deed zich door gansch het graefschap in zyne nieuwe waerdigheid erkennen; maer dit maekte de rekening niet van 't afgunstig luiksche kapittel, welk nu het oogenblik voordeelig dacht, hun zoo lang gesmeed ontwerp ten uitvoer te brengen, om het prinsdom, of liever hunne kerk, te verryken met de inkomsten van een der schoonste en welvarendste gewesten.

De kanonik Jan Hoxen, deken der hoofdkerk te Luik, en een der partydigste geschiedschryvers van dien tyd, deed aenstonds, na Lodewyk's overlyden, het kapittel vergaderen. Hy hield den bisschop den pligt voor oogen, door goedheid of geweld zich meester te maken van het graefschap Loon, en zulks onder het nogmaels gezochte voorwendsel dat, by gebrek aen mannelyk oir, dit leengoed terug moest keeren aen de kerk van den H. Lambertus, volgens de gesloten overeenkomst tusschen graef Arnold II en bisschop Balderik. Tot versterking zyner vermeende aenspraek, bragt hy eenen akt ter tafel, waerby keizer Hendrik III, in 't jaer 1040, aen bisschop Nithard het gebied had afgestaen over een gedeelte van Hesbaeijen, welk ook een erfelyk mannelyk leen was; er by voegende, dat Lodewyk III in geen geval het regt bezat, zynen neef als opvolger te benoemen.

Hoezeer Adolf van der Marck zynen zwager heimelyk genegen ware, zag hy zich echter gedrongen aen den eisch van het kapittel gehoor te geven, en wendde zich dien ten gevolge eerst schriftelyk tot graef Theodorik. Deze laetste antwoordde, met regt en billykheid, dat, ‘ingeval ook de kerk van Luik eenige aenspraek mogte bezitten op het erfgoed van Loon, zulks nooit konde gelden, dan na de geheele uitdooving der mannelyke bloedverwanten van beide de geslacht-lynen.’ Wat betrof de voorgewende gift van Hesbaeijen, bewees Theodorik overtuigend, dat deze zich nimmer konde uitstrekken over dat gedeelte, welk de loonsche

graven in dat gewest van over eeuwen bezaten. Wegens de wettigheid der opvolging, beriep hy zich eindelyk op 't voorbeeld van Arnold VI, die insgelyks over de kroon beschikt had ten voordeele van zynen neef Geeraerd van Rhineck.

De nieuwe graef werd ondersteund door den hertog van Gelder, en vooral door zynen neef, hertog Jan I van Braband, die zwoer geheel luiksch Hesbaeijen te vuer en te zwaerd te zullen verwoesten, ingeval men Theodorik geen gerusten bezitter van het graefschap liete. Ook mogt hy veilig rekenen op den bystand zyner menigvuldige, vermogende bloedverwanten, waeronder zyn ryke en magtige oom, heer Willem van Rummen. Onbevreesd bezettede Theodorik dus de voornaemste loonsche steden met krygsvolk, en stelde alom de burgerlyke overheden in hunne bediening; te meer daer hy onder 's hands wist, dat ook bisschop Adolf hem toegenegen bleef.

Deze laetste evenwel, ten einde alle verwyt van zich af te keeren, vergaderde de drie landsstenden van het prinsdom Luik, ten einde over het onderhavige geschil te beslissen. Doch ook in deze vergadering wist de woelzuchtige Hoxen de gemoederen dermate op te winden, dat, inweêrwil der vredelievende vertoogen van 's bisschops wege, het vermeende regt van 't kapittel erkend, en er besloten werd den oorlog te verklaren aen Theodorik van Heinsbergh.

Reeds was de gewyde standaerd van St-Lamberts, door Karel den Grooten aen de stad Luik geschonken, opgehangen aen de groote midden-kolom der

hoofdkerk, en begon men toebereidselen tot de wapeningte maken, toen het eindelyk Adolf gelukte, door verbroederende voorstellen, de uitvoering van dezen veldtogt te vertragen, en aldus zynen zwager al den tyd te laten om zich behoorlyk te handhaven in 't bezit van het graefschap, welks kroon zoo hevig betwist werd.

Want nog een derde mededinger deed zich op.

Deze was de graef van Loon-Agimont, afstammeling van de jongere familie-lyn, oorspronkelyk uit den zoon van graef Arnold IV, Jan I genaemd, heer van Ghoor en Corswarem, wiens broeder als graef opvolgde, onder den naem van Arnold V.

Doch deze aenspraek werd al spoedig uit den weg geruimd, door de vertooning eener wettige akte, gesloten ten jare 1280 tusschen Arnold VIII, diens broeders en bloedverwanten, waerby deze laetsten, onder voorwaerde eener aenzienlyke somme gelds, afstand deden van de regten der jongere linie tot de opvolging, ten voordeele van Arnold's nakomelingen[(5)].

Het luiksche kapittel, allengs overtuigd van Adolf's partydigheid voor zynen zwager Theodorik, nam toevlugt tot den pauselyken stoel, en zond in 't geheim een' hunner kanoniken, Brugelius, naer Rome tot Benedictus XII, met dringende bede, kennis te willen nemen van zulke gewigtige zaek, en de regten te handhaven van de oudste dochter der H. Kerk. Maer deze waerdige en verstandige opperpriester weigerde hierover uitspraek te doen, en antwoordde: ‘Dat het vraegstuk der opvolging

van 't graefschap Loon, puer wereldlyk zynde, deszelfs beslissing aen geenen geestelyken regter gehoorde.'

Dit belangryke antwoord van een der befaemdste pausen, wier uitspraken in dat tydvak byna de opperste wet uitmaekten, blyft niet alleen een bewys van het heilig en vredelievend karakter van Benedictus XII, maer tevens van de gestaefde regten op 't bezit der kroon, voor Arnold's afstammelingen en hunne mannelyke bloedverwanten.

Aldus stonden de zaken tusschen Luik en Loon, in welk laetste land Theodorik van Heinsbergh van langs zoo meer zyn gezag uitbreidde, toen de geweldige oorlog uitborst tusschen Eduard III, koning van Engeland, die van zyner moeders zyde, volgens de salische wetten, aenspraek maekte op de kroon van Frankryk, reeds toegekend aen den franschen prins Philips van Valois. Het luiksche kapittel schaerde zich aen de zyde dezes laetsten, en dit schonk Jan III, hertog van Braband en een der trouwste bondgenooten van koning Eduard, de gunstige gelegenheid, zynen ouden haet tegen de Luikenaers te koelen. Ten dezen einde beval hy Reinout van Argenteau, gouverneur van 't hertogdom Limburg, (destyds schier geheel en al buiten het tegenwoordige Belgie gelegen) die gehuwd was met Catharina van Loon-Corswarem, uit de jongere linie, zich meester te maken van al de goederen, welke de luiksche kerk op dat grondgebied bezat, met verbod van nog eenig regtsgezag der bisschoppelyke ambtenaers aldaer te erkennen.

Onderwyl deed Eduard zich te Keulen als onderkoning van het duitsche ryk uitroepen. Hy verbleef in de stad Herck, eene der voornaemste van 't graefschap Loon, van waer hy gemeenschap hield met de magtigste belgiesche vorsten, wier onderstand hy zich verzekerde in zynen stryd tegen Frankryk. Alleen Luxemburg en Vlaenderen weigerden dit; doch het laetste gewest kwam aldra tot wyzere besluiten, door de volkslievende voorstellen van den moedigen Jacob van Artevelde, die, helaes! als martelaer voor vryheid en vaderland zoo jammerlyk sneuvelen moest.

By het zigt van dit dreigend gevaer, liepen de Luikenaers insgelyks te wapen; zy vormden een geducht leger, versterkt door de hulptroepen van koning Jan van Bohemen, die met 1800 ruiters was toegesneld. Maer de hertog van Braband, ondersteund door de graven van Gelder en Bergen-op-Zoom, benevens door zynen neef Theodorik, graef van Loon, wiens leger onder bevel stond van zyn jeugdigen bloedverwant Arnold van Rummen, rukte reeds over de luiksche grenzen, toen Walrand, aertsbisschop van Keulen, en Willem, graef van Holland en Henegouwe, eenen wapenstilstand kwamen verzoeken, zich als scheidsmannen aenboden in de verdeeldheid tusschen Braband en Luik, en tevens in den twist tusschen Theodorik en het kapittel van S^{t}.-Lamberts.

Dit voorstel werd aengenomen, en de daeropvolgende beslissing gebood Hertog Jan de teruggave der luiksche geestelyke goederen, en aen

den bisschop, het ligten van 't geestelyk verbod, of des banbliksems, welk hy over de brabandsche staten geworpen had.

Ter vereffening der geschillen betrekkelyk het graefschap Loon, begaven zich de wederzydsche scheidsregters, den 26 April 1338, naer de stad Hasselt, alwaer zy, na gedurende vier weken in eene soort van kongres hierover beraedslaegd te hebben, het regtmatige bezit der kroon toewezen aen Theodorik van Heinsbergh, onder voorwaerde van *investituer,* of bevestiging zyner waerdigheid, door den luikschen bisschop, die te gelyker tyd den eigendom verkreeg van 't kasteel Montenaken, en het voogdschap der stad Luik, dat den loonschen graven toebehoorde. De twee honderd mudden koren, welke de kerk van S^{t}.-Lamberts den voogd jaerlyks moest opbrengen, werden afgekocht voor eene som van vier-en-veertig duizend realen, genomen uit den verkoop der stad Mechelen, en die behoorlyk werden uitbetaeld aen Theodorik van Heinsbergh.

Hoezeer nu ook het luiksche kapittel aenhoudend zich bleve verzetten tegen de overweldiging zyner vermeende regten, regeerde graef Theodorik vreedzaem het loonsche ryk, welks inwooners hem vereerden en beminden, terwyl hy, door zyne vermaegschapping aen het ryke huis van Rummen, tevens den byval genoot der vermogendste adelyke geslachten van 't graefschap.

Een dubbel zware slag trof hem nogtans ten jare 1342. Zyn eenige zoon, een bloeijend jongeling

en bedreven ridder, werd hem plotselings door eene onverwachte dood ontrukt, en weinig tyds daerna, nog rouwend over dit bitter verlies, ontving hy de tyding van 't overlyden zyns zwagers, den prinsbisschop Adolf van der Marck.

Tydens de bisschoplyke stoel ledig stond, begon Jan Hoxen met zyne aenhangers van nieuws de Luikenaers op te hitsen tot den oorlog, ter inlyving van zyn zoo lang begeerde Loon; maer Adolf's neef en opvolger, Engelbert van der Marck, koesterde ook eene ware toegenegenheid voor Theodorik, en gaf volstrekt geen gehoor aen die onbillyke eischen; waerdoor het opgeruide volk zoodanig verbitterd werd, dat men eenige der eerbiedwaerdigste kanoniken, vrienden des bisschops, openlyk beleedigde.

Voorziende welke ernstige gevolgen hieruit konden voortspruiten, begaf Engelbert zich naer Aken, alwaer Karel van Limburg door de keurvorsten des duitschen ryks juist tot keizer was uitgeroepen. Hy verzocht zynen leenheer dringend om hulptroepen, ten einde de moedwilligheid der Luikenaers te beteugelen, en tevens Theodorik van Heinsbergh te handhaven in het wettige bezit van zyn graefschap.

Karel ontving hem met byzondere welwillendheid, en stelde den gevraegden onderstand onmiddelyk ter zyner beschikking.

De aenrukking der keizerlyke legermagt verschrikte evenwel geenszins de muitende Luikenaers. Het gewapende volk, aengevoerd door Raes

van Waroux en Barthold van Ockier, en versterkt door de Hoeijenaers, trok naer Velroux en van daer naer Wothem, welk dorp zy bezetteden en verschansten, ten einde er de komst des vyands af te wachten.

Deze liet zich niet zeer lang vertoeven. Reeds des anderen daegs ochtends, stond hy, by den opgang der zonne, naby hen tot den aenval gereed. Alvorens deze geweldige stryd aenvang name, kwam Adolf van Valkenberg, gesproten uit de doorluchtige familie der hertogen van Limburg, en die kanonik der hoofdkerk en een van 's bisschops trouwe vrienden was, de vergunning afsmeken, om in dezen neteligen en benauwden toestand te mogen in onderhandeling treden met het volk, welks vriend en raedsman hy ten allen tyde by voorkeur had mogen wezen. Engelbert hem dit veroorloofd hebbende, rydt Valkenberg, vergezeld van een veertigtal ridders, tot in het hoofdkwartier der volks-bevelhebbers, en stelde hun met eene bewogen stemme de ongelukkige en vreeslyke gevolgen voor oogen, welken die onzinnige en rampzálige stryd van burgers tegen burgers, vrienden tegen bloedverwanten, na zich slepen moest. Met betraende oogen bezweert hy de luiksche burgemeesters, toch al hunnen invloed aen te wenden tot bedaring der opgehitste wraekzucht... doch te vergeefs...

Moedeloos en doordrongen van bittere smart, keert de brave priester terug naer Engelbert's legerkamp, waer intusschen de drossaert van

Braband was aengekomen, met het aenbod zyns hertogs, om als bemiddelaer in dit geschil te mogen dienen.

Maer ook dit middel werd vruchteloos beproefd. Immers in dat tydvak zoude het als eene vernedering beschouwd zyn geworden, zich aen de beslissing van mindere vorsten te onderwerpen: en in de bisschops-tent bevonden zich twee koningen. Karel van Luxemburg gebood er over duizend ruiters; en de koning van Bohemen en nog andere souvereinen waren daer met hunne hulptroepen, terwyl de achterhoede gevormd werd door de dappere benden des graven van Loon, onder bevel van Arnold van Rummen met zyne neven, de heeren van Agimont en Hamael, waerby zich het grootste deel des luikschen adels gevoegd had. -

Omstreeks den middag van den 20 July 1346, raekten de beide legers slaegs. De edele en onverschrokken Valkenberg, dien men onregtvaerdig verdacht hield van geheime verstandhouding met de volkshoofden, werpt zich met zyne eskadrons het eerst op de digte ryen der Luikenaers, die, inderdaed meenende dat hun algemeen beminde kanonik tot hen overkwam, zoodanig verrast werden door zyn onverwachten en geduchten aenval, dat een plotselinge schrik zich door al hunne gelederen verspreidde. Doch de heeren van Harduemont en Haultepenne verdubbelden, met hunne geoefende krygers, alras de rangen der Luikenaers, en de moedige Valkenberg, dezelve

niet meer kunnende doorbreken; te groot van ziel, dan om schandelyk terug te vlieden, sneuvelde heldhaftig met al zyne trouwe strydgenooten.

Nu werd het gevecht algemeen. De duitsche en boheemsche eskadrons renden, met ontplooide adelaers, vereend tegen de oude vaendels der luiksche gilden en neringen, in welker midden de gewyde standaert van St-Lamberts zich, als de heilige oriflam, tegen hun eigen bisschop verhief. Als op een' stalen muer, botsten hunne zwaerdslagen af tegen de tiendubbele hagen van luiksche lansen en pieken. Veel stoute ridders werden uit den zadel geworpen, doorkorven en van hunne eigene paerden vertrapt; ja, zonder de tydige hulp en 't krygsbeleid der achterhoede, onder bevel van graef Theodorik en Arnold van Rummen, ware hier voorzeker geheel het duitsch-bisschoppelyke leger vernield geworden.

De Luikenaers trokken echter maer weinig voordeel uit hunne overwinning by den veldslag van Wothem.

In plaets van hun den vrede te verzoeken, begon Engelbert zich van nieuws te wapenen, en werd dit mael duchtig ondersteund door den hertog van Braband enden graef van Loon. Ongeduldig om zyne geleden nederlaeg glansryk te herstellen, overviel hy de opstandelingen in de vlakte van Walef zoo onverhoeds en geweldig, dat meer dan tienduizend hunner lyken het slagveld overdekten, en de overblyvenden in aller yl naer Luik terug vloden.

Na deze zoo beslissende zegeprael, sloot de prinsbisschop eindelyk den vrede met de bewooners zyner eigene hoofdstad, die hem, wonderlyk genoeg, onder luide toejuichingen, ja als een afgezant des Hemels in hun midden terug ontvingen. Ook regeerde hy vervolgens met eene zoo voorzichtige zachtmoedigheid, dat hy zich wezenlyk de achting en liefde zyner onderdanen waerdig maekte.

Graef Theodorik, die zich, met zyne ridders, zoo verdienstelyk als trouwe bondgenoot onderscheiden had, werd nu door pauselyke bulle bevestigd in 't bezit van het graefschap Loon, welk hy in rust en welvaert bestuerde tot het begin des jaers 1361, toen hem eene kwaedaerdige ziekte overviel, aen welker gevolgen hy, eenige weken later, overleed. Zyne stoffelyke overblyfselen werden met buitengemeene pracht bygezet in de Augustynen-kerk te Hasselt.

Reeds ten jare 1342, na het vroegtydig afsterven zyns zoons, had graef Theodorik in zyne opvolging voorzien, en tot erfgenaem der kroon verklaerd zynen neef Godefried van Alembroeck, zoon zyner zuster, uit haer huwelyk met Jan van Loon.

Dan, nu veranderde eensklaps de staetkunde des luikschen bisschops. Nauwelyks toch waren de tyding van Theodorik's dood en de inhoud van diens testament hem ter ooren gekomen, of Engelbert beriep van nieuws het kapittel met de drie lands-stenden, en opende derzelver vergadering met eene krachtvolle redevoering, waerby hy, tot groote verbazing der aenwezenden, trachtte te be-

toogen: ‘dat de kerk van Luik, sedert de dood van graef Lodewyk III, wel degelyk regt had op de inbezitneming van 't graefschap Loon. Dat zyn voorganger Adolf, alleen uit liefde voor zyne zuster, de kroon aen Theodorik had gelaten, doch hy nu vast besloten was, dezelve met de magt der wapenen aen die van zyn prinsdom te vereenigen.’

Met byna algemeene stemmen, keurden het kapittel en de stenden 's bisschops plannen goed, en bevalen derhalven de noodige toebereidselen en maetregelen, ten einde het leger op geregelden, voet van oorlog te brengen.

Onderwyl vernam Godefried van Alembroeck de vyandelyke inzichten der Luikenaers, en stelde van zynen kant alles in 't werk om zich te handhaven in 't wettige bezit van het erfgoed zyner familie. Hy bragt de voornaemste steden en kasteelen van zyn graefschap in eenen behoorlyken staet van verdediging; doch de begeerige Luikenaers, gerugsteund door de troepen des hertogs van Kleef en der graven van Namen en van der Marck, trokken onverwachts over de grenzen van het loonsche grondgebied met een ontzaglyk leger, welk byna honderdduizend mannen telde, en aen welks hoofd prinsbisschop Engelbert vooruit rukte, omringd door drieduizend ridders en zesduizend lansen.

Welhaest nam deze vyandelyke armee de steden Hasselt en Bilsen, waerna Peer, Bree en Hamont, en sloeg vervolgens het beleg voor het sterke slot

van Stockheim, welke vesting, van eene talryke bezetting voorzien, als 't ware, Godefried's laetste hoop was. Na eene hardnekkige verdediging van acht-en-twintig dagen, werden de burgtmuren bres gebeukt, men nam de sterkte stormenderhand in, en Engelbert plantte in persoon, als verwinnaer, den gewyden standaert van St. Lamberts op deszelfs toren.

Na deze behaelde zege op zyn besten en trouwsten bondgenoot, en inweêrwil der pauselyke bulle, ten jare 1346 aen Theodorik verleend, verklaerde Engelbert het graefschap Loon vereenigd aen 't prinsdom Luik, en benoemde diensvolgens op de meeste voorname plaetsen andere burgerlyke en krygsbeambten; waerna hy zyn leger ontbond en terug keerde, in den waen dat zyn gezag nu voor goed gevestigd was in dat land, voor welks bezit de luiksche bisschoppen van over eeuwen reeds zoo veel listige middelen hadden te werk gesteld; van dat land, welks vorsten hen zoo menigmael gehandhaefd hadden op den prinselyken troon.

Intusschen ging dit alles nog zoo spoedig en gemakkelyk niet in zyn werk, als de Luikenaers zich zulks wel voorstelden.

Godefried van Alembroeck, die zich te zwak gevoelde om zulken geweldigen en overmagtigen mededinger het hoofd te bieden, stond nu zyne regten op het graefschap Loon, by wettigen akt, af aen Arnold van Oerle, heer van Rummen en Quabeek, die vroeger, zoo als wy reeds zagen, de zyne had overgedragen op Theodorik van Heinsbergh.

Als mannelyke afstammeling van Willem van Rummen en Joanna van Loon, behield die prins immer de hoedanigheid van troonopvolger. Door den terugafstand van Godefried, verkreeg hy derhalve een onbetwistbaer regt zich te tooijen met de vorstenkroon, sedert eeuwen zoo roemryk gedragen door zyner moeders heldhafte voorouders. Arnold aenvaerdde deze gevaervolle, doch edele en grootsche taek, ten spyte der yverzuchtige Luikenaers en dier pas behaelde overwinningen. In plegtige vergadering der graeflyke bloedverwanten, van 's lands edelen en veldoversten, zwoer hy, zyn heilig erfpand en de onafhankelykheid des volks tegen het roofzuchtige en ondankbare Luik tot zyn laetsten druppel bloeds te zullen verdedigen, en ontving hierop de openbare hulde en den schepter als graef van Loon.

Eindnoten:

(5) De graven van Loon-Agimont, heeren van Ghoor en Corswarem, stammen in regte lyn af van graef Arnold IV en Aleid van Diest, wiens tweede zoon, *Jan I,* gehuwd met Sophia van Limburg, de grondlegger van hun familie-tak was.
Jan I had nog vyf broeders, te weten: *Philips, Alberic, Reinout,* kanonik van St-Lamberts en proost van Fosse, *Hendrik,* heer van Steinvorst, en *Theodorik,* heer van Hoorn. De geslachts-lyn dezes laetsten eindigde maer ten jare 1763, by de dood van prins Maximiliaen Emmanuel. De afstammelingen van Jan I bestaen nog ten huidigen dage in ons vaderland, onder den titel van Loon-Corswarem. Zie hier den akt of de overeenkomst, gesloten tusschen graef Arnold VIII, zyne bloedverwanten en broeders, wegens den afstand van opvolging in 't graefschap Loon en Chiney.

'Nicolaes van Condé, heer van Morialmé, doen weten, geschil zynde tusschen Arnold, grave van Loon van eenen kant, ende mevrouw Isabelle myne suster, ende Jean ende Jacquemin haere soonen van den anderen kant, dat geaccoordeert syn, dat Arnold gegeven heeft aen Jean ende Jacquemin syne broeders, kinderen soo voorseyd is, het geene hy gehad heeft in syne Heerlyckheyd van Waric, Agimont en Givet, en 500 *livers aerde tot Blanc-Valenchinois; welke livers geseyde Isabelle moet trekken haer leven geduerende, ende mitsdien renoncieren geseyde Jean ende Jacquemin aen alles wat konnen hebben in 't Graefschap van Loon.*
Dit Accoord, gemaekt tot Brusselt voor Jean, hertog van Brabant ende synen Raedt, de heeren Geeraerd, heer van Marbais en van Bruce, Arnold, heer van Diest, Walter, heer van Ligne, Dirck, heer van Heinsbergh, Hendrik, heer van Pietershem, Guiliam van Landius synen broeder, Allard, heer van Reves, Jan Avois de Lourg, Walter van Thurs, Rogier van St.-Pierre.
Gegeven in 't jaer van de Geboorte 1280, *in April, 's anderendaegs van Palmen-Sondag.*

II.
Rummen.

II.
Rummen.

> Maer grootscher toch, dan al die prael der vreemden,
> Ons vruchtbaer veld, ons hof en lustwarand,
> En 't slingrend beekje in bloembezaeide beemden,
> Zoo schildrend schoon in 't dierbaer vaderland.
> V. B[1].
> Là voit-on grande noblesse de bannières et de pennons.
> FROISSART.

Het schoonste en vruchtbaerste oord van het graefschap Loon strekte zich uit langs den schilderachtigen boord der rivier de Maes, nog hedendaegs zoo gaerne bezocht door de beminnaers van bekoorlyke natuer-tafereelen.

Hier weiden de vette runderen en melkkoeijen,

schier geheel en al verdoken in het langscheutige en malsche gras der afdalende beemden en uiterwaerden, elk wintergetyde zoo weldadig bevrucht door het mestende slib des overspoelenden vloeds, welks zoete stroomen des zomers het vee tot bad en drinkplaets dienen.

Wat hooger op den oever pryken de regelmatig beploegde bouwlanden, ieder jaer overdekt met de goudgele rogge-en gersthalmen, afgewisseld door welig groene klavervelden en geurig bloeijende boekweit-akkers, te welker midden de eenvoudige doch zindelyke landhoeven, met hunne stroodaken, zich verschuilen tusschen 't lommer van hoogstammige fruitboomen, waer achter de moeshoven omringd zyn door sierlyk gesneden taxis of slingerende beuk-en doornhagen.

Een lief en aengenaem zigt geniet de visscher, die reeds vóor dag en dauw, met zyn net of hengelroede zich maeswaerts begeeft, ter vangst eener zode zoeten baers, snoek of brasem. Als hy, rustig nêergezeten tusschen de digte wilgenstruiken, die den geheelen maesoever van weêrszyden als een groen lint omzoomen, by de eerstdoorbrekende morgenschemering de rivierstroomen kleurig verguld ziet afgolven, wyl de ontwaekte visschen al spartelend hun aes komen zoeken in het lis en vlotriet, waerboven de water-lelien hare witte kelken, als reukvazen, verheffen.

Dan ziet hy, landwaerts op, het meer en meer verhelderend daglicht allengs den nachtsluijer ligten van die eerst zoo donkere voorwerpen, en

het treffendste natuertooneel ontvouwt zich trapswyze aen zyne gretige blikken.

Die lange eikendreven en breede boomgaerds vormen dan, als 't ware, een uitgestrekt kruingewelf, met kleurige bloesems, als loofwerk, doorschilderd, onder welker schaduw de pachthoeven, gelyk landschappen die op het doek zouden herleven, hunne wyde poortdeuren openen, waeruit de gelukkige buitenlieden met hunne karren, ploegen en paerden al zingend veldwaerts trekken; terwyl op den achtergrond, langs de donkere dennenbosschen, de herders hunne uitgeruste kudden voortdryven naer de onafzienbare, purpervale heidevlakten.

Maer nog schooner en verrukkelyker, bovenal voor den gevoeligen beschouwer, voor den dichter, wordt die aenblik, als, na een benauwenden zomerdag, de koele avond verfrisschend op het aerryk nederdaelt, en de laetste stralen der westwaerts zinkende zonne nog ontgloeijend terugkaetsen naer den heuveligen, oostelyken overkant. Daer beschouwt men dan de slangende landouwen der twee oude hertogdommen Gulick en Kleef, gelyk eene golvende vuerzee, waertusschen de tallooze steden, dorpen en kasteelen zooveel verspreide eilandjes schynen; terwyl aen den horizont het breede en trotsche *Zwartwald*, als een ontzaglyk reuzengebergte, fantastisch zich afteekent tegen den effen blauwen hemel, langs welks transen de zilveren maenschyf statig komt opdryven en zich spiegelen in de kalmvlietende Maes.....

Langs deze zoo bekoorlyke oostzyde, werden de grenzen van 't graefschap Loon beschermd, tegen de van den overkant liggende vestingen Maestricht en Ruremonde, door de versterkte stadjes Stockheim, Maeseyck en Thorn. Wat lager af, tegen Venloo, was het verdedigd door eene menigte groote kasteelen en sloten, waer van die te Kessel, Blitterswyck en Geisteren thans nog bestaen, en welker heeren, vazallen der graven, in tyd van oorlog eene geregelde bezetting trokken uit hunne onderhoorige pachters en laeten, ja dikwerf zelfs, door hunne uitvallen, den vyand magtig veel afbreuk deden. Meer binnenwaerts, in die zelfde streek, vond men onderscheidene welvarende vlekken en dorpen, waeronder vooral het stadje Weert, Maesbree, Horst, Mierloo en Venray in aenmerking kwamen.

Intusschen was ook het zuidwestelyke deel van het loonsche grondgebied hoogstbelangryk, zoo wel door deszelfs natuerlyken rykdom, als door de prachtvolle en hechte sloten en burgten, welke men aldaer aentrof.

Wildryke bosschen van massieve eiken en beukenboomen wisselden er de tarwe- en koolzaedakkers af. De meer zwarte aerdsoort leverde er eenen overvloed van de beste granen en vruchten op, en ook de hop tierde daer welig langs de fruithoven der groote en welgebouwde pachthoven.

De steden St-Truijen, Loon, Hasselt en Herck prykten hier te midden eener aeneenschakeling van heerlykheden en vryheden, van kasteelen en

lusthuizen, omgord door vruchtbare, en meestal zeer uitgestrekte landgoederen.

In dit gewest, halverwege St-Truijen en de oud beroemde brabandsche stad Diest, ligt een zeer fraei dorp, *Rummen* genaemd, tegenwoordig tot het arrondissement Leuven gehoorende. In het tydvak onzer geschiedenis was dit dorp een open stadje met een vryheerlyk kasteel, welks bezitters het regt hadden munt te slaen. Het grondgebied dezer plaets is ongetwyfeld wel het meest historieke van geheel het graefschap Loon, en tevens het belangrykste voor den verderen loop van ons verhael.

Volgens de geloofwaerdigste schryvers, komt de naem Rummen voort van een oud legerkamp, welk de befaemde romeinsche veldheer Julius Caesar, tydens de verovering van Belgie's Gallie, hier neêrsloeg. Dit gevoelen wordt bevestigd door den naem *Roomenveld,* nog hedendaegs gebezigd ter aenduiding eener welige vlakte, in den omtrek dier plaets, welker midden doorspoeld is door de Cicindria, of Melterbeek, en een anderen waterloop, de Roomenbeek geheten, terwyl derzelver gelegenheid thans nog al de vereischten aenbiedt ter vorming van een geschikt kamp. Ook bestaen er nog onderscheidene oude munten, te Rummen geslagen, en welke tot opschrift dragen: *Moneta nova Romanorum,* benevens enkele gedenkpenningen, met het randschrift: *Moneta franc. d.,* welke laetste aldaer waerschynlyk geslagen werden tot herinnering der vereenigde Franken en Saliers, die eertyds in Rummen en deszelfs omstreken hun voornaemste hoofd-

verblyf gevestigd hadden, en welligt ook hier de beroemde salische wetten samenstelden, die niet alleen de grondslag waren van het eerste wetboek van Karel den Grooten, maer tevens tot een eeuwig bewysstuk dienen van den edelen oorsprong en de vermaerde oudheid onzer schoone en woordryke moedertael[6]. Deze voor ons zoo gewigtige geschiedkundige daedzaek wordt ons verzekerd door de getuigenis van den vermaerden kronykschryver Wendelinus, geboren te Herck, in 't graefschap Loon, ten jare 1580, en die tevens als een der uitmuntendste meet- en sterrekundigen der XVIe eeuw staet aengeteekend. De diepgeleerde priester Mantelius, insgelyks geboortig van de Maesoevers, en een der getrouwste geschiedboekers, voegt hier nog by, ‘dat vroeger de stad Rummen meer dan vier uren omkreits had, en wel waerdig was te dienen tot verblyfplaets des graven van Loon[7]. Behalve het schoone en sterke slot der vryheeren van Rummen, ten allen tyde door 't volk het gravenkasteel genaemd, dewyl het meeste deel der loonsche graven een gedeelte des jaers aldaer doorbragten, vind men er nog het kasteel van Horion en dat van Vreundt; benevens de oude abdy van Orienten, omringd door boerderyen met vruchtbare landouwen.

Dit zoo belangryk geestelyke gesticht voor vrouwen, en onder welks adelyke abdessen wy Margaretha van Oostenryk, nicht van keizer Maximiliaen, aentreffen, wordt door geen enkel geschiedschryver opgenoemd. Hetzelve is gebouwd ten jare 1254

door Arnold VII, graef van Loon, naer 't voorbeeld dergene van Averbode, eene eeuw vroeger gesticht door zynen overgrootvader. Het oude muntpaleis en de gothieke kerk, met hare trotsche praelgraven, verhieven zich te midden der stad.

De heerlykheid Rummen was eene der oudste van Hesbaeijen, en schynt reeds te dagteekenen van het glansryke tydvak der frankische heerschappy. By de oprigting van het graefschap Loon, door Karel den Grooten, werd zy mede begrepen onder 't gebied van graef Ogier van Ardennen, die, zoowel als de meesten zyner opvolgers, hun geliefkoosd zomerverblyf kwamen vestigen op deszelfs fraei en aengenaem gelegen kasteel, waerin zy eene graeflyke geregtszael, *sala oisterca,* bezaten, welke naderhand door graef Geeraerd naer Curingen werd verplaetst.

Reeds vóor de helft der XIIIe eeuw, vinden wy, als heer van Rummen, den edelen Willem van Monferrant, wiens zoon Adam in den echt trad met Elisabeth, eenige dochter van Arnold, heer van Oerle.

Door dit huwelyk verkreeg heer Adam de heerlykheid Oerle ten erfschat, welker titel zyne nakomelingen by dien van Rummen voegden met dezer vereenigde wapens, zynde: een zwarte leeuw op een zilveren veld, met rood bekroond.

Zyn zoon Jan, heer van Rummen, Oerle en Velroux, stond in groot aenzien by den hertog van Braband, en tevens aen 't hof van den loonschen graef Lodewyk III, waer zyn oudste zoon Willem

schildknaep werd, in dienst van 's graven zuster, de schoone weduwe Van Wesemael, met wie hy, zoo als ons reeds bekend is, later in huwelyk trad. Uit dit vorstelyk echtverbond sproot onze held Arnold van Rummen, die, by testament van zynen oom, graef Lodewyk, ten jare 1331, den vollen eigendom verkreeg van 't burgtslot Rummen en al deszelfs onderhoorige vazallen, waerover hy diensvolgens als vryheer gebood.

Arnold, dien wy reeds jeugdig als dapper krygsman in Luikerland bewonderden, was tevens een braef en vroom ridder, bezield door eene edele eerzucht, maer vooral door eene warme, vaderlandsliefde. By eene ryzige en welgemaekte gestalte met bevallig, innemend gelaet, voegde hy de verhevenste eigenschappen eener grootmoedige ziel. Hy gevoelde dat het koningsbloed door zyne aderen vloeide. Nimmer had hy eene beleediging straffeloos geduld, vooral niet van de overmoedige Luikenaers, die steeds zulke roofzuchtige blikken wierpen op het bezit zyner voorvaders, en wier prins Adolf hy, als trouwe bondgenoot, zoo moedvol herstelde op zyn bisschoppelyken zetel. Doch ook bezat nog geen enkel heer van Rummen in zulke hooge mate de verknochtheid der vazallen, den eerbied en de liefde der pachters en laeten. Hoe jeugdig nog, was hy toch door allen bemind als hun meester en hun vader; want, ridderlyk van inborst, bleef hy de ware volksvriend, de vyand van verslaving en verbastering, de verdediger der onafhankelykheid van hun aller

vaderland. Zyne onderdanen waren zyne broeders; iedereen deed hy wel, volgens zyn vermogen, en ook geen enkel telde men, die, des noodig, zoude geaerzeld hebben zyn goed en bloed voor heer Arnold ten pande te stellen.

Gelyk voorheen zyn dappere vader, had hy van kindsgebeente af zich vlytig geoefend, zoowel in de talen en wetenschappen, als in den wapenhandel en de krygskunst. In menige spiegelgevechten en steekspelen overtrof hy reeds de ervarendste en behendigste ridders; en ofschoon nog met den lenteblos op de wangen, bezat hy meer dan éénen gordel, waerop de hand der bekroonende schoone zynen naem als overwinnaer van het toernooi geborduerd had.

Al spoedig verspreidde de faem zyne uitstekende hoedanigheden, met zyne krygsbedryven, tot in al de omringende vorstenhoven, waer men den naem van heer Arnold van Rummen met eerbied en bewondering aenhaelde als het voorbeeld der jonge ridders, en hem dikwyls de hooge eer bewees, by openbare plegtigheden zyn persoon ten feest en spel te noodigen.

Deze zyne verschillende pleiziertogten naer Gulick en Gelder, Braband en Henegouwe, waer hy steeds op den eersten rang schitterde, schonken hem meermaels de gunstige gelegenheid, opgemerkt te worden door voorname adelyke, ja zelfs door vorstelyke jonkvrouwen, die ongetwyfeld de hulde des bevalligen ridders wel in dank aenvaerd zouden hebben. Maer nog geene enkele, hoe

beminlyk van persoon, hoe aenlokkelyk door rang en fortuin, hadden in Arnold's boezem het liefdevuer kunnen ontvonken. De onafhankelyke vryheid, het woelige jongmansleven en 't ridderspel bekoorden alleen zyn edel en roemzuchtig hart. De genegenheid zyner onderdanen was zyn zoetste en streelendste genoegen.

Niet lang zou hy echter blyven zegepralen over dat heilig gevoel, door Godes liefderyke hand allen mensch ingeschapen, en welk zich in de kloppende borst des jongelings ontwikkelt, zoodra het beeld der vrouwe, wier ziel als simpathetisch met de zyne samensmelt, eenklaps zyne ontroerde blikken treft, geheel zyne verbeelding ontgloeit en zyn inwendig aenzyn, als 't ware, herschept. Als hy zich geroepen voelt tot een nieuw leven, welks vreugdverschiet hy met verrukking beschouwt, gelyk de wandelaer, die, na een langdurenden winter, op den bloemenboord eener zachtmurmelende beek zich badend in de verkwikkende stralen der maegdelyke lentezon, de nieuw ontwaekte natuer prachtvol en geurig aen zyne voeten ziet uitgespreid.....

Deze herschepping moest ook Arnold weldra ondervinden, en zulks by eene gelegenheid, welke over het lot zyns levens geheel en al besliste. -

Lodewyk van Maele was zynen franschgezinden vader Louis de Nevers opgevolgd als graef van Vlaenderen. Hoe gaerne de nyvere Gentenaers hun jeugdigen prins wenschten vereenigd te zien aen eene koningstelg, dochter huns bondgenoots

Eduard, koning van Engeland, die de fabrieken en den koophandel der Vlamingen begunstigde en beschermde, verwierp Lodewyk dit schitterend echtverbond, en huwde hy Magaretha, tweede dochter van Jan III, hertog van Braband, wier broeder Wenceslaus alstoen regeerde en gedwongen werd, by gebrek aen bruidschat voor zyne zuster, Antwerpen en Mechelen aen den graef van Vlaenderen af te staen.

Het was ter gelegenheid der echtverbindtenis van dien Lodewyk, die later de heillooze voetstappen zyns vader volgde en der Vlamen goed en bloed verkwistte, dat de stad Gent de plegtigste en schitterendste feesten aenrigtte, waerby een groot toernooispel, van welks ongehoorden luister men in Vlaenderen de wedergade nog nooit gezien zou hebben.

Immers, niet alleen de talryke hofjonkers des graven, benevens de voornaemste heeren uit Vlaenderen moesten hieraen deel nemen, maer ook naer de meeste naburige staten werden er boden afgezonden, ter uitnoodiging der verschillende vorsten met hunne befaemdste ridders en kampvechters, die allen met aendrift dezen prinselyken oproep beantwoordden.

Ook Arnold van Rummen, de beroemde krygsman en toernooijer, voldeed gretig aen Lodewyk's vleijend verzoek; en hoezeer de netelige omstandigheden zyns vaderlands, welks wettig vorst en verdediger hy thans geworden was, en de zware last, welke de gravenkroon medebragt, voorzeker

van hem vereischten zoo spoedig mogelyk krachtdadige maetregelen te nemen, en de jeugdige vermaken en ridderlyke feesten vaerwel te zeggen, ondernam hy evenwel de reis naer Vlaenderen; doch met het hoofddoel, Lodewyk over te halen in zyn belang tegen de magtige Luikenaers, wier overheersching hy welhaest zoo moedig zoude bestryden.

Omringd door eenen stoet van dappere vazallen en edele ridders, deed hy, den avond vóor den dag der plegtigheid van het groote steekspel, zyne intrede binnen de stad Gent.

Hier vond hy alles vol leven en beweging, en groot en klein, oud en jong bezig met de toebereidselen, door de schepenen der vrye keure bevolen, ter verluistering der plegtige intrede van Vlaenderen's nieuwe gravin.

Het meestedeel der Iusthuizen in den omtrek der stad, zoowel als de voornaemste afspanningen en logementen, waren als vervuld met aenzienlyke gasten en vreemdelingen. By velen der gegoede burgers, ten dien tyde nog al talryk door den bloei van nyverheid en koophandel, vond men de logeerkamers letterlyk opgepropt, door den ongemeenen toevloed van bloedverwanten en vrienden, die uit Braband, Henegouwe en Holland als om stryd kwamen afgestroomd, om getuige te wezen, vooral van dat zoo glansryk aengekondigd ridderspel, waerby tevens verschillende volksfeesten en vermakelykheden moesten plaets hebben.

Niet zonder veel moeiten, hadde Arnold met zyn

gevolg eene geschikte huisvesting gevonden in Lodewyk's hoofdstad, ware hy niet voorop verzekerd geweest, die aen te treffen in het trotsche gravenkasteel, waer hy zynen intrek nam in de voor hem bereide zalen en vertrekken, onderwyl de schildknapen en dienstboden de paerden en wapenrustingen verzorgden en behoorlyk plaetsten in de ruime stallen en koetshuizen. -

Den volgenden ochtend zag men op de breede Vrydagmerkt te Gent een ongewoon en levendig, doch tevens zeer bekoorlyk tooneel.

Een groot en verheven amphiteater, van alle zyden versierd met wapperende vaendels, groeijende boomplanten en bloeijende bloemstruiken, stond opgeslagen langs de noordzyde dier vermaerde, historieke volksplaets. Deze stellaedje was afgedeeld in drie wyde ruimten, waervan de middelste, behangen met goud- en zilverlaken, waerboven de gravenkroon prykte, voorzien was met prachtige rustbanken, bestemd tot zitplaetsen voor het vorstelyk huwlykspaer en hunne doorluchtige bloedverwanten. De beide anderen waren ingerigt voor een aental der aenzienlykste genoodigden, die geen deel zouden nemen aen het toernooi.

Van de beide zyden dezer troonswyze gebouwde stelling, liep eene soort van omheining met dikke koorden, welke, aen de overzyde der markt zich weder vereenigende, een eironden cirkel vormden, bestemd voor de kampplaets. Een overvloed van mullig zand bedekte de opervlakte van dit lang-

werpig rond, opdat ruiter noch paerd, by onvoorzienen val, zich niet mogten kwetsen. Deze afsluiting diende zoowel om de nieuwsgierige toeschouwers te verhinderen binnen de renbaen, of het *kryt,* te dringen, als om de paerden in hunnen loop te beteugelen. Dezelve werd langs wêerskanten bewaekt door gewapende soldeniers, terwyl de stadstrompetters en graeflyke wapenherouten aenhoudend heên en weder draefden, ter handhaving der goede orde en tevens om te zorgen, dat elk der genoodigden op zyne bestemde plaets zitting name.

Lang vóor den opgang der schitterende meizon, stroomde het buitenvolk door alle poorten binnen, en niet alleen de vrydagmerkt, maer al de aenpalende straten en pleinen waren als zwart bezaeid met vreemden en stedelingen. Langs de stoepen en vensterramen, tot zelfs op de luifdaken der huizen, rond geheel de merkt zag men niets dan menschenhoofden met starende oogen, waertusschen hier en daer vlottende vlaggen en wimpels, dichten, gelukwenschen en jaerschriften.

Reeds gedurende een viertal uren, stond de menigte met ongeduld te wachten op den aenvang van het steekspel, waertoe nog geen enkel ridder kwam opdagen; iets wat byzonder voordeelig was voor de goochelaers en poetsemakers, die op hunne tafels en stoelen druk bezig waren de verwonderlykste toeren uit te werken, te springen en dansen, om aldus de gapende landlieden het geld uit de beurs te kloppen.

Na lang en vervelend toevens, ging er eindelyk

een luid gejuich onder het volk op. Het fanfarengeschal wedergalmde, en aller blikken vestigden zich naer den hoek der Langemuntstraet, waerlangs de trotsche hofstoet kwam aengereden. De wapenkoning van Vlaenderen opende denzelven met twee herauten, voorafgereden door fraei gekleede trompetters, waerna onmiddelyk Lodewyk met zyne jeugdige bruid Margaretha, gezeten op twee hagelwitte hakkeneijen, op welker ryke deklakens men de vereenigde wapens van Vlaenderen en Braband zag, overtogen door eene gouden gravenkroon, schitterend van paerlen en diamanten. Het vorstelyk paer was omringd door een luisterryk gevolg van prachtig uitgedoschte hovelingen, ridders en adelyke jonkvrouwen, op huppelende paerden met fluweelen dekkleeden.

Hierachter volgden, in ryen van vieren, op hunne forsche strydhengsten, de talryke edele kampvechters, verzeld van hunne schildknapen en wapenknechten.

Men zou gezegd hebben eene sneeuwvlaeg van golvende pluimen, banieren en gordels, waeronder de glinsterende helmen, schilden en lansen, in den zonneschyn weêrkaetsend als flikkerende bliksemstralen, eenen betooverenden blik aenboden. De stoet werd besloten door de Gilden en talryke Neringen van Gent en Brugge, met ontplooide standaerts, vliegende vaendels en slaende trommels. Deze schaerden zich rond de omheining der renbaen, zoodra de graef met den ridderstoet waren binnen gereden.

Nadat de vorstelyke persoonen en hooge feestgenooten op de hun bestemde gestoelten hadden plaets genomen, vroeg de wapenkoning van elk mededingend stryder den gewoonlyken eed en gelofte, van geene bezweringen te zullen aenwenden en het paerd des tegenstryders niet te wonden, waerna de trompetten en krygsklaroenen begonnen te schallen, ter aenkondiging van 't begin des kampstryds en van het groote steekspel.

Afgedeeld in onderscheidene groepen, en behoorlyk beschermd door stalen schilden en helmen, met neêrgeslagen vizier, bevocht men elkander eerst met de lans, en dan met het zwaerd. Na iederen geëindigden aenval werden, onder het spelen der krygsmuziek, de namen der overwinnaers door de herouten met luider stemme uitgeroepen, en nauwkeurig aengeteekend door den wapenkoning van Vlaenderen.

Tegen den middag was dit pleit beslecht, en een twaeltal gelukkigen, aen wier hoofd de behendige Arnold van Rummen, genoten de eer der graeflyke gelukwensching, en ontvingen uit zyne hand elk eene kostbare wapenrusting, als prys huns heldenmoeds.

Doch hiermede was het groot toernooi nog niet afgeloopen. Aen die twaelf dapperen werd nu de uitvoering vergund van een pas opgekomen ridderspel, ‘de verwering van den gouddraed’ genaemd. Dwars over het renperk spande men eene stevige koord, met gouddraed omwonden. Van weêrszyden, op eenigen afstand, stonden zes

houten koppen op hooge staken, welke moesten verdedigd en veroverd worden. Hy, die er de meesten op zyne lans kon medevoeren, zou den hoogsten palm bekomen als eersten verwinnaer van geheel het toernooispel. Die gelukkige zou door de handen der schoone Elisabeth van Vlaenderen met de lauwerkroon getooid worden, en by 't avondmael aen den graeflyken disch plaets mogen nemen.

Aengespoord door zulke uitmuntende belooning, ontplooide het twaelftal, aen wier gordels de blauwe zyden linten, teekenen der eerste zegeprael, wuifden, al hunne kunst en behendigheid. Gedurende langer dan twee uren werden de houten koppen, in dit soort van werkdadig schaekspel, met ongemeene dapperheid betwist. Menige lans vloog te spaender en menig zwaerd sloeg bot op schild of harnas; meer dan éen ruiter stortte uit den zadel op 't oogenblik, dat hy meende het voorwerp van zyn moeijelyken wedren in triomf mede te voeren. De heeren van Audenaerde, van Ghistel, van Axpoel en Dixmude onderscheidden zich vooral in dezen belangryken kamp, en betwistten den prys zoo dapper, dat hun menigmael de luide toejuichingen te beurt vielen; ook onderscheiden fransche ridders kweten zich verdienstelyk van hunne taek. Het volk nam byzonder hehagen in deze hardnekkige en kunstmatige gevechten, die tevens de aenzienlyke vreemdelingen bovenmate verlustigden, en menige weddenschap werd gemaekt ten voor-of nadeele der dappere stryders.

Eindelyk waren al de staken ontbloot, en een vyftal houten koppen, verreweg het grootste aendeel eens enkelen kampioens, werden door Arnold van Rummen in zegeprael medegevoerd, onder het volksgejuich en 't vereenigd muziekgeschal. Met edelen eerbied bood hy zynen behaelden buit aen de schoone Elisabeth, die, met een bekoorlyk zoeten glimlach, den zoo bevalligen als stouten ridder geluk wenschte over zyn uitstekenden moed en behaelde overwinning, en hem de lauwerkroon op 't hoofd drukte. By deze plegtigheid ontmoetten zich hun beider blikken en, als een vuerstrael, drongen die van weêrszyden door tot in de ziel. Als aen den grond genageld, bleef Arnold gedurende eenige minuten in dezelfde houding, en verwyderde zich dan ontroerd en verward, terwyl een hoog rood zyne mannelyke wangen kleurde, welker gloed op Elisabeth's lelie-konen in een blosje scheen te weêrschitteren; want ook *zy* was getroffen door het schoone, welgevormde gelaet, door diengloeijenden oogslag des zegevierenden ridders, wiens naem van mond tot mond met bewondering by het volk werd uitgesproken.

Intusschen verkondden het vernieuwde geschal der fanfaren en de stem des wapenkonings het einde van dit belangvol en glansryke steekspel, en de prachtstoet trok in dezelfde orde, begeleid door de golvende volksmassa, naer 't Gravenkasteel, op ten Walle, alwaer bereids alles was ingerigt ter plegtige ontvangsten ter luisterryke viering van het feestelyke avondmael.

Niemand, voorzeker, wachtte met grooter ongeduld op het genot der bywooning van den graeflyken feestdisch, dan de gelukkige overwinnaer, de verrukte Arnold; immers hier ook zou hy van nieuws de hemelschoone Elisabeth mogen zien, in haer byzyn geplaetst zyn; welligt haer spreken en zyn eerste liefdegevoel in gloeijende woorden uitdrukken. Ja, toch was er iemand, die ook dezen stond met gretigheid te gemoed zag, en van tyd tot tyd hare donkere blikken op den zandlooper wierp, die in hare kamer naest den schouwlyst stond, als wilde zy dat uerwerk beschuldigen den loop der oogenblikken te vertragen.

Die tweede ongeduldige was Elisabeth van Vlaenderen, vurig verlangend naer de zoo gunstige gelegenheid om den dapperen en bevalligen ridder van Rummen aen het avondmael van naby te leeren kennen, ten einde ook over zyne inwendige gesteldheid, over zyne hoedanigheden van hart en geest te kunnen oordeelen.

Alvorens het vorstelyk en edel gezelschap derwaerts te volgen, zullen wy eerst onze lezers wat nader in kennis brengen met haer, die zulke gewigtige rol vervullen zal in de verdere ontwikkeling dezer geschiedenis.

Eindnoten:

(6) Godefried Wendelin, alias Wendelinus, geleerd historieschryver, meet-en sterrekundige, geboren in de stad Herck, den 6 Juny 1580, was hoogleeraer in de wysbegeerte te Digne, alwaer hy de eer had den vermaerden Gassendi te onderwyzen en te vormen. Na Italie en Frankryk doorreisd te hebben, kwam hy in zyn vaderland terug, omhelsde den geestelyken staet en werd Pastoor in zyne geboortestad. Hy overleed als Deken van het kapittel te Rothnach, ten jare 1660, den roem nalatende van een verheven en alomvattenden geest en van braef en menschlievend herder.

Hy en zyn landgenoot Mantelius zyn, als 't ware, de eenige onpartydige historieschryvers van dien tyd over Luikerland en 't graefschap Loon.
In hunne zoo kostbare als zeldzame latynsche kronyken bewyzen zy voldingend, dat de voornaemste kern der Franken, of vrye Saliers, zich bevond tusschen Tongeren, St. Truijen, Diest en Herck; derhalve in het graefschap Loon, in de nabyheid van Rummen. En ofschoon sommige geleerde schryvers in den tekst der oorspronkelyke saliesche wetten eene meer oostelyke of hoogduitsche spelling meenen te ontdekken, durven wy gerustelyk het gevoelen dier beide groote auteurs aenkleven, volgens hetwelk dat beroemde wetboek aen deze zyde der Maes ontworpen werd, in onze oude dietsche, nederduitsche of nedersaksische tael.
De voorrede der Saliesche Wet zegt duidelyk: ‘Het was dit weinig talryke, doch dappere volk, welk het jok der Romeinen afschudde.’
In dat wetboek worden drie kantons of hoofdplaetsen aengehaeld, te weten: *Salo-heim, Bodo-heim,* en *Wido-heim,*[*] naer de namen en woonplaetsen van drie hunner opperhoofden, *Salo-gast, Bodo-gast,* en *Wido-gast.* De naem des vierden, was *Wiso-gast.*[**]
Het oude *Wido-* of *Windoheim,* verblyfplaets van Windogast, een van de vier hoofd-opstellers der Saliesche Wet, werd later het dorp Wintershoven, (ons reeds bekend.) Deszelfs grondgebied vormde, reeds in de VI eeuw, een klein graefschap, welk het geboorteland was der eerste Apostelen van Belgie, en tevens het verblyf van graef Aper, vader van St-Lambertus.
Langs de rivier de Demer vindt men nog onderscheidene streken, welke *Kleyn-Vranckryck* of *Nieuw-Vranckryck* genaemd worden. Een uitgestrekt veld, tusschen Herck en Halen, en een dergelyk akkerland, by Hasselt, heet men *Vranckryck.* Door den naem *Fransch Broeck* duidt men een groot moeras aen, digt by Lummen gelegen. De *Seel-bempden* (beemden of weiden der Saliers) liggen by Herck, en in derzelver nabyheid vindt men het dorp *Seelhem,* of *Seelheim* (woonplaets der *Saliers*). Op het einde der VI eeuw werd Seelhem bewoond door Wibo, of

Wicbold, echtgenoot der H. Adelia en bloedverwant van St.-Trudo, welke familie tot de edelste der Franken behoorde en afstamde van Salo-gast.
Eene plek, digt naby de vlakte 'Vranckryck', by Halen, noemt men *Coninxheim* (koningswoon). Men wil, dat Clodio, die zyn stoutmoedigen vader Pharamond, ten jare 428, opvolgde als tweede koning der Franken, ofschoon te Diest residerende, dikwyls te Coninxheim zyn zomerverblyf koos.
Het dorp Landen, slechts zeven kwart uers van Tongeren gelegen, was de wieg en verblyfplaets van Pepyn van Landen, *maire* of hofmeester van 't paleis des konings van Austrasie. Zyne dochter Begga huwde, ten jare 670, Ansegisus, zoon van St. Arnoldus. Zy was de moeder van Pepyn van Herstal, den eigenlyken grondlegger der frankische of fransche monarchy.
Behalve deze naems-afleidingen, vindt men in dat gedeelte van het tegenwoordige Limburg nog onderscheidene uitdrukkingen, welke letterlyk overeenkomen met den tekst der saliesche wet, onder anderen het *myn* en *dyn* en 't woord *verdietschen.*
'T is waer, dat de bekende schryver *Eckhart,* wiens uitgave der saliesche wetten opgenomen werd in het 4e deel der '*Recueils des historiens de France*', *par Boucquet,* het gevoelen van Wendelinus bestrydt en tracht te bewyzen, dat dezelve aen gene zyde des Ryns geschreven werden.
Maer Eckhart was Duitscher, en heeft, misschien uit nationael eergevoel, aen zyn vaderland eenen roem willen toekennen, waerop in wezenlykheid Belgie alléen aenspraek kan maken.
Ook schynen, onder dit opzigt, onze oostelyke broeders juist niet zeer schroomvallig; dewyl zy zich durven beroemen op de uitvinding der boekdrukkunst, door Guttemberg, welke laetste, zoo als wy allen weten, de ongetrouwe leerling was van Laurens Janszoon, koster te Haerlem, welke die zoo nuttige en weldadige kunst by toeval ontdekte en toepaste.
Onze geleerde geschiedschryver, professor *Moke,* laet het onderhavige vraegstuk als 't ware onbeslist, doch bewyst, dat al de bepalingen en volksgewoonten, in het wetboek der Saliers uitgedrukt, wel degelyk diegenen waren, welke zy en de Franken in Belgie hadden overgeplant.

Deswez en *Desroches,* wier historische kennissen niemand betwisten zal, zyn het eens, dat de omstreken van Diest, in het oude Toxandrie, de wieg waren der vermaerde saliesche wetten. Dit gevoelen wordt door den oudheidkundigen schryver *Wolters* en door meer andere deskundigen aengekleefd. Wy gelooven derhalve onze bewering hiermede voldingend gestaefd.

Welligt zal men my hier tegenwerpen, dat wy dezelfde zonde als Eckhart begingen, met het oud beroemde *Woeringen* by de beschryving des graefschaps Loon op te noemen.
Wy weten zeer wel, dat Woeringen niet langs de Maes, maer aen den Ryn is gelegen. Maer, wanneer men zich de moeite wil geven, het verhael diens beroemden veldslags in Jan van Heelu's rymkronyk na te lezen, zal men ontdekken, dat niet alleen de meeste loonsche edelen en ridders aldaer een glansryk deel aen den stryd namen, maer zelfs graef Arnold van Loon, wiens leger vereenigd was met dat des hertogs van Braband, zynen bloedverwant, den hertog van Gelder, door eene menigte vyandelyke lansen omsingeld, heldhaftig bevrydde en verloste.
Wy hadden welligt beter gedaen, in plaets van *Woeringen,* het vergrysde en ons zoo roemvolle *Préle* te vermelden.
Eene gegraveerde verzameling van 32 onderscheidene oude en nieuwere munten, te Rummen geslagen, werd onlangs in het licht gegeven door den heer *Serrure,* een onzer geachte vaderlandsche schryvers, hoogleeraer in de middeneeuwsche geschiedenis en zeer geleerd penningkundige. Zy werden opgenomen in eene nauwkeurige en uitgebreide, historische 'Notitie over Rummen en de oude leenen Grasen, Wilre, Bindervelt en Weyer', onlangs uitgegeven door onzen geschiedkundigen en werkzamen schryver den heer Hoofd-ingenieur *Wolters.*
De *gouden schapen* werden nog te Rummen geslagen omstreeks het jaer 1470. Men kan deze munten in specie beschouwen in de ryke verzameling van penningen des heeren professor Serrure, te Gent, en in die van den heer De Coster, te Heverlé.
Het *Groot charterboek der graven van Holland,* door van Mieris, maekt dikwyls melding van de munten van Rummen, onder anderen van de *wesemaelsche lammekens* en de *goudguldens van Rummen.* Onder de zilveren munten, vonden wy het *gros* en *dubbel gros;* onder de koperen, den *kromsteert.*
Tot heden, kent men vier dynastien, welke te Rummen munt sloegen, te weten: graef Arnold van Oerle, Jan van Wesemael, heer van Weyer of van de Weyere, Hendrik de Rivière en Joanna van Wesemael.

Het gebouw, waerin men voortyds dat geld sloeg, bestaet nog hedendaegs te Rummen, onder den naem van *de Munte.*

(7) Godefried Wendelin, alias Wendelinus, geleerd historieschryver, meet-en sterrekundige, geboren in de stad Herck, den 6 Juny 1580, was hoogleeraer in de wysbegeerte te Digne, alwaer hy de eer had den vermaerden Gassendi te onderwyzen en te vormen. Na Italie en Frankryk doorreisd te hebben, kwam hy in zyn vaderland terug, omhelsde den geestelyken staet en werd Pastoor in zyne geboortestad. Hy overleed als Deken van het kapittel te Rothnach, ten jare 1660, den roem nalatende van een verheven en alomvattenden geest en van braef en menschlievend herder.

Hy en zyn landgenoot Mantelius zyn, als 't ware, de eenige onpartydige historieschryvers van dien tyd over Luikerland en 't graefschap Loon.
In hunne zoo kostbare als zeldzame latynsche kronyken bewyzen zy voldingend, dat de voornaemste kern der Franken, of vrye Saliers, zich bevond tusschen Tongeren, St. Truijen, Diest en Herck; derhalve in het graefschap Loon, in de nabyheid van Rummen. En ofschoon sommige geleerde schryvers in den tekst der oorspronkelyke saliesche wetten eene meer oostelyke of hoogduitsche spelling meenen te ontdekken, durven wy gerustelyk het gevoelen dier beide groote auteurs aenkleven, volgens hetwelk dat beroemde wetboek aen deze zyde der Maes ontworpen werd, in onze oude dietsche, nederduitsche of nedersaksische tael.
De voorrede der Saliesche Wet zegt duidelyk: 'Het was dit weinig talryke, doch dappere volk, welk het jok der Romeinen afschudde.'
In dat wetboek worden drie kantons of hoofdplaetsen aengehaeld, te weten: *Salo-heim, Bodo-heim,* en *Wido-heim,*[*] naer de namen en woonplaetsen van drie hunner opperhoofden, *Salo-gast, Bodo-gast,* en *Wido-gast.* De naem des vierden, was *Wiso-gast.*[**]
Het oude *Wido-* of *Windoheim,* verblyfplaets van Windogast, een van de vier hoofd-opstellers der Saliesche Wet, werd later het dorp Wintershoven, (ons reeds bekend.) Deszelfs grondgebied vormde, reeds in de VI eeuw, een klein graefschap, welk het geboorteland was der eerste Apostelen van Belgie, en tevens het verblyf van graef Aper, vader van St-Lambertus.
Langs de rivier de Demer vindt men nog onderscheidene streken, welke *Kleyn-Vranckryck* of *Nieuw-Vranckryck* genaemd worden. Een uitgestrekt veld, tusschen Herck en Halen, en een dergelyk akkerland, by Hasselt, heet men *Vranckryck.* Door den naem *Fransch Broeck* duidt men een groot moeras aen, digt by Lummen gelegen. De *Seel-bempden* (beemden of weiden der Saliers) liggen by Herck, en in derzelver nabyheid vindt men het dorp *Seelhem,* of *Seelheim* (woonplaets der *Saliers*). Op het einde der VI eeuw werd Seelhem bewoond door Wibo, of Wicbold, echtgenoot der H. Adelia en bloedverwant van St.-Trudo, welke familie tot de edelste der Franken behoorde en afstamde van Salo-gast.
Eene plek, digt naby de vlakte 'Vranckryck', by Halen, noemt men *Coninxheim* (koningswoon). Men wil, dat Clodio, die zyn stoutmoedigen vader Pharamond, ten jare 428, opvolgde als tweede koning der Franken, ofschoon te Diest residerende, dikwyls te Coninxheim zyn zomerverblyf koos.
Het dorp Landen, slechts zeven kwart uers van Tongeren gelegen, was de wieg en verblyfplaets van Pepyn van Landen, *maire* of hofmeester van 't paleis des konings van Austrasie. Zyne dochter Begga huwde, ten jare 670, Ansegisus, zoon van St. Arnoldus. Zy was de moeder van Pepyn van Herstal, den eigenlyken grondlegger der frankische of fransche monarchy.
Behalve deze naems-afleidingen, vindt men in dat gedeelte van het tegenwoordige Limburg nog onderscheidene uitdrukkingen, welke letterlyk overeenkomen met den tekst der saliesche wet, onder anderen het *myn* en *dyn* en 't woord *verdietschen.*
'T is waer, dat de bekende schryver *Eckhart,* wiens uitgave der saliesche wetten opgenomen werd in het 4^{e} deel der '*Recueils des historiens de France*', *par Boucquet,* het gevoelen van Wendelinus bestrydt en tracht te bewyzen, dat dezelve aen gene zyde des Ryns geschreven werden.
Maer Eckhart was Duitscher, en heeft, misschien uit nationael eergevoel, aen zyn vaderland eenen roem willen toekennen, waerop in wezenlykheid Belgie alléen aenspraek kan maken. Ook schynen, onder dit opzigt, onze oostelyke broeders juist niet zeer schroomvallig; dewyl zy zich durven beroemen op de uitvinding der boekdrukkunst, door Guttemberg, welke laetste, zoo als wy allen weten, de ongetrouwe leerling was van Laurens Janszoon, koster te Haerlem, welke die zoo nuttige en weldadige kunst by toeval ontdekte en toepaste.

* beteekent in het Hoogduitsch nog of Het is de naems-uitgang van eene menigte onzer dorpen.
beduidde opperhoofd of aenvoerder.

Onze geleerde geschiedschryver, professor *Moke,* laet het onderhavige vraegstuk als 't ware onbeslist, doch bewyst, dat al de bepalingen en volksgewoonten, in het wetboek der Saliers uitgedrukt, wel degelyk diegenen waren, welke zy en de Franken in Belgie hadden overgeplant.

Deswez en *Desroches,* wier historische kennissen niemand betwisten zal, zyn het eens, dat de omstreken van Diest, in het oude Toxandrie, de wieg waren der vermaerde saliesche wetten. Dit gevoelen wordt door den oudheidkundigen schryver *Wolters* en door meer andere deskundigen aengekleefd. Wy gelooven derhalve onze bewering hiermede voldingend gestaefd.

Welligt zal men my hier tegenwerpen, dat wy dezelfde zonde als Eckhart begingen, met het oud beroemde *Woeringen* by de beschryving des graefschaps Loon op te noemen.
Wy weten zeer wel, dat Woeringen niet langs de Maes, maer aen den Ryn is gelegen. Maer, wanneer men zich de moeite wil geven, het verhael diens beroemden veldslags in Jan van Heelu's rymkronyk na te lezen, zal men ontdekken, dat niet alleen de meeste loonsche edelen en ridders aldaer een glansryk deel aen den stryd namen, maer zelfs graef Arnold van Loon, wiens leger vereenigd was met dat des hertogs van Braband, zynen bloedverwant, den hertog van Gelder, door eene menigte vyandelyke lansen omsingeld, heldhaftig bevrydde en verloste. Wy hadden welligt beter gedaen, in plaets van *Woeringen,* het vergrysde en ons zoo roemvolle *Préle* te vermelden.
Eene gegraveerde verzameling van 32 onderscheidene oude en nieuwere munten, te Rummen geslagen, werd onlangs in het licht gegeven door den heer *Serrure,* een onzer geachte vaderlandsche schryvers, hoogleeraer in de middeneeuwsche geschiedenis en zeer geleerd penningkundige. Zy werden opgenomen in eene nauwkeurige en uitgebreide, historische ‘Notitie over Rummen en de oude leenen Grasen, Wilre, Bindervelt en Weyer’, onlangs uitgegeven door onzen geschiedkundigen en werkzamen schryver den heer Hoofd-ingenieur *Wolters.*
De *gouden schapen* werden nog te Rummen geslagen omstreeks het jaer 1470. Men kan deze munten in specie beschouwen in de ryke verzameling van penningen des heer en professor Serrure, te Gent, en in die van den heer De Coster, te Heverlé.
Het *Groot charterboek der graven van Holland,* door van Mieris, maekt dikwyls melding van de munten van Rummen, onder anderen van de *wesemaelsche lammekens* en de *goudguldens van Rummen.* Onder de zilveren munten, vonden wy het *gros* en *dubbel gros;* onder de koperen, den *kromsteert.*
Tot heden, kent men vier dynastien, welke te Rummen munt sloegen, te weten: graef Arnold van Oerle, Jan van Wesemael, heer van Weyer of van de Weyere, Hendrik de Rivière en Joanna van Wesemael.
Het gebouw, waerin men voortyds dat geld sloeg, bestaet nog hedendaegs te Rummen, onder den naem van *de Munte.*

* beteekent in het Hoogduitsch nog of Het is de naems-uitgang van eene menigte onzer dorpen. beduidde opperhoofd of aenvoerder.

III.
Een bloeijend roosken in 't groene woud.

III.
Een bloeijend roosken in 't groene woud.

Bekoorlyk is myn maegdelyn,
Geen engel Gods kan schooner zyn!
BURGER.
Lieve bloem! waer is uw blos?
Welk een wreedaerd reet u los
En versmeet u, na 't genieten?
TOLLENS.

Lodewyk van Nevers en Rethel, meer bekend onder den naem van *Louis de Crécy*, volgde zynen grootvader Robert van Bethune op als graef van Vlaenderen, ten jare 1322. Zyne gehechtheid aen zyn bloedverwant Philips van Valois, Frankryks koning, deed hem de belangen van zyn eigen land

verwaerloozen en berokkende hem den regtmatigen afkeer, ja den haet zyner nyvere onderdanen, wier voordeelige handelsbetrekkingen met Engeland hy dwarsboomde.

In het openbaer beleedigd door de Bruggenaers, die hem zelfs in gyzeling stelden, ter straffe voor zynen afstand der have van Sluis aen Jan, graef van Namen, vond hy alleen in de steden Gent en Audenaerde nog warme verdedigers zyner gravenkroon; doch beloonde ook deze gewigtige diensten met de snoodste ondankbaerheid. Niet genoeg, dat reeds een leger van 12000 vryheidslievende Vlamingen, onder aenvoering van den dapperen Nikolaes Zannequin, van Veurne, aen den Casselberg als helden sneuvelden, door de handen van vreemde huerlingen, voegde Lodewyk zich van nieuws by de fransche party tegen der Vlamen bondgenoot, Eduard van Engeland, die insgelyks aenspraek maekte op de kroon van Frankryk. Zeer duer boette hy evenwel deze verradery. De ontevredene en magtige Gentenaers, aengevoerd door den beroemden volksheld Jacob van Artevelde, voegden zich by de misnoegde bewooners van West-Vlaenderen, en dreven hunnen trouwloozen graef op de vlugt naer zyn geliefkoosd Parys, alwaer hy zyne roemlooze dagen in 't laffe genot der ongebonden vermaken sleet, tot hy in den slag van Crécy sneefde, getroffen door het wrekend stael zyner eigene, verbitterde onderdanen.

Ofschoon hy nimmer eenige ware genegenheid voor zyn vaderland koesterde, sleet hy toch eenige

zyner regeringsjaren in de oude hoofdstad Gent. Opgevoed aen het wulpsche, fransche koningspaleis, had hy al de ondeugden ingezogen van de zedelooze en losbandige hovelingen der wellustige familie Valois.

Geen goud noch gunsten spaerde hy ter bevrediging zyner ongeregelde hartstogten, en de geschiedenis noemt ons maer zeer weinig vorsten, die zulke talryke reeks natuerlyke kinderen nalieten. Voegen wy hier echter, als onzydig beschouwer, by, dat welligt ook geen enkel prins of koning zooveel zorgen aenwendde tot de behoorlyke opvoeding en verheffing dier onwettige spruiten, waervan onderscheidene zich vermaerd maekten door uitmuntende wapenfeiten of ryke en aenzienlyke vermaegschapping.

De eerste vrucht, uit zyn ongeoorloofden minnehandel voortgeteeld, bleef steeds het voorwerp zyner byzondere toegenegenheid, ja zyner grenzelooze vaderliefde, en zulks waerschynlyk meest door het geheimvolle en treurige harer geboorte, en het ware mingevoel welk hy had toegedragen aen hare moeder, wier belangryk en dramatisch lotgeval wy hier gaen beschryven. -

Uit zynen aerd groot beminnaer van het avontuerlyke, zwierf graef Lodewyk van Nevers dikwyls, geheel en al onbekend, of verkleed in een' gewoon jager, door de omstreken zyner verblyfplaets, en niet zelden nog al verder.

Op een dier geliefkoosde wandelingen, waerby hy meestal meer jagt maekte op het schoone ge-

slacht, dan wel op hazen en patryzen, geraekte hy, in een zomeravond, ongemerkt verdwaeld in de boschryke omstreken van Elseghem. Reeds begon de nacht zyne zwarte vlerken over het aerdryk uit te spreiden, toen Lodewyk nog te vergeefs rondzocht naer een voetpad, dat hem tot Audenaerde mogt geleiden, en niet zonder eenige huivering dacht hy aen de dreigende noodzakelykheid, zyne legerstede hier onder den blooten hemel te moeten opzoeken.

Terwyl hy aldus, half beangstigd, links en regts tusschen de struiken naer eenigen uitweg zocht, treft eensklaps het geluid eener liefelyke stemme zyne ooren. Die klank scheen van digt by te komen. Aenstonds zet hy zich behoedzaem neder, wendt het gebladerte en het loof wat ter zyde, en luistert met gespannen aendacht naer die zoo welluidende toonen.

Het was een avondlied, zoo 't scheen aengeheven door een nog jeugdig meisje, wier ziel wel gevoelig moest wezen aen het poëtisch schoone en verhevene van Gods onbegrypelyke schepping, vooral zoo bekoorlyk by 't vallen van een koelen zomernacht.

Zy zong:

> ‘Dael, lieflyke avond, neder
> Op onze stille woon;
> Ons danklied klinkt u weder
> In zoeten vreugdetoon.’

- ‘O, hoe verrukkelyk!’ zuchtte Lodewyk. ‘Ga voort, lieve zangster,’ voegde hy er binnen

's monds by; en, als ware die wensch verhoord, vervolgde de stem:

‘Reeds zwygt het daggewemel
Langs akker, bosch en dal;
En de onbewolkte hemel
Wordt glinstrend als kristal.

De nachtegael zingt blyde,
By 't sluimren der natuer;
Het nachtfloers dekt de weide:
Nu naekt het herders-uer.’

- ‘Myn God’! sprak Lodewyk, ‘wat reine en zilveren toonen! Is het dan een luchtgeest of woudgodin, die my hier door hare verleidelyke klanken komt bekoren, of droom ik?’

Maer de onzigtbare zangeres vervolgde, met nog teederder en kwynender stemme:

‘Schoon smart noch leed my griefde,
Steeds heil myn aendeel werd;
Toch smaekte ik nooit de liefde
In myn zoo minnend hert.’

- ‘O, gy zult die smaken, wie gy ook zyn moget, beminnelyke avondzangster!’ riep Lodewyk, door verrukking als buiten zich zelven; te gelyker tyd verliet hy zyne begroende schuilplaets, ten einde in persoon zich te overtuigen, welke bekoorlyke schoone het gelukkige toeval hem zoo onverwachts te gemoet voerde. Doch juist toen hy den digt by hem liggenden boschkant, welken hy nu by

't maenlicht ontdekte, oversprong, hoorde hy den slag eener huisdeur, welke toegesloten en gegrendeld werd.

Na gedurende eenige oogenblikken in 't ronde gezocht te hebben, bemerkte hy, op korten afstand, een flauwen lichtstrael: verheugend bewys dat hy zich naby een bewoond huis bevond, en misschien wel by datgene, waerin de betooverende Sylphide haer verblyf hield.

Zonder toeven begaf hy zich in regte lyn derwaerts, doch niet zonder, in zyne overyling, een frisch voetbad genomen te hebben in eenen by geluk ondiepen sloot, welken de van nieuws bewolkte lucht hem belettede te zien.

Eindelyk stond hy stil voor eene wooning, die eene soort van buitenplaets scheen, doch tevens ingerigt was voor de behoeften van een landbouwend gezin. Immers, links van het hoofdgebouw zag hy een breeden stal, waerachter een uitgestrekten hof en boomgaerd, terwyl ter regter hand eene groote schuer was, voor welker poortdeur, uit een klein houten hok, een kolossale kettinghond sprong, die hem met zulke daverende stem het *werda* riep, dat de verschrikte jager wel twee stappen achteruit deinsde. Onmiddelyk hierop vernam hy eenige beweging in het binnenhuis, en, ten einde als geen bespieder noch nachtstrooper beschouwd te worden, klopte hy nu behoedzaem op de voordeur der wooning. - ‘Wie is daer nog zoo laet?’ vroeg eene forsche mannenstem. - ‘Een verdwaelde, die verzoekt eenige oogenblikken rust by

u te mogen nemen, en op weg geholpen te worden naer Audenaerde,' antwoordde Lodewyk.

De deur werd ontgrendeld, doch maer derwyze geopend, dat een zware yzeren ketting iederen vreemdeling den ingang nog belettede. Door de spleet zag hy evenwel twee oogen, die hem oplettend van top tot teen bezichtigden, welk onderzoek geheel en al in zyn voordeel scheen af te loopen; want aenstonds viel de ketting rammelend af, de doortogt was vry en een vriendelyk: 'kom binnen, mynheer!' klonk aengenaem in zyne ooren. By de matte schemering van een lamplicht, zag onze jager nu zyn' inleider, die de huisheer scheen te wezen, en, hoezeer reeds diep in den herfst zyns levens, toch nog blozend van gezondheid en een sterkgespierd man was, die hem vervolgens toesprak.

- 'Steeds was de herbergzaemheid my een der heiligste pligten. Alleen de afgezonderde ligging myner wooning doet my de voorzorg gebruiken, des avonds of 's nachts eerst behoorlyk te onderzoeken, wie my dezelve afvraegt; vooral tegenwoordig, nu er zooveel vreemde gelukzoekers onze Vlaenderen doorkruisen.

- 'De voorzichtigheid is de moeder der wysheid' antwoordde Lodewyk, 'gy handelt zeer wel, met hier byzonder op uwe hoede te zyn tegen lastige bedelaers of baenstroopers. Geloof my echter, mynheer, dat ge van my, hoezeer gewapend, volstrekt niets te vreezen hebt, en ik de my bewezene diensten volgaerne en rykelyk beloonen

zal. Ongemerkt verlaette ik my, en verdwaelde in deze zoo schilderachtige streek, waervan ik my niet wederhouden kon eenige schetsen te nemen; te meer dewyl ik heden juist niet gelukkig was in 't opsporen van wild, zoo als gy ziet aen myne platte weitasch.

- ‘Mynheer is dus jager en schilder?’ vroeg de huisbaes.

- ‘Het eerste bedryf is myne voornaemste bezigheid; het tweede, liefhebbery.’

- ‘Welaen! zet u dan gemeenzaem aen onze tafel. Gewis heeft de langdurende wandeling uwen eetlust opgewekt, en gy kunt dien hier voldoen; immers ingeval onze eenvoudige spyzen niet te karig voor uwen smaek vallen.’

- ‘Een goed jager is geen lekkerbek. Een stuk brood met vleesch blyft hem steeds een smakelyke beet; een kroes bier, een aengename dronk.’

- ‘Dan zullen wy mynheer wel kunnen bedienen,’ sprak eene vyftigjarige vrouw van eene schoone en ryzige gestalte, wie de goedheid uit de oogen blonk, en die dadelyk uit eene etenskas eene verschgekookte hesp nam, welker goede geur alleen meer dan ééne prinsenneus zou gekitteld hebben.

Hierby plaetste zy een allerheerlykst tarwenbrood, met tafelbord, mostaerd en verdere toebehoorten, waerna zy sprak:

- ‘Roosjelief, dewyl de dienstboden reeds ter ruste zyn, moest gy eens zoo goed wezen een kanneken te tappen van ons patersvatjen.’

Nu eerst bemerkte de ontroerde jager een jeug-

dig meisje, dat, ter zyde des huisheers naest den schouwrand zittende, hem aldus verborgen was gebleven. Onder het antwoord: ‘Zeer wel, lieve moeder!’ ontstak zy eene kaers, welke zy op de tafel plaetste, waer van ze de lamp nam, om het haer gedane verzoek te volbrengen.

Als of hem eene duizeling overviele, zoo getroffen zat Lodewyk by den aenblik van dit hemelschoon maegdelyn, die met eene ongekunstelde bevalligheid zich boog en hem in 't voorby gaen groette... Niet die gemaekte en om zoo te zeggen wiskundig berekende vorm, met welken sommige schilders, en meest al de romanschryvers, ons zoo stelselmatig, ja tot vervelens toe hunne idealen afschetsen, en waerby de zwarte wenkbrauwboog, de grieksche neus, welbesneden lippen, romeinsche kin, zyden hairlokken en meer andere dergelyke onwaerschynlyke samenstellingen, sedert eeuwen, de hoofdrol spelen... Maer eene waerachtige, natuerlyke schoonheid, die geene rysselsche keurslyven, brusselsche kanten noch parysche reukwaters noodig had, om aenspraek te maken op den roém van bevallige en behaeglyke vrouw.

Roosje beantwoordde geheel en al aen haren bloemryken naem. Als het frisch en bloeijend lentebloemken, zoo gloorde het blosje op hare wangen, nog met het waes der onschuld bedekt, en versierd met een paer bruine oogen, welker breede en schitterende blik, hoe zedig en maegdelyk, wel in staet was het hoofd te doen draeijen van een meer bedaerd jongman, dan onze jager zulks ware. De

blonde hairen krulden, zonder medehulp van papiljotten, langs heuren slanken hals, terwyl geheel haer ligchaemsvorm welgemaekt en van eene ryzige gestalte, in één woord, gelyk was aen diengenen, waermede wy nog hedendaegs onze vlaemsche meisjes, als zooveel kleurige bloemen in welige hoven, zien pryken.

Doch niet alleen die schoone gestalte en dat bevallig gelaet veroorzaekten Lodewyk's ontroering; maer de zoete klank der stemme, die de woorden ‘zeer wel, lieve moeder’ had uitgesproken, overtuigde hem volkomen, dat ditzelfde engelachtig maegdje de betooverende luchtgeest was, wier zilveren toonen straks zoo welluidend door het kreupelboschje galmden.

Onderwyl Roosje hare bezigheid in den kelder verrigtte, en de jager zich eenigzins had kunnen herstellen, vroeg hy eindelyk, zoo min verward mogelyk, met zachtere stem.

- ‘En dat beminlyk meisje is uwe dochter?’

- ‘Wy beiden behandelen haer als zoodanig, was 't antwoord, en zy verkeert in den zoeten waen, dat wy hare ouders zyn; doch, tot onzen innigen spyt, is zulks niet alzoo. Pas tweejarig kind zynde, werd ze my toevertrouwd door een' myner beste vrienden, een weduwnaer, die als hopman oprukte tegen de Franschen, by onzen vermaerden veldslag der *gulden sporen* te Groeninghe, by Kortryk, waer hy aen het hoofd zyner dapperen als vaderlandsch held sneuvelde. Ons echtverbond door

geene kinderen gezegend ziende, hebben wy het zyne met liefde opgevoed als ons eigen.'

- 'En hoe was de naem van dien hopman. Had hy dan geene bloedverwanten, en vroegt gy naderhand geen pensioen voor die edele nalatenschap eens braven?'

- 'Zyn naem was Geeraerd van Gelder, en, door een byzonder spel van het toeval, is dit juist ook de myne.

Geboortig van de Rynoevers, had hy vrywillig dienst genomen in het vryheidlievend Vlaenderen, en bragt het door moed en kunde zoo verre, binnen den tyd van zes jaren tot officier en hopman bevorderd te worden. Ik leerde hem kennen te Brugge, alwaer ik gedurende eenige jaren by mynen oom, een graenhandela er, in diens stiel werd opgevoed, en knoopte vervolgens met myn naemgenoot eene innige vriendschap aen. Zyne vrouw overleed jeugdig in die stad; doch van zyne overige familie is my 't minste niet bekend. Wat nu het jaergeld van den graef betreft, zulks hebben wy niet noodig. Wy zyn, goddank, tamelyk wel door den hemel bedeeld, tydens ik handel in granen dreef, en nu zoo gelukkig, van onze spaerpenningen hier vergeten en vernoegd te kunnen leven: ook zal Roosje, hoop ik, nooit van een ander iets behoeven. Het land zucht overigens ook reeds genoeg onder het juk der drukkende belastingen, welke onze verkwistende graef hetzelve afperst, ter betaling zyner dolle feesten en slemppartyen, dan dat ik deszelfs opbrengsten nog zou willen vermeerderen.'

Lodewyk beet zich op de lippen, by deze zoo eenvoudig rondborstige als welverdiende hekeling, welke hy welligt, in elke andere omstandigheid, niet straffeloos zoude geduld hebben. Nog wilde hy zyne ondervraging voortzetten, toen Roosje met de zindelyk afgewreven en gevulde bierkroes opwaerts kwam. De huisheer legde zyn vinger op den mond, en Lodewyk moest zich derhalve met de gegevene inlichtingen te vreden stellen. Dewyl Roosje slechts drie glazen vulde, verschafte hem dit de gewenschte gelegenheid van onderwerp te veranderen, en hy zeide:

- 'Welnu, mama! ik ben wel stout, voor een vreemden gast, zulks te vragen; doch zoude het niet geoorloofd zyn, dat uwe lieftallige dochter Roza een glaesje met ons dronke?'

- 'Van harte gaerne,' antwoordde de huisvrouw, 'geen vermaek noch uitspanning genieten wy, waervan ons Roosje verstoken blyft.'

Nu plaetste men zich, hoezeer het reeds laet wierde, rond de tafel, en waerschynlyk had de weelderige graef sedert lange zoo smakelyk niet geavondmaeld, als hier met deze malsche, sappige hesp, bevocht door den aengenaemsten gerstendrank: besten bruinen, welke reeds sedert een viertal jaren in een roodenwynvat op het moer geteerd had, en slechts by feesten of byzondere gasteryen werd aengesproken.

Onder dit bedryf, en opgewekt door de geestige kwinkslagen van hun onverwachten bezoeker, was ook Roosje vrymoediger geworden. Van tyd

tot tyd sloeg zy hare oogen naer den vrolyken jager, wiens fyngevormde en nog jeugdige gelaetstrekken, nu eenigzins ontgloeid door de gezonde ligchaemsbeweging, hem inderdaed een bekoorlyken aenblik schonken. Zyne edele en fiere houding, zyne geheel en al onderscheiden manier van spreken en handelen maekten buitengemeenen indruk op het argelooze meisje, dat hier, als in een stil klooster, opgevoed, byna geene andere vreemdelingen nog zag, dan eenige zeldzaem overkomende neefs en nichten, waerby tweemael 's jaers de dansende boeren en boerinnekens, als zy haren pleegvader naer Beveren verzelde ter viering van het parochiefeest.

Al spoedig werden de gesprekken levendiger, onder het hervullen der bierkan, en heer van Gelder was zoodanig wel in zyn schik door den lof, welken zyn gastvriend hem afwisselend toezwaeide over zyne lekkere hesp en zyn krachtig oud bier, doch vooral wegens hunne bekoorlyke dochter, over wier voorbeeldige opvoeding de sluwe jager de verheugde moeder behendig wist te vleijen, dat hy met algemeene toestemming verzocht werd, hun de eer te bewyzen dien nacht aldaer te blyven huisvesten.

Hoezeer schynbaer eerst weigerend, voldeed Lodewyk, zoo men wel denken kan, met de grootste vreugde aen deze uitnoodiging, welke juist het doel was zyner welsprekendheid, en het middel moest worden ter volvoering zyner listige plannen.

Hierin gerustgesteld, begon hy nu eerst voor

goed al zyne kunst en behendigheid, al zyne talenten uit te spreiden, ten einde door zyne behaeglyke spraek en vertellingen het schuldelooze meisje voorloopig eenige genegenheid in te boezemen; en maer al te gelukkig slaegde hy hierin.

Opgetogen van bewondering, luisterde zy naer zyne reisgeschiedenissen en bloemryke parysche nieuwsverhalen; zy wendde de oogen byna niet meer af van hem, die telkens zynen blik in den haren spiegelde, en langzamerhand een haer tot nu toe vreemd gevoel in haren ontrusten boezem deed sluipen, als gifdruppelen in een zuiveren leliekelk. Lodewyk bemerkte aldra den invloed van zyn verleidend spel, en, slechts bedacht om zulks behendig voort te zetten, wendde hy het onderhoud op de steden Gent en Brugge, en kwam aldus ongemerkt op kunsten en wetenschappen, muziek en zang.

- 'Van zingen gesproken, ging hy voort, terwyl hy het meisje met innemend gelaet beschouwde;' om schoonen zang te hooren, behoeft men juist niet de steden te bezoeken. Alvorens het voetpad te vinden, tusschen de struiken van 't gindsche kreupelboschje, had ik het genoegen een lief avondlied te hooren zingen door eene vrouwenstem, welke veel overeenkomst had met de uwe... Waert *gy* misschien die onzigtbare zangeres, jufvrouw Roza?'

- 'Och, Mynheer, tegenzonnen-ondergang zetten wy ons gewoonlyk met ons borduer-of breiwerk in ons hofken na est de deur, en als vader en moeder soms al binnen zyn, blyf ik de zuivere avondlucht

nog wat inademen, en herinner my dan van tyd tot tyd een der liedjes, welke ik vroeger hoorde zingen van myne kameraedjes.'

- 'Zeer zedig, juffer Roosje; doch ik durf u verzekeren, dat uwe stem zoo schoon is, dat gy zoo kunstig en bevallig zingt, van u niet te moeten schamen aen een zangfeest in een prinsenhof deel te nemen.'

- 'Mynheer wil u wat vleijen, myn kind,' sprak de moeder, inwendig voldaen over den lof, harer pleegdochter toegezwaeid, 'de jonge heertjes uit stad zyn altyd goedkooop met hunne komplimenten; vooral wanneer het een jong meisje geldt.'

- 'Dit laetste wil ik u geenszins betwisten, mevrouw van Gelder,' hervatte de jager; 'doch uwe eerste veronderstelling is niet geheel en al gegrond. Ik vlei nooit iemand, en verzeker u nogmaels, dat uwe dochter eene byzonder aengename stem bezit; indien ik haer iets mogte verzoeken, zulks zou wezen, haer avondlied thans nog eens te herhalen.'

- 'Welnu, sprak heer van Gelder tot Roosje, die reeds tot achter de ooren kleurde van verlegenheid; 'gy weet dat dit ook ons veel plezier zal doen. Zing nu eens uw lyfstukje, welk gy, by ons laetste kermismael, zoo wel er af bragt. Gy weet wel, het liedje welk grootmoeder zaliger u geleerd heeft.'

Hoe beschaemd dan ook, durfde Roosje toch het verzoek haers vaders niet wederstaen, en begon, na eenige verontschuldigingen, doch met eerst bevende stemme de volgende oude, vlaemsche ballade, getiteld:

Het Heerken van Maldeghem.

I.

Mijnheerken van Maldeghem
Die ging er eens uit jaghen,
Hy reedt al buiten Brugghe,
Daer staen drie linden breet:
Hy vanter niet te jaghen
Dan een herderken was cleene;
Hy moest hem spreken ane,
Al was 't hem lief of leet.

II.

‘Och herder, och herderken,
Jc moet u toch eens vraghen,
Mach ict van u vernemen,
Ende onbegrepen sijn:
Waen comt u desen horen,
Dien overschoonen horen?
Als ic hem laestmael sach
Doe wast die horen myn.’

III.

- ‘Mijnheerken van Maldeghem
Rijdt vrijlic uwer straten;
Wat baet u desen horen
Daer leit u luttel an.
Soo ik daerop wou blasen,
Op desen schoonen horen,
Myn lamekens quamen ute
En souden wesen gram.’

IV.

Mijnheerken van Maldeghem
Die deed den herder blasen:
Hy sette sijnen horen
Aen sijnen rooden mond.
Wel ses en dertig roovers
Sijn toen uit tbosch ghesprongen,
Ghelijc de hasen loopen
Gejaghet door den hont.

V.

‘Mijnheerken van Maldeghem,
Ghi sijt ons wel ghecomen!
Tgelaech sult ghi betalen
Wi drincken geerne wijn.
Sweert dat gijt noit sult segghen,
Dat ghi in desen bosche
Met roovers hebt gedronken
Of roovers hebt ghesien.’

VI.

Si namen sijn ghesmyde
Ende al sijn beste panden.
Hi moest sijn budel ruimen.
‘Houdt daer mijn penninc rood!
Jc wil 't gelaech betalen,
Jc sal van u niet spreken;
Maer vrienden u geselschap
Dat is mi al te groot.

VII.

Mijnheerken van Maldeghem
Mach weer naer Maldeghem rijden.

Si gaven hem vry geleide
Al om sijn edel bloed.
Hi hevet stil geswegen;
Maer op deerde neergeschreven
Te Brugghe in die stede,
Metten teen van syn voet.

- ‘Bravo! uitmuntend, zuiver en met veel gevoel gezongen;’ zeide Lodewyk; doch dit mael ongeveinsd en uit een opregt gemoed. ‘Ik zegen het toeval ‘voegde hy in verrukking er by, ‘welke my heden deed verdwalen en dit onverhoopte geluk en genoegen verschafte. Indedaed, mynheer en mevrouw van Gelder! gy hebt er eer van; uwe dochter is, in woord en waerheid, een bloeijend roosken in 't groene woud.’

- ‘God geve dat hare kleuren eeuwig onbesmet blyven van de verpestende adems der bedorvene wereld, antwoordde de brave huisheer. Maer, mynheer de jager en schilder, dus vervolgde hy, thans hebben wy, op onze beurt, toch ook het regt te mogen vernemen, wien wy eigenlyk de eer genieten dezen nacht te herbergen.’

- ‘O, voorzeker! hervatte Lodewyk, die nogmaels toevlugt tot leugen en bedrog nam. Ik ben de eenige zoon van een onlangs overleden rentmeester der graeflyke goederen te Kortryk. Myn brave vader zaliger heeft myne moeder en my genoegzame middelen nagelaten, om de toekomst onbezorgd te gemoed te zien. Myn naem is Fernand.’

- ‘Op die manier kunt gy een heerlyk leven leiden, en uwe zucht voor jagen en schilderen den ruimen teugel vieren.’

- ‘Dit is zoo; doch ik wenschte myne fortuin wel eenmael te deelen met eene beminlyke echtgenoote, (hier sloeg hy een' teederen blik op Roosje) die, my het leven verzoetende, tevens de laetste dagen myner dierbare moeder zou opbeuren en veraengenamen.

- ‘Deze gevoelens zyn bewyzen van uw edel en deugdzaem hart, mynheer Fernand,’ sprak de huisvrouw van Gelder. ‘Men hoort, dat gy in goede principen opgevoed zyt.’

- ‘Hiervoor droeg myn vader zaliger behoorlyke zorg. Nimmer werd het my veroorloofd, de gezelschappen der ongebondene jongelingen by te woonen. Alléén in zyne tegenwoordigheid, mogt ik bezoeken afleggen of een feest gaen vieren; slechts sedert zyne onverwachte dood, die twee jaren geleden ons in droefheid dompelde, ben ik de wyde wereld binnen getreden.’

- ‘Gelukkige ouders, die zulke kinderen opkweeken voor den lieven Hemel....’

- ‘Amen,’ zuchtte Lodewyk, die, eenigzins verwarmd door het krachtige vocht van 't patersvatje, van langs zoo meer zyne verliefde oogen vestigde op het kleurige Roosje, die, op haers vaders aenzoek, nogmaels de bekers vulde, en den haer toegewyden gezondsheidsdronk beantwoordde.

Intusschen sloeg de huisklok middernacht, en, na vriendelyken dank en avondgroet aen de tafelgenoo-

ten, werd de vermakelyke Fernand door heer van Gelder naer de hem bestemde slaepkamer geleid.

Ofschoon zoo laet eerst ter ruste gegaen, was Roosje toch den volgenden ochtend veel vroeger ontwaekt dan naer gewoonte. Nauwelyks speelde de eerst doorbrekende zonnestrael op hare vensterruiten, of zy verliet hare sponde, en deed heur morgengebed, welk ditmael byzonder verstrooid scheen te zyn; want pas had zy zulks geëindigd, toen zy tot haer-zelve sprak: ‘Wat bekoorlyke droom had ik daer zoo even; 't is waerlyk jammer, dat de dageraed die zoo plotselings kwam verdryven. Wy vierden een huwelyksfeest, waer by, onder het geluid van lieflyke muziek, vrolyk gedanst en gezongen werd. Myne ouders, onze bloedverwanten en vrienden waren allen tegenwoordig, en, (hier bloosde zy) ik zelve was de gelukkige bruid van mynheer Fernand, die my vurig omarmde... Maer, hoe dwaes ben ik dan toch! zulke voorname jongeling uit stad zal immers hier, tusschen akkers en bosschen, geen eenvoudig dorpsmeisje komen beminnen. Ja, nu merk ik dat droomen bedrog is... En evenwel was hy my gister avond zoo vriendelyk en aenvallig; hy sloeg zyne doordringende oogen niet van my af, en vleide my aenhoudend. Zou dit reeds geene genegenheid wezen?....

Hier werd hare alleenspraak onderbroken door de stem haers vaders, die reeds bezig was den arbeiders de noodige bevelen te geven voor het te verrigten dagwerk. Roosje spoedde zich naer beneden,

en hielp, volgens hare loffelyke gewoonte, de dienstmaegd behoorlyk het ontbyt gereed maken, waeraen het huisgezin al spoedig van nieuws vereend zat, in gezelschap huns gastvriends, die verzekerde, nog nimmer zulke weldadige nachtrust genoten te hebben.

Na de gedane ontnuchtering, was er niets natuerlyker dan eene wandeling door hoven, boomgaerds en omliggende akkerlanden, welke van Gelder voorsloeg en die door Fernand van harte gaerne aenvaerd werd. Nu genoot hy het genoegen, naest Roosje's zyde, de sierlyke bloemperken, de malsche moeskruiden benevens de fraeije en welige fruitboomen beurtelings te bewonderen, en haer onder de hand menige bloemryk verliefde zinspeling in het oor te fluisteren, welke het onnoozele meisje, als de opregte tael des harten beschouwend, met innige vreugde en welgevallen aenhoorde. Tot de eigendommen des huisheers behoorde, onder andere, het uitgestrekte bosch, waerin Lodewyk den vorigen avond verdwaelde, en welk byzonder wildryk was. Geen schooner gelegenheid kon er uitgedacht worden, om het verblyf des gezelligen jagers gedurende eenige dagen te verlengen, waervan het voorstel bereids aengenomen was, alvorens het opgeruimde gezelschap huiswaerts keerde, alwaer een deftig landelyk middagmael hen vertoefde.

Nu was de valstrik door den listigen verleider gespannen, en bleef hem slechts overig het argelooze duifken er in te lokken. Dit kon *hem* geene

moeijelykheid opleveren, wiens voornaemste bezigheden en studien bestaen hadden in het vleijen en misleiden van 't schoone geslacht; die opgekweekt was aen een koningshof, waer de wellust als godin troonde, en zich schaemteloos beroemen durfde, den geoefendsten franschen hoveling op zyde te streven in de kunst van geldverkwisten en meisjesverschalken.

Veel te spoedig vond de looze jager eene gunstige gelegenheid om zyne, eerst nog behoedzame, liefdesverklaring tusschen vier oogen af te leggen; en de schuldelooze maegd, geloof slaende aen de verzekering zyner deugdzame bedoelingen, gestreeld door het denkbeeld aen zulken welopgevoeden, vermogenden jongeling te kunnen behagen, en, wat het ergste was, voor 't eerste bezield door dat zoete, doch soms gevaerlyke mingevoel, zoo opregt en hevig tevens by deszelfs maegdelyke ontgloeijing, schonk hem haer vertrouwen, opende hem, onvoorzichtig, geheel heur hart.

Den vierden dag na zyne aenkomst, terwyl zy beide, na eene benauwende zommerhitte, op de tuinbank de verfrisschende avondkoelte genoten, ontving Fernand van Roosje's bevende lippen de gewenschte verzekering, dat zyne liefde gedeeld werd, onder voorwaerde dat dit voor hare brave ouders geen geheim bleve, en een aenstaende huwelyk haer geluk zoude bekroonen.

Deze laetste bepalingen vielen juist niet in Lodewyk's plannen; doch ziende dat de schoone, die hy indedaed opregt begon te beminnen,

hieraen onwrikbaer vast hield, waegde hy eindelyk ook dezen huichelenden stap, en wist zyne zaken zoo behendig aen boord te leggen, dat de brave echtgenooten van Gelder hunne toestemming tot een eerlyk verkeer schonken; in den waen, het toekomende lot te verzekeren hunner teedergeliefde pleegdochter.

Vrede en vergenoegen heerschten nu in het stille landhuis; dagelyks groeide de toegenegenheid der ouders en de liefde hunner dochter aen voor den wellevenden en geestigen jongman, die, onder voorwendsel van bezorgdheid voor de onrust zyner beminde moeder, na een tiendaegsch verblyf, afscheid nam van zyne herbergzame vrienden.

Tranen besproeiden 's meisjes wangen by het denkbeeld, zoo spoedig reeds te moeten scheiden van 't voorwerp harer eerste liefde; doch, onder eene hartelyke omhelzing, deed Fernand haer de heilige belofte, alras eenige tyding af te zenden, en mogelyk binnen een paer weken zyn bezoek te vernieuwen.

Deze tyd viel wel langdurend voor het beminnende maegdelyn, wier ziel vervuld bleef met het beeld haers geliefden Fernands. In hare zuivere heildroomen zag zy hem reeds, als een teederen echtvriend, aen hare zyde gezeten, en een lagchend verschiet, eene zalige toekomst ontrolden zich voor hare verrukte blikken.

Na verloop des gestelden tyds, kwam Fernand, nog fraeijer gekleed, nog bekoorlyker, en beladen

met geschenken voor zyne lieve Roza en hare geachte ouders, werkelyk terug in de vreedzame landwooning, waer men hem welgemeend verwelkomde en naer berigten vroeg wegens zyne moeder, welke hy voorgaf eenigzins ongesteld te zyn; om welke redenen hy ditmael zyn bezoek niet te lang durfde rekken.

By de eerste samenkomst, welke hy met zyne schuldelooze minnares den volgenden ochtend in 't belommerde lustpriëel had, begon de listige verleider zyne verfoeijelyke inzigten bereids in dubbelzinnige woorden te ontwikkelen; doch het hart dezes engels was zoo zuiver en opregt, dat zy den lagen en driftigen booswicht in 't eerste zelfs niet begreep.

Deze ging eindelyk zoo verre, schandelyk mis. bruik te maken van 's meisjes vertrouwelyke zwakheid en liefde; en zyn helsch doel werd bereikt; hare deugd werd verrast, de hemelreine bloem werd besmet door den vergiftenden adem eens ellendigen en afschuwelyken bedriegers.

Schaemrood zat zy dien avond aen den disch. Zy kon den oogslag harer ouders niet verdragen; zy gevoelde iets onrustigs en min gelukkigs: haer gemoed zeide haer inwendig, dat zy misdadig was geworden.

Nog eenige dagen vierde de verachtelyke huichelaer den vollen teugel aen zyne vuige hartstogten, en verliet dan dat deugdzaem huisgezin, welks belangelooze vriendschap hy met de

gruwelykste ondankbaerheid beloond, welks geluk en vrede hy voor eeuwig verwoest had.

Drie maenden verliepen, gedurende dewelke de listige Fernand zich verontschuldigde wegens zyn afzyn, welk hy toeschreef aen de verergerde ziekelykheid zyner moeder.

Zyne brieven aen Roosje, die hy ‘zyne beminde bruid’ noemde, waren vooral vervuld met vurige uitdrukkingen en herhaelde eeden van standvaste liefde en trouw; zy voedden in 't begin de smachtende hoop van het ongeruste en verlangende meisje.

Doch, toen de velden naekt werden, toen de loeijende en gure winterstormen de natuer van heur sieraed beroofden, en de gretig verwachte lieveling zich nog altyd bleef verschoonen, en belooven zonder woord te houden.... Toen eene maer al te zigtbare gewaerwording haer overtuigde, dat zy meineedig bedrogen was: dat zy weldra *moeder* zoude worden..... toen verkleurde ook het blosje op hare wangen, even als 't boomgebladerte en de bloemen langs haer paviljoen. De roos verwelkte en verkwynde; zy knakte op den tengeren steel; en terwyl hare brave pleegouders, schoon zelven ten prooi aen het zwartste en bitterste verdriet, het ongelukkig misleide kind met betraende oogen nog woorden van troost toespraken, werd Roza op 't hevigst gefolterd door pynlyke ligchaems-en zielesmarten. Nog beminde zy haren lagen bedrieger, nog wenschte zy hem terug te zien, hoe wreed hy hare onschuld verschalkte; doch

de aenblik van 't lyden harer weldoenende ouders martelde haer zoo geweldig, dat ook zy op de ziekesponde nederzeeg.

Aldus werden de levensvreugd en 't geluk van gansch een deugdzaem huisgezin in ééns uitgedoofd en vernietigd door het kortstondige driftgenot eens gekroonden wellustelings.

Verschrikkelyk waren de gevolgen dier misdaed.

Nog vóor het tydstip dat hunne ongelukkige pleegdochter het leven schonk aen de vrucht des verleiders, daelden beide echtgenooten in dezelfde week ten grave.

Hierdoor verergerde ook Roosje's toestand; ja, deze werd zoo bedenkelyk, dat de geneesheeren eene spoedig naderende dood te gemoet zagen.

De waekzame Lodewyk wist, door zyne geheime verspieders, den droeven loop der yslyke gebeurtenissen, in het landhuis door hem veroorzaekt; en nu, daer by den bestraffenden blik der verontwaerdige ouders niet meer te vreezen had, nu durfde de lafaerd zich nogmaels derwaerts begeven.

Het was meer dan hoog tyds. Sedert vier dagen had de jeugdige lyderes het leven geschonken aen een dochtertje, aenminnig evenbeeld van twee menschen, die te samen zooveel geluks zouden gesmaekt hebben, ingeval de deugd hunne liefde bestuerd hadde. Het zigt van dit bevallige kind verlevendigde, voor een oogenblik, de uitgeputte krachten der moeder; maer het aendenken aen 't laeg bedrog, en vooral aen de dood harer ouders, van welke zy zich beschuldigde, vermande haer

eindelyk dermate, dat zy door eene gevaerlyke heete koorts werd aengetast.

Zóó vond graef Lodewyk zyn slagtoffer, die eens zoo bloeijende roos, welk hy wreedaerdig vertrapt had, verkleurd, verwelkt en verdord op het krankbed terug.

Eene huivering doortrilde zyne leden, by het zigt van haer, die hem slechts zoo teederlyk had weêrbemind, om zich zoo schandelyk bedrogen, en haer jeugdig aenzyn vermoord te zien.

Bevend, als een misdadiger, trad hy de kamer binnen. Zy sloeg hare roodgeweende en matte blikken opwaerts, en een ligtrood kleurde kortstondig hare sneeuwwitte, ingevallen wangen.

Vol ontroering vatte hy hare gevouwene handen, en drukte eenen kus op hare paersche lippen, terwyl zyne heete, doch te laet gestorte boetetranen op heur aenzigt nedervloeiden.

- ‘O myn beminde Roza!’ snikte de ontstelde booswicht, terwyl hy op zyne knieën by de sponde neêrzonk, ‘geliefde en schoone bruid, in wat treurigen toestand vind ik u terug?’

Gerust en gelaten, als hadde zy reeds een voorgevoel van haer naderend einde, antwoordde zy met flauwe stem:

- ‘Fernand, ik beminde u, en dacht ook door u bemind te zyn; maer dit was zoo niet. O ja! ik beminde u wel vurig, Fernand; doch ik gevoelde de reine liefde, die ons loutert: die der ziele; gy, den wulpschen, onzuiveren minnelust, die ons verdierlykt: dien des ligchaems..... Gy maektet

verraderlyk misbruik van myne vertrouwelyke onnoozelheid.... Ik vergeef u dit, en bid, dat de hemel het u niet te duer moge doen boeten..... Myn levensvonk is uitgedoofd.. reeds gevoel ik de vernietiging van myn stoffelyk wezen, en alleen de zucht der heilige moederpligt, en de begeerte u nog ééns te zien, schonken my de krachten dit aenzyn nog eenige stonden te verlengen, welk my voortaen niets meer dan schande en verdriet, smart en smaed zoude aenbieden....'

- 'O neen! myne beminde, gy zult leven; voor uw kind zult gy leven, en voor my, die u niet meer verlaten zal. Ik was schuldig, ja, wreedaerdig schuldig; doch ik zal trachten de vlek myner misdaed uit te wisschen. Myn eigen leven wil ik opofferen om het uwe te behouden.'

- 'Deze betuiging schenkt my wel eenigen troost; zy verzacht het pynlyke van myn' laetsten stryd, doch is onbekwaem de levenssprank nog in myn verteerden boezem te ontvonken... O, myn Fernand! hoe spoedig en verschrikkelyk volgt de straf op de misdaed..... en toch... was *ik* dan zoo schuldig, met u, in wien ik myn volle vertrouwen stelde, myn heil en gelukkige toekomst zag, zoo hevig te beminnen..... Ik word vermoeid, Fernand; myn adem neemt af.... de dood nadert myne sponde... Reeds plaetst zy zich aen myn voeteinde... Och! Fernand!... spreek... zeg nogmaels dat gy uwe Roza opregt bemind hebt.... dit zal ons wreed afscheid verzoeten... Zie, ginds op het kerkhof, daer wenken my myne brave ouders

naer 't koele graf... O! zy glimlagchen.... zy vergeven my.....

Aen u, Fernand, de zorg voor de schuldelooze vrucht onzer ongelukkige liefde.... tot aendenken myner dierbare moeder, deed ik haer Elisabeth doopen... Och! bewaek, bescherm hare deugd, en bid met haer voor uwe rampzalige vriendin, die haren val zoo gestreng moet boeten... O! geef my nog eenmael myn kind... Dat het de laetste omhelzing harer rouwmoedige moeder geniete... spreek haer toch dikwyls van my.... kom hier, Fernand! ook u den laetsten kus, den kus des eeuwigen vredes... Leef deugdzaem... dan zien wy elkander hierboven eens weder, om nimmer meer te scheiden... Myne borst wordt benauwd; zy weigert my lucht... O, barmhartige God! wees myne bedroefde ziel genadig.... Vaerwel, myn Fernand; myn kind, Elisabeth, vaer eeuwig wel, tot wy ons ginds hereenen... ik sterf.....'

Een rauwe smartekreet galmde akelig door de kamergewelven... Nu zag en ondervond de snoode wellusteling, hoe duer de verzadiging zyner lage driften door de onschuld betaeld werd. Hy weende, zuchtte en snikte; doch te vergeefs.. hy riep zyne Roza, zyne bruid; zyne beminde.... De dooden zwygen... Zyn slagtoffer lag daer naest hem.. hy was de zedelyke moordenaer van 't onnoozel en schoone maegdelyn... Loodkleurig lag zy daer, afgemarteld door smart en ziekte, verteerd door heete zielepyn; toch scheen haer zachtkwynend gelaet, door 't wederzien heurs hartevriends, nog

eenigzins verhelderd. Zoo, in het hagelwitte lykkleed, met hare oogen half geopend, als wilde zy, hoezeer de ziel hemelwaerts zweefde, nog haer kind en haren Fernand aenschouwen; - het marmerbleek aenzigt omgolfd door de bruine lokken, en de lelieblanke handen op den boezem saêmgestrengeld, - geleek zy eene verheerlykte martelares, een ontslapen engel.....

Na den regtmatig verschulden tol zyner overstelpende droefheid aen de natuer betaeld te hebben, begeleidde Lodowyk den treurigen rouwstoet, welke het stoffelyke overblyfsel der algemeen beminde Roza, der zoo jeugdig gesneefde bloem, grafwaerts voerde, onder het vergieten van heete boetetranen, naer 't sombere kerkhof.

Hier wierp hy, die zoo menigmael God durfde lasteren, misschien zyn bestaen loochenen; hier wierp hy zich op beide knieën; hy bad en zuchtte. De nietige en ydele begoocheling van geboorte, rang en titels zag hy in al hare naektheid op die stille en geheiligde plaets, waer magt en aenzien, rykdom, jeugd en schoonheid zich oplossen in eene handvol asch; waer de bekkeneelen der trotsch gekroonde hoofden, vermengeld met die der arme bedelaers, door den voet van een baldadig kind tot gruis vertrapt worden.....

Het kerkhof! akelige plek voor den verdwaesden wereldminnaer, voor den ongevoeligen vrek; doch met eerbied bezocht door den echten wysgeer, door den dichter en kunstenaer; door den waren

mensch, die, omringd door de schimmen der verstorven groote mannen, bezield door het aendenken hunner nuttige en grootsche werken, getroffen door de treurige tooneelen, welke zich hier ontknoopten, in geestverrukking hetzelve beschouwen als een ontzaglyk, geopend boek, vervuld met de verhevenste zede-en godsdienstleer; een boek, waervan elke bladzyde in onuitwischbare trekken het bewys afschetst van de algelykheid der menschen, van het brooze en vergankelyke der stoffe en van de troostryke onsterflykheid der ziele.....

Voor den ontroerden en schuldigen Lodewyk was de aenblik dezer vreedzame rustplaets thans als 't gevoel eener onverdraeglyke pynbank, waerop wroeging en naberouw hem om 't zeerste folterden... Elke schup aerde, op de doodskist zyns slagtoffers nederploffend, was hem een verpletterende slag, een dolksteek, die zyn verscheurden boezem doorvlymde.

En waren zyn geil en verdorven hart, zyne zwarte ziel nog vatbaer geweest voor de minste verbetering, dan voorzeker zoude hy hier tot inkeer gekomen zyn, en welligt zyn vaderland de rampen bespaerd hebben, waeronder het later zoo onverdiend en zoo bitter moest zuchten.....

Na de behoorlyke verzorging der aenminnige vrucht zyner geheime liefde, verliet Lodewyk dat eens zoo aengenaem oord, waer nu ieder voorwerp hem de misdaed herinnerde, baldadig en vrywillig gepleegd. Nog lange pynigde hem, te midden

van het bedwelmend genot en gedruisch der slempmalen en bagchusfeesten, aen zyn weelderig hof, de gedachte zyner onwaerdige en ondankbare handelwyze opzigtens de brave en vriendelyke familie van Gelder, en vooral die van de dood hunner bekoorlyk deugdzame pleegdochter, wier aendenken hem immer vereerd en heilig bleef.

Geene maend verliep er, of hy bezocht heimelyk zyn kind, waerop hy nu al de liefde, eens der moeder toegewyd, overbragt. De kleine Elisabeth, hoezeer buiten stad verblyvende, werd op eene vorstelyke wyze opgekweekt. Zoodra het bevallige meisje, treffend evenbeeld harer schoone moeder, der eerste kindschheid ontgroeid was, vond zy hare plaets bereid in het zeer vermaerde stift voor adelyke jonkvrouwen te Herckenrode, in 't graefschap Loon, waer zy in allerhande nuttige wetenschappen onderwezen werd en de inboezeming ontving van reine deugd en godsvrucht.

Eerst toen zy haer achttiende jaer bereikt had, werd zy door Lodewyk van Nevers, graef van Vlaenderen, aen zyn hof geroepen en als dochter erkend, onder den naem en de titels van Elisabeth van Vlaenderen, vrouwe van Somergem, Eecloo en Commene.

Aenhoudend bewaekte en beschermde Lodewyk zyn lievelingskind tegen de menigvuldige gevaren, welke haer in dien nieuwen leefkring omringden. Hy deed haer gestreng eerbiedigen door al zyne vrienden, heeren en baronnen, die toegang tot zyn paleis hadden. Te midden van al die

wellustige, verfranschte en verbasterde hovelingen, prykte zy, als eene schitterende ster aen den donkeren hemel, of beter als eene kleurryke veldroos, die onbesmet en welig opschiet tusschen een hoop onkruid, doorns en distels. Lieftallig was zy, als eens hare zoo jeugdig verlorene moeder, wier stille deugden zy had overgeërfd, even als het eenigzins heerschzuchtige karakter heurs vaders.

Pas twintig jaren oud, huwde zy ridder Simon van Mirabello, heer en baron van Peruwelz, Beveren en Hale, Ruwaert en Gouverneur van 't graefschap Vlaenderen. Uit dezen echt sproten twee dochters, van welke de eene, Isabella van Mirabello, zich verbond met een dapper ridder, heer Jwan van Vaernewyck geheten, wien zy eenen zoon schonk, die ook den naem Jwan ontving, en de stamheer was der graeflyke familie van Vaernewyck te Gent, welke nog ten huidigen dage in vollen bloei bestaet, en wegens haren doorluchtigen oorsprong en edele vermaegschapping, maer nog meer om hare schoone deugden en weldaden, zoo algemeen by ons vereerd en bemind wordt.

Mirabello's tweede dochter koos tot echtgenoot Gerem Wyterzwane, heer van Wacken, en, in tweede huwelyk, ridder Philips van Masminen, heer van St-Joris; zy overleed echter kinderloos.

Maer keeren wy, na deze korte uitweiding, terug tot onze belangryke heldin Elisabeth.

Na een vyfjarig gelukkig echtverbond met Mirabello, reeds weduwe geworden, bleef zy niettemin de parel en 't pronkjuweel van Vlaenderen's gra-

venhof. Zy schitterde hier niet alleen door hare bekoorlyke ligchaemsschoonheid; maer ook door de uitmuntendste begaefdheden der ziele. Haer echt vlaemsche inborst, haer meèlydend hart maekten haer bemind by de grooten en ryken, vereerd by het volk, en aenbeden by de noodlydenen, wier liefderyke schutsengel zy was. Bezield waren alle plegtige feesten, als zy er verscheen; en op geen enkel zyner overige kinderen droeg graef Lodewyk zulken billyken trotsch, als op zyne teêrgeliefde Elisabeth.

Jammer slechts, dat diezelfde gevoelens van vaderlyke genegenheid zich niet uitstrekten tot zyn eigen land, tot het welzyn zyner zoo dappere en nyvere onderdanen.

Nogmaels offerde Lodewyk de belangen der Vlaenderen op aen zyne voorliefde tot Frankryk en deszelfs koning Philips-August, wiens party hy trok tegen Eduard van Engeland, die ondersteund werd door de Gentenaers, onder geleide van den vroeden man en onverschrokken volksheld Jacob van Artevelde. Te Crécy sneuvelde hy in den bloedigen veldslag tegen zyne eigene broeders, de zegepralende Vlamingen. Als van een bastaerdbelg en landverrader, staet zyn naem met bloedige letters in de geschiedenis geschandvlekt.

Intusschen hadden de Gentenaers Lodewyk van Maele, zoon van Louis de Nevers, uit voorzorg gevangen gehouden, ten einde op eene wettige wyze in de opvolging van het landsbestuer te voorzien. Onmiddelyk na den veldslag van Crécy,

werd deze jeugdige prins tot graef van Vlaenderen uitgeroepen, en de beminlyke Elisabeth, de echte vlaemsche vorstin, wier hart klopte voor de zaek des volks en des vaderlands, bekleedde van nieuws dezelfde eereplaets aen het hof haers natuerlyken broeders.

Vereerd en geacht door Lodewyk van Maele en door alle weldenkende Vlamingen, omringd door de voornaemste telgen van 's lands adelyke geslachten, ontbrak haer geenzins het aenbod ter sluiting van een tweede, niet min ryk en aenzienlyk, echtverbond; doch, tot dan toe, vond zy al haer heil en genoegen in de opvoeding van hare twee aenminnige dochtertjes; toen onverwachts, ter gelegenheid der plegtige viering van Lodewyk's huwelyk met Margaretha, het luisterryke toernooispel de oorzaek werd eener gebeurtenis, welke ook over haer levenslot besliste.

By de overhandiging des lauwerkrans aen den stouten en bevalligen ridder Arnold van Rummen, zagen wy haer ontroerd en getroffen. Volgen wy thans onzen held naer het avondfeest, waer hy, door liefde vervuld, den betooverenden oogslag toeft van zyne lieftallige, vorstelyke bekroonster.

IV.
Graef Arnold en Elisabeth.

IV.
Graef Arnold en Elisabeth.

Ziet het alles uitgelaten,
Stroomen over plein en straten,
Uit paleis en steeg.
TH. VAN RYSWYCK.
Een ridder, zoo kloek, en een jonkvrouw, zoo schoon,
Bescheidden elkander in 't veld.
LEWIS.

Zeer zeldzaem bood de stad Gent zoo schoonen aenblik, noch zulk levendig en woelig tooneel, als na den afloop van het prachtvol ridderspel, welk het volk buitengewoon vermaekt had, en waervan de overwinnaers nog het onderwerp bleven der meeste gesprekken.

Begeleid door het dommelend geluid aller kerkklokken, deed *Roelandt*, de aloude feesttimbael der Gentenaers, als opperhoofd, zyne brommend donderende bastoonen hooren, die van tyd tot tyd werden afgewisseld door het vrolyke en welluidende gespeel van 't kariljon op het historieke *Belfrood,* de verbondsark en 't vergrysde zinnebeeld van de volksvryheid en onafhankelykheid der Vlaenderen. Op deszelfs toppunt liet de zegevierende *Draek,* van tusschen zyne breede klauwen, de nationale Leeuwvlag door het blauwe luchtruim wapperen.

Daer, waer 's morgens de dappere ridders om den palmtak streden, verhieven zich nu twee hooge en fraeigebouwde kunstfonteinen, waeruit langs vier zyden de wynstralen spoten, tot feestelyk onthael voor 't verblyde volk, dat, juichend en jubelend, de namen van Lodewyk en Margaretha deed wedergalmen, en onderwyl zich verlustigde met mastklimmen, ringsteken, balslaen, in den zak loopen, en andere vermakelykheden.

Op de korenmerkt, insgelyks schier met volk bezaeid, zag men op een verheven stellaedje de Menestrelen, eene soort van reizende zangers en schouwspelers, die er eene openbare vertooning gaven van een der oudstbekende tooneelstukken, getiteld: *De H.H. broeders Crispyn en Crispinian.* Gedurende de tusschenbedryven, galmden eenigen hunner toepasselyke dichtstukken uit, of zongen liederen en balladen.

Vlak tegenover het stadhuis, vertoonden eenige liefhebbers uit stad, op een ander soort van theater, *De passie, of 't lyden Christi,* met al deszelfs mysterien, door levende persoonen afgebeeld. Ook op de breede Kauterplaets speelde men: *Het mysterie der vyf vroede en vyf dwaeze maeghden,* gevolgd door: *De vier uitersten des menschs, ofte vertooninghe van het laetst Oordeel*, *afgebeeldt in de christelyke standvastigheidt van Elias en Enoch, onder de dwinghelandye van den boozen Antechrist.*

Op het plein den Poele, voerde een andere troep de *Wagenspelen* uit, zynde eene soort van *pantomine* of gebaerdenspel; terwyl in de voornaemste straten de goochelaers, kokelers, hansworsten en waerzeggers, als om stryd, met heesche gorgels schreeuwden en tierden, om de nieuwsgierigen by hen te lokken.

Doch was de oogslag op dat bonte gewoel en gewemel gedurende den namiddag reeds fraei en vermakelyk; tegen den avond werd dezelve verrukkelyk, grootsch en luistervol..

Niet slechts eene enkele gebuerte of wyk, maer al de openbare markten en pleinen, benevens de byzonderste straten waren, van weèrszyden langs de huizen, beplant met groene meiboomkens, aen elkander geschakeld door sierlyk slingerende draperyen van roode, gele en blauwe stoffen; terwyl daer boven, op geregelde afstanden, aen styfgespannen koorden veelkleurige viervlaggen de gansche oppervlakte, als 't ware,

overwelfden, en het geheel aldus herschiepen tot ééne matelooze feestzael.

Nauwelyks overdekte de nacht, na een liefelyken zomerdag, met zyn zwarten sluijer de torens en daken der oude hoofdstad van Vlaenderen, en klonk het tiende uer, toen eensklaps, als door tooverslag, een nieuwe morgenstond scheen te verryzen, om dit zoo blyde volksfeest op eene waerdige wyze te verlichten.

Duizenden kleurige lampkens en kaerslichten, regelmatig langs de ramen en gevels der gebouwen en huizen ontstoken, vertoonden zich, als zoo veel schitterende vuerstrepen, en wederkaetsten zulken glansryken lichtgloed, dat men zelfs op eenigen afstand zyne vrienden en kennissen duidelyk kon waernemen; immers zoo dikwyls de op en nedergolvende volksstroom zulks niet belettede.

Het oud gothieke stadhuis glinsterde, langs alle zyden, als een tooverpaleis, omrand met diamanten en karbonkels. Het Belfrood stond daer als een kolossale reus, wiens drakenkop aenhoudend roode vuervlammen uit den wyden muil braekte, onderwyl zyne oogen stralen schoten, als wilde hy den vyanden des vlaemschen vaderlands ontzag inboezemen, en hun beletten de vreugde der Gentenaers te komen verstoren.

Lofdichten, verzen en jaerschriften, op geolied papier, glommen leesbaer langs de talryke voorgevels, en velen derzelven kittelden, door hunne eenvoudige oorspronkelykheid, de lachspieren der tallooze wandelaers.

De Schelde en Leye, zoowel als de meeste bevaerbare binnenvlieten, waren bedekt met speeljagten en roeibootjes, die op den gladden waterspiegel als schimmen heên en weder zweefden, en waeruit beurtelings eene zachte muziek of een harmoniesch koorgezang de welluidendste klanken deden wedergalmen door Vlaenderen's handelryke eilandstad, alstoen in woord en waerheid een tweede Venetie.

Maer vooral merkwaerdig, ja indrukwekkend was 't zigt van het trots gebouwde Gravenkasteel, dat van verre een massieve vuerklomp geleek, en welks omstreken men slechts met veel moeiten naderen kon.

Al wat de kunst van verlichting in dat tydvak grootsch en prachtvol had kunnen uitdenken, was aldaer door honderden handen, zoo luisterryk mogelyk, te werk gesteld.

Boven het breede dak praelde een ontzaglyke gravenkroon, welke aen het luchtgewelf scheen te hangen, en gevormd was van sierlyke en veelkleurige lamplichten, waeronder het dooreengevlochten naemcyfer der doorluchtige echtgenooten, in gouden starletters, verrukkelyk straelde. Rond den gevellyst slingerden zware bloemfestoenen, doorstikt met brandende fakkels, en waervan tallooze kransen en kroonen nederdaelden, in welker midden de wapens prykten van al de vrye steden en gemeenten der Vlaenderen.

Al die groote, langwerpig vierkante vensterramen waren, langs de onderscheidene verdiepingen,

omboord door dubbele ryen kaerslichten, en van onder, op het voorplein, verspreidden eene menigte brandende pektonnen hunne breede vlammen, als gloeijende tongen, in de rondte.

Tegenover den hoofdingang van het paleis stond eene uitgestrekte stellaedje, met sierlyke lakenstoffen bekleed, waerop een uitgelezen krygsmuziek streelende harmonyen uitvoerde, die afgewisseld werden door het dreunend gedonder der juichende vivats en vreugdekreten.

Hier vierde men thans, in de ruime en koninglyk versierde zalen, het groote *banket,* of het luisterryk en kostbaer avondfeestmael, waeraen, behalve de bloedverwanten, alléén de vorstelyke genoodigden benevens de ridderlyke verwinnaers van het steekspel waren toegelaten.

In het middenpunt der slangende tafelreeks, welke twee groote zalen doorkruiste, en beladen stond met de keurigste en uitgezochtste spyzen en dranken, bevond zich, iets meer verheven, de prachtige bruidegoms-disch, waeraen, langs de eene zyde, graef Lodewyk met zyne jeugdige gemalin en haer broeder, hertog Wenceslaus van Braband, en tegenover hen, Elisabeth van Vlaenderen met den bekroonden strydheld Arnold van Rummen.

Was deze laetste, gedurende geheel den verloopen dag, zegepralend gebleven over de stoutste en behendigste kampers; by het avondfeest zou hy overwonnen worden, zonder zwaerd of lans, zonder de hulp van zwenk- of schermkunst. Een enkele

ooglonk der bekoorlyke Elisabeth was vermogend genoeg, om in dat tegen de vrouwenliefde verstaelde hart, in die forsche krygsmansborst het zachte en teedere mingevoel te doen ontgloeijen. Hy, die reeds zoo menigmael op 't bloedige slagveld het moordend stael onbevreesd te gemoed vloog, ontroerde en beefde nu by den aenblik eener vrouwe.

Maer ook zy was immers geene gewoone vrouw; zy behoorde volstrekt niet tot die soort van behaegzieke wezens, die wel eene oogenblikkelyke liefde inboezemen, doch geene standvaste genegenheid by den verstandigen man kunnen te weeg brengen. Ongetwyfeld mogt zy als schoon en aenvallig geroemd worden, doch hierop verhoovaerdigde zy zich niet. Zy hechtte zich minder aen den uiterlyken schyn, dan wel aen de wezenlyke, innerlyke bevalligheid.

Zy praelde geenszins met die gemaekte kunstschoonheid, met dien ydelen smuk en poppentooi, waermede, helaes! reeds vele harer tydgenooten, in naaping der zotte fransche zeden en moden, zich-zelven ontsierden en vernederden. O neen! geene blanketdoozen noch reukwerken, geene kleur- noch roozenwaters besmeurden haren opschik. Zy wist te goed, dat het ware schoone geen sieraed behoeft, en al het kunstmatige, hoe fraei dan ook, slechts een flauwe nabootsing der goddelyk schoone natuer is. Het staetsiekleed, welk hare welgevormde en ranke gestalte bevallig deed uitkomen, was, volgens heuren rang, ryk van stof, maer tevens eenvoudig en deftig.

By dien bekoorlyken leest, had zy tevens van hare deugdzame moeder een veel kostelyker schat geërfd, te weten: de goedheid en opregtheid van gemoed. Buiten de besmettende en vergiftigende fransche hoflucht opgevoed, was zy onbekwaem tot veinzen of vleijen; hare woorden bleven steeds de ware tolken harer gevoelens, de uitdrukking der eigen overtuiging. In hare lieve, bruine oogen blonk iets aenlokkelyks; doch niet dat wulpsch vuer van den koketten-lonk, welk de deugd verschroeit en de vuige driften ontvlamt. Haer blik boezemde liefde in; maer eene opregte, reine liefde, die den mensch veradelt en hem der Godheid nader brengt.

Gevoelig was heur hart. Zy leed met de armen en ongelukkigen, en schreide met de treurigen. Tydens het bestuer van haer overleden echtgenoot Mirabello, spreidde heur weldadige hand over geheel Vlaenderen de verdiende belooningen voor den kunstenaer; troost en onderstand voor de onbillyk vervolgden en verdrukten. Geen wonder derhalve, dat zy door 't volk als een beschermengel bemind, en haer naem alom gezegend en verheerlykt werd.

Een volmaekt wezen vindt men echter niet in het werkelyke leven. Ook Elisabeth's schitterende hoedanigheden werden, wel niet ontluisterd, dan toch eenigzins overschaduwd door een gebrek, waervan zelfs de vrouwen uit mindere standen over 't algemeen niet bevryd zyn, en dat haer in sterkere mate uit 's vaders aerd was aengeboren; een gebrek, welk, in haren toestand, haer door

velen weligt als eene vorstendeugd zou worden aengerekend. Elisabeth was eenigzins heerschzuchtig: zy had dorst naer rang en roem.

De schepter over een land te zwaeijen; als vorstin te gebieden: dit waren de schoonste beelden uit den lievelingsdroom haers levens, en welligt ook wel de voornaemste redenen, waerom zy, sedert haer weduwschap, zoo menige ryke en vermogende party had afgeslagen.

Intusschen was heur hart gevoelig getroffen geworden by de ontmoeting van den bevalligen en mannelyken ridder Arnold, wiens familiegeschiedenis zy, van hare teedere jeugd, te Herckenrode reeds leerde kennen, en van wiens wapenfeiten zy zooveel had hooren gewagen, ja, heden in persoon getuige was geweest.

Met ongeduld had zy het gewenschte tydstip te gemoet gezien, welk hem aen tafel in haer gezelschap zoude voeren, ten einde aldus ook zyne hoedanigheden van geest en hart, den eigenlyken mensch te leeren kennen. Dit verheugend oogenblik was nu eindelyk daer.

Na de eerste pligtplegingen, welke, inweêrwil der dagelyks vorderende beschaving en verlichting, voor eeuwig langdurend en verdrietig schynen te blyven aen de vorstenhoven, nam de groote maeltyd aenvang.

Hoezeer buitengemeen verward en verlegen, (en welke voor het eerst verliefde is dit niet?) toonde Arnold zich vol oplettendheid voor zyne beminlyke dischgenoote; doch onder het nageregt hernam hy

langzamerhand zyn gewoone, ridderlyke lieftalligheid van onderhoud, waerby hy zyne goede begaefdheden en ryke kennissen, zoo glansryk mogelyk, ten toon spreidde. Met innig genoegen ontwaerde Arnold, dat zy, die hem het zoete liefdegevoel het eerste had ingeboezemd, ook met de gelukkigste talenten bedeeld, en zyner waerdig was.

Met aengroeijende geestdrift spraken zy en lazen in elkanders zielen; de vonk vatte ongemerkt vuer, en twee harten waren reeds onzichtbaer vereenigd; twee zielen tot eene enkele versmolten, alvorens de feestdronk ter eere der nieuwe gravin wierde ingesteld.

Meer dan één afgunstige oogslag van de beide tafelvleugels viel op den gelukkigen Arnold van Rummen; in onderscheidene, geheime gesprekken fluisterde men zyn naem met dien der schoone Elisabeth.. Hy, echter, merkte zulks niet. Verslonden in den aenblik der bekoorlykheden zyner aenvallige beminde, herschiep hem dit avondfeest het gravenkasteel tot een aerdsch paradys, waer hy zich baedde in eenen stroom van zoete gelukzaligheid.

Reeds den volgenden dag verzocht en verkreeg heer Arnold van Rummen een plegtig gehoor by Lodewyk van Maele, graef van Vlaenderen, wien hy eerbiedig en met eene edele waerdigheid zyne gevoelens en inzichten openlegde. Vol toegenegenheid, ja welwillend aenhoorde Lodewyk de mededeeling van 's ridders plannen betrekkelyk zyne zuster Elisabeth, die Arnold de hooge gunst toe-

stond, een afzonderlyk mondgesprek met haer te houden, waerby de heer van Rummen haer onbewimpeld zyne liefdeverklaring deed, en geknield om het bezit harer hand smeekte.

Ofschoon innerlyk voldaen, de maegdenliefde verworven te hebben van den schoonen en dapperen ridder, die ook by haer wederkeerig het sluimerend mingevoel had opgewekt, was Elisabeth toch eenigzins verrast door eene zoo schielyke verklaring, in éénen adem verzeld door de ontknooping, of de huwelyksvraeg. Ook zocht zy, onder dit laetste voorwendsel, tyd te winnen, en die zoo gewigtige zaek gedurende eenige maenden in overweging te houden. Doch, toen de door liefde begeesterde en welsprekende jongeling van langs zoo heviger by haer aendrong, om zyn ongeluk of geluk, om het beslissende antwoord te vernemen, sprak de bevallige weduwe op ernstigen toon:

- ‘Ridder Arnold, hoe kortstondig onze wederzydsche kennismaking ook moge wezen, belyd ik u openhartig, dat uwe betuigingen my volstrekt niet onverschillig laten. Uw aenzoek is my zelfs hoog vereerend, en, raedpleegde ik slechts het gevoel en de inspraek myns harten, dan zou welligt myn mond nu reeds, u het gewillige jawoord toezeggen. Echter vrees ik, dat een zeer gewigtige hinderpael zich tusschen onze vereeniging kome plaetsen. Verneem, ridder, dat ik, na de dood myns echtgenooten, gezworen heb my nimmer nog te verbinden, dan aen een man, die als vorst gebiedt, of eenmael gebieden zal.

- ‘Doorluchte prinses, uwe woorden vervullen myn gemoed met de zoetste aendoeningen; ja, de blyde hoop schiet hare verkwikkende stralen in myne ziel. Gy bekent my, dat uw hart my toegenegen is; dat myne liefde gedeeld wordt. O! dit is alles wat ik zoo vurig wenschte. Uw gedane eed strekt my ten genoegelyk bewys van de grootmoedigheid en verhevenheid uws karakters, welk ik reeds als dusdanig waerdeerde. Nu durf ik u, met een gevoel van zaligheid en regtmatigen trotsch, zeggen: dierbare Elisabeth, myne welbeminde! uw wensch is voldaen. Arnold van Rummen, uit koningsbloed voortgeteeld, gaet binnen kort als wettig graef den schepter zwieren over het heerlyk en beroemde graefschap Loon. Eerbiedig en liefdevol leg ik die ryke parel voor uwe voeten neder. Aen u de keuze dezelve te aenvaerden; aen u 't besluit, my voor immer gelukkig te maken, en de kroon te dragen als gravin van het land, waer uwe opvoeding voltrokken werd.....’

Een hooge blos kleurde eensklaps Elisabeth's wangen. Haer boezem joeg sneller, en een oogenblik bleef zy als sprakeloos, bestormd door zooveel schielyk opeenvolgende gewaerwordingen.

Juist trad Lodewyk hare kamer binnen, ten einde in persoon de beide gelieven tot een wandelrid te noodigen, toen Elisabeth, zich herstellende, met bewogen stemme, doch op plegtigen toon sprak:

- ‘Ridder Arnold van Rummen, graef van Loon, de betuiging uwer liefde is my welgevallig. Met genoegen aenvaerd ik uw aenzoek ten huwelyk, en schenk u wederkeerig myne hand en myn hart.’

- ‘By den zwarten Leeuw!’ zei Lodewyk, ‘my dunkt dat hier tegenwoordig alles nog al spoedig in zyn werk gaet, in onze goede stad Gent. Ik huwde, na kortstondige kennismaking, voor gisteren pas eene brabandsche bruid; en onze lieve zuster Elisabeth vereent zich, van daeg reeds, aen een loonschen bruidegom, dien zy gister voor 't eerste van haer leven ontmoetede. Het schynt my toe, dat 's ridders dapperheid niet alleen de moorkoppen, maer gelyktydig uw zoowel verdedigd hartje in het steekspel veroverde; en gy, zoo 'k wel gehoord heb, hem, met de lauweren des overwinnaers, tevens eene gravenkroon op 't hoofd gedrukt hebt.’

- ‘Heer graef,’ antwoordde Arnold met waerdigen ernst; ‘deze kroon is het heilige erfdeel, my door myne vorstelyke voorouders ongeschonden nagelaten. Myn neef Godefried van Alembroeck was te zwak die te torschen. Ik gevoel de noodige krachten, en vrees geenszins onder derzelver gewigt te bezwyken. Ik zweer u plegtig, myn wettig eigendom tot myn laetsten levensadem tegen de roofzuchtige Luikenaers te zullen verdedigen. Zie hier, graef Lodewyk, den geteekenden akt van overdragt, die my bevest als Ryksgraef van Loon en Chiney.’

- ‘Broeder,’ sprak Lodewyk, na een vlugtig overzigt, terwyl hy Arnold de hand toereikte, ‘ontvang myne welgemeende gelukwenschen over uwe verheffing, en tevens de verzekering myner volle toestemming in uw echtverbond met onze beminde Elisabeth van Vlaenderen. Moge de hemel uwe vereeniging zegenen, en u beiden de noodige krachten verleenen ter waerdige handhaving van uw vaderlyk erfgoed, sedert zoo lange jaren reeds als eene ryke prooi bespied door uwe begeerige naburen, en op welks onregtmatig bezit zy zich reeds stout durven beroemen.’

- ‘O! zoo lang er nog een druppel bloeds door myne aderen vloeit, sprak Arnold, in edele drift ontgloeid, zal ik hun dien buit hardnekkig betwisten. Slechts over myn lyk, en over de gesneuvelde ligchamen myner trouwe vazallen en dappere krygsknechten, zullen de overweldigers den weg naer myne burgt vinden; en deze moet tot gruis vermorzeld worden, alvorens de laffe Luikenaer zyn roofklauw slage aen de kroon myner roemryke voorvaderen.’

- ‘Ik hoop toch,’ sprak Elisabeth op hare beurt, ‘dat Arnold van Loon, ter bereiking van dit doel, voortaen ook zal mogen rekenen op den bystand van Lodewyk van Vlaenderen.’

- ‘Dien beloof ik u, antwoordde Lodewyk; immers, voor zooveel zulks van mynen wil zal afhangen. Des noodig, zal ik zelfs den invloed myner gemalinne aenwenden, ten einde den hertog van

Braband in uw belang over te halen. En nu, daer deze zaek beslist is, verzoek ik u, ens te volgen op eene wandeling naer den groenen buiten, waertoe de zoete zomerzon ons heden schynt uit te noodigen.'

Eenige minuten na dit onderhoud, reed een prachtige trein rydtuigen, door brieschende paerden voortgerold, door de oude Roodetoren. In opene staetsiekoetsen met zes-en vierspan, zag men eerst hertog Wenceslaus van Braband met den graef en de gravin van Vlaenderen, waerna Elisabeth, ter regterzy van Arnold van Rummen, gevolgd door eene menigte aenzienlyke heeren en baronnen uit Vlaenderen en omliggende gewesten.

Veel reizen had Arnold gedurende zyn leven reeds afgelegd; aen tallooze vorstelyke feestmalen had hy deel genomen; doch nooit smaekte hy zulk opregt genoegen, als gedurende deze ochtend-wandeling door de opene, bloeijende natuer en in gezelschap zyner bekoorlyke geliefde, zyner beminde bruid. Met eene boeijende belangrykheid, ontvouwde zy hem al het merkwaerdige dier schoone omstreken, alstoen nog minder bedekt door huizen en gebouwen. Na het aenduiden der oude en beroemde abdy, gesticht door den H. Macharius, en destyds nog niet omschanst door het sterke Spanjaerds-kasteel, wees zy hem den schilderachtigen St. Amandsberg, op wiens top de antieke kapel, geliefkoosde bidplaets diens vermaerden apostels, het vergrysde kruis-

beeld verheft te midden van welige weiden en akkerlanden; als een eeuwig gedenkteeken, dat het zaligend Evangelie van daer het eerste afdaelde over onze heidensche voorouders.

O! hoe streelend en aengenaem was dit onderhoud voor den man, die als beminde eene vrouw ontmoet had, hem zoo waerdig in geboorte, in edele en verhevene gevoelens! Opgetogen van vreugde en voldoening, keerde men stadwaerts naer het Gravenkasteel, onder de luide juichkreten van het vierende en verheugde volk; en nog dienzelfden avond sprak men in de openbare vergaderplaetsen te Gent over het kort aenstaende huwelyk van Arnold, den dapperen ridder en held van het toernooi, met de schoone Elisabeth van Vlaenderen: welk echtverbond inderdaed eenige weken later, met luisterryke plegtigheden voltrokken werd.

Nu was Arnold de gelukkigste der menschen. Thans zou hy onverschrokken den harden stryd durven tarten, ter instandhouding zyner regten, ter handhaving van zyn bezit, ter verdediging der onafhankelykheid van zyn dierbaer vaderland; want eene teedere en verstandige echtgenoote kwam zyne zorgen en bekommeringen met hem deelen; eene vrouw, begaefd met hooge geestkracht, beraden wil en vorstelyk gemoed, zou kroon en schepter met hem torschen, hem sterken en ondersteunen in zyn heiligen kruistogt tegen de overmagt var het afgunstige en overweldigende Luik.

Wat heerlyk en zalig verschiet!

Maer al te spoedig moest, nogtans, hun beider moed en zielskracht op de proef gesteld worden. Kortstondig was hunne zoete honigmaend; de venynige slang had zich reeds onder het bloemryke gras verscholen, en zou al aenstonds met haer zwadder hunne levensvreugd vergiftigen.

Nauwelyks toch had men te Luik de tyding bekomen der geslotene overeenkomst tusschen Godefried van Alembroeck en Arnold van Rummen, benevens dezes laetsten schitterend huwelyk, of het kapittel hitste den prinsbisschop aen, om van nieuws de landsstenden te vergaderen, welke, na eenige heethoofdige redevoeringen, besloten den oorlog te verklaren aen den heer van Rummen. Doch Arnold, zoo grondig staetkundige als ervaren veldoverste, zonder moeite bevattende dat hy, aldus onvoorbereid, met zyne nog zwakke legermagt in de onmogelykheid was den Luikenaers het hoofd te bieden, wist aen de vereffening van 't geschil eene andere wending te geven. Hy daegde het kapittel uit om hunne wederzydsche aenspraken te bepleiten voor de keizerlyke regtbank.

Dezen voorslag kon bisschop Engelbert niet van de hand wyzen, zonder 's keizers opperleenheerschap te miskennen, en, tegen wil en dank, stemde hy toe in dien maetregel.

Karel IV dagvaerdde beide partyen voor zynen regterstoel te Praeg, in Bohemen; Arnold deed er zich vertegenwoordigen door zyn neef Willem van Hamael, zoon zyner zuster Maria en van Jan,

heer van Hamael, by St-Truijen, die, voorzien van de noodige volmagtsbrieven, in de maend october derwaerts reisde, ter bepleiting der vaderlandsche zaek. Doch het luiksche kapittel, overtuigd van het onbillyke zyner vordering, durfde er niet verschynen, en zond den abt van Neumoustier af, ten einde prins Engelbert, wegens onpasselykheid, te verschoonen.

De keizer was evenwel volstrekt de speelbal niet dezer geslepene krygslist. Na het aenhooren der redevoering van Willem van Hamael, en 't behoorlyk onderzoek der voorgelegde titels en akten betrekkelyk deze gewigtige zaek, velde hy een vonnis, waerby Arnold van Rummen als wettig ryksgraef van Loon en Chiney werd erkend, en het luiksche kapittel, by verstek, veroordeeld; met bepaling, dat de prinsbisschop, onmiddelyk na zyne herstelling, zich begeven moest voor de voeten zyner keizerlyke majesteit. Hierby bragt de abt van Neumoustier Karel's eigenhandigen zendbrief mede, waerby aen het kapittel en de schepenen van Luik bevolen werd, ‘den bisschop kennis te geven van deze beslissing, en Arnold, heer van Rummen, ongehinderd te laten genieten het bezit van 't graefschap Loon; by gebreke van 't welk, de keizer bedreigde hunnen rechterstoel te zullen vernietigen.’

Reeds in de maend december daeraenvolgende, ontving Arnold de wettige bevesting als graef, onder de oude bepaling, zyn land als leen te houden van het duitsche keizerryk.

Nu klom de woede der teleurgestelde Luikenaers ten hoogsten top. Geene moeiten noch kosten werden er gespaerd, om dit hun zoo hatelyke vonnis te doen verbreken. Alle mogelyke invloed werd door Engelbert en diens vermogende vrienden te werk gesteld by 's keizers raedsheeren en gunstelingen, tot zoo verre, dat men eindelyk dien vorst eene soort van belofte afperste, inhoudende ‘dat hy het geschil nader zoude onderzoeken met de keurvorsten en ryksprinsen, zoodra hy de rynoevers kwame bezoeken.’

Deze zonderlinge en dubbelzinnige handelwyze van Karel IV, sproot waerschynlyk voort: eensdeels uit de vrees zulken magtigen vazal, als Luik, te mishagen, en ten anderen uit een gevoel van schaemte, op het eens gewezen vonnis terug te komen, en aldus den schyn te hebben de onregtvaerdige ontrooving des kapittels te billyken.

Terwyl men zich onder de hand van weêrskanten ten oorlog toebereidde, beklom Engelbert den aertsbisschoplyken stoel van Keulen, en Luik bleef, voorloopig, zonder opperhoofd.

Arnold, die reeds, sedert lange, met inwendigen spyt een groot gedeelte van zyn graefschap nog bezet zag door vyandelyke troepen, en nu, van langs zoo meer, wanhoopte zyn bezit door vreedzame middelen volkomen verzekerd te zien, maekte van deze gelegenheid gebruik, om gewapenderhand te beginnen ter handhaving zyner regten.

Door zynen vader vermaegschapt aen de magtige

linie der Awans, mogt hy veilig rekenen op den onderstand van talryke vermogende vrienden, zelfs in 't prinsdom Luik. Ook Elisabeth, hoogst beleedigd en verontwaerdigd, by 't zien der listige kuiperyen van 't luiksche kapittel, voelde hare ingeschapen heerschzucht hevig ontwaken, en verzekerde haren gemael den krachtdadigen bystand van Vlaenderen en Braband.

Hierop vertrouwende, verzamelde Arnold, ondersteund door zyn neef Willem van Hamael en hun beider ryke bloedverwanten, zyne beste troepen. Weldra zag hy zich aen het hoofd van een leger, dat, ofschoon niet zeer talryk, door deszelfs uitmuntende samenstelling toch veel kansen voor een goeden uitslag beloofde.

Zyn eerste togt was naer de stad Herck, waer hy de luiksche bezetting verjoeg en gedeeltelyk gevangen nam, en welker bewooners hem, met toegenegenheid, den eed van getrouwheid zwoeren.

Van daer rukte hy, met versnelde marschen, naer luiksch Hesbaeijen, waer de vyandelyke troepen stand hielden, en zich nog al moedig verdedigden; doch eindelyk allen voor zyne wapens moesten zwichten en vlugten.

Verrast en verbaesd door zooveel ongehoorde stoutmoedigheid, riep men te Luik moord en brand. Onder het geklep der heilige stormklok van St. Lamberts, vergaderden het kapittel en de landsstenden. By gebrek van prinsbisschop, benoemde men Jean de Rochefort tot *Mambour* of Regent van 't prinsdom.

De luiksche burgemeester Waldorial, gerugsteund door de brieven van 't kapittel, doorliep, als een tweede monnik Pieter, het gansche land en riep het volk op, ten kruistogt tegen Loon.

Weldra had men dan ook te Luik een aenzienlyk leger te been gebragt. Men versterkte in aller yl de grensplaetsen, en zond heimelyk den noodigen krygsvoorraed naer de loonsche stad Hasselt, waer nog luiksch garnizoen lag, waerna hunne talryke en ordelooze armee kwam afgestormd naer de stad Herck, waervoor zy het beleg sloegen.

Op deze tyding, kwam graef Arnold als een bliksem toegeschoten; doch zonder versterking te brengen in de bedreigde stad, die maer door eene zwakke bezetting verdedigd werd, en bygevolg geene langdurende belegering kon volhouden. Niettegenstaende den hardnekkigsten tegenstand, gedurende welken Arnold in persoon, met eenige zyner trouwste vrienden en ridders, wonderen van dapperheid verrigtten, werd de stad Herck, na eene tienmael herhaelde bestorming, door de geweldige overmagt ingenomen. Door eene vermetele onvertsaegdheid, waervan de krygsgeschiedenis maer weinig voorbeelden oplevert, ontsnapte de onverschrokken graef van Loon, met zyn moedigen heldentros, zich met hunne blanke zwaerden eenen weg banende te midden der digte drommen Luikenaers, die voor hunne geduchte slagen vielen en wegstoven.

Doch twee zyner beste kapiteins, aen de spits van het wanhopend vechtende garnizoen gevan-

gen genomen, vielen als slagtoffers van de heete wraek der luiksche krygsbenden, wie hier zulk aenmerkelyk verlies was toegebragt door eene handvol dapperen. Na de volslagen inneming der stad, werden die braven op de groote markt te Herck onthoofd.

Verwoed als de tyger, dien men in zyn hol durft komen aenranden en beleedigen, verzamelde Arnold zyne troepen, in Hesbaeijen verspreid, en vloog, als 't ware, naer den kant van St. Truijen, welke streek nog voor 't grootste gedeelte met vyandelyke benden bezaeid lag. Gezwinder dan de dorre herfstbladeren voor den stormwind, vlogen de Luikenaers over hunne grenzen, by den eersten aenval van het loonsche leger; zoodanig dat, in minder dan twaelf dagen tyds, Arnold zich alom in zyn wettig gezag hersteld, en door al de steden en vazallen met welwillendheid en liefde erkend en geëerbiedigd zag als heer en graef.

Nu lachte hem het blyde vooruitzigt toe, van eindelyk het genot des zoeten vredes te smaken aen de zyde zyner teedergeliefde Elisabeth, die met zoo veel zorg en onrust hem verbeidde op Rummen's gravenkasteel, werwaerts Arnold met zyne ridders en troepen, als zegepralend vorst en veldheer, zyne schreden rigtte, en alwaer hunne aenkomst, als die van vaderlandsche helden, door vreugdefeesten gevierd werd.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

[Tweede deel]

Met vonkelende oogen en het blanke zwaerd in devuist geklemd, stonden zy op de tinne van hun burgtslot.

V.
Een gelukkig huwlykspaer.

V.
Een gelukkig Huwlykspaer.

Wat is my leed en tegenspoed,
Aen myn geliefdens zy?
My is het lief en 't lyden zoet,
Als zy die deelt met my.
COWPER.

Gerustgesteld door deze zoo schielyk behaelde en glansryke overwinning, nam Arnold nu de noodige maetregelen ter handhaving van zyn herstelde gezag, zoo door de benoeming van nieuwe overheden, als het versterken der bezettingen langs de grenzen. Ter besparing van nuttelooze uitga-

ven, werd een gedeelte der pas aengeworven legermagt naer de haerdsteden terug gezonden, en het beschikbaer overschot meestal gebezigd tot de herstelling der vestingwerken, kasteelen en sloten, welke meest beschadigd waren by de herhaelde invallen der vyandelyke benden.

Te midden van het zaligste huiselyk en huwelyks-genot, by zyne beminde en verheugde Elisabeth, vergat de voorzichtige graef geenszins, ook zyne eigene verblyfplaets, zyn groot en schoon vaderlyk kasteel met byzondere zorg te doen versterken, ja te herscheppen tot een geducht fort, welk, in tyd van nood, eene veilige en belangryke standplaets konde aenbieden.

Met zyne verstandige en krygskundige gemalin, ontwierp hy het plan der noodige verbeteringen voor hun gravenslot, en samen waekten zy, dat dezelve met de stipste nauwkeurigheid wierden aengebragt.

Wat gelukkige uren sleten zy nu in den schoot der tevredenheid, in 't genot hunner zoo teedere en opregte liefde! Hoe zwol hun boezem van zoete geneugten en zalige vernoegdheid, als ze beiden, arm in arm gestrengeld, hunne zoo prachtvol aengelegde en bloeijende tuinen en boomgaerden minnekozend doorwandelden!

Als hy haer de lievelings-plekjes aenwees, die zoden rustbankjes onder 't wilgenlommer, aen den rand des grooten vyvers, waer hy als kind zoo veel aengename dagen doorbragt, toen hy, in gezelschap zyns edelen en braven vaders, wier

hoop en trotsch hy was, zyn vermaek schiep in het zien spartelen der glimmende gond- en zilvervischkens. Die fraeije priëelen op den top des bloemheuvels, en door looverende wyngaerdranken omslingerd, waerin hy zoo dikwerf, gezeten op den schoot zyner liefderyke moeder, de malsche druiventrossen plukte, welke hy deelde met zyne eenige en aengebedene zuster Maria. Die koel beschaduwde paviljoenen, nu de getuigen van een niet minder rein en hemelsch gevoel, van datgene welk God den mensch boven den engel schonk: de weldadig heilige huwelyksliefde. Diezelfde zitbanken, waerop hy als kind en knaep voorthuppelde, deze waren thans de vertrouwelingen van die innig hartelyke gesprekken, slechts aen man en vrouw bekend, en waerby hunne zielen zich vereenigden en samensmolten, even gelyk de geuren der roozen en violetten, die zich als een balsemend reukwerk daer rond hen verspreidden.

Ja, nu genoot de fiere Elisabeth haer volle geluk; nu zag zy de algeheele verwezenlyking harer bloemryke jeugddroomen.. In Arnold vond zy 't waerdig voorwerp van heur opregte liefde; in de gravenkroon, de voldoening harer edele roemzucht... Met wat reinen wellust spiegelde zy hare blikken dan in de zynen; hoe teeder omstrengelde zy den geliefden man met hare lelieblanke armen, en drukte hem aen heuren kloppenden boezem, by 't herhalen der korte, doch zaligheidsvolle woorden: ‘Myn Arnold.’.....

Doch niet immer sleet men den tyd met minne-

kozen. De aengelegenheden des graefschaps, de staetkundige betrekkingen met de bondgenooten, en vooral de behoorlyke versterking hunner steden en burgten, vereischten een nauwkeurig opzigt en aenhoudende zorgen, welke getrouw gedeeld werden door de verstandige en werkzame gravin.

By afwisseling, vond de gelukkige echtgenoot zyn grootste genoegen in 't voldoen van den weetlust zyner gemalinne, opzigtens de geschiedenis van het land, waer zy werd opgevoed, en waerover zy thans den schepter hield. Alvorens Arnold in persoon te kennen, had zy reeds eene voorliefde tot dat oud vermaerde Loon, van welks voornaemste merkwaerdigheden men haer, in het adelyke stift te Herckenrode, zoo dikwyls onderhouden had. Met gretigheid luisterde zy steeds naer 't verhael der roemryke krygsbedryven en zonderlinge lotgevallen van Arnold's voorgeslacht, en van hunne gevoerde oorlogen tegen de naburige staten.

Het was gedurende een dier lagchend heldere zomerdagen, waerop zy beide, reeds vroegtydig, in hun geliefkoosd en belommerd priëel zaten, welks verheven ligging een wyd en bekoorlyk uitzigt over de schilderachtige omstreken schonk, dat Arnold eene sedert lang gedane belofte vervulde, en zyner beminde voorlezing deed eener geschiedenis, die nog versch in 't geheugen lag, welke de vaders aen hunne kinderen vertelden, ter korting der donkere winteravonden, en waerin

ook zyne bloedverwanten eene belangryke rol gespeeld hadden.

Onderwyl Elisabeth zich bereidde, op een kostbaren gordel hun vereenigd blazoen in gouddraed te borduren, begon hy zyn verhael in dezer voegen:

- 'De geschiedenis, welke ik u heden zal medeelen, myne waerdste, is in Luikerland voorgevallen, en een tegenhanger van dien in den beginne zoo belachlyken twist wegens het rooven van een stuk hoornvee, die naderhand in eenen vreeslyken stryd ontaerdde, en, onder den naem van *koe-oorlog*, eindelyk meer dan 15000 menschenlevens vernielde; zoo als gy u ongetwyfeld herinnert uit myn verhael der vorige week.

De partytwisten en oorlogen der *Awans en Waroux* zullen u een nieuwe schets geven van de hatelyke en gevaerlyke vooroordeelen des voorgaenden tydvaks, welke, helaes! tegenwoordig nog niet geheel en al zyn uitgeroeid by onze adelyke geslachten. Het is de ontwikkeling eener vreeslyke *vendetta* of erfelyke wraekneming, over een schynbaer nietig geschil ontstaen, tusschen twee byzondere persoonen, hoofden van beroemde huizen, en welke, aengevuerd door de overdrevene eerzucht van styfhoofdige en hoogmoedige bloedverwanten en vrienden, zich allengs als eene loopende vlam verspreidde door al de wederzydsche familien in het prinsdom Luik, ja tot derzelver takken in ons graefschap Loon.

Gedurende vyf-en-veertig jaren verontrustten die beklagenswaerdige vete en droeve verdeeldheden de beide staten, en besproeiden vooral het Luikerland met het bloed zyner edelste kinderen en getrouwste onderdanen. In het laetste der vorige eeuw, ten jare 1297, begonnen, eindigden die noodlottige oorlogen slechts omstreeks het tydstip myner geboorte, in 't jaer 1335; na, tydens een veertigtal jaren, aen meer dan 30000 ridders en schildknapen het leven gekost te hebben. Ik zal u derzelver beknopt verhael voorlezen uit een handschrift van myn zaligen vader, die er ooggetuige van was; hetzelve is getiteld:

Oorlogen der Awans en Waroux.

I.
De vryheer en de slavin.

Een der prachtigste kasteelen van Luiksch Hesbaeijen is voorzeker datgene, welk zyne dryvoudige spitsen verheft uit het midden van het ryke en uitgebreide landgoed Awans.

De eigendom dezer schoone heerlykheid werd lang betwist door den abt van Prume, doch Humbert Corbeau genoot deszelfs ongestoorde bezit en voerde den titel van vryheer van Awans.

Ryk en vermogend, wilde hy zelfs den meester spelen over zyne naburen, en zyn levensloop werd gekenmerkt door eene menigte zonderlinge gebeurtenissen, oneenigheden en twisten.

In een der dorpen, van zyn bezit afhan-

gende, en welker bewooners of laeten hem als slaven moesten gehoorzamen en dienen, was er een eenvoudig herdersmeisje, Adula genaemd, wier uitstekende schoonheid hem dermate bekoorde, dat hy haer de vryheid schonk, met de noodige middelen om een sierlyk gemeubeld huis te bewoonen, waerin zy door eene dienstmaegd werd opgepast. Men wil zelfs, dat heer Humbert, tydens zyne jagten pleziertogtjes, het lieve kind dikwerf kwam bezoeken, zyne tafel aldaer deed aenregten, en meer dan eens de kostelykste geschenken achterliet, welke allengs hare wooning in een klein lustpaleis herschiepen.

Niet lang, echter, bleef deze aenlokkelyke schoonheid onbekend voor de wereld. Even als het zedige veldviooltje, onder 't gras verscholen, zich den wandelaer verraedt door zyne geuren, zoo verspreidde ook de faem al spoedig het lotgeval der gelukkige slavinne, over akkers en wouden, tot in de sloten en kasteelen der naburige heeren.

Humbert's beminde werd het voorwerp van de gesprekken der adelyke jonkers, die, buiten oorlogstyd meestal overgegeven aen eene laffe ledigheid, niets beters wisten dan zich bezig te

houden met het opsporen van wild en van avontuerlyke historiekens.

Zeker adelaerken, Hanneceau genaemd, neef van den edelen Willem, heer van Waroux, bezocht dikwyls in 't geheim de vrygemaekte herderin; hy werd er op 't laetste zoo hevig op, verliefd, dat hy haer ten huwelyk vroeg; en, dewyl zyn bevallige persoon aen de jeugdige Adula meer beviel dan de stugge Humbert, die haer van geen trouwen sprak, verkreeg hy hare minverklaring en heur jawoord.

Deze omstandigheid viel nogtans geenszins in 't plan des heeren van Awans, die zyne beschermelinge reeds bestemd had voor een' ander zyner vrienden. Zulk beletsel prikkelde natuerlyk den nayver van den ongeduldigen minnaer; en daer het verlangende meisje niets beters wenschte, dan vereenigd te worden met zoo een behaeglyk ridder, gebeurde het op zekeren morgen, dat heer Corbeau, die zyn lief en tam duifje vroegtydig meende te komen bezoeken, het slag ledig vond; de vogel was ontsnapt. Dien zelfden nacht had de getrouwe herderin Adula zich laten schaken door haren teederen Corydon, den verheugden ridder Hanneceau.

Gloeijend van toorn en stampvoetend van nyd en verontwaerdiging, zwoer Humbert, by de schimmen zyner voorvaderen, dien geleden hoon en smaed bloedig te zullen wreken, byaldien hem hiervoor geene schitterende voldoening gegeven wierde. Nog denzelfden dag deed hy den heer van Waroux afeischen, hem onmiddelyk zyne slavin terug te zenden, onder bedreiging, by gebreke van dien, toevlugt te zullen nemen tot de uiterste maetregelen, ter straffe van zulke gewelddadige en beleedigende ontrooving.

Maer de gelukkige Adula, reeds volop verslonden in het zoete huwelyksgenot met haren beminde, antwoordde stout weg aen den heer van Awans: ‘dat zy sedert lange zyne slavin niet meer was, en bygevolg, met volle regt over haer eigen persoon en over hare hand beschikt had,’ er spottend byvoegende: ‘heer Humbert mag zyne gouden kettingjes en slotjes gerust terug nemen; ik heb die verbroken, dewyl ik liever myn leven slyt met een jongen, zingenden adelaer, dan met een ouden, knorrenden raef’*.

Dit vermetel en beschimpend antwoord

* In 't fransch *Corbeau.*

bragt den trotschen heer van Awans in zoodanige woede, dat hy aenstonds een grooten familieraed byeenriep, waerby tevens al zyne magtigste vrienden werden uitgenoodigd. Nu deed hy zyn luid beklag over de gepleegde onregtvaerdigheid en beleediging, met overleg van 't ontwykend en schamper antwoord zyner tegenparty; hy eischte, bygevolg, eene voorbeeldige straf, ter welker uitvoering hy hun aller bystand dringend verzocht.

Heer Willem van Waroux, die als bloedverwant by dit soort van krygs-geregtshof tegenwoordig was, verdedigde zoo goed mogelyk de inzigten zyns neefs Hanneceau. Onderscheiden leden der vergadering sloegen eene minnelyke overeenkomst voor; temeer, omreden de reeds voltrokken echtvereeniging de teruggave van den ontvoerden buit niet alleen allermoeijelykst, maer byna onmogelyk maekte. Doch de heer van Awans wilde van geene verzoening hooren, en door de meerderheid zyner vrienden werd er eindelyk besloten, zich op eenen bestemden dag aldaer met hunne vazallen te vereenigen, ten einde het gevlugte vogelken gewapenderhand terug te vangen, haer verder te kortwieken en behoedzaem in de kooi op te sluiten.

II.
De openbare boetpleging.

Zoohaest heer Willem van Waroux teruggekeerd was, deed hy zynen neef waerschuwen tegen den aenslag, welke hem bedreigde, en raedde hem met zyne echtgenoote naer zyn geducht slot over te komen, ten einde den heer van Awans aldaer beter het hoofd te kunnen bieden.

In aller yl versterkte men de buitenwallen en borstweringen en bezettede de torens met boogschutters en steenwerpers; zoodanig dat het kleine leger der Awans, dat al spoedig kwam opzetten, den aenval niet durfde ondernemen, maer als bloodaerts terugtrokken.

Uit spyt en wraek, staken zy echter 't vuer in de brouwery, verbonden aen een der omringende pachthoeven van 't kasteel, sloegen den windmolen neêr en vernielden den oogst op de naest byzynde velden der Waroux.

Met regt verontwaerdigd over deze laffe en

onedele wraek, vergaderde de heer van Waroux, op zyne beurt, al zyne bloedverwanten en getrouwste vrienden, en vroeg hunnen raed in deze netelige en gewigtige omstandigheid.

Eenpaerlyk werd er besloten den regten weg te volgen, en klagten in te dienen by Jan de Châlon, die, als beschermer of voorstaender van 't bisdom Luik, de zaken van dat prinsdom tydelyk bestuerde voor zyn broeder, bisschop Hugo, alstoen op reis buiten 's lands.

Die hooge ambtenaer eischte, na gehouden onderzoek, eene behoorlyke schadevergoeding voor het gepleegde geweld, welke de heer van Awans weigerde te geven; zich beroepende op den bisschop, ten einde aldus het geschil onbeslist te houden.

De heer van Waroux liet zich nogtans niet misleiden door dezen uitvlugt, maer verzamelde, zonder verwyl, zyne strydkrachten, om het gegevene vonnis met geweld ten uitvoer te brengen; hy rukte gevolgentlyk op tegen Awans, doch ook zyne troepen stieten af tegen de yzersterke grachtmuren, welke dit slot beschermden; waerop men besloot het kasteel van Hozemont aen te tasten, welk bewoond werd door een

van Humbert's bloedverwanten. Deze had echter by tyds hun voornemen bemerkt, en zich zoowel op hunne komst toebereid, dat zy hier nogmaels onverrigter zake moesten aftrekken, en den spyt en de wraek in hunne borsten verkroppen.

Nu was de oorlog tusschen de Awans en Waroux openlyk verklaerd. De hoofden en aenhangers der beide partyen versterkten hunne sloten en torens en vermeerderden derzelver bezettingen. Van tyd tot tyd zag men uitvallen en schermutselingen; want de beide landgoederen der aenvoerders lagen slechts op weinigen afstand van elkander.

Op eene barbaersche wyze behandelde men de gemaekte krygsgevangenen. Men gaf geen kwartier, geen randsoen dan de dood; zelfs niet aen zyne eigene familie noch aen gewezene boezemvrienden. Geen dag verliep er eindelyk, zonder bevlekt te zyn door de eene of andere euveldaed, zonder dat er bloed vergoten wierde; welk een en ander zoodanigen schrik over dat gedeelte des lands verspreidde, dat een ieder slechts bedacht was zyne persoon en eigendommen in veiligheid te stellen.

Onder de hand kwam bisschop Hugo in Luik terug, en vernam van zyn' broeder het eerst gepleegde geweld der Awans. Ter handhaving van het gewezen vonnis, riep hy zyne voornaemste ridders en vazallen te wapen, en gebood hun oogenblikkelyk te paerd te stygen en 't kasteel van Hozemont te belegeren, ter kastyding van de euveldaed der stoutmoedige overtreders.

Doch van nieuws was men aldaer gewaerschuwd; doch, ditmael voor een wezenlyken aenval beducht, had men in tyds het kasteel doen ruimen van schier alles wat er zich in bevond, zoodat de bisschoplyke troepen, zonder slag of stoot, de ledige zalen en kamers binnen stormden, waerin zy zelfs geene verversching noch spyzen aentroffen.

Hierdoor teleurgesteld, trokken zy gramstoorig af, en vernielden onder weg, op hunne beurt, den windmolen van 't kasteel te Awans, welk slot ook hun te wel verdedigd scheen, dan om er eenen storm op te wagen.

Deze laetste daed verbitterde den heer van Awans dermate, dat hy zyne bondgenooten van nieuws te wapen riep, en ditmael beant-

woordden zelfs de magtige familien Rulant en Moylerepas, die aen gene zyde der Maes woonden, zynen krygsroep.

Weldra toog hy met een leger van zeshonderd stryders, waeronder twee-honderdvyftien ridders, op het fort Slins aen, welk verdedigd werd door Boudewyn Duchateau, volle neef van den heer van Waroux, ondersteund door zyne drie heldhaftige zoons, doch dat maer van eene zeer zwakke bezetting voorzien was.

Hevig was de aenval, maer niet minder hardnekkig de verdediging. Reeds lagen er onderscheidene der stoutste belegeraers aen den voet des ringmuers gesneuveld, terwyl talryke gewonden kermend om hulp riepen. Ziende dat het hun onmogelyk zou wezen de sterkte te overmeesteren, bliezen de Awans den aftogt. Maer de twee overmasche bondgenooten, die waerschynelyk toch iets heldhaftigs wilden uitvoeren, waren lafhartig genoeg, aen eene min bewaekte zyde, het vuer in de schuren en stallen des kasteels te werpen, en hetzelve aldus als booswichten in brand te steken, welke, ongemerkt voortloopende, geheel het fort zoo geweldig

teisterde, dat hetzelve in puinen viel, en sedert dien nooit meer herbouwd is geworden.

Nauwelyks was dit nieuwe schelmstuk den bisschop ter oore gekomen, of hy vaerdigde onmiddelyk een bevel uit, waerby al de landgoederen des heeren van Awans verbeurd werden verklaerd; en daer deze nog de ongeloofbare stoutheid had zich hier tegen te durven verzetten, verzamelde Hugo zyne gansche krygsmagt, en sloeg 't beleg voor het kasteel des wederspannigen onderdaens. Ongetwyfeld ware dit slot vernield en vergruisd, en deszelfs gansche bezetting vermoord geworden, zonder de bemiddelende tusschenkomst der talryke vermogende vrienden, en vooral van eenige kanoniken van het St.-Lamberts - kapittel te Luik, wier vereende smeekgebeden den regtmatig vergramden prins eindelyk bewogen, en hem overhaelden tot eene overeenkomst, op voorwaerde eener openbare boete, te plegen door de Awans.

Het was een nog al wonder zigt in de stad Luik, geheel vervuld met vreemdelingen ter gelegenheid dier zonderlinge plegtigheid, welke de vernederende en hatelyke

heerschappy onzer leenheeren allertreffendst afschildert.

Op helder klaren dag, kwam de zoo vermogende en trotsche heer van Awans, gevolgd door twaelf zyner voornaemste bondgenooten, te voet de poort binnen. Gekleed in groflakene vesten, en op hunne ontblootte hoofden zware paerdenzadels torschende, trokken zy in processie, vol schaemte en met neêrgeslagen oogen, door de voornaemste straten naer 't paleis van den prinsbisschop, wien zy, ieder op zyne beurt, geknield hunne vracht aenboden, tot straffe en boete hunner weêrspannigheid en begane euveldaden tegen hun leenheer en de bezittingen der vyandelyke Waroux.

III.
Lonchin.

Inweêrwil dezer schynbare bevrediging, duerden de vyandelykheden tusschen de twee magtige partyen nog immer voort. Hoe toch zou de gebelgde Awans het gevoel der schande in zynen boezem kunnen smooren, by de herinnering dier zoo vernederende en onteerende boetpleging, gedurende dewelke zyne vyanden hem te Luik, van uit de vensterramen, bespotteden en beschimpten als een verachtelyken laet!

By dit verplettend denkbeeld, gloeide hy van wraek, en berouwde zich zyne lydzame onderwerping aen 's bisschops bevel.

Gretig zocht hy naer eene nieuwe gelegenheid, om het smeulende vuer van nieuws te doen ontvlammen; en terwyl ook de Waroux, ter oorzake hunner menigvuldig geledene verliezen, nog op wederwraek bedacht waren, kon het van zelf niet lange duren, zonder

dat er nieuwe moord- of brandtooneelen het land kwamen verontrusten.

Onderscheidene adelyke familien, tot dan toe onzydig gebleven in deze bloedige twisten, begonnen nu tot de eene of de andere zyde over te hellen. Veel afzonderlyke tweegevechten hadden plaets tusschen de aenhangers der beide partyen, wanneer deze zich somwylen toevallig ontmoeteden; ja, tot in den schoot van het luiksche kapittel ontstond er eene hevige verdeeldheid, ten gevolge van dien langdurigen wraekoorlog.

Zoo zag men te Luik zekeren Aynechon, bastaerd uit de familie der Awans, en die zich reeds door veel strooptogten op 't grondgebied der Waroux berucht had gemaekt, op leven en dood den kamp eischen tegen eenen schildknaep, Faloz genaemd, die tot het geslacht der Awans behoorde.

Eene ontelbare menigte edelen en ridders van beide partyen hadden zich, by die gelegenheid, naer Luik begeven, om ooggetuige te zyn van eenen stryd, die beloofde hardnekkig en bloedig te worden. Reeds lang vóor het bestemde uer, draefde de moedige Faloz het perk op en neder, begeerig om

handgemeen te worden met den snoever, die hem had durven uitdagen. Doch, tot bittere teleurstelling der ongeduldige toeschouwers, liet deze zich aenhoudend wachten; zoodat Faloz, verontwaerdigd en verbolgen, eindelyk zich ontdeed van schild en harnas, en huiswaerts meende te keeren, toen eensklaps, op klokslag van twaelf uren, de trouwlooze Aynechon onverwachts de strydplaets binnen reed, den ontwapenden onverhoeds op 't lyf viel en verraderlyk vermoordde. Naderhand durfde de snoodaerd zich zelfs nog beroemen, dat deze krygslist hem was aengeraden door zyn oom, een der kanoniken van St. Lambert's kapittel.

Maer eene vyandelykheid, veel ernstiger in hare gevolgen, ontstond korts hier na tusschen de drie gebroeders Flemale, van den kant der Waroux, en de familien Schlessin-Berlo, van dien der Awans.

Zeker jonker, Pevereau van Othée, bloedneef des heeren van Awans, wiens huis hy te Luik bewoonde, doodde, op klaren dag, voor de deur van 't hospitael dier stad, Geeraerd van Berlo, aenhanger derzelfde party. Om zich hierover te wreken, gingen

de Schlessin's en van Berlo's over in de ry der Waroux, inweêrwil der vertogen van ridder Antoon, heer van Gemappes, die weinig tyds nadien door den heer van Awans verzocht werd zich onder zyne banieren te scharen. Antoon, die zich immer onzydig had gehouden, antwoordde zulks volgaerne te willen doen, als aenverwant der familie; doch onder beding, dat Pevereau, de moordenaer zyns neefs, ten huize wierde uitgejaegd; aen welk verzoek de heer van Awans weigerde te volkomen, dewyl die jonker zyn geheim spion en vertrouweling was. Hierop koos ook de heer van Gemappes, met al zyne onderhebbende vrienden en laeten, de zyde der Waroux.

Ten einde zich over dezen afval zyner eigene bloedverwanten te wreken, vergaderde Awans van nieuws zyne strydmagt, met oogmerk het nieuwe kasteel, welk heer Antoon bezig was te Gemappes op te bouwen, te gaen vernielen.

Met eene geduchte ruiterbende, versterkt door het voetvolk, welk hy te Seraing en omstreken had aengeworven, rukte hy derwaerts; doch op de hoogte van 't dorp Lonchin gekomen, hield hy krygsraed met zyne voornaemste hoplieden en ridders, ten einde te overleggen,

langs welke wyze men dat sterke en welverdedigde slot mogte aentasten.

De drie broeders Flemale, in plaets, volgens hun pligt, heer Antoon by te staen, voegden zich by de Awans, ter koeling van hun ouden haet tegen de schlessin's en Berlo's, verbondenen der Waroux.

Zy boden den vyand hunne diensten, ter opsporing en aenwyzing van den veiligsten weg, langs hunne woonplaets Flemale; achter welk dorp zy zich in het open veld, digt by het beste punt van aenval, zouden bevinden. Intusschen wist men te Gemappes, waer men van alles voorop onderrigt was, geenszins aen welke reden de vertraging toe te schryven in de aenkomst der vyandelyke troepen; men zond derhalve veldontdekkers uit, die al spoedig kwamen berigten, dat de magt der Awans op de naburige vlakte ontplooid lag. Gerugsteund door den heer van Waroux, die, langs zydelingsche en verdekte wegen, de bewegingen des vyands gadesloeg, deed heer Antoon met zyne bezetting eenen uitval, en rukte de belegeraers stout te gemoed.

Tot hunne verwondering, bemerkten zy van

verre, dat de Awans by hunne nadering geene de minste aenstalten tot tegenweer maekten, waerop zy de paerden dapper spoorslaegden, ten einde het voordeel van den eersten aenval te hebben. Dan, eensklaps schaerden de vyanden zich nu in behoorlyk slaggelid, en vlogen, als razenden, de Gemappenaers te gemoet.

Hevig was de eerste schook, waerby talryke ruiters uit de zadels tuimelden, en velen, door hun eigene paerden vertrapt, met lanssteken verder werden afgemaekt. Met vernieuwde woede hervatte men den stryd, die eindelyk, vooral tusschen de ruitery, zoo hevig en hardnekkig toeging, dat het verschrikte voetvolk van weêrszyden de vlugt nam. Reeds lachte de overwinning den heer van Awans toe, wanneer onverwachts de ridders van Waroux, als door tooverslag, van achter eene haeg te voorschyn kwamen, en hem zoo geducht in den rug vielen, dat het bloed gudzend over den grond begon te stroomen, en de Awans, inweêrwil hunner overmagt, totael verslagen werden.

Langdurend en hardnekkig verdedigde de forsche ridder Humbert Corbeau, het hoofd

der Awans-party, omringd door zyne schildknapen en naeste bloedverwanten, zyn vaderlyke strydbanier. Doorkerfd van houwen en steken, zwaeide hy zyn breed lemmer nog met zyne gespierde vuist in 't ronde, toen een zwaerdslag, door heer Antoon aen zyn hoofd toegebragt, hem van zyn zwaren klepper deed storten, die hem in den val verpletterde.

Volgens de ridderlyke krygsgebruiken, in hun geslacht geheiligd, vernoegden de overwinnaers zich met deze behaelde zegeprael, zonder de vlugtende vyanden te achtervolgen.

Onder de byzonderste gesneuvelden, wier lyken met eerbied werden opgenomen, telde men de drie broeders van Flemale, Olivier van Jupprelle, schildknaep Hugo van Chantebrine, Gillis de Fouz, uit Braband, met zyn gezel Truye de Fouz, en tallooze aenhangers en bondgenooten der verslagen party.

Ook van de zyde der Waroux verloor men eenige aenzienlyke ridders; de byzonderste waren: Jean le Valet en Poignon van Riwal, naeste bloedverwanten van het opperhoofd, benevens jonker Willem, zoon van Gillis, heer van St. Servaes, en nog eenige andere stryders van Gemappes.

IV.
Hamael en waremme.

Nu verspreidden zich de lichtelaeije vlammen der tweespalt over geheel Luikerland, en zelfs de vredelievendste familien, die tot heden nog onzydig waren gebleven, namen volop deel aen die rampzalige beroerten, welke reeds zooveel bloeds deden stroomen, zoo veel eigendommen verwoest, en zoo talryke huisgezinnen in droefheid en rouw gedompeld hadden.

Tot de zonderlinge gebruiken van dat tydvak behoorde ook deze, dat, zoodra een der leden van een geslacht gesneuveld was, al de overige bloedverwanten de party volgden voor dewelke hy gevallen was; waerdoor het veelmaels gebeurde, dat vrienden en aenhangers der Awans overgingen tot de Waroux, en wederkeerig. Ook was het een geheiligde wet, na iederen geleverden veldslag of belangryke

schermutseling, een *quarantaine* of rusttyd te houden, gedurende welken alle vyandelykheden wederzyds gestaekt bleven, ter vereering van het aendenken der gesneuvelden.

Dikwyls zag men dan, by openbare feesten en plegtigheden, de anderzins verbitterde stryders, als oude vrienden, samen deel nemen aen toernooispelen, jagtpartyen of andere ridderlyke uitspanningen.

Zoodra evenwel de bepaelde tyd des wapenstilstands ging verloopen, was elk van nieuws op zyne hoede. Men voorzag dan de kasteelen en sloten van genoegzame bezetting, en niet ligtelyk waegde het iemand, zich eenzaem op de baen of op reis te begeven, uit vrees door den wakenden vyand onverhoeds besprongen te worden.

De vreemdste gebeurtenissen vielen er dan somwylen voor by die ongerymde, persoonlyke wraeknemingen.

Zoo woonde er te Luik zekere heer Willem Cossen, van de party der Awans, die, vernemende dat er te Frangnée, by Auroy, een jongeling der familie Schlessin, Werner genaemd, zich beroemde een der broeders Flemale by den veldslag van Lonchin doorsto-

ken te hebben, hierop aenstonds besloot den dood zyns bloedverwants op hem te verhalen. Ten dien einde begaf hy zich, met eenige zyner handlangers, gedurende een donkeren nacht, heimelyk in eene schuit en dreef de Maes af tot tegen Werner's wooning, zynde een steenen toren, die rustte op vier ontzaglyk dikke, houten voetstukken, en waerin hy zich alleen met zyne twee broeders bevond.

Zeer voorzichtig slopen zy uit hun schip, welks bewaking eenigen knechten toevertrouwd werd, en naderden dan behoedzaem en zoo stil mogelyk den toren, wiens hoekpalen zy, met opzettelyk daertoe vervaerdigde snytuigen, begonnen te doorzagen.

Na ongeveer een uer werkens, zag men het gebouw wankelen. Toen plaetsten die nieuwslachtige ondermyners zich op behoorlyken afstand en stieten, met eene soort van stormram, het gansche gevaerte omverre.

De toren kraekte en waggelde, stortte in, en bedekte twee der ongelukkige broeders onder deszelfs puinen. De derde ontsnapte, als door een wonderwerk; doch werd, drie weken later, door denzelfden moordtroep verraderlyk om 't leven gebragt in de keuken van den

abt van St.-Gillis, waer de jongeling meende veilig verborgen te zyn.

Niet lang na dit voorval, was men in de stad St.-Truijen getuige van een openlyken kamp tusschen twee vermaerde ridders.

Een hunner, zynde Dirk, heer van Seraing, was verzeld door den edelen Hendrik, heer van Hamael, die Dirk's nicht, jonkvrouw van Henneffe, gehuwd had. Tot nog toe had Hamael met zyne verwanten geen deel genomen in de binnenlandsche oorlogen der Awans en Waroux; doch, om byzondere en persoonlyke redenen, leefde hy in eene reeds langdurige vyandelykheid met den kastelein of slotvoogd van Waremme.

Deze laetste, vernomen hebbende, dat ridder Hendrik van Hamael naer St-Truijen getrokken was, als getuige zyns vriend van Seraing, had de snoodheid eene hinderlaeg te doen plaetsen op den weg, waerlangs hy des avonds moest terugkeeren.

Verborgen onder het naby groeijende kreupelhout, verwachtte hy, in gezelschap zyner beide broeders Arnold van Jehain en Butoir, benevens eeniger dienstwillige medepligtigen,

gelyk een hongerige wolf met ongeduld zyne prooi.

Na den afloop van 't gevecht te St-Truijen, waerin de heer van Seraing verwinnaer was gebleven, keerde deze met Hamael huiswaerts, en dewyl de eerste voornemens was dien nacht door te brengen in zyn dorp Herck, by Tongeren, volgde de laetste, slechts door eenige zyner knechten verzeld, de groote heirbaen, die hem naer zyn kasteel moest geleiden.

Zonder de minste achterdocht eenigen tyd voortgereden hebbende, stronkelt eensklaps zyn paerd, en Hendrik stort hals over hoofd in de hinderlaeg. Als bloeddorstige tygers, schieten nu de kastelein met zyne handlangers toe, dryven de dienstboden op de vlugt, en vallen met kanibaelsche woede op hun weêrloos slagtoffer aen, welk zy, mishandeld, doorkorven en met wonden overdekt, voor dood laten liggen.

Na hunne prooi nog onderscheidene malen opgerigt en omgewend te hebben, ten einde zich te overtuigen dat hun vyand wel degelyk was afgemaekt, trokken die beulen vrolyk en zingend af; doch een hunner, Arnold

van Jehain, die een doodelyken haet voedde tegen Hendrik van Hamael, kwam nogmaels terug en, met eene schier voorbeeldelooze duivelenwoede, doorstak hy hem van onder tot boven met zyn breeden degen, terwyl hy, als een razende, uitriep: ‘heer van Hamael! heer van Hamael, gy hebt u beroemd dat ik door uwe hand zoude sneuvelen; uw trotsch is vernederd, en gy ontbreekt aen uw woord; want nu sterft gy door de myne!’

Zoohaest deze laetste moordenaer zich verwyderd had, kwamen de beangste dienaers des overrompelden ridders, van uit hunne schuilplaets in het bosch, toegeloopen en vonden hunnen braven meester zwemmende in zyn bloed.

Onmiddelyk waschte en verbond men de talryke wonden, en ontdekte met onbeschryfelyke vreugde, dat geen enkele derzelve doodelyk scheen te wezen, en de verslagene zelfs nog teekens van leven gaf.

In aller yl voerden zy den gekwetsten naer Herck, by den heer van Seraing, die op dit afgryslyk zigt zoo bedroefd en verontwaerdigd was, dat hy zwoer, geen enkelen beker wyns meer te zullen nuttigen, alvorens

dezen verraderlyken aenval gewroken ware.

Veel spoediger dan men wel had durven hopen, genas Hamael. Onverminkt verliet hy zyne sponde, greep den kling van zyn strydzwaerd, en beriep al zyne vazallen, vrienden en laeten, om eene verschrikkelyke en regtmatige wraek te nemen tegen die lafhartige moordenaers.

Zyn rykdom en vermogende invloed, gevoegd by zyne hooge waerdigheid van Baenrots des luikschen adels, verwierven hem zelfs den byval van twee der dapperste hoplieden uit de party der Awans, de heeren van Warneffe en van Warfusée, die zich met eene menigte hunner magtige bloedverwanten rond zynen standaerd schaerden.

Met zulken duchtigen en wel ingerigten krygstroep, besloot hy de verraderlyke slang in haer nest te gaen verpletten, en rukte derhalve naer Waremme, voor welks vesten hy 't beleg sloeg. Hoezeer men hier reeds de tyding van het naderend gevaer ontvangen en bereids om hulp gezonden hadde, omringelden evenwel de vyanden de wallen en vesten dier plaets, alvorens de versterkingen konde toegekomen zyn.

Nu was goede raed duer by den bevreesden slotvoogd van Waremme, die eindely het besluit nam, de aenvallers zoo lang op den buitenmuer der stadswallen tegen te houden, tot de verwachte hulpbenden zouden opdagen, terwyl men, in geval van nood, toch altyd in de stevige burgt konde wyken, en zich aldaer verschansen en verdedigen.

Dit plan gelukte voorloopig allerbest. Eene hageljagt van pylen en werpschroot begroette de belegeraers by hun eersten aenval, die door een hevige schermutseling op den buitenmuer gevolgd werd.

Maer de heer van Hamael, de krygslist zyns vyands bemerkende, drong met een gedeelte zyner troepen, langs een onverdedigden kant, heimelyk binnen de stad Waremme, en kwam tot in de tuinen van 't kasteel, welk hy van de achterzyde begon aen te tasten, onder 't luide geroep en gejuich van zyn krygskreet ‘Dammartin!’

Door dit gedruisch verschrikt, wendden de verraste belegerden hunne blikken derwaerts en zagen, met doodelyken angst, zich als tusschen twee vyandelyke legers ingesloten.

Overyld weken zy naer het slot, hun

laetste en eenige schuilplaets; doch, daer de weg smal liep, en de aenvallers van buiten onderwyl ook over de grachten waren gekomen, leden zy een ontzaglyk verlies aen dooden en gekwetsten, waeronder de moedige ridders Botier van Aaz, schoonbroeder des heeren van Hamael; de kastelein van Montenaken, uit het graefschap Loon; heer Simon van Limont, een der bastaerds van Weesemael, Huwar van Mars, Jan van Lobos en tallooze andere ridders en aenzienlyke stryders. Butoir, 's kasteleins broeder, werd aen de hand gewond, waerdoor hy voor geheel zyn leven verminkt bleef.

Getrouw aen de ridderlyke krygsgebruiken, bepaelde de heer van Hamael zich by deze glansryke overwinning, zonder het kasteel in te nemen en te slopen; en zulks om reden de slag buiten het gebouw geleverd en beslist was geworden.

Ieder stryder keerde vreedzaem naer zyne haerdstede terug, ten einde den geheiligden rusttyd uit te vieren.

Nauwelyks was deze echter verstreken, of de kastelein van Waremme, die vroeger als een nog nooit verwonnen ridder befaemd, en

nu zoo diep beschaemd was, op zyn eigen grond zulke volkomen nederlaeg ondergaen te hebben, stelde alle mogelyke middelen te werk om die vernederende schande uit te wisschen. Ter bereiking van dit doel, begaf hy zich op 't onverwachts, met zyne in 't geheim verzamelde strydmagt, naer 't dorp Berloo, welks kasteel bewoond werd door een der getrouwste bondgenooten der Hamaels.

Na een hardnekkig gevecht, namen zy de zwakke vesten dezer plaets in, en joegen het garnizoen, met eenig verlies, tot in het kasteel, welk zy nogtans niet durfden belegeren.

Doch aldra wreekte de heer van Hamael dezen trouwloozen uitval, door het aentasten van 't slot te Fiez, by Hoei, welk verdedigd werd door Malvoisin van Fiez en dezes broeder, Jacques le Chevetaine, twee bondgenooten der Waremmen.

Hoezeer men zich nog al dapper verweerde, werd de slottoren denzelfden dag ingenomen en tot den grond toe afgebroken, nadat Malvoisin met geheel zyne bezetting gesneuveld lagen. Als door een wonderwerk, bleef zyn broeder Jacques gespaerd, onder

eenen ingestorten puinhoop, alwaer zyne vrienden hem des anderendaegs terug vonden met beide zyn beenen gebroken.

Op deze wyze duerden die noodlottige verdeeldheden, telkens aengevuerd door de Awans en Waroux, immer voort, en breidden zich van langs om meer ook naer buiten uit. Onderscheidene adelyke huizen uit het hertogdom Braband en uit de graefschappen Loon. Hengouwe, Luxemburg en Namen, aen een der beide magtige partyen verwantschapt, begonnen er thans ook meer of min deel aen te nemen.

Geene maend verliep er, zonder dat er vyandelyke ontmoetingen, schermutselingen, plundering, moorden of brandstichtingen plaets hadden. Er bleef byna geen eenige adelyke familie in Luikerland meer over, welke zich niet onder de banier der Awans of wel onder die der Waroux geschaerd had, zoodat het scheen, of men van langs zoo meer, en zonder hoop van ooit te eindigen, die bloedige erftwisten zou moeten blyven bejammeren; toen eindelyk een groote en beslissende veldslag, zoo al niet den familiehaet, toch ten minste den werkdadigen wraek-oorlog eensklaps kwam uitdooven.

V.
De veldslag van dammartin.

Brandend van ongeduld, hadden de hoofden en aenvoerders der beide magtige partyen sinds lang gewenscht, in een algemeen gevecht hunne wederzydsche strydkrachten eens duchtig en voor goed te meten. Geen gunstiger gelegenheid kon zich hiertoe aenbieden, dan de zoo hevig toenemende verdeeldheid der Waremmen, tot de zyde der Awans, en der Hamaels, tot die der Waroux behoorende.

De bepaelde rusttyd, sedert het laetstgeleverde gevecht, stond te eindigen op den avond van St. Bartholomeus-feest des jaers onzes Heeren 1325.

Eenige weken vôor dat tydstip, deed de heer van Hamael den kastelein van Waremme uitnoodigen, om 's maendags na dat feest getuige te komen zyn van de vernieling der

vesten en poorten te Geneffe, eigendom der familie Waremme.

Op deze vermetele tyding, zond de kastelein onverwyld boden te paerd uit, niet alleen naer zyne vrienden en aenhangers, maer ook naer het kasteel te Awans, ten einde hen allen uit te noodigen en middelen te beramen, om ditmael, met gansch hunne vereenigde magt, den stouten uitdager en de Waroux, in éénen slag, te verdelgen.

Ter verzekering van den goeden uitval dier gewigtige onderneming, bestemde hy de algemeene verzameling der troepen op den zondag-ochtend na St.-Bartels, en derhalve een dag vroeger, dan zyne tegenstryders onder de wapens zouden komen.

Door deze krygslist verzekerde Waremme aen zyne party eene waerschynlyke overmagt; want, hoewel Hamael des avonds te voren, door zyne verspieders berigt ontvinge van 's vyands plannen, en hy zulks oogenblikkelyk door renboden liet mededeelen aen al zyne verwanten en bondgenooten, zoowel als aen de hoofden der Waroux, was het voor velen dezer toch onmogelyk,

binnen zulk kortstondig tydverloop ten zynent aen te komen. Ook zag hy slechts een enkel ridder opdagen uit Braband, te weten den heer van Diepenbeek, dien men by toeval te huis, en dadelyk bereid had gevonden.

Intusschen naderde de belangryke dag, waerop die zoo lang gerekte twisten eindelyk op eene vreeslyke en bloedige wyze zouden beslecht worden.

Een heldere zomerzon rees op aen de oosterkim, den vyfentwintigsten dag der maend Augustus 1325. Met niet weinige verbazing, zagen de nyvere landlieden, die, vóor dag en dauw, in de omstreken van Geneffe reeds bezig waren met de inoogsting hunner rype granen, op den vroegen morgen zich eensklaps omsingelen door een sterke ruitertroep, met glinsterende wapenrustingen en kletterende slagzwaerden, gevolgd door talryke gelederen voetvolk, boogschutters en pykeniers.

Aen de spits van dit kleine leger reed, op een met kostbaer laken bekleed strydpaerd, de heer van Awans, opvolger zyns gesneuvelden vaders, omgeven door een luisterry-

ken ridderstoet, wier kleurige vederbossen golvend zwierden over de blinkende, stalen helmen, en weêrspiegelden in de glanzige harnassen en schilden. Ter regter zyde des aenvoerders zag men, op een kloeken, zwarten oorlogshengst, den nog ontzaglyker kastelein van Waremme, wiens buitengemeene zwaerlyvigheid het forschgespierde rydbeest, by elken stap, schier buigen deed onder zulken drukkenden last. Van weêrszyden werd zyn paerdentoom bestuerd door twee stevige schildknapen, die des morgens hunnen heer met veel moeite in den zadel hadden geholpen.

Onderscheidene beroemde, adelyke blazoenen, zoowel in dryfwerk als kunstig gesneden, prykten op de schilden dezer ridders.

Trouwens, niet alleen Waremme's broeders, bloedverwanten en vrienden, maer zelfs zyne meest verwyderde bondgenooten, met al de voornaemste aenhangers van de party der Awans, waren toegesneld, om deel te nemen aen dien beslissenden stryd. De brabandsche banier woei naest de loonsche; uit beide landen zag men talryke ridders aen de zyde der Awans. Myn broeder Renchon en ik streden in dezelfde gelederen.

Allen bereden wy forsche en kloeke kleppers, op welker kostbare kaproenen onze verschillende familie-wapens in ryke kleuren geborduerd waren. Het meestedeel der ridders droegen, boven het harnas, een van fyn stael gebreide maliekolder, welk niet alleen het bovenlyf, maer tevens de armen en heupen, ja zelfs een gedeelte der beenen bedekte, en dezelven tegen sabelhouw en lanssteek beveiligde. Ook onder 't kaproen der paerden, lag er eene soort van dekkleed, met yzeren malien geknoopt of geweven.

Ieder ruiter bevond zich, zonder stygbeugels, in een hoogen en breeden zadel, als in een onbeweegbaren zetel, waeruit hy, zonder de minste moeite of gevaer van vallen, met lans en zwaerd kon aentasten en zich op zyn gemak verdedigen.

Zoo rukten wy, ten getalle van meer dan twee-honderd ridders, verzeld van onze schildknapen en van het dubbele in voetvolk, langs het dorp Horion, alwaer wy versterkt werden door een zeventigtal ruiters en andere hulptroepen van 't platte land, naer Dammartin, digt by welke plaets eene uitgestrekte vlakte ligt, die door beide partyen gekozen en

bestemd was geworden ter levering van den veldslag. By onze aenkomst zagen wy, op eenigen afstand reeds, de standaerts en vlottende vanen der Waroux, wier ridderbende, in niet minder kostelyken wapenprael en glansryke uitrusting, ten getalle van drie-honderdvyftig stryders, insgelyks gedekt werd door digte drommen voetgangers, geworven langs de maesoevers, boven Luik. Allen schenen den vyand reeds met ongeduld te verwachten.

Nadat de beide legers hunne standplaetsen genomen, en hunne gelederen in behoorlyke slagorde gerangschikt hadden, ontplooiden de Baenrotsen de wederzydsche strydbanieren.

De wapenvaendels wapperden in den wind. Men blies de klaroenen en trompetten, als eerste teeken van aenval, en hun geschal deed de paerden van ongeduld hinniken en stampvoeten onder hunne ryke en schitterende kleedyen.

Onder de hand was, echter, de tyding dezer ernstige uitdaging, en de daerop gevolgde oorlogstoerusting, ook al spoedig ter ooren gekomen van den prinsbisschop te Luik, die, by 't vernemen dat de legers reeds opgerukt waren, in alle haest twee geregts-officieren afzond, met bevel, uit zynen naem de vyandelykheden

te doen staken en uitstellen, tot na een door hem bepaelden rusttyd.

Juist op den oogenblik, dat de voorste eskadrons van weêrskanten, met neêrgeslagen vizieren en gevelde lansen, tegen elkander gingen rennen, verschenen die twee Luikenaers, Geeraerd Songnet en Goffin de Fetine, met hun witte vredevlaggen tusschen de beide partyen; doch de strydzucht der ridders was reeds te hevig ontvlamd; de gespoorslaegde kleppers waren niet meer te betoomen; zoodanig, dat de twee afgezanten byna verpletterd werden by dien eersten aenval, die vreeslyk werd en zeer bloedig afliep.

Zy, die kleinere of ligtere paerden bereden, moesten onvermydelyk het meeste lyden by dien geweldigen schok, waerdoor dikwyls man en paerd omverre geworpen werden.

Het voetvolk, hoe kunstig gerangschikt, of in hoeveel dubbele reyen ook geschaerd, kon onmogelyk het hoofd bieden aen zulke kolossale en als in yzer beslagene ridders. Hierom werd hetzelve achter de ruitery geplaetst, ten einde later, als de gevechten meer verspreid en afgezonderd werden, als versche mannen, deel aen den stryd te nemen.

De manier van oorlogen verschilde in dat tydvak ook hemelbreed van de tegenwoordige, verfynde uitvindingen en behendige kunstgrepen om menschen te slagten. Het buskruid was toenmaels nog niet uitgevonden; zoodat op het vlakke veld, vooral by de ruitery, alles afhing van de meerdere of mindere ervarenheid in de schermkunst met zwaerd en lans.

Het voetvolk schoot pylen uit straffe handbogen, of vocht met de pieken en knodsen, met sabels of degens.

Zoodra een aenval tusschen de ridders had plaets gevonden, week men van weêrszyden terug in zyne gelederen, ten einde zich te herstellen, en des noodig van wapens te veranderen, welke de schildknapen in gereedheid hielden. Dan blies de klaroen van nieuws het sein om aen te rukken, waerop ieder stryder zyn tegenkamper koos; zynde diengenen, wien hy 't meeste haet of wrok toedroeg, en dien hy zonder moeite aen 't blazoen herkende. Dikwyls zelfs verliet men het strydperk, na zyn persoonlyken vyand verslagen te hebben. Ook waren de ridderlyke regtschapenheid en de krygseer zoo hoog in waerde, dat, by dezen veldslag, de oude heer

Wilkar van Awans, sedert jaren blind, benevens heer Alexander van St. Servaes, aen beide handen en aen den regtervoet verminkt, dapper medevochten; doch tevens door hunne vyanden ontzien en gespaerd werden, waerdoor zy, gevolgenlyk, zonder de minste wonden te bekomen, huiswaerts terug keerden.

Maer geducht en langdurend waren de byzondere kampingen tusschen de hoofden en ridders der twee partyen, wanneer deze zich eindelyk afzonderden, om het voetvolk gelegenheid te geven, op hunne beurt, slaegste geraken.

By die hardnekkige tweegevechten te paerd, ontvouwden de adelyke kampioenen al hunnen moed, hunne kunst en behendigheid. De lansen braken als glas; zy vlogen te spaender en stuk op die yzeren schilden, en de zwaerden sloegen bot op de stalen helmen en harnassen. Het was een aenhoudend gebons en geschok, een rammelend gekletter, steken, kerven en hakken, botsen en tuimelen, doormengd met den galm der luide krygskreten, het schelle geklank der hoorns en trompetten, het hinnikend gebriesch en

gestamp der paerden, en het akelig gezucht en gekerm der gewonden en stervenden.

Twee stryders, echter, onderscheidden zich hier byzonder door een zoo kunstmatig als halsstarrig gevecht, welk reeds ongeveer een paer uren geduerd had, en telkens, na kortstondige rust, met nieuwe woede hernomen werd.

Het waren de heer van Hamael en de kastelein van Waremme, die, als onverbiddelyke en bloeddorstige vyanden, op leven en dood kampten, en, onder het steken en houwen, elkander de bitterste verwytingen toegrauwden.

Hamael, die klein van gestalte was, en wiens strydhengst insgelyks door twee schildknapen begeleid werd, verdedigde zich als een moedige leeuw tegen de reuzenslagen zyns kolossalen tegenstrevers. Behendig ontweek hy de gevaerlyke schokken van diens ontzaglyk stryddier, en bragt zynen vyand zelfs de eerste wonden toe. Doch het ongeluk hebbende zyn beide schildknapen te verliezen, geraekte hy in eene soort van verwarring, welke de kastelein zich benuttigde om zyn paerd te doorboren, welk met hem ter aerde stortte.

By dit zigt, schoot Arnold van Jehain, 's kasteleins broeder, als een snorrende pyl toe, ten einde voor de tweede mael zyn' snooden moordlust te verzadigen op zyn weêrloozen aertsvyand.

Met razende en dolle tygerwoede sprong hy op den gevallen ridder en belettede hem zich op te rigten, inweêrwil der ongelooflykste poogingen des verslagenen. Te vergeefs slaekte Hamael zyn luiden krygskreet..... Het wapengekletter en paerdengetrappel, het toenemende gedruisch van 't gevecht verdoofden zyne stem, en, vôor zyn trouwe vrienden den toestand huns beminden aenvoerders ontdekten, lag hy afgemaekt, vermoord op eene schandelyke manier, die met al de krygswetten en ridderlyke gebruiken strydig was.

Een half uer later zag men hem echter glansryk gewroken. De wraekzuchtige Arnold en zyn broeder Butoir werden verwonnen en doodelyk doorkliefd door de ridders van Chantemerle.

Deze aenzienlyke verliezen ontvlamden de meer en meer verhitte bloedzucht der wederzydsche partyen nog heviger.

In onderscheidene hoopen en troepen, op

tamelyken afstand, verdeeld, zegepraelden hier de Hamaels en Waroux, ginds de Waremmen en Awans, voor welke laetsten eindelyk de volkomen overwinning zich scheen te verklaren; hoezeer de eersten hun veld onvertsaegd verdedigden en menig dapper wapenfeit ten uitvoer bragten.

Tegen het vallen van den avond, veranderde de eerst zoo regelmatige ridderstryd in een verward en yslyk moordgevecht, welk het slagveld in een bloedbad herschiep. Geen enkel kamper week terug, hoezeer dan ook verwond en afgemat; en dewyl de meerderheid der strydenden aen de zyde der Awans bleef, ontvingen natuerlyker wyze de Waroux de nederlaeg, en werden eindelyk totael verslagen.

De donker invallende nacht stelde op het laetste pael en perk aen deze vreeslyke slagting, en spreidde zyne schaduwen, als een zwart grafgordyn, over de lyken der gesneuvelden.

Toen de dageraed van nieuws op het aerdryk blikte, vonden de verschrikte landlieden de verkilde en verstyfde ligchamen van een zeventigtal der edelste en dapperste ridders, uit het Luikerland en omliggende gewesten, waeronder

slechts vyf met de wapenen der Awans; waerby tallooze soldeniers en boogschutters, als opgestapeld nevens de gedoodde en verminkte paerden, met welker overblyfselen, vermengd met gebroken lansen, zadels, zwaerden en degens, het slagveld als overzaeid lag.

Behalve den braven en eens zoo vermogenden heer van Hamael, betreurden de Waroux nog het verlies der edele heeren van Langdris, Polain van Waroux, van Harduemont, de Cerf, de Latine, twee der twintig gebroeders Warfusée, Gillis Becheron, schepen der stad Luik, de onvertsaegde Willem en Boudewyn Liboteau, Boileau van Gemappes, met zyn broeder Kunar en zyn zoon, benevens onderscheidene andere befaemde ridders en jeugdige schildknapen.

Geheel Luikerland was in smart en rouwe gedompeld, en de luister der onlangs nog zoo magtige party van Waroux werd verdoofd; haer oude roem was bevlekt: haer naem vernietigd.

Ieder ridder sloot zich in zyn kasteel, elk hopman, in zyn garnizoen op. De gewoonlyke wapenrust na den veldslag, was nu een tydvak, toegewyd aen regtmatigen rouw en bittere droefheid voor meest al de voornaemste

familien des lands. Dezelve verlengde zich ongevoelig tien jaren lang, zonder dat men van vernieuwde twisten noch vyandelykheden meer hoorde gewagen.

Toen werd er, met algemeene toestemming, eene bemiddeling en verzoening voorgeslagen. Een twaelftal der aenzienlykste en beroemdste legerhoofden van beide partyen vergaderden, onder beleid der adelyke ridders Walter van Warfuseé, heer van Moumale, en Dirk van Henneffe, heer van Seraing, in de abdy van St.-Laurens te Luik, alwaer het vredeverbond tusschen de Awans en Waroux plegtig gesloten, en door de byzonderste aenhangers der beide geslachten onderteekend en bezegeld werd, in tegenwoordigheid van my, Willem van Oerle, heer van Rummen, Velroux en Quabeek, Drossaert van het graefschap Loon.

Eenige maenden nadien, den 8^{en} Maert 1335, werd dit vredetraktaet openlyk bekrachtigd door den prinsbisschop van Luik, Adolf van der Marck, door myn schoonbroeder Lodewyk III, graef van Loon en Chiney, door het kapittel van St.-Lamberts kerk, door de regtbank der twee-en-twintigen te Luik en de regeringen der overige goede steden van het prinsdom.'[8]

Hier eindigde het handschrift van Arnold's vader, en Elisabeth, die menigmael hare blikken van 't borduerwerk gewend had naer den bevalligen lezer, bedankte haren geliefden echtgenoot met eene hartelyke omhelzing voor de mededeeling van dat schoon en belangryk verhael, waervan zy aen Vlaenderen's gravenhof wel dikwyls had hooren gewagen, doch welks duidelyke samenhang haer tot heden onbewust was gebleven.

Nog edeler en beminnenswaerdiger scheen haer nu Arnold, de waerdige zoon van zulk dapper en roemryk vader, en, in hare vervoering, riep zy uit: ‘O myn dierbare! nu ben ik dubbel gelukkig! Nu smaek ik zaligheid....’

Dan, helaes! welk sterveling durft in dit onbestendige leven zich-zelven gelukkig noemen? welke aerdsche handen ligten het floers der toekomst op? Hoe menigmael wordt onze vurigste hoop verydeld, en wel juist op het oogenblik, dat wy deszelfs zoete verwezenlyking te gemoet zien!

Waervan hangt ons ingebeeld geluk op de wereld soms niet af? Een enkel onvoorzien toeval, een nietsbeduidende omstandigheid, een onnauwkeurigheid of vergetene belofte brengen somtyds eene plotselyke verandering te weeg in den natuerlyken loop der zaken; en dat schynbaer niets wordt de oorzaek, die al onze plannen verbreekt, al onze luchtkasteelen in

rook doet vervliegen, ja dikwyls, door deszelfs noodlottige gevolgen, den gewigtigsten invloed uitoefent op onze volgende lotsbestemming.

Ook onze brave held Arnold ondervond de droevige overtuiging van de onstandvastigheid der menschelyke raedsbesluiten, van de grillige wisselvalligheid der fortuin.

In denzelfden oogenblik, misschien, dat hy, op zyne lauweren rustend, zich overgaf aen de streelendste heildroomen van aenhoudend genot en zoeten vrede, werd, welligt niet verre van hem af, het verraderlyke plan gesmeed tot zyn verderf, tot zyn algeheelen ondergang. Een enkele kleine gebeurtenis, de keus eens persoons besliste hier over 't geluk of ongeluk van twee beminnende harten, over het zyn of niet-zyn van een graefschap; over de onafhankelykheid van van een oud en beroemd volk!

Ach! hoe weinig dachten Arnold en Elisabeth, gedurende die teedere omhelzingen, dat geen volmaekt genot hier op aerde duerzaem mag wezen, en ook hun zoete bonigkelk aldra vergald zoude worden door onspoed en verdriet!

Hoe weinig bemerkten zy dien avond, onder dat blauwe luchtgewelf met zilveren starren doorzaeid, dat aen den zuidelyken gezigteinder de zwarte wolken zich samenpakten, en reeds bezwangerd werden met de stikstof van een vreeslyk en noodlottig onweder, welk maer al te spoedig boven hunne hoofden zoo vernielend moest losbersten!

Eindnoten:

(8) Dit vredeverbond werd tevens onderteekend door de voornaemste hoofden der adelyke geslachten van het Luikerland, waeronder wy aentreffen de ons nog bekende namen van Geeraerd Surlet; Willem van Duras; ridder Eustachius Dehemptines; heer Arnold van de Weyer; Lodewyk, heer van Diepenbeek, Drossaert van 't hertogdom Braband; de heeren Reinout van Argenteau, Jan van Langdris, Walter van Haultepenne, Godefried van der Kapellen, Jan, voogd van Liers, de jonge ridder Humbert Corbeau van Awans, Walter van Tongeren en eene menigte beroemde stamhouders van de edelste huizen der beide landen en omringende staten.
Later ontving dat traktaet de bekrachtiging van keizer Karel IV; Sigismond, koning der Romeinen en Hongaren; Jan, koning van Bohemen en Polen, hertog van Luxemburg; Jan, hertog van Braband, Willem, graef van Henegouwe en van Gui, graef van Namen.
Zeer verwonderlyk is het, dat er, gedurende den geheelen loop der oorlogen tusschen de Awans en Waroux, geen gewag meer gemaekt wordt van de herderin Adula, die, als een tweede Helena, Griekenland tegen Trooije in 't harnas jagende, in geheel Luikerland de noodlottige vlam der burger-tweedragt ontstak door hare schaking.
Welligt heeft haer getrouwe Henneceau het beste deel verkozen, en, onderwyl zyne vrienden en vyanden elkander voormoordden en uitplunderden, in stille afzondering het zoete liefde- en huwlyksgenot gesmaekt met zyne bekoorlyke buit.
Intusschen beneemt deze omstandigheid voor den tooneelschryver al het eigenlyk dramatische van het verhael dezer oorlogen; dewyl twee der hoofdpersoonen, met den eersten akt van het tooneel verdwynen, zonder daerop terug te keeren.

VI.
Jan van Arkel en de Luikenaers.

VI.
Jan van Arkel en de Luikenaers.

Helaes! de tweedracht smyt haer zwaveltoorts in 't volk,
Wet voor den boezem van het vaderland den dolk.
P. VAN DUYSE.
Wy hoopten, aen uw zyde, op 't zoetst geluk van 't leven,
Wy hadden voor geen schat uw min ooit veil gegeven;
Maer 't hart moet zwygen voor de stem van 't vaderland.
LOOTS.

De vervulling van den openstaenden zetel des bisdoms Luik vertraegde veel langer dan naer gewoonte, door de menigte verdienstelyke en vermogende persoonen, die, zonder tot het kapittel van St. Lamberts-kerk te behooren, aengelokt werden door het verschiet, by den

myter, tevens de prinsenkroon te dragen. Ieder stelde van zynen kant allen mogelyken invloed te werk, zoo by den duitschen keizer als by den paus, ter bekleeding dier hooge geestelyke en vorstelyke waerdigheid.

Na lang dralens, scheen evenwel het kapittel deszelfs keus met byna algemeene stemmen te bepalen op een' kerkvoogd, die, by den roem van uitmuntend godgeleerde, de vermaerdheid bezat van ervaren staetkundige, en die ('t geen menig lezer tegenwoordig welligt zal verwonderen) tevens bekend was als een moedig en onverschrokken krygsman.

Deze kerkvoogd was Jan van Arkel, bisschop van Utrecht.

Gesproten uit een der aenzienlykste Hollandsche geslachten, ontving hy, by eene adelyke opvoeding, de grondregels van godsdienst en ridderlyke regtschapenheid, en werd door zyne ouders tot den geestelyken staet bestemd.

Deze loopbaen was echter lynregt strydig met zyne heerschende neigingen, die, van kindsgebeente af, overhelden tot het woelige krygsmans-leven, zoo aenlokkelyk voor zyn ongedurigen geest, als streelend voor zyne hevige zucht tot den wapenhandel, waeraen hy, reeds jeugdig, by toernooijen en feesten een hartig deel nam. Nogtans was hy verpligt het vaderlyke bevel te volbrengen, en trad derhalve vroegtydig in een klooster, ten einde er zich aen de godgeleerde studiën over te geven.

Hoewel hier juist in zyn' schik als een gevangen sperwer in de nauwe vogelkooi, maekte hy van den nood eene deugd, en besteedde zyn tyd zoo wel, dat hy al spoedig door grondige kennissen en wetenschappen boven al zyne medegezellen uitmuntte. Begaefd met een stalen geheugen, diepzinnig oordeel en vastberaden wil, was de oplossing der moeijelykste en meest ingewikkelde vraegstukken voor hem slechts eene geliefkoosde uitspanning. Zyn schrander en vernuftig brein kende, als 't ware, geene hinderpalen voor 't begrip des geestes: als jongeling was hy reeds een ryp en groot verstand.

Hierdoor, en misschien ook wel eenigzins uit inzigt zyner hooge afkomst, genoot hy van zelven meerder vryheid en voorregten dan de meesten zyner medeleerlingen; en voorzeker liet hy niet na, daervan zoo ruimschoots mogelyk gebruik te maken.

Geen feest of ridderspel werd er aen zyn ouderlyk huis of by iemand zyner bloedverwanten en vrienden gevierd, waerby de schoone en jeugdige student niet uitmuntte door 't behendig hanteren van zwaerd en lans.

Geen ridder bereed sierlyker en bevalliger zyn klepper, noch bestuerde dien zoo gemakvol en kunstmatig. Niet zelden viel hem, als verwinnaer, de bloemtuil der schoone ten deel.

Hoe meer hy, intusschen, in jaren en wetenschappen vorderde, zoo minder werd het hem

veroorloofd deel te nemen aen de ydele, wereldsche uitspanningen, en vooral aen de oefeninningen met lans en degen. Dit verbod van zyn' overste bragt hem dikwyls in een geweldigen, inwendigen tweestryd, ja zelfs byna op 't punt den zwarten toog met het stalen harnas te verwisselen; maer het vooruitzigt der schitterende, geestelyke eerambten, welke hy, zoo door zyne reeds befaemde geleerdheid, als door den invloed zyner vermogende verwantschap, welligt al spoedig zou kunnen bekleeden, streelde zyne ingeschapen eerzucht, en, zyns ondanks, onderwierp hy zich aen de gestrenge kloosterwetten.

Toch gebeurde het meer dan eens, dat, terwyl de goede prior zyn' lieveling in diepe studie verzonken of wel ter bedevaert dacht, de theologant, onder een valschen naem en in bekoorlyke ridderkleedy, zich lustig vermaekte by steekspel of jagtpartyen.

Nog in den eersten bloei zyns levens, werd hy priester gewyd, en trad aenstonds in gewigtige kerkelyke bedieningen; nog met den lenteblos op de wangen, beklom hy den verheven bisschopsstoel van Utrecht.

Nu meende de roembegeerige Jan van Arkel reeds het toppunt zyner wenschen bereikt te hebben. Als heer en kerkvoogd zou hy over het Sticht regeren; wereldlyk en geestelyk moest hem gehoorzamen en voor zynen wil gaen buigen.

Weldra ondervond hy, nogtans, hierin eene

bittere teleurstelling, en zag maer al te duidelyk, dat zyn vorstelyke begunstiger, graef Willem IV van Holland, hem slechts zoo hoog verheven had, ten einde hem met te meerder invloed te kunnen bezigen ter volvoering zyner geheime staetsplannen, te weten: de bevesting van zyn oppergezag over Utrecht en Friesland.

Liever dan zulke vernederende rol te spelen, en zich van nieuws aen 't gezag eens meesters te onderwerpen, verkoos de heerschzuchtige bisschop zich-zelven een vrywillig ballingschap op te leggen; en, inweêrwil der smeekgebeden van 't hem verkleefde kapittel, ja van geheel zyn bisdom, welks achting en liefde hy, hoe jeugdig dan ook, door zyn verstandig bestuer reeds verworven had, begaf hy zich naer Frankryk, na het beleid van 't geestelyk en wereldlyk beheer zyns lands overgelaten te hebben in handen zyns broeders en zyner kanoniken.

Vermomd van kleed en onder een vreemden naem, nam hy in 't weelderige zuiden van nieuws volop deel aen de geliefkoosde uitspanningen zyner jeugd, en de onbekende ridder onderscheidde zich meermaels, op eene verdienstelyke wyze, by steek- en rydspelen, welker bywooning hy hier nu ongestoord kon genieten.

Doch spoedig hierop brak de oorlog uit tusschen graef Willem en de Friezen; en dewyl bisschop Jan het nuttig en noodzakelyk oordeelde zich meer naby het tooneel der beweging te bevinden, kwam hy onbekend naer Utrecht

terug, ten einde naer gelang der omstandigheden te kunnen werkzaem zyn.

Als doorslepen staetkundige, berekende hy de voor-en tegenkansen, die voor hem konden spruiten uit de verdeeldheid tusschen Holland en Friesland; en toen hy het oogenblik gunstig dacht, verscheen hy eensklaps als bisschop, liet zich door het verheugde volk inhalen en begroeten, scheepte zich, als Willem's bondgenoot, in op de vloot ten krygstogt naer de kust van Staveren; doch ondersteunde heimelyk met raed en daed de hardnekkige Friezen, wier boeren en monniken den Hollanders de nederlaeg gaven, en graef Willem jammerlyk in een moeras vermoordden.

Geen wonder, derhalve, dat die man, zoo hevig geprikkeld door roem-en heerschzucht, zoo verlangend naer beweging en leven, naer woelen en stryden; dat Jan van Arkel met inwendig genoegen den voorslag van 't luiksche kapittel ontving, om den doorluchten en oud vermaerden stoel van St. Lambertus te bestygen, om als vorst te gebieden over zulke groote en schoone landstreek, en als prinsbisschop staf en schepter te zwaeijen over dàt krygshaftig en wereldberoemde volk.

Met uitbundige vreugdbetooningen werd hy, by zyne aenkomst, verwelkomd door geheel het kapittel en den adel, en ook door het volk, dat reeds veel had hooren verhalen van zyne diepe kennissen en persoonlyke dapperheid,

en nu juist zoo gretig haekte, om een nieuwen oorlog te verklaren aen den stoutmoedigen graef van Loon.

Hoezeer het kappitel geheel en al in deze wenschen deelde, scheen evenwel de nieuwe prinsbisschop, tegen aller verwachting, meer genegen tot den vrede, en stelde, misschien uit sluwe staetkunst, voor, het onderhavige geschil met Arnold van Rummen door de wetten te doen beslechten.

Aengezien de eindelyk beloofde uitspraek des keizers in deze gewigtige zaek zich nog altyd wachten liet, aenvaerdde men van weêrskanten, als bemiddelaer, hertog Wenceslaus of Wencelyn van Braband. Iedere party zond hare gekozen vertegenwoordigers naer de stad Herck, op de grenzen tusschen beide staten gelegen, ten einde zich aldaer in kongres te vereenigen, en over de wederzydsche titels en vorderingen op het bezit des graefschaps te beraedslagen.

Na aldus gedurende byna een geheel jaer vergaderd te zyn geweest, besliste eindelyk Wenceslaus, met meerderheid van stemmen: ‘dat Arnold, heer van Rummen, als wettig graef van Loon erkend moest worden; gelyk zulks reeds vroeger by keizerlyk vonnis bepaeld was.’

Maer de meeste der luiksche afgevaerdigden verzetteden zich, uit alle magt, tegen deze zoo regtvaerdige uitspraek, en riepen luidkeels van onregt en familiebelang, om oorlog en wraek.

In de volle overtuiging hunner onbillyke vordering, boden zy nogtans aen Arnold, uit 's bisschops naem, de aenzienlyke schadevergoeding van veertigduizend gouden schapen(*), met eene jaerlyksche uitkeering van vierduizend derzelfde muntspeciën, in geval hy afstand wilde doen van zyne regten op 't graefschap Loon.

Met diepe verontwaerdiging verwierp de edele Arnold dezen vernederenden voorslag, hoe ryk en schitterend dan ook omhuld, en antwoordde den bisschop met eigenhandig schrift: ‘dat hy zyn erfgoed met het zwaerd in de vuist zoude verdedigen tegen alle roovers of aenranders, die het durfden wagen voet op zyn grondgebied te zetten.’

Zoohaest waren de luiksche afgevaerdigden met dit antwoord terug gekeerd en hadden zy het den volke bekend gemaekt, of de gansche stad kwam in rep en roer. Men liep te samen en stroomde naer het bisschoplyk paleis, om regt te vragen over die gewaende beleediging.

Te vergeefs vertoonde Jan van Arkel het opgeruide gemeen al het ongepaste en onregtmatige hunner eischen. Vruchteloos bedreigde hy hen met den toorn des miskenden keizers, die, als opperleenheer der beide gewesten, alléén de magt bezat, het geschil door de wet

(*) Eene munt, geslagen ten tyde van den H. Lodewyk, koning van Frankryk. Een gouden schaep gold 72 fynzilveren penningen.

of de wapens te beslechten. Niets vermogt op dien muitenden en aengehitsten volkshoop, welke zoo verre ging van hun prinsbisschop te bedreigen, ingeval hy geen gehoor wilde geven aen hunne vermetele vragen, en oogenblikkelyk den oorlog verklaren aen Arnold van Rummen.

Gepraemd door die razende en onstuimige kreten, en in de daed beducht voor binnenlandschen opstand, vergaderde Jan van Arkel reeds den volgenden dag de lands-stenden, welke, aengevuerd door het kapittel, met byna eenparige stemmen besloten van te voldoen aen 't verlangen des volks, welk diensvolgens aenstonds moest te wapen geroepen worden.

Met byzondere plegtigheid zag men den gewyden standaert opgehangen aen het hoofdaltaer der kathedrale kerk.

Deze standaert, of *Gonfanon*, by 't volk St. Lambertsvaen genaemd, was door Karel den grooten aen de stad Luik geschonken, en steeds als heiligdom bewaerd in het kapittel der kanoniken. In den vorm eener *Oriflam,* was deze vlag van roode zyde, met gouden franjen omboord. Boven de yzeren lans, aen welker dwarsbalk de vaen hing, verhief zich een groot en breed kruis, waerbinnen eene klok hing, die met haer schellen klank, als stormgeluid, de burgers onder de wapens riep.

De hooge Voorstaender van Hesbaeijen bezat alleen het regt dezen standaert te dragen

by plegtige feesten, en vooral by veldslagen. Na, onder de groote kroon, te midden der domkerk, gezworen te hebben, de heilige krygsvlag, ten koste van leven en vryheid, te zullen verdedigen en behouden terug brengen, ontving hy dezelve, op den oogenblik dat men ten oorlog oprukte, uit handen van den grootprovoost, en staende op den ondersten trap van het voorportael, in het zigt des gewapenden volks, welk reeds, op de groote markt verzameld, hunne hoplieden en aenvoerders stond af te wachten.

Ditmael viel de hooge eer van standaertdrager te beurt aen Lambert van Oupeye, braef en dapper ridder, op wiens schild de wapens der stad Luik blonken, en die de plaets verving van Everaerd van der Marck, alstoen afwezig.

De hoog vereerde Gonfanon statig ontrold hebbende, begaf hy zich, door de geestelykheid begeleid, naer de groote markt, welke op dezen stond een niet onbelangryk tooneel opleverde.

Aen het hoofd der troepen bevond zich de prinsbisschop, Jan Van Arkel, zyn welgevormd ligchaem gewikkeld in een prachtigen krygsmansdos, en op zyn helm een zwierenden pluimbos met de struisveder.

Schoon en indrukwekkend was hy, aldus gezeten op zyn hagelwitten strydhengst, die omhangen was met de wapens van 't graefschap Loon; terwyl hy-zelf, met het blanke zwaerd in de hand, zyne bevelen gaf aen den hem

omringenden, luisterryken staf van veldoversten en ridders, allen in pralende oorlogs-kleedy. Een onophoudelyke toejuiching weêrklonk langs alle zyden, waer hy voorby trok.

Het eerste legioen van het bisschoplyke leger werd gevormd door de burgery en 't volk der stad Luik, waerna de legioenen der Hoeijenaers en Dinantezen, der jeugdige stryders uit Thuin, Fosse en andere kleine steden, gevolgd door digte ryen militie-troepen, ten platten lande opgeroepen.

Achter deze geduchte strydmagt kwamen de legertros, de bagagiewagens, geladen met voorraed, met bogen, pylen en pyken, en tot slot twee groote stormrammen, ontzaglyke houten gevaerten, met yzer beslagen en van voren gepunt met sterke, stalen hoornen. Deze werktuigen dienden om de muren en poortender belegerde vesten, kasteelen en torens bres te beuken en rameijen; want, hoezeer het buskruid reeds eenige jaren vroeger door Barthold Schwartz was uitgevonden, werd dit nu nog maer weinig in den oorlog gebruikt, vermits deszelfs vernielende kracht nog niet behoorlyk was toegepast, en er nog geene kanonnen of snaphanen bestonden. Nogtans bediende men zich reeds van eene soort van mortiers, steenstuk of kamerstuk genaemd, waeruit men, door aengebragte werktuigen, zware steenen en schroot naer den vyand wist te werpen.

Onder het luide vreugdgeroep der Luikenaers,

verliet deze talryke armee de stad, en rukte naer de grenzen van het graefschap Loon, met het beraemde plan, het kasteel van Rummen te gaen belegeren en vernielen, en op die wyze den zoo langdurenden oorlog en den vyand, in éénen slag, te eindigen en te verdelgen.

Dit alles was nogtans niet zoo spoedig in zyn werk gegaen, of graef Arnold had berigten ontvangen wegens de vyandelyke gezindheid der Luikenaers, en tevens van de overhaeste byeenroeping hunner legerbenden.

Ondersteund door zyn getrouwen en magtigen bloedverwant Willem van Hamael, riep hy, in aller yl, zyne vazallen en de onlangs afgedankte troepen van nieuws te velde; hy gaf tyding aen zyne edele bondgenooten, en vaerdigde renboden af naer Braband en Vlaenderen, met dringend verzoek van spoedige afzending huns beloofden onderstands.

Daer hy voornemens was, zoo mogelyk, den vyand te gemoet te trekken, vertrouwde Arnold de verdediging van zyne verblyfplaets, het Gravenkasteel te Rummen, toe aen den beroemden ridder Walter.

Geen' waerdiger bevelhebber had hy kunnen verkiezen. Afstammeling uit het geslacht van een der vermaerdste saliesche krygshelden, wier stoute legerbenden de algeduchte Romeinen voortyds overwonnen en verjoegen, en die later door de koningen van Austrasie vereerd werden met het gedeeltelyke bestuer van 't groote

ryk der Franken, had hy zich, jeugdig reeds, befaemd gemaekt als hopman in de party der Awans, tydens dier bloedige veldslagen tegen de Waroux.

Sedert onheugelyke tyden in het kwartier van Rummen gevestigd, had zyn edele familie, nogtans, door de onderscheidene staetkundige lotwisselingen, veel van haer gezag verloren, en, hoezeer immer vereerd met aenzienlyke krygsgraden en burgerambten, zagen deszelfs afstammelingen toch, met nayverige blikken, de opvolgende heeren van Rummen zich meer en meer in magt, en dikwerf in dwingelandy, uitbreiden.

Talryk en vermogend was dit aenzienlyk geslacht in Rummen's, omstreken geworden, zoo door aenhuwingen met de voornaemste huizen des graefschaps, als door de uitbreiding zyner bezittingen; welk een en ander ridder Walter eenigzins gevreesd maekte, tot zelfs by graef Arnold, die zich steeds gelukkig achtte in goede verstandhouding met hem te leven, en in deze netelige omstandigheden voorzeker zyn best deed om zyn geduchten bystand te verwerven.

Niet zonder eenigen twyfel aen goeden uitval, had Arnold zich tot hem gewend, met verzoek van deelneming in den nationalen stryd tegen de roofzuchtige Luikenaers. Doch, by de nadering des dreigenden gevaers, van den beminden geboortegrond door vreemde beheerschers te zien overweldigen, hielden alle kleingeestige over-

wegingen op by den braven Walter. Overtuigd van Arnold's wettige aenspraek op 't bezit der gravenkroon, stemde hy bereidwillig, ja met aendrift toe, dezelve te helpen verdedigen, en zyn leven voor de onafhankelykheid zyns dierbaren Vaderlands in de waegschael te stellen.

Gevolgd door zeven en twintig zyner voornaemste bloedverwanten, met al dier aenhangers, sloot hy een plegtig verbond met graef Arnold, van gezamenlyk onder dezes banieren te stryden. Zelfs verwisselde hy zyne geslachtwapens, waerop drie roozen prykten, met Rummen's graeflyk blazoen, bezet met vyf rooden balken op een gouden veld.

Ridder Walter verzocht, in persoon de eer te hebben als kommandant het gravenkasteel te mogen bewaken en verdedigen; zwerende van zich liever onder deszelfs puinhoopen te laten begraven, dan hetzelve den vyand over te geven: hoe stout en overmagtig de aenvallers dan ook wezen mogten.

Gedurende deze belangryke schikkingen, was Arnolds legertje allengs onder de wapens vereenigd, en hy vertoefde slechts de gewenschte aenkomst der hulptroepen uit Braband of Vlaenderen, om den naderenden vyand stout in 't gezigt te rukken. Een geheele week verliep in ongeduldig wachten voor Arnold, in angst en hartzeer voor zyne Elisabeth, wier zoete gelukstaet eensklaps zoo geweldig verstoord werd; doch te vergeefs....

Lodewyk van Maele was de beminde graef der Vlamingen niet meer; hy had opgehouden de vriend zyns zwagers Wencelyn te wezen. Even als zyn gehaette vader, was ook hy allengs een verslaefd dienaer geworden van den franschen koning, aen wiens belangen hy die zyner eigene onderdanen opofferde. Meer en meer verbitterde hy zyn braef en werkzaem volk; en het goud, welk zyne drukkende belastingen hetzelve ten koste van hun zweet en bloed afpersten, verkwistte ook hy in zyne schadelyke familie-oorlogen met Wenceslaus, en nog meer door zyne dwaze, wellustige feesten en kostbare braspartyen.

De handel en ny verheid van Vlaenderen, tydens de vorige regering zoo bloeijend en vruchtbaer gemaekt door den onsterfelyken volksheld Jacob van Artevelde, begonnen van nieuws te verkwynen en te verdorren; zoodanig, dat de Gentenaers openlyk weigerden, nog belastingen op te brengen voor zulken onwaerdigen, verkwistenden en verbasterden vorst.

Geen wonder dus, dat Lodewyk, hoezeer misschien met den besten wil bezield, veel moeijelykheid vinden moest om de zaek zyner beminde Elisabeth tegen de Luikenaers te ondersteunen. Of echter zyn gedrag, ook ten dezen opzigte, niet eenigzins geregeld wierde door vreemden invloed, zouden wy niet durven beslissen; doch gelooven stellig, dat de zaek van Arnold van Rummen maer weinig toegenegenheid vond aen Frankryk's koningshof.

Wencelyn van Braband, wiens geheele regering ook verontrust werd door noodlottige binnen-en buitenlandsche verdeeldheden, door herhaelde en bloedige opstanden, welke insgelyks den doodsteek gaven aen de welvaert zyner onderdanen; hy, wiens hertogdom reeds door de Vlamingen veroverd was geworden, en, zonder de stoutmoedige krygslist van den moedigen T'Serclaes, welligt voor hem verloren ware gegaen; ook deze was voorzeker de man niet om zynen vriend Arnold, op dit oogenblik, krachtdadigen bystand te kunnen schenken.....

Intusschen waren de bisschoplyke troepen op het grondgebied van Loon gerukt. Reeds ontving Arnold de treurigste berigten van de baldadige strooperyen, welke hun doortogt kenmerkten; hy was, gevolgenlyk, verpligt en gedwongen een spoedig besluit te nemen. Dit besluit bleef geheel en al zyner waerdig.

Alhoewel overtuigd van de al te ongelyke overmagt der Luikenaers, plaetste hy zich aen het hoofd van zyn zwak leger, en snelde, met verhaeste dagmarschen, den naderenden vyand onverschrokken te gemoet.

Ter linkerzyde van het dorp Hamael, op eenigen afstand der stad St. Truijen, en digt by de puinhoopen van het kasteel, door Engelbert's stroopbenden by hun laetsten terugtogt in brand gestoken, en nu toebehoorende aen Arnold's trouwen neef en bondgenoot, heer Willem, die hem als krygsoverste verzelde; juist

dáer stieten de voorhoeden der beide legers het eerste op elkander. Het was den zesden dag der oogstmaend des jaers 1365. De gloeijende zonnestralen, die over de met rype granen bedekte akkers weêrschitterden, gaven haer den aenblik eener uitgestrekte goudzee In het koel en schaduwryke lommer der oude eiken-en beukenlanen van 't schoone landgoed Hamael, welks slot daer nu zoo treurig vernield lag, kweelden de vogeltjes; toen eensklaps, onder de donderende krygskreten ‘Rummen en Loon!’ ‘Hamael!’ het eerste eskadron der loonsche ruitery, door heer Willem in persoon aengevoerd, op den vyand aenviel.

Als een loopend vuer, spreidde het gevecht zich oogenblikkelyk uit langs al de gelederen van het paerdenvolk. Hamael's troepen, die op hun eigen welbekend grondgebied kampten, en gerugsteund werden door Arnold's ridderbloem, sloegen onbeschroomd en als getergde vyanden op de Luikenaers, die, verstomd en verrast door de onvertsaegdheid eener zoo merkelyk geringe magt, welke zy zich verbeeld hadden op hun gemak te zullen verdelgen, zich al spoedig verpligt zagen saêm te sluiten, ten einde niet aenstonds een gedeeltelyke nederlaeg te ondergaen. Nu werd de stryd kunstmatiger en ernstiger. Meer dans eens zag men den heiligen standaert omsingeld door Arnold's dappere ruiters; maer als een aengehitste muit, vlogen de luiksche edelen telkens toe om dien te ontzetten en te behouden.

By 't zicht der aenhoudende vernielingen, onder zyne ruitery aengerigt, deed Jan van Arkel de talryke legioenen voetvolk voorwaerts rukken, waertegen de troepen van Loon, nog geen vierde in getal, eene harde en gevaerlyke taek te vervullen hadden; doch, by tyds door hun paerdevolk ondersteund, hielden zy tot den avond moedig het veld.

By elken vernieuwden aenval, zag men den onvertsaegden Arnold, aen de spits zyner stryders, met het zwierende stael en onder luiden krygskreet instorten op de digtste drommen der heerschzuchtige schenders van zyn grondgebied; als een verwoestende geesel maeide hy de luiksche soldeniers weg, en deed meer dan één der vyandelyke ridders in 't zand byten.

Voorzeker stond zyne kans zeer ongelyk, onder betrek van aental. Hy bestreed een' zoo dapper' als ervaren veldheer; persoonlyk was hy overtuigd van Oupeye's krygskundige bekwaemheden, van den onverschrokken moed zyner gezellen en 't wyze beleid huns aenvoerders, Jan van Arkel.

Dit alles, zoo min als de brandende zonnestralen, schrikten onzen held echter geenszins af den aenval stout door te zetten, tot diep in den avond, wanneer een vreeslyk onweder, verzeld van geweldigen stortregen, het gevecht kwam beletten en staken, en beide partyen noodzaken, zoo goed mogelyk, een geschikt nachtkwartier op te zoeken.

Het bisschoplyke leger week terug tot by Bavingen, alwaer het eene eenigzins veilige kampplaets vond; terwyl de voorhoeden der loonsche troepen te Hamael verbleven, en 't legerkorps zich verspreidde langs Wilderen en Duras, in welks vryheerlyk kasteel graef Arnold met zyn' staf hun hoofdkwartier neêrsloegen.

Naer evenredigheid der verbittering en aenhoudendheid, met welke er dien namiddag gestreden was, bevond men het verlies aen dooden maer zeer gering.

Nog geen tweehonderd gesneuvelden, waervan ruim twee derden Luikenaers, bleven er op het slagveld. Maer het aental der gekwetsten, die men van weêrskanten zorgvuldig teruggevoerd en verpleegd had, bedroeg meer dan het dubbele van dat der lyken.

Gedurende den nacht dreef het onweder af naer den westelyken horizont. Nog enkele flauwe bliksemstralen doorkliefden slangend de wolken, en in de verte rommelde de donder, als de weêrgalm van dreunende kanonschoten.

Bloedkleurig verrees de maen van gene zyde den golvenden maestroom, en, statig over het graefschap Loon dryvende, blikte zy treurig op de talryke slagtoffers van de afgunst en den haet der menschen; van die redelyke wezens, wien de algoede Schepper het gebied der aerde schonk, en beval: elkander als broeders daerop te beminnen... Alles werd eindelyk dood stil... Alleen de

raef en nachtuil gierden krassend en huilend over hunne nog bloedende prooijen.

Beide legers, verspreid in schuren, stallen of in der haest opgeslagen tenten, en gedeeltelyk onder den blooten hemel, rusten nu uit van de geweldige vermoeijingen en afmattingen des veldslags, die, onder dubbele betrekking, en in den volsten zin des woords, *warm* mogt genoemd worden.

Doch in het kasteel van Duras rustte noch sliep men. Beter dan iemand zyner aenvoerders, had Arnold de overmagt bemerkt, welke het luiksche leger noodwendig op het zyne moest hebben, ingeval de beloofde hulptroepen uit Vlaenderen of Braband hem niet onverwyld toekwamen. Met zyn edelen bloedverwant Hamael, en eenige der aenzienlykste legerhoofden, was hy bezig ernstig te beraedslagen over het nuttige of gevaerlyke van in het open veld den stryd voort te zetten tegen eene armee, minstens driemael sterker dan de zyne, toen eensklaps de nachtberigten van de uiterste voorposten en veldontdekkers hem kwamen melden, dat er eene beweging plaets had in den linker vleugel van 't vyandelyk heir, welk, langs de streek van Gingelom en Velm trekkende, het voornemen scheen te hebben, de loonsche troepen onverhoeds in den rug te vallen.

Graef Arnold's doordringende geest begreep echter aenstonds het looze doelwit der Luikenaers, wier geheim plan inderdaed was, met versnelde marschen, achter zyne legermagt om, naer Rum-

men te rukken, dat kasteel onverwachts aen te vallen, en deszelfs verdedigers van buiten af te snyden.

Zonder dralen, deed de graef van Loon langs alle zyden de ontwaking en 't alarm blazen; hy vereenigde al spoedig zyne gelederen by Duras, en nog vóor de zon van nieuws hare stralen schoot, en de vyand zich welligt nog wel op twee uren afstands bevond, trok Arnold met geheel zyne strydmagt in 't gravenkasteel, in zyn vaderlyk slot, laetste toevlugtsoord voor zyn behoud; laetste strael van hoop en zegeprael voor zyne regtvaerdige zaek.

Met open armen werd hy alhier ontvangen door zyne teedere en bezorgde Elisabeth, die, met den braven Walter, bereids de behoorlyke maetregelen genomen hadden tot de geduchte verdediging der versterkte burgt.

VII.
De Belegering.

VII.
De belegering.

> Zyn steile torentrans, ten wolken ingestegen,
> Verkondde een vorstenwoon: en de onverwonnen vlag
> Met Vlaendrens zwarten leeuw wekte uit dien trans ontzag.
> PH. BLOMMAERT.
> By hunne nadering, riep de schildwacht boven de poort op de wakende soldeniers, en de egge werd omhoog gehaeld.
> H. CONSCIENCE.

Het gravenkasteel te Rummen, gebouwd in den smaek van den Curinger-burgt, was een der grootste en schoonste middeneeuwsche sloten.

Reeds op eenige uren afstands kondigde het zich aen door vier dikke en hooge hoektorens, dubbelvoud bewys van den ouden adeldom en de magt zyner bezitters.

Een breede en regelmatige laen van zware, hoogstammige eiken-en beukenboomen, onder welker looverende kruinen de wandelaers, gedurende den zomer, by voorkeur het lommerkoel genoten, en die meer dan een vierde uers lengte had, verbond, op eene schilderachtige wyze, het trotsche en uitgestrekte landgoed aen het open stadje Rummen, dat tot de heerlykheid behoorde.

Omstreeks halverwege, doorsneed die prachtige en majestueuze dreef eene vruchtbare vlakte, afgedeeld in fraeije hoven, welke ieder door sierlyk geschoren hulzenhagen omgord, en doorslingerd waren met kunstmatige wandelpaden, op welker kruiswegen liefelyke groepen van welige fruitboomen prykten. Een aental groote pachthoeven, met hare zindelyke schuren, stallen en melkhuizen, verhieven zich, hoeksgewyze, te midden dezer bloemryke beemden.

Langs zulke bekoorlyke baen, kwam men aen de eerste der drie grachten en bolwerken, die het kasteel omsingelden, dat als een regelmatig fort verscholen lag tusschen hooge en hechte vestingwerken.

Over deze buitengracht, min breed en diep dan de anderen, lag een zware en stevige ophaelbrug, mede verdedigd door eene poort, gevormd uit twee vierkante torens, by middel eens gothieken kruisboogs verbonden. De beide onderste verdiepingen dezer torens vormden twee vierkante paviljoenen, waervan het eerste bestemd was tot wooning des poortiers, het andere, tot verblyf den

wacht en voorste beschutting. Wat hooger in den muer, zag men onderscheidene schiet-en werpgaten.

Langs deze voorpoort was derhalve de ingang tot de vestingen van 't gravenkasteel, en nog ten huidigen dage noemt men die plek het *poortveld.*

Achter dit bolwerk, kwam men aen een tweede gracht, waerover insgelyks een groote ophaelbrug lag, verdedigd door sterkere torentjes, met meerder schietgaten voorzien. De derde gracht, nog wyder en dieper dan de beide voorgaenden, bespoelde rondsom de hechte grondslagen van het slot; doch zoodaniger wyze, dat er nog een breede streep groesvlakte tusschen het water en de muren bleef.

Iedere gracht was omboord met hooge borstweringen en stevige wallen, van waerachter de bezetting, in volle veiligheid, den vyand beschieten en hem het naderen der sterkte beletten kon.

Een breed vierkant *cour* of voorplein, waerop ter linkerhand de paerdenstallen, en regts de koetshuizen, bevond zich vóor het hoofdgebouw, welks overige zyden omzoomd waren door fraeije bloemperken, leiboomkens, met kostelyk ooft beladen, en vruchtbare wyngaerden. Langs den boord der gracht hingen de groene treurwilgen over de zoden rust-en vischbankjes, meest allen door Arnold, in vroegere jaren, hier in het waterlis opgestapeld.

Van dit voorplein ging men, ten westen, over een andere brug, in den eigenlyken tuin van

't kasteel, welke een gedeelte besloeg van de breede oppervlakte tusschen het eerste en tweede bolwerk. Deze tuin was afgedeeld in twaelf groote vierkanten, doorplant met lanen van bloeijende fruitboomen en eene menigte fraei aengelegde bloembedden. In het midden van dien prachtigen hof verhief zich een palmheuvel, waerop vier lustpriëelen, overschaduwd door de digte kruin eens ryzigen kastanjebooms, en te welker midden een groote en vischryke vyver lag.

Hier was, vooral gedurende den zomer, de meest geliefkoosde verblyfplaets der slotbewooners.

Het gravenkasteel was een buitengemeen breed, langwerp-vierkant gebouw, ook in den trant van paviljoen opgetrokken.

Deszelfs hoofdingang bevond zich ten zuiden met een schoon en groot portael, of eigenlyk eene soort van klein antiek voorpaleis, welks zuilengangen, door pylvormige booggewelven overkroond, een heerlyken aenblik opleverden.

Van beide zyden des trotschen voorgevels, verhieven zich de twee voorste ronde hoektorens, als ontzaglyke reuzen-pilaren, en als geduchte beschermers van den ingang der oudheerlyke woon, zoo als merkbaer was uit de menigte wyde schiet-en werpgaten, op verschillende hoogten aengebragt.

Langs den zuilgang kwam men, door eene massieve, eikenhouten deur, in eene voorzael van dertig voeten in het vierkant, welker wanden en gewelf de hand des kunstenaers met de sierlyk-

ste beelden en loofwerken bezaeid had. Uit deze voorplaets geleidden drie verschillende wenteltrappen links naer de bovenzalen.

Ter regterzyde kwam men, gelykvloers, in een prachtig gemeubelde kamer, en voor zich uit in een tweede, de pronkzael genaemd, bestemd tot het vieren van feesten en den plegtigen ontvangst van aenzienlyke vreemdelingen. Rondsom de muren, zag men hier de afbeeldsels van het voorgeslacht der van Oerles en der graven van Loon, met kostbare lysten omrand, waerby alstoen ook de portretten van Arnold en Elisabeth, benevens verschillende merkwaerdige en zonderlinge kunstgewrochten.

De beide onderste verdiepingen der torens vormden elk eene eironde kamer. Achter de feestzael bevond zich, hoewel onder 't zelfde dak, eene soort van afzonderlyk gebouw, welk echter gemeenschap had met de overige vertrekken, en tot kapel diende. Boven deszelfs koepel stond eene torenspits met kruis.

Ten slotte vond men, naer achter en ter zyde, de eetzael, de groote wapenzael, de keuken en andere kleine vertrekken.

Op de tweede verdieping heerschten dezelfde ruimte, dezelfde rykdom. Hier verbleef gewoonlyk het huisgezin, en genoot men een bekoorlyk vergezicht over de landgoederen van Rummen, welke meer dan vier uren in den omtrek hadden. Boven deze verdieping, vertoonden de muren nogmaels hare gapende schiet-en werpgaten, welke men

insgelyks aentrof rond het oppergedeelte des gebouws, welk bedekt was met een plat dak, waerlangs men ook van boven gemeenschap had met de twee versterkte achtertorens.

Zeer weinig vensterramen bemerkte men aen de middeneeuwsche sloten. Die van 't kasteel te Rummen waren schier allen reeds toegemetseld, vóor Arnold's aenkomst, op bevel van Walter en Elisabeth, wier voorzichtige voorzorgen het slot reeds geheel en al in staet van verdediging hadden gesteld. Langs alle zyden waren er veilige en gemakvolle gemeenschappen gemaekt tusschen de verschillende plaetsen der vestingwerken, ten einde, in geval van nood, spoedige hulp te kunnen toebrengen aen de meest bedreigde punten. Een overvloed van krygstuigen en brandbare stoffen, zoo als olie, sulfer, pik, lood en tin, benevens een voorraed bogen en pylen, werpspiesen en steenen, alsook eenige mondbehoeften, waren tydig gebragt in een daertoe bestemd magazyn, waernaest een ander groot lokael lag, welk tot Laboratorium diende, en *de Hel* genaemd werd. Hier zag men drie breede, steenen fornuizen, met yzeren roosters, waerop men in ontzaglyke ketels het lood smolt, welk, met pik en zwavel vermengd, moest dienen om de beklimmers der vesten doodelyk te overregenen. Ook vervaerdigde men daer eene soort van yzeren kogels, die gloeijend gemaekt, en alsdan door byzondere werktuigen naer buiten geslingerd werden, om de tenten en belegeringstuigen des vyands in brand te steken.

Eene smedse, ter herstelling der gebroken wapenrustingen, bevond zich binnen 't kasteel, welks stallen gevuld stonden met paerden, ten dienste van uitval of verkenning.

De hoofdingang der gravenburgt was nu gesloten door de hechte dubbele poort, met zware en breedkoppige nagels overspykerd. Vóor dezelve hingen nog drie yzeren valdeuren met puntige eggetanden.

Tot zyne geruststelling, vond graef Arnold al de schiet en werpgaten reeds behoorlyk bezet, zoowel by iedere ophaelbrug en rond de borstweringen, als op al de verschillende verdedigingspunten van zyn kasteel, waerin hy onder uitbundige welkomgroeten ontvangen werd, en zich met Hamael en Walter vereenigde ter beraming der dringendste maetregelen tegen den naderenden vyand.

O, hoe hartelyk omhelsde hem nu zyne teedere Elisabeth, reeds zoo hevig beangst voor haren geliefde, sedert de drie vervlogene dagen! Ondanks de aenrukking der bestormers en het dreigende gevaer, was zy te vreden, ja van nieuws gelukkig in het byzyn haers Arnolds.

Als eene ervarene krygsoverste, nam zy, met den graef en den trouwen Walter, de wallen en vesten in oogbeschouw; zy deelde hunne bevelen uit aen de boogschutters en pykeniers, wier moed zy aenwakkerde door heldhaftige en vriendelyke toespraek. Al de geheime wegen der bolwerken waren haer volmaekt bekend; onverschrokken

doorkruiste zy de onderaerdsche gewelven en beklom de steilste borstweringen.

- ‘Och, myne beminde Elisabeth!’ sprak Arnold, toen zy, na dit overzigt, in het kasteel terug gekeerd en zonder getuigen waren, ‘uw toestand verontrust my ernstig. U mag ik niet blootstellen aen de zoo wisselvallige kansen eener belegering, die hardnekkig, en misschien moorddadig zal wezen. Hoe hard en bitter my het afzyn dan ook moge vallen; ik verzoek, ja, ik smeek u, vóor het begin der vyandelykheden ons slot te verlaten en een veilige schuilplaets te zoeken. Te veel hebt gy reeds uwe my zoo duerbare gezondheid blootgesteld en gekrenkt, door aenhoudend waken en zorgen. Neem gy nu elders eenige rust, terwyl ik, met neef Hamael en vriend Walter de verdediging bestuer; en geve de hemel, dat ik u al spoedig in zegeprael weder herwaerts moge voeren.’

- ‘Is het wel myn Arnold, die my zulk voorstel doet?’ vroeg Elisabeth met aenminnige blikken.

‘Gy kent dan myne liefde tot u nog niet? Ik u verlaten, op 't oogenblik dat het gevaer u boven het hoofd hangt? Gy dacht dan, dat ik u enkel minde om den zoeten honigkelk met u te ledigen, en den wrangen droesem voor u zoude overlaten; om als uwe echtgenoote te schitteren, en als gravin haer hof te vlugten? Om, als eene ydele vrouw, met de kroon te pronken, zonder deze te durven verdedigen? En gy kont dit veronderstellen van Elisabeth van Vlaenderen!’

- ‘Dierbare gemalin, ik waerdeer uwe heldhafte liefde; ik bewonder uw moed en edele opoffering; zy maken my dubbel gelukkig... Doch, waertoe uw my zoo kostbaer leven in de waegschael gesteld? Luister, Elisabeth. Aen den regter zywand onzer pronkzael hangt, zoo als u bekend is, het afbeeldsel myner zalige vrouw moeder; een groote gouden knop versiert den onderlyst van dat schilderstuk. Onthoud dit wel; en ingeval de nood ons dwingen mogte; als, tegen myne veronderstelling, onze bezetting zoude bezwyken voor de geweldige overmagt der Luikenaers; welnu! druk dan op dien knop; het tafereel zal draeijen, en eene heimelyke deur zich voor u openen, waerlangs een onderaerdsche gang u geleidt tot in 't midden onzer stad Rummen, ter wooning van een onzer verkleefdste vrienden, die u te gemoet zal snellen, met open armen ontvangen en in veiligheid voeren.’

- ‘Arnold, antwoordde Elisabeth, met fieren oogslag; ‘myn besluit is onherroepelyk genomen. U verlaet ik nooit. Ingeval er geen ongeluk is overgekomen aen myn broeder Lodewyk, zyn de vlaemsche hulptroepen reeds lange in aentogt; ik zelve heb er hem nog schriftelyk om verzocht. Die van Wencelyn konden reeds hier wezen. Onze bezetting is nog al sterk en met den besten wil bezield. Wat hebben wy dan te vreezen? Wy zyn in ons regt en wel verdedigd; en ik zou vlugten?’

- ‘Het is volstrekt geen laffe vlugt, welke ik

u aenraed, myne geliefde; maer slechts eene behoedzame voorzorg. Ook *ik* heb nog hoop op den beloofden bystand uwer bloedverwanten, myne bondgenooten, en vertrouw niet minder op den geduchten tegenstand onzer moedige bezetting. Maer, ingeval de eerste mogte ontbreken, en de tweede, hoe krachtdadig, kwame te bezwyken; ingeval de toomelooze vyand over de lyken onzer braven in dit slot dronge, hier zyne moord- en wraekkreten dede weêrgalmen en ons-zelven kwame vervolgen Dan, voorzeker, ware het weiligt te laet om u te redden. Wat zoude er dan van u geworden?'

- 'Met het stael in de hand aen uwe zyde sneuvelen!' sprak Elisabeth met luider stemme, verhelderd gelaet en vastberaden wil; en, in hare begeestering, strekte zy haren regterarm dreigend voorwaerts.....

Sprakeloos beschouwde haer Arnold; zy was waerlyk schoon en indrukwekkend in die verheven ridderlyke houding. Uit hare oogen schitterde een edel strydvuer. Een felle gloed ontglom hare zachtroode wangen, en hare bruine lokken zwierden, van den lelieblanken hals, tot op haren hygenden boezem. Zoo als zy daer stond, was zy wezenlyk het levende beeld der grieksche krygsgodin.

'Ja, liever sterven,' vervolgde zy na eenige oogenblikken, 'dan my over te geven aen de moedwillige luiksche roovers. Met u het leven, of wel de dood!....'

Eene hartelyke en langdurende omhelzing was

het antwoord van Arnold, wiens ziel geheel ontroerd, en wiens boezem zoo zoet vervuld werd door 't zaligste genot; terwyl zyne liefde- en vreugdetranen zich mengden aen die zyner aenminnige en edelaerdige echtgenoote. Nog drukte hy een gloeijenden kus op hare wangen, toen eensklaps een verwyderd hoorngeschal door de vesten weêrklonk.

Tegelykertyd zagen de torenwachten een geduchte krygsmagt uit het zuiden opdagen, en met versnelde stappen naer den kant van Rummen naderen. Welhaest ontdekte men duidelyk het ontzaglyke luiksche leger, met Jan van Arkel en zyn luisterryken ridderstaf aen 't hoofd, gevolgd door Oupeye met zyne talryke legioenen, als wemelende drommen, en een langen sleep van wagens, beladen met krygsvoorraed, en besloten door een viertal reusachtige stormrammen.

Intusschen hadden Arnold, Hamael en Walter al spoedig hunne harnassen en zwaerden aengegespt, en bereids al de posten verdubbeld by de schiet- en werpgaten der beide bolwerken, welke zy onophoudelyk doorkruisten.

De voorpoort des buitensingels werd behoorlyk gesloten en de brug opgehaeld; terwyl men van het kasteel, waer Elisabeth werkzaem was, eene massa wapenrustingen, lansen, zwaerden, pylen, steenen en werpschroot naer de wallen voerde, en tevens een bestendig vuer onderhield in al de smeltfornuizen. Van de vier hoofdtorens des gravenkasteels, even als van de vyf kleine, wapperde

de nationale vlag van 't graefschap Loon, en op het voorplein des kasteels verhief zich een buitengemeen hooge standaert, prykende met de familiewapens van Vlaenderen en Rummen.

Met een yselyk rumoer, en onder 't slaken van woeste oorlogskreten, trokken de luiksche benden over het landgoed Rummen en naderden de vestingen, waervoor zy oogenblikkelyk het belegsloegen. Een digte hageljagt van pylen en werpspiesen begroette hen, by hunne aenkomst, van den buitenwal, en reeds bereidde de ongeduldige Oupeye, na kortstondige rust, zich tot een eersten aenval op den grachtmuer, toen een bevel uit de legertent des bisschops hem gebood, alle vyandelykheid tot den volgenden ochtend uit te stellen. Trouwens, het was juist de negende dag der maend augustus, en derhalve het feest van den algemeen vereerden patroon der stad Luik, St-Lambert; en de bisschop wendde voor, dien dag niet te willen ontheiligen door 't bloedvergieten; maer zyn heimelyk inzigt was, (en dit zy hier tot zyner eer gezegd) alvorens de belegering ernstiger te ondernemen, nog een laetste pooging te beproeven ter minnelyke overeenkomst met Arnold.

Onderwyl zyn leger of uitrustte, of zich overgaf aen de luidruchtige vermaken, met dewelke nog hedendaegs de Luikenaers gewoon zyn den blyden dag van St. Lambert te vieren, zond Jan van Arkel een onderhandelaer met de witte vredevlag slotwaerts, ten einde een persoonlyk onderhoud te verzoeken' met heer Arnold van Rummen, wiens

ware dapperheid hy inwendig hoogschattede, en van wiens gestaefde regten op 't bezit van het graefschap hy maer al te wel overtuigd was.

Dit gesprek werd hem bereidwillig toegestaen aen de voorste ophaelbrug, alwaer hy, na de wederzydsche pligtplegingen, Arnold op 't vriendelykste aenzocht, de verdere bloedtooneelen te vermyden, door het aenvaerden der overeenkomst, onder voorwaerde op het kongres te Herck bepaeld.

Met diepe verontwaerdiging, hoezeer in heusche bewoordingen, weigerde Arnold van nieuws die aenmerkelyke geldsommen, ten pryze zyner verkochte regten. Zyn verhevene ziel walgde van de honigzoete woorden des doortrapten staetkundigen.

Hy behoorde geenszins tot die lage wezens, tot dat basterdras des menschdoms, die hun geweten, hunne eer en overtuiging veil hebben voor goud of eereposten. Vruchteloos bleven de verleidelyke voorstellen, de glansryke aenbiedingen des luikschen bisschops, die, beschaemd en teleurgesteld, onder zyne ridders terugkeerde.

Zeer onderscheiden waren de tooneelen, welke dezen avond binnen en buiten het kasteel van Rummen plaets hadden.

Hier, een woelende menigte halfbedronken krygslieden, die juichend en joelend dansten rond eenige boompjes, met koorden vereenigd, waeraen eijerdoppen en strikjes van gekleurd papier gesnoerd waren, en zulks op de maet der volksgezangen, ter eere huns patroons. Wat verder, eenige

ridders, die in hunne tenten zich overgaven aen de zoete rust en den slaep; terwyl, op eenigen afstand, Oupeye bezig was met de verkenningen der bolwerken.

Ginds, in de wapenzael van 't slot, Graef Arnold met den braven Walter en zyn neef Hamael, in peinzende houding beraedslagend over de geschiktste wyze der verdediging van hun fort, welks torens en driedubbele wallen van binnen als omzoomd stonden met boogschutters en steenwerpers. Onderwyl, in de stille bidkapel, Elisabeth, voor 't altaer geknield, den bystand des hemels afsmeekte over haren echtgenoot en diens getrouwe bezetting.

Met de stipste nauwkeurigheid lette men, vooral gedurende den nacht, op de minste bewegingen des vyands, die zich op behoorlyken afstand gelegerd hield, en van zynen kant zorgvuldig waekte, ten einde door geenen onverhoedschen uitval der belegerden verrast te worden.

Slechts weinige rust genoot men dien nacht binnen de omsingelde veste; want, by de eerste dagschemering, bliezen de Luikenaers te wapen, en bereidden zy zich tot den aenval van den buitenmuer. Alvorens dezen evenwel te kunnen bereiken, moest men de gracht overtrekken; en dit ging nog zoo gemakkelyk niet in zyn werk.

Groote wagens vol aerde en gruis, steenen, hout en boomtakken voerde men derwaerts, om aldus eenen eenigzins veiligen overtogt te maken; doch de pylen en spiesen, die de lucht

sissend doorschuifelden, vereenigd met het werpschroot, vielen zoo digt als sneeuw, en dreven de vyanden telkens met gevoelig verlies terug. Herhaelde malen nam men dezelfde proef; maer iederen keer werd men afgeslagen.

Toen beval Oupeye, de torentjes, welke de voorste ophaelbrug beschermden, met geweld te bestormen.

Een der groote rammen werd aengevoerd, ten einde de muren te beuken en rameijen, terwyl een aental werklieden bezig waren, onder de brug, houten blokken op elkander te stapelen, waerover de bestormers die torens konden genaken.

Door dit middel gelukte het aen onderscheidene der vermetelste ridders, en aen eenige andere stryders, de gracht te doorwaden; temeer dewyl de pylen en spiesen der belegerden op hunne stalen schilden afbotsten. Reeds begonnen de stoutsten te beklimmen, terwyl de overigen van onder toekwamen; toen eensklaps een stortvloed van gesmolten lood, solfer, pik en gloeijende asch hen overstelpte, en onder luide smartkreten naer beneden deed storten.

Het tweede gelid, welk op zyne beurt de beklimming beproefde, werd als letterlyk onder eene steen- en schrootvlaeg bedolven, en stralen van kokenden olie spoten de terugvlieders vernielend achter na.

Schuimbekkend van woede, zag de vergramde Oupeye den noodlottigen uitslag dezer mislukte

bestorming en de talryke gesneuvelden, welker ligchamen over de gracht dreven. Hy trok achterwaerts, tot herstelling zyner gelederen en ter verpleging der kermende gekwetsten.

Dan beproefde hy, met verdubbelde magt, buiten het bereik der torens den buitenmuer, langs de oostzyde, te genaken, alwaer het water minder diep was. Maer de ervaren Walter had al spoedig zyn inzigt begrepen, en het bedreigde punt heimelyk sterk doen bezetten.

Evenwel had men den stormram al over de half gedempte gracht tegen den muer geplaetst, welken men duchtig begon te beuken; ja verscheidene der onbeschroomdste Luikenaers beklauterden reeds de oneffenste gedeelten, en sommigen zetteden bereids voet op den wal. Maer nu verschenen, als door tooverslag, van achter het bolwerk, Arnold, Walter en Hamael, verzeld van een aental strydbegeerige ridders, die zoo geweldig op de vermetele bestormers inkapten, dat deze, na meer dan de helft verlies hunner manschappen, ook hier het hazenpad kozen, en zelfs hun' vervaerlyken stormram achterlieten, welke aenstonds in brand werd gestoken door de loonsche pykeniers, die tevens de grachten ruimden van de daerin geworpen dempstoffen, gedurende de vyanden, afgemat en met gedunde ryen, naer hunne legertenten terugkeerden.

Dien nacht durfde men, ook in het kasteel, zich by beurten overgeven aen het zoete genot van

rust en slaep. Na zulk gelukkig begin, scheen toch de toekomst minder donker, en vreesde men den Luikenaer minder.

Gedurende onderscheidene volgende dagen zag men dezelfde middelen van aenval, langs verschillende kanten der vestingen, beproefd door den verbitterden Oupeye, die persoonlyk door een' pyl aen den arm gewond werd; doch telkens met denzelfden noodlottigen uitslag, zoodanig, dat Jan Van Arkel, by den aenblik der merkelyke vernielingen, zoo aenhoudend hem toegebragt door Arnold's moedige bezetting, met spyt er aen begon te denken, dit beleg op te slaen, in de hoop van later in het open veld een' beslissenden slag te kunnen leveren.

Ten dezen einde vergaderde hy zyne legerhoofden en aenzienlykste vazallen in algemeenen krygsraed, en sloeg hun het plan voor, de byzonderste steden van 't graefschap door sterk garnizoen te bezetten, en met de overige troepen huiswaerts te keeren, tot een gunstiger oogenblik zich aenbode ter bestryding van het loonsche leger en deszelfs opperhoofd.

Onderscheidene leden deelden in zyn gevoelen, maer de driftige Oupeye, beschaemd en vernederd, hier voor de eerste maal zyns levens te zullen moeten wyken, zonder het uiterste beproefd te hebben, verzette zich, ondersteund door zyne vrienden, op eene hevige wyze tegen 's bisschops voorstel. Met donderende woorden schetste hy hun af, welke schandvlek deze laffe

aftogt voor eeuwig zoude werpen op den ouden krygsroem der Luikenaers. Hy voegde er by, dat hy verantwoordelyk bleef voor de overwinning, ingeval hy naer welgevallen mogte handelen, en dat, byaldien ook de bestorming onmogelyk bleef, hy het middel in handen had, de gansche burgt door het vuer te vernielen.

Zyne gloeijende redevoering verhitte de hoofden der overige bevelhebbers dermate, dat er eindelyk, met schier vereenigde stemmen, besloten werd nog versche hulptroepen te ontbieden, en de belegering van 't gravenkasteel uit alle magt voort te zetten.

VIII.
De laetste graef van Loon.

VIII.
De laetste graef van Loon.

> Wanneer men eene kroon op het hoofd, en een hart in de borst draegt, is
> de moed de heiligste pligt.
> J. DE ST-GENOIS.
> Wel hem, die 't vaderland meer dan zich-zelv' bemint,
> In 't sneuvlen voor zyn eer een zuivren wellust vindt!
> HELMERS.

Gedurende twee lange en treurige maenden wederstond het kasteel van Rummen nu reeds aen de overmagtige en hardnekkige belegering der luiksche troepen.

Hoewel dag en nacht in de wapens, en maer zeer schaers eenige ongestoorde rust genietende,

bleef echter de gansche bezetting met den besten geest bezield.

Alle bedenkelyke middelen ter bestorming waren door de belegeraers in 't werk gesteld; alle mogelyke kunstgrepen, listen en lagen werden er beproefd ter geheime overrompeling der buitenwallen; maer de belegerden stonden pal op hunne posten, en verydelden by licht en donker de aenslagen des vyands.

Van harte verkleefd aen hun dierbaren graef en aen diens liefderyke en weldadige gemalin; aengemoedigd door het onverschrokken voorbeeld van hun beminden kommandant, den edelen Walter, volbragten de trouwe loonsche krygers gewillig al die afmattende diensten tot behoud der burgt, heilige schuilplaets hunner bedreigde regten en van hun onafhankelyk volksbestaen.

Voorzeker bragt het wyze krygsbeleid van den ervaren en onvermoeid werkzamen Walter, ondersteund door den dapperen Hamael, niet weinig toe tot die zoo regelmatige als kloeke verdediging, welke den prinsbisschop hoogst verwonderde, en zynen opperbevelhebber schier tot wanhoop bragt.

Naer evenredigheid der dagelyks herhaelde schermutselingen, waerby de aenvallers reeds aenzienlyke verliezen ondergaen hadden, omreden de gevechten meestal man tegen man en zeer hardnekkig waren, betreurde men op het slet van Rummen nog maer weinig gesneuvel-

den; het aental der gekwetsten was intusschen des te grooter. Deze laetsten werden met byzondere oplettendheid verpleegd in eene daertoe ingerigte ziekenzael, voorzien van een goeden voorraed geneesmiddelen, zalven en balsems, en alwaer twee kundige wondheelers aenhoudend hunne zorgen wydden aen de verbinding en herstelling der gekwetste en verminkte soldaten.

Hier was ook de verkoren werkplaets der teêrhartige Elisabeth. Als een vertroostende engel zweefde zy langs de ziekesponden der lyders, die zy persoonlyk hielp verplegen met pluksels en bindsels, door hare handen hiertoe op voorraed bereid gemaekt. Heur hart bloedde, by het denkbeeld, dat die braven hier gefolterd werden om haren 't wille, voor de bescherming van heur land en gravenkroon.

Als eene moeder haren kinderen, bood zy hun alle mogelyke verkwikkingen, hulp en onderstand.

Dikwyls ook begaf zy zich in stilte naer den achtertoren, uit welks schietgaten men tot in het naburige Braband uitzicht had, en bleef daer uren lang, met starende blikken, in de zoete hoop de hulptroepen van Wencelyn, of wel die haers broeders, te zien opdagen tot ontzet der allengs van digter by omsingelde en benauwde sterkte.

Helaes! te vergeefs wendde zy hare smeekende oogen naer den westelyken gezigteinder, naer heur altyd geliefkoosde Vlaenderen. Geen stofwolk

verhief zich in de verte; geen verwyderd klaroengeschal verkondde haer de nadering der leeuwvlag met de verlossers uit heur vaderland. Slechts de woeste krygskreten der brooddronken Luikenaers kwetsten hare kiesche ooren; het gedruisch en gebons der stormrammen, doormengd met het gesis der pylen en spiesen, waren het eenige antwoord op hare vurige vragen om den bystand harer bloedverwanten en bondgenooten.

Met een van rouw en spyt verkrompen gemoed daelde zy dan langzaem de steile trappen af, ten einde haren zieken en gewonden van nieuws hulp en troost toe te dienen.

Onbekend met de gebeurtenissen, die zoowel de handen bonden van Wenceslaus als die van Lodewyk van Maele, was zy diep verontwaerdigd over de achteloosheid, vooral dezes laetsten, en tevens beschaemd, in de tegenwoordigheid haers beminden echtgenooten heuren verkropten boezem lucht te geven.

Eenmael slechts had Arnold, die evenmin de redenen bevatte van dat aenhoudend vertragen in de afzending der beloofde en stellig verwachte hulp, zyne bevreemding verklaerd aen Elisabeth over het zonderling en schier trouwloos gedrag des graven van Vlaenderen; doch, de verlegenheid zyner geliefde vrouwe merkende, wederhield een gevoel van kieschheid hem, die snaer in haer byzyn nog aen te roeren.

Intusschen werd de toestand der belegerden van dag tot dag neteliger en gevaerlyker. Bleven de

stryders op de borstweringen gespaerd, zich aldaer dapper verdedigen en hevigen afbreuk doen aen den vyand, de mondbehoeften, integendeel, verminderden dusdanig, dat, volgens de karigste berekening, men nog slechts een tiental dagen zou kunnen volhouden de bezetting te spyzigen.

En wat dan aengevangen? Aen toevoer viel niet meer te denken. Van alle zyden waren de toegangen naer het kasteel behendig afgesneden voor de trouwe Rummenaers, die zoo gaerne hunnen beminden graef en hunne opgeslotene broeders ondersteund en geholpen hadden.

In deze zoo gewigtige en dringende omstandigheid, belegde Arnold zynen krygsraed in de groote wapenzael. Na aen al die edele stryders, met bewogen stemme, zyne hooge tevredenheid en den innigsten dank betuigd te hebben, wegens hunne zoo kloekmoedige als standvaste pligtsbetrachting ter glansryke verdediging van 't gravenkasteel, ontvouwde hy zynen spitsbroederen den benarden toestand, waerin zy weldra zouden verkeeren, en vroeg hun besluit, in geval de toegezegde hulptroepen niet tydig mogten aenrukken.

- ‘Myn eigen leven, sprak Arnold, mag ik des noods opofferen, ten einde myn vaderlyk erf tot den laetsten adem te verdedigen. Maer het uwe, dappere strydgenooten, en dat onzer talryke brave krygsknechten bloot te stellen; hiertoe heb ik geen regt, en zou zulks nooit voor God kunnen verantwoorden. Het huis, met welk wy in Rummen gemeenschap hadden, is sedert eenige dagen

waerschynlyk ingenomen en bewoond door vyandelyke persoonen, welk de oorzaek is dat de verwachte proviand langs dien weg ons niet is toegekomen... Een enkel middel schiet ons dus over, om ten minsten het zwaerd des hongers te ontwyken; ziet hier myn plan. Ingeval, binnen een vyftal dagen, onze vrienden uit Vlaenderen of Braband niet tot onze ontzetting byschieten, dalen wy, gedurende den nacht, met al onze troepen, wel gewapend, langs den heimelyken gang af tot in de stad; en, hoezeer maer één tegen tien, vallen wy van daer de Luikenaers onverwachts in hun legerkamp aen. Wat dunkt u hiervan, myn brave Walter?'

- 'Uw voorstel, heer graef, spruit ongetwyfeld uit een edelaerdige en onverschrokken borst; misschien zou een gelukkige uitval die vermetele krygslist kunnen bekroonen. Veroorloof my echter, als verantwoordelyk bevelhebber der burgt, u op te merken, dat by deze gewaegde onderneming nooit onze geheele magt op 't spel gezet mag worden; vermits, ingeval van mislukking, onze zaek en onze vesting in ééns te samen verloren zouden wezen. Ik geloof het diensvolgens voorzichtiger gehandeld, dat ik, met ruim de helft van ons garnizoen, den aenval van uit Rummen bewerkstellig, inmiddels de heer van Hamael, met de overige beschikbare stryders, digt by de buitenpoort ons vertoeft, en, des noods, ter hulpe snelt. Krygen wy het dan te warm, dan kunnen wy, welligt, nog veilig in ons fort terug wyken.

Gy-zelf, heer graef, zoudt verpligt zyn, gedurende dien krygstogt, als kommandant over het inwendige des kasteels te blyven waken.'

- 'Dit aldus gewyzigd plan bevalt my allerbest,' sprak Willem van Hamael op zyne beurt; 'en ik neem hetzelve aen, onder nog een enkele voorwaerde, en wel deze: in geval onze onderneneming zoude mislukken, dat neef Arnold ons belove, met zyne gemalin, onder behoorlyk geleide, zich langs denzelfden weg in veiligheid te begeven; opdat, met het gewaegde verlies van 't gravenkasteel, tevens niet, in éénen slag, gansch ons graefschap met deszelfs hoofden verloren gaen. Want, ofschoon *hier* verpligt, door hongersnood, voor de overmagt te wyken, is dit volstrekt geene rede om de verdediging onzer wettige zaek geheel en al op te geven. Met goud en juweelen werft men al spoedig nieuwe troepen aen, en herstelt men zyn geledene verliezen, al moeste zulks dan ook op vreemden bodem geschieden. Welligt vervullen Lodewyk of Wencelyn hunne heilige beloften. Dan konden wy altyd nog van nieuws den oorlog verklaren aen den prinsbisschop, of ten minste zyne bezettingen uit Loon verdryven. Maer, ik herhael het u, de graef en de gravin moeten vooreerst in veiligheid zyn. Vallen *zy* in 's vyands handen, dan is alles onherstelbaer verloren.'

- 'Myn hart waerdeert uwe vaderlandsliefde en uwe opregte genegenheid mywaerts,' hervatte Arnold met betraende oogen. 'Maer, weg te vlugten op den oogenblik des gevaers, zulks doe ik

niet. De geheiligde woon myner roemryke voorvaders ten prys geven aen de vernielende roofzucht onzer vyanden, zonder dat ik die tot den jongsten zucht verdedige.. O neen! hiertoe zal ik nooit besluiten. Alléén myne dierbare gemalin wenschte ik eene veiliger verblyfplaets toe; doch ook *zy* verkiest hier de dood, boven een roemloos leven in een vreemd land. Uwe redeneringen zyn wel gegrond, waerdste bondgenooten, uwe plannen zyn goed gevormd, ik beken zulks. Maer als eene gunst bid ik u, uw lotte mogen deelen. Wy streden vereenigd, als broeders; welaen! indien de zegeprael onze poogingen niet mogte bekroonen, laten wy dan ook vereend hier sterven.....

Eene geweldige ontploffing, als die eens harden donderslags, dreunde plotseling door de hooge gewelven der wapenzael, en onderbrak Arnold's woorden. Als door een elektrieken schok getroffen, sprongen allen eensklaps van hunne zetels op, en sprakeloos bezag men elkander nog, toen Elisabeth, met verbysterd gelaet, overhaest de zael binnen kwam. Hare verwilderde oogen drukten de vrees en wanhoop uit; heure hairlokken zwierden verward over hare schouderen, en met beide handen voorwaerts gestrekt, ylde zy naer Arnold, die haer, als verstomd, in zyne armen ontving. - Intusschen kwam de waekzame Walter, die oogenblikkelyk naer buiten gesneld was, welhaest de tyding brengen van dit zonderling en be-

vreemdend voorval, welk den angst en schrik onder geheel de bezetting verspreid had, zonder dat hy echter nog deszelfs oorzaek behoorlyk wiste uit te leggen.

Eene soort van ontzaglyk groote vuerbal was door de belegeraers op het tweede bolwerk geworpen, juist tusschen een troep boogschutters, zonder nogtans een enkelen hiervan te treffen. Nieuwsgierig naer de bezigtiging van dit hun onbekende voorwerp, omringden aenstonds eene menigte pykeniers en andere manschappen der bezetting dien monsterkogel, welke op 't onverwachts ontplofte, langs alle zyden steenen en stukken yzer uitspuwde, en als een bliksemstrael hen in éénen slag omverre wierp. Zeven dooden en een twintigtal zwaer gekwetste slagtoffers van dien wonderbol werden reeds op draegbaren naer de ziekenzael overgebragt.

Verbaesd en vol ontzetting bezagen de ridders elkander nogmaels, by het hooren van dit hun onbegrypelyke voorval.

Eenige der minst verlichten en meest bevreesden, helden reeds over om aen dit zoo vernielende werptuig eene soort van tooverkracht toe te schryven, of ten minsten iets bovennatuerlyks, waerin welligt de geestelyke magt des bisschops eene rol konde spelen....

Hoe dwaes en bespottelyk ons dit denkbeeld nu in de negentiende eeuw ook moge toeschynen, was hetzelve echter eenigzins verschoonbaer in dat tydvak, waerin veel bygeloovige begrippen

heerschten, vooral by het volk, welks geestontwikkeling schier algemeen verzuimd, of slechts bepaeld werd tot de kennissen van landbouw, fabriekwerk en wapenhandel. De weinige scholen, die men alstoen vond, dienden enkel tot het mededeelen van een zeer oppervlakkig onderwys aen de kinderen van den meer vermogenden handelstand. De midden- en werkende klassen, vooral ten platten lande, misten dit voorregt, vermits hunne kinderen, van de vroegste jeugd af, meest allen moesten zwoegen en slaven; zoo als dit, tot schande onzer maetschappelyke verlichting en van onzen zoo hoog geroemden voortgang, in de meeste groote fabriekssteden en by de min gegoede landbouwers nog heden de onmenschelyke en betreurenswaerdige gewoonte is.

Zelfs werd de wetenschappelyke opleiding der adelyken in het middeneeuwsche tydvak zoodanig verwaerloosd, dat maer weinig dier trotsche ridders en gemuskeerde hofjonkers hunnen naem wisten te teekenen, en een heer of baron, die goed kon lezen en schryven, onder de kasteelbewooners als een wonder van geleerdheid werd aengehaeld.

Van daer, derhalve, die domme, bygeloovige vrees, welke wy ook onder de bezetting van het slot te Rummen ontwaren. Want, hoewel reeds een dertigtal jaren vóor dat tydpunt het buskruid wierde uitgevonden, en men dat vernielend poeder bereids in sommige landen by den oorlog bezigde, was hetzelve nog maer by name bekend

aen de loonsche krygsknechten, die nogtans allen de brandkogels zagen, door hun kommandant Walter in de fornuizen gloeijend gemaekt, en welke naer de belegeraers geworpen werden door yzeren slingertuigen, om dier werken en stellaedjen in brand te steken. De Luikenaerszelven staerden, met gapende monden, by het hooren en zien der ontploffing van dien vreeslyken hollen bal, welken de schrandere Oupeye met kruid en schroot opgevuld, en ook in 't fort geslingerd had by middel van een werktuig, welk geplaetst stond op een hoog getimmerd schietgevaerte, of eene soort van belegeringstoren, den avond te voren uit Luik aengebragt, en zoo digt mogelyk tegen den buitenwal opgerigt. -

Nu werd de toestand der belegerden allerbedenkelykst; ja hoog gevaerlyk. Angtsvol stonden de boogschutters en pykeniers op hunne posten, in de vrees ieder oogenblik getroffen te worden door de uitberstingen dier soort van bommen, welke Oupeye, aengehitst door eene wreedaerdige en helsche wraek, voortging naer de vesten en tot in het kasteel te werpen.

Op verschillende punten was men reeds verrast en verontrust geworden door die moorddadige ontploffingen, en langs alle zyden weêrklonk het gekerm en gekryt der gekwetsten. Hier hielpen geen pylen noch werpsteenen; geen zwaerd noch lans: de vreeslyke vyand viel onverwachts in hun midden, en vernielde al degenen, die zich niet tydig door de vlugt wisten te bergen.

Onophoudelyk doorkruisten Arnold, Walter en Hamael de bedreigde bolwerken, en alhoewel zelven ontsteld en als wanhopig, by het droeve schouwspel der talryke verwoestingen, door deze heillooze werptuigen alom aengerigt, bemoedigden zy evenwel hunne trouwe manschappen door woorden en daden, onderwyl de bedrukte en schreijende Elisabeth hare zorgen verdubbelde voor het meer en meer aengroeijende getal der gekwetsten en verminkten. Reeds van den vroegen ochtend had zy een post gesteld op den achtertoren, ten einde gade te slaen of er toch eindelyk geene hulp uit het westen mogte toekomen....

Maer, o God! geen onderstand noch redding; byna geen dag mondtogt meer! Die dappere bezetting, welke nu reeds gedurende negen weken het *palladium* hunner vryheid zoo moedig verdedigde, zal al spoedig tot het uiterste gebragt zyn!

Weldra moest de heete stryd beslist worden.

Een vuerkogel werd door den vyand geworpen in het laboratorium, of de *Hel*, alwaer de solfer, pik en andere ontvlambare stoffen bewaerd werden...

Met een' schok, als die eener geweldige aerdbeving, verzeld van donderslag en orkaen, welke het gansche kasteel op zyne hechte grondslagen deed schudden en daveren, sprong het magazyn, met eenige der digst by zynde gebouwen, in de lucht. Deze ramp bragt de vernieling en de

volslagen verwarring onder de loonsche krygsknechten.

Onderwyl, ten gevolge der hierdoor ontstane verschrikkelyke verliezen, door vrees en angst, zoo wel de hoplieden als de soldeniers verslagen en hulproepend door elkander liepen, plaetsten de Luikenaers, die deze ontsteltenis voorzien hadden en er reeds op voorbereid waren, onmiddelyk hunne stormrammen tegen den ringmuer der vesting, welken zy onophoudelyk beukten en eindelyk bres rameiden, terwyl Oupeye met duivelen-wellust voortging zyne bommen te slingeren, en de boogschutters van zyn belegeringstoren de nog zwakke verdedigers van de schiet- en werpgaten verjoegen. Welhaest stond de vyand op den verlaten buitenwal, en begon hy den aenval op het tweede bolwerk, welks muer reeds tot gruis gebeukt en ingenomen was, alvorens Walter zyne merkelyk gedunde troepen op dit gewigtige punt konde vereenigd hebben.

In dezen vertwyfelenden toestand, bleef den belegerden geen ander redmiddel meer overig, dan zich binnen het kasteel te verzamelen en deszelfs hoofdingang krachtdadig te verdedigen. Het veroveren van dit standpunt kwam den Luikenaers duer te staen. Meer dan driehonderd gesneuvelden, waerby tallooze gekwetsten, overdekten het breede voorplein van 't gravenkasteel, voor dat men den stormram tegen de massieve eikendeur opgerigt, en dezelve te spaender

had gebeukt. Alvorens deze bezweek, beproefden de edelmoedige Walter en Hamael nogmaels alle mogelyke poogingen, ten einde Arnold en Elisabeth te overreden, onder behoorlyk geleide, langs den onderaerdschen gang te ontvlugten. Geen van beiden gaf gehoor aen hunne dringende beden en smeekingen. Met hunne bezetting, weken zy in behoorlyke orde, kalm en bedaerd naer het platte dak, allerlaetste toevlugtsoord en wanhopend verdedigingspunt voor hen allen.

Hier wederstonden die braven nog twee dagen lang den overmagtigen en toomeloozen vyand, die het kasteel beneden reeds geheel en al vervulde en vernielde. By herhaling liepen de Luikenaers storm op den breeden wenteltrap, welke opwaerts geleidde; doch telkens werden zy terug gebonst door eenen stortvloed van gesmolten lood, doormengd met zware steenen, halfverschroeide balken, pylen, spiesen en werpschroot, welke de wanhopende bezetting, hoe afgemat, nog met krachtvolle vuisten op de beklimmers nederplofte.

Dan, eindelyk naderde, inweêrwil van zooveel heldenmoed, toch het noodlottige uer, welk een einde moest maken aen die te langdurende en bloedige worsteling.

Het uer, dat beslissen zoude over het lot eens volks, sedert eeuwen vermaerd door zyne zucht tot vryheid en onafhankelyk bestaen, welke het zoo dikwerf gedwongen werd te verdedigen.

Het uer, dat de kroon zou zien rukken van 't hoofd des wettigen graefs, des onvertsaegden gebieders van een der bloeijendste staten, die, overvallen door een roofzuchtigen vyand, verlaten door zyne vrienden in Vlaenderen en Braband, niettegenstaende de ongehoordste en manhaftigste verdediging, voor het regt des sterksten ging bezwyken.

Het was de laetste dag der maend october des jaers 1365. Sedert langer dan negen weken verspilde de prinsbisschop van Luik zyn' krygsvoorraed en beste troepen ter inneming eens kasteels, door een zoo gering aental dapperen bewaekt en beschermd.

Bloedroode strepen verkondigden aen den oostelyken hemel het aenbreken van dezen immer betreurenswaerdigen ochtendstond. De zon blikte even door de kimmen, doch verschool zich even spoedig achter eene massa donkere wolken. Een akelige en sombere nevellucht omfloersde de aerde. Een nare, doodsche stilte, gelyk aen die, welke gewoonlyk een ontzaglyk onweder of hevige orkanen voorafgaet, verspreidde zich over gansch de natuer. Het beangste pluimgedierte verschool zich tusschen de holle stammen der eeuwentartende eiken en beuken, in de dreef van 't gravenkasteel, of zat bevende achter het verdorrende loover der fruitboomen in deszelfs uitgestrekte tuinen en boomgaerden. Het onrustige vee bulkte en loeide in de stallen, waernevens de paerden

stampvoetten. Dit akelig geluid, vermengd aen 't gejank der doggen en hazewinden, onderbrak alleen de benauwende kalmte, gedurende deze vale duisternis, welke den nacht als 't ware scheen te willen verlengen.

Indrukwekkend en vreesbarend was de aenblik van Rummen's oud en beroemd gravenkasteel, by de eerste dagschemering.

Boven, op deszelfs vierkant platdak, die dappere heldentros, waerdig overschot der kloeke bezetting, die, hoezeer afgestreden en verminkt, met getrokken zwaerden, gespannen bogen en werptuigen, nog gereed stonden om deze hunne laetste en heilige standplaets tot den laetsten adem te verdedigen.

Achter hen, de smeulende puinhoopen van het afgebrande Laboratorium, waeruit zich een dikke, geelachtige rook verhief, welke, by tusschenpoozen, het gansche bovendeel des kasteels en der torens als met donkere onweêrswolken omkronkelde, waertusschen die stryders dan eensklaps verdwenen en weder zigtbaer werden.

Van onder en rondsom de muren, de bespiedende vyanden, gereed om de zoo lang vervolgde prooi met aengehitste woede te bespringen. Vier kolossale stormrammen, waerachter het ontzaglyk schietgevaerte, allen bezet met talryke arbeiders, boogschutters en geharnaste bestormers, op het eerste bevel gereed, de vreeslyke vernieling te voleinden, en wraek te nemen over zulke langdurende teleurstelling; over het verlies van honder-

den hunner strydmakkers, en hygend, als getergde roofdieren, naer den oogenblik om hunnen gloeijenden haet te koelen in het bloed der laetste slagtoffers.

Nauwelyks sloeg, in doffe klanken, het zevende morgen-uer op den toren der oude bidkapel, toen dat angstig zwygen plotselings gestoord werd door de woeste krygskreten der Luikenaers, vermengd met het luide geschal der klaroenen en trompetten, en het bonsen en beuken der stormrammen tegen den voortoren. Het luchtruim galmde en huilde van dat yslyk gewoel en gekraek, van 't geknars en gekletter der pylen en spiesen, der steenen en werptuigen, van 't gekryt en hulpgeroep der gekwetsten en stervenden.

Met een donderend gedruisch, stortte eensklaps de hooge voortoren in, en verpletterde onder zyne puinen en muerbrokken een geheelen hoop der stormende vyanden.

De hierdoor gemaekte wyde opening bood nu den overigen aenvallers een veel gemakkelyker weg ter beklimming van het platte dak. Zonder de minste orde, stroomden de belegeraers langs trappen en ladders derwaerts; doch de voorsten en stoutsten tuimelden, doodelyk getroffen, terug, en sleepten in hunnen val de opvolgenden mede, die, zwaer gewond en verminkt, met hen naer beneden rolden onder het slaken van angsten smartekreten.

Een volmaekt, maer afgryslyk tooneel van wraek, dood en verwoesting...

Na een telkens herhaeld en allengs moorddadiger gevecht, welk zich nog meer dan drie uren verlengde, gelukte het Oupeye eindelyk, met eenige zyner vermetelste ridders, tot boven op de sterkte te dringen.

Verbaesd en diep beschaemd, vond hy nu hier eene handvol brave en afgematte krygers, uitgeput van krachten en geheel beroofd aen voedsel en krygsvoorraed...

Hier zag hy die tot de dood getrouwe onderdanen, die dappere loonsche helden, als echte afstammelingen der vrye Saliers, nog hunne laetste krachten inspannen tot behoud hunner onafhankelykheid, ter verdediging van hun beminden heer en graef.

Met vonkelende oogen en het blanke zwaerd in de vuist geklemd, stonden Arnold en Elisabeth, met Walter en Hamael langs hunne zyden, als een viertal, reeds by hun leven, vergoodde helden, op de tinne van hun burgtslot, welk zy zoo hardnekkig, zoo weêrgaloos moedig verweerd hadden tegen zulke ontzaglyke overmagt.

Hun aenblik boezemde zelfs den eerbied in aen den hardvochtigen en verwoeden Oupeye, die hen, in naem van den prinsbisschop, als krygsgevangenen opeischte.

Dan, de stoute Walter, de edele vriend en bondgenoot, wiens krygskunde en dapperheid den Luikenaers hier zulke geduchte verliezen berokkend, en een eeuwigen schandvlek geworpen hadden op den naem huns trotschen aenvoerders,

wilde nog van geen overgeven hooren. Doorkorven van spiesen en lanssteken, bedekt met wonden, schuimbekkend van spyt en verontwaerdiging, bespotte en beleedigde hy de overwinnaers in hun aenschyn, ja trachtte, zelfs nog op dezen noodlottigen oogenblik, door eenige ridders ondersteund, zynen graef te beschermen tegen den steeds aengroeijenden stroom van vyanden.

Hardnekkig weigerde hy het hem aengeboden pardon, en den volgenden dag werd hy, op bevel van den wreeden Oupeye, tot eeuwige schande der Luikenaers, onthoofd op het plein van 't kasteel, waerin hy zich met roem en lauweren overladen, en zyn' naem onsterfelyk had gemaekt als die eens dapperen helds, als martelaer gesneuveld voor vryheid, regt en vaderland.

Honderd-twintig loonsche krygsknechten, waerdig overschot van Arnold's manhaftig leger, zag men krygsgevangen overgevoerd naer het sterke slot te Moha.

Het gravenkasteel van Rummen werd door de baldadige overweldigers ten gronde toe afgebrand, en deszelfs wallen en vesten werden geslecht, met verbod dezelve binnen de honderd jaren weder op te bouwen; terwyl Jan van Arkel, met zyn kapittel en landsstaten, het graefschap Loon *voor eeuwig* ingelyfd verklaerden aen het prinsdom Luik[9].

Aldus bezweek de laetste graef van dat oud beroemde land, de waerdige opvolger van den dapperen palladyn Ogier van Ardennen, voor de tienvoude overmagt zyner gewezene bondgenooten, nu zyne trouwlooze vyanden.

Zóo verloor een groot en vryheidslievend volk deszelfs onhafhankelykheid, door onregt en geweld, verscholen achter het mom eener voorgewende, wettige aenspraek.

Graef Arnold viel; maer overdekt met roem en lauweren. Hy viel als held; hy bleef groot na zynen val, en zelfs vereerd door den verwaten Luikenaer, die de bloem zyns legers en aenzienlyke geldsommen verspild had, ter vermeestering der voorvaderlyke, grafelyke woonplaets van hun geduchten en moedigen tegenstrever....

Nog verwerpt de edele Arnold de hem aengeboden gunsten des zegevierenden bisschops. Hy verkiest een vrywillig balingschap boven de ryke en schitterende gaven en eerambten, als hulde zyner dapperheid, en welligt uit gevoel zyner geschonden regten, door Jan van Arkel voor zyne voeten neèrgelegd.

Met verkrompen hart en betraende oogen, neemt hy afscheid van zyn dierbaren geboortegrond, van zyne hem steeds zoo trouw verkleefde Rummenaers, die, met rood geweende blikken, en

in stomme smarte het droeve vaerwel snikten aen hun teêrbeminden vorst en vader.

En Elisabeth? O! zy-vooral gevoelt met haren echtgenoot al het drukkende wee van dien verpletterenden slag. Als een benauwend nachtgezicht gedurende een angstigen droom, verschynen haer in het eerste de vreeslyke gebeurtenissen der drie laetstverloopene weken.. O neen! Zy kan het niet gelooven, dat, ten pryze van zooveel moed en opofferingen, van zooveel doorgestaen leed en verduerde rampen, eindelyk nog haer zoo lang gewenscht en regtmatig bezit, heure gravenkroon het hoofd des gehaten vyands zal tooijen.

Even als de schipbreukeling met krampende handen zich vasthecht aen het laetste reddingsplankje, en onmagtig blyft worstelen tegen de vernielende golfslagen; alzoo blyft hare ziel dobberend tusschen hoop en vrees, tusschen hare gebelgde eerzucht en de gelatene overgeving in haer lot.

Als eene zinnelooze, staroogt zy op de nog rookende puinhoopen van haer Gravenkasteel; droevige, doch maer al te wezenlyke zinnebeelden harer vergane oppermagt; verschrikkelyke bewyzen van heur onherstelbaer verlies.

Te vergeefs spreekt haer Arnold, met ontroerd gemoed, woorden van troost en liefde. Vruchteloos blyven zyne poogingen om haer aen dit treurige schouwspel te ontvoeren.

‘Myn schepter! myn land!’ kryt zy met luider stemme, en zinkt magteloos in de

armen van haer bedrukten gemael, wiens heete tranen zich met de hare vermengen.

Eindelyk keert zy tot het bewustzyn terug; maer geen balsem kan hare zielskwalen heelen.

Met een bloedend hart, en haers ondanks, begeeft zy zich weder naer Vlaenderen by den trouwloozen Lodewyk van Maele, dien zy met bittere verwytingen overlaedt, en in wiens paleis zy hare schaemte en smarten verborg voor het oog der wereld.

Gedurende twee jaren verteerde zy hier van spyt en verdriet; en hoezeer haer getrouwe Arnold en Hamael haer smeekten en bezwoeren, tot het leven terug te keeren; hoezeer zy haer vleiden met de hersenschimmige hoop van nog eenmael hun wettig bezit te zullen heroveren, bleef alles vruchteloos... Voor haer had het aenzyn geene waerde meer, nu dit zoo bitter vergald, zoo schendig vernederd was... Het gevoel der gekrenkte eerzucht verkreeg meer en meer de overhand op heure steeds innige liefde tot haren braven echtgenoot... en, vóor de lente ten derden male de natuer herleven deed, daelde Elisabeth van Vlaenderen, gewezene gravin van Loon en Chiney, in het schoonste van haer aenzyn en kinderloos in het somber en vreedzaem graf...

Hare nagedachtenis werd nog lange door het volk vereerd, als die eener heldhafte vrouwe, gesneefd voor de verdediging harer verkrachte regten en geschonden bezittingen.

Intusschen waren Arnold en zyn neef van Hamael niet werkeloos gebleven in Vlaenderen's hoofdstad. Door bemiddeling van graef Lodewyk, was de laetste, eenigen tyd na de hun zoo noodlottige en beslissende gebeurtenis, vergezeld van een aental getrouwe ridders, die hun braven vorst als vrienden gevolgd waren, onder vrygeleide naer Luik getogen, om van den prinsbisschop de eindbeslissing te eischen van het geschil, waervoor men zich wederzyds gewapend, en reeds zoo lang gestreden had. Dit geschiedde voor eene regtbank, samengesteld uit raedsheeren, door beide partyen als scheidsmannen benoemd; doch waerby de Luikenaers verre weg de meerderheid hunner toegenegene vrienden wisten te voegen.

Na langdurende beraedslagingen, besliste men hier eindelyk, zoo als te voorzien was, dat het graefschap Loon gehecht zoude blyven aen Luik, onder verpligting voor dit laetste land, aen Arnold van Rummen en zynen neef, Willem van Hamael, eene jaerlyksche uitkeering te betalen van drie duizend guldens, ingeval de eerste afstand wilde doen van zyne regten op de gravenkroon.

Overstelpt door nieuwe smarten, by 't afsterven zyner teêrbeminde echtgenoote, en tevens overtuigd van de onmogelykheid, by Lodewyk of Wenceslaus den gewenschten bystand te vinden, ter hervatting van den oorlog tegen de Luikenaers; wars van nog het bloed zyner getrouwe onderdanen te vergieten, ten gevalle eener zoo wissel-

vallige en zwakke krygskans, namen Arnold en Hamael eindelyk die onbillyke voorwaerden huns ondanks aen, in het bewustzyn, dat deze gewigtige akt een plegtig bewysstuk was, en zulks voor de nakomelingschap zoude blyven van Arnold's onbetwistbare regten op 't bezit van het graefschap Loon, welks schepter hem enkel door geweld en 's bisschops overmagt zoo schandelyk ontwrongen was geworden.

Met zyn edelaerdigen en dapperen bloedvriend Willem, die zyn bezit, ja zyn leven zoo moedig voor zyne zaek ten pande had gesteld, keerde hy weder naer zyn beminde vaderland, alwaer Hamael den eigendom verkreeg der schoone heerlykheid Grevenbroek, hem afgestaen door Jan van Arkel, die nog aenhoudend alle mogelyke poogingen aenwendde, door het aenbod der hoogste en rykste waerdigheden, zelfs van zyne persoonlyke vriendschap, den edelen en verongelykten graef aen zyn hof te lokken.

Maer Arnold's ziel bleef ongevoelig voor zyne ryke en schitterende voorstellen; hy was te groot, dan om nog roem en eer te zoeken by hem, die zyne heilige regten geschonden, hem zyn vaderlyk erfdeel onwettig ontnomen had.

Hy vestigde zyn verblyf in het geliefkoosde Rummen, alwaer hy met opene armen ontvangen, en van nieuws verwelkomd werd als de steeds beminde heer; als een dierbaer vader, die, na een smartelyk afzyn, onder zyne verlangende kinderen terugkeert.

Hoe troostryk deze warme en ongeveinsde toegenegenheid ook ware voor zyne wreedgeschokte ziel, kon zy echter de bloedende wonden zyns harten niet heelen. Dit hart was geheel en al verbryzeld door die twee zoo snel opeenvolgende en gevoelige slagen.

Gelyk voorheen, bezocht hy zyne vrienden en oude kennissen op het grondgebied zyner landgoederen en in dezer omstreken; de minst behendige waernemer ontdekte echter, zonder moeite, de verwoesting, welke de laetste gebeurtenissen ook aen zyn gestel hadden toegebragt. Een sombere zwaermoedigheid, welke hy te vergeefs trachtte te overwinnen, verspreidde zich allengs meer over zyn eens zoo helder en opgeruimd gelaet. Zyne levenssappen verkwynden en vergingen, even als die der treurwilgen en eiken, welke nog bladerloos, als grynzende geraemten, Rummen's gesloopt gravenslot omringden, maer, door het verlies hunner wortelen en kruinen, langzaem verdorden en wegstierven...

Gedurende de donkere herfstavonden, als de loeijende najaerswinden het geel verdroogde boschloover, in fantastische kringen, zwierend en zwaeijend deden verzwindelen, en alleen de nachtvogel zich nog hooren liet achter de half gedempte grachten; dan zag men hem dikwyls, eenzaem en peinzend, dwalen rond de puinhoopen zyner ingestorte heerschappy.

Daer meende hy dan, in het geheimzinnige geruisch der ritselende takken en vallende bla-

deren, de stemmen te hooren zyner edele voorvaders, die hem toeriepen, de rampzalige plek te vlugten, waer hun vergrysde roem, hunne grootheid, met de onafhankelykheid des vaderlands bezweken waren. Als eene nachtschim, doorzwierf hy dan zyne uitgestrekte tuinen, en bezocht er de naekte priëelen en verdorde bloemheuvels. Hier herdacht hy, op de vertrapte zodenbankjes by den vyver, het schuldelooze vreugdgenot zyner onbekommerde jeugd en het zalige, doch zoo kortstondige geluk zyner liefderyke echtvereeniging. Hier zweefden zyne titels en kroon, zyne droomen van magt en roem, van oorlogen en verovering, van kinderen, wien hy den scepter met een uitgestrekt bezit zou overlaten, hem voor den geest... En wat bleef hem nu van dat alles over? Ach! niets dan het spartelende vischken, welk tegen den vyverkant kwam opzwemmen, om nog eenige broodkruimels uit zyne hand te ontvangen.

In tranen en zuchten, gaf hy hier lucht aen zyn verstikten boezem... Snikkend stamelde hy den naem zyner ouders, en van haer, die het eerste de liefde in zyne borst ontvonkte; die liefde, welker zoete honingkelk, pas aen zyne lippen gedrukt, zoo spoedig in den galbeker veranderde, welke hem kwam drenken met rampen en smarten.

Dan meende hy, in zyne door 't verdriet gekrenkte geestdrift, zyne Elisabeth voor zich te zien, in sneeuwwit gewaed, met den groenen bruidskrans nog door de lokken geslingerd. Hy

zag haer, als eene verheerlykte, voor Godes troon zweven, van waer zy met minnelyken glimlach hem tot zich scheen te wenken. Een welluidende hemelstem dacht hy te hooren, die zachtkens den naem Arnold lispelde..... Als een plotselings ontwaekte, rees hy dan op, staerde met wyde blikken rond zich henen, strekte zyn vermagerde handen vooruit... doch ontdekte niets, dan op eenigen afstand de zwarte muerbrokken der afgebrande torens, die, gelyk reusachtige spooken, nog de vier hoeken van zyn vergruisd gravenkasteel aenduidden.

Geen troost nog vreugde bood hem verder het aerdsche leven; hy sleepte dit na, gelyk de slàef de yzeren boeijen en kettingen; zelfs de trouwe vriendschap des edelen Hamaels en zyner overige verkleefde aenhangers bleef onvermogend; en, na een driejarig verteerend lyden, werd eindelyk ook zyn vurigsten wensch verhoord, en zyne ziel, voor eeuwige liefde en onvergankelyk heilgenot, vereenigd aen die zyner beminde Elisabeth...

Groot en edel tot aen zyn laetsten levensstond, bepaelde hy, by uitersten wil: ‘zyn ligchaem ter aerde te bestellen zonder de minste pracht of prael, zonder gevolg van wapens of strydpaerd, en, by zyne uitvaert, slechts vier waskaersen op het altaer te ontsteken.’

Ingevolge zyn uitgedrukte verlangen, werd zyn stoffelyk overschot geplaetst by dat zyner edele ouders, in den familie-grafkelder, gelegen onder het hooge koor der abdykerk van Orienten, ten

jare 1234 door graef Arnold VII gesticht in het Maegdendal, op het gebied der heerlykheid Rummen.

Op een sierlyk doch eenvoudig grafgesteente van zwart marmer, zag men, nog in het laetste der verloopene eeuw, het drietal in levensgrootte gebeiteld, waeronder te lezen stond:

> HIER LIGGEN BEGRAVEN HEERE WILLEM VAN OERLE, HEERE VAN RUMMEN, ENDE VRAUWE JENNE VAN QUAEDBEEKE, SYN WYFF, DIE WILICKER WAS WETTICH DOCHTER GREVE ARDS VAN LOEN ENDE GREVINNE MARGARITEN; ENDE HEER ARDT, BEDER SOEN, DIE WELCKE HEERE VAN RUMMEN WAS[10].

De opmerkzame reiziger, die ooit van de stad Leuven zynen weg mogt nemen langs het fraei en welvarend dorpje Rummen, op de grenzen der provinciën Braband en Limburg gelegen, zal nog hedendaegs, digt by deze laetste plaets, een grooten, vormloozen steenhoop ontdekken, welks akelig zigt, als dat eener afgebrande buert, zonderling afsteekt by het schilderend verschiet der omringende, vruchtbare akkers en beemden, doorzaeid met welgebouwde landhoeven.

Dit zyn de overblyfselen van het vroeger zoo beroemde en geduchte burgtslot des dapperen graefs Arnold, die sneefde voor de verdediging der onafhankelykheid zyns vaderlands.

Treurig liggen die puinen daer nog, zoo als de wraekzucht der getergde Luikenaers dezelve, vóor ongeveer vyf eeuwen, door beuken, rameijen en brandstichting ter neder wierpen. Nog schynen zy, even als een reeds vergaen lyk, welk men de begraefnis weigerde, om eerherstelling te roepen voor de nagedachtenis des braven heids, door partydige vyanden miskend, door zyn ondankbaer vaderland tot heden toe vergeten.

Geen menschenhand roerde, sedert dat tydverloop, aen die puinhoopen, welke door het volk geschuwd worden als een voorwerp van vrees en vervloeking. Maer de legende, van vader op zoon overgegaen, verhaelt, dat er iederen nacht, op klokslag van twaelven, een gloeijende koets komt, bespannen met vier pikzwarte paerden, welker neusgaten vlammen spuwen, en in welk helsch rydtuig twee beruchte luiksche persoonaedjen het verwoeste gravenkasteel, in vollen galop, driemael rondrennen, ter eeuwige en regtvaerdige straffe voor hunne onbillyke roofzucht en gepleegde gruwelen, by de vernieling van Arnold's heerlykheid, met dewelke het glansryke aenzyn viel van dat eens zoo schoone en vermaerde

GRAEFSCHAP LOON. EINDE.[11]

Eindnoten:

(9) Zeer bevreemdend heeft het ons ook geschenen, by geen enkelen schryver te ontdekken, welk gedrag de duitsche keizer, Opperleenheer der beide landen, in deze gewigtige omstandigheid gehouden heeft.
Zoowel Loon als Luik waren aen hunne verpligtingen als leenroerige staten te kort gebleven, door de wapens op te vatten en zich-zelven regt te willen verschaffen, in plaets van de keizerlyke uitspraek in hun ernstig geschil af te wachten.
Ongetwyfeld zag Arnold in de zwakke handelwyze des keizers den vermogenden invloed des konings van Frankryk, ten voordeele zyns bondgenoots, den prinsbisschop van Luik, en dewyl hy reeds bezitter was eener eerste keizerlyke uitspraek, door het vonnis in het kongres te Herck bekrachtigd, maekte hy slechts van zyn onbetwistbaer regt gebruik, met den vyand uit zyn land te jagen.
Hoedanig of onder welke opzigt men derhalve dien twist ook moge beschouwen, blyft altyd het ongelyk aen de zyde der Luikenaers. Nooit kon hier een leenroerig vorst regter in zyn eigene zaek wezen; nog minder zich gewapend tegen een keizerlyk vonnis verzetten.
Wy zien dus duidelyk, van toen af, reeds den heimelyken invloed der sluwe staetkunde en de listen der diplomatie over het lot der volkeren en staten beslissen.
De verwaende uitdrukking '*voor eeuwig,*' door de brooddronken overweldigers gebezigd, na de vernieling van Rummen's gravenkasteel, biedt eene ryke stof aen tot overweging en bespiegeling.
Immers, reeds vier eeuwen later, ontving dat trotsche prinsdom Luik de geduchte wedervergelding. Ten jare 1793 deed het fransche leger ten zynen opzigte hetzelfde, was het in de 14^{e} eeuw tegen het graefschap Loon bestond te doen. En nu, slechts een halve eeuw na de laetste gebeurtenissen, verschynt ons het aenzyn van die twee eens zoo magtige staten nog maer als een enkele herinnering, waerschynlyk bestemd om zich allengs in den onmetelyken tydstroom te verliezen.

(10) Na de dood van onzen braven held Arnold, die kinderloos overleed, bleven er van de familie van Oerle geen andere afstammelingen meer overig, dan de kinderen zyner zuster Maria, uit haer huwelyk met Jan, heer van Hamael en Montfort, aen de rivier de Ourthe.
De oudste dezer kinderen was zyn edelmoedige en dappere neef Willem, die ook zonder afstammelingen sneuvelde in den veldslag van Baswilre. Van heer Willem's beide zusters, huwde Maria, ten jare 1360, Koenraed, heer en maerschalk van Asteren; terwyl Isabella reeds jeugdig in den echt trad met Engelbert van der Marck, ridder-baenrots en oom des bisschops van Luik, na wiens overlyden zy hertrouwde met Reinold, heer van Schoonvorst.
Het schynt echter niet, dat de familie van Hamael bezit genomen hebbe van het landgoed en de heerlykheid Rummen, welke wy korts daerop bewoond zien door de familie Wesemael, een der magtigste en rykste geslachten, welks laetste mannelyke afstammeling Jan II, sire of heer van Rummen, twee jaren voor zyne dood, in 1462, tot zyn algemeenen erfgenaem benoemde Karel van Charolois, zoon van Philips, hertog van Braband en Bourgonje, naderhand Karel-de-Stoute.
In dien gewigtigen akt betitelt Jan van Wesemael zich-zelven, als volgt: ‘Edelmogend tydelyk heer van Wesemael en Phalais, van het landgoed Mechelen, enz; Erfmaerschalk van 't hertogdom Braband.’
Na zyn overlyden, kwam de heerlykheid Rummen in handen van Hendrik van Diest, heer van Stalle en Rivière, gehuwd met Jan's zuster, Joanna van Wesemael. Deze familie van Diest bleef aldaer gevestigd tot het jaer 1474.
Op dit tydstip zien wy, als vryheer van Rummen, den edelen Willem van Mérode, baron van het heilige ryk, zoon van Beatrix van Petersheim, en kleinzoon van Margaretha van Wesemael, door welk laetste bloedverwantschap het landgoed Rummen aen zyne familie overerfde.
Het vermogende geslacht van Mérode vermaegschapte zich vervolgens aen de rykste en aenzienlykste huizen des lands, zoo als aen de Hamaels, de Hoorns, de heeren van Perweys, Duffel en Geel, aen de Warfusées, Waroux, Transylvania, enz.
Deze familie bezat Rummen tot het jaer 1590, alswanneer de goederen, door verkoop, opvolgenlyk in handen van verschillende bestuerders vervielen. Zy besloot de erfelyke dynastien dier schoone en beroemde heerlykheid, welke, gedurende byna vyftien eeuwen, zulke belangryke rol speelde in de geschiedenis onzes vaderlands.
Het familie-grafschrift der van Oerles levert ons het overtuigende bewys, dat, omstreeks de dood van den edelen Arnold van Rummen, het graefschap Loon geheel en al den invloed onderging der overheerschende Luikenaers.
Niet te vreden met het onregtvaerdige bezit van dat land, waren zy nog laeg genoeg, op het grafgesteente des verstorvenen helds de geschiedenis te vervalschen, ja, voor het nageslacht te liegen, door de ontrooving des titels van ‘Graef van Loon,’ welke Arnold zoo wettig toekwam.

(11) DE GLOEIJENDE RIDDERS.
Volgens een ander volkssprookje, in Braband algemeen bekend, waren er eens drie vrolyke Rummenaers, die voor een groote somme gelds wilden wedden, een geheelen nacht onbevreesd door te durven brengen tusschen de akelige puinhoopen van het oude Graven-Kasteel.
De weddenschap werd aengenomen, en de stoutmoedige knapen begaven zich, by 't vallen van den avond, derwaerts, voorzien van tafel en stoelen, kaersen en kaertspel; waerby een paer flesschen goeden brandewyn.
Zonder de minste onsteltenis, namen zy plaets, te midden der vergrysde muerbrokken, op een hoop halfvergane doodshoofden en menschenbeenderen. Hier begon men te drinken, zingen, lagchen en met de kaert spelen, als of men in volle herberg ware geweest.
Dit alles liep wel af, tot tegen het middernachts-uer, toen de vlammen der kaersen allengskens begonnen te bewegen en te beven, welk zoo hevig en wonderlyk toenam, dat het licht zich eensklaps inkromp en alles duister liet, waerna het oogenblikkelyk zich verlengde, als vurige tongen, verzeld van een dikken rook, die een zwavelachtigen reuk verspreidde.
Maer juist op klokslag twaelven, vlogen de vlammen van de kaersen weg, en alles bleef in een donkeren nacht gewikkeld.
Gelyk een breede bliksemstraal door een zwarte onweêrs-wolk schiet, zoo verscheen nu, op een vyftig passen afstands, de vurige koets met de gloeijende ridders, welke regt op hen aen kwam rennen.
Met een enkelen zweepslag, welks geschuifel een uer in 't ronde gehoord werd, schoor de helsche koetsier tafel en spelers weg, even als gemaeid hooi, waerna hy de gewoonlyke drie toeren rond de puinhoopen in vollen galop aflegde.

Des anderendaegs ochtends vond men de drie vermetele snaken bewusteloos in een der omliggende, uitgedroogde grachten. Elk hunner had op zyn ligchaem het likteeken eener groote, zwart verbrande lyn, juist op de hoogte waer hy door de helle-zweep geraekt was geworden, en gedurende gansch hun leven herinnerde dit merk hun, hoe gevaerlyk het is met geesten te spotten, en tevens aen de behendige hand van den zwarten koetsier der gloeijende ridders.

Errata.

Deel I, bladzyde 157, regel 8, van boven, staet Roodetoren. Lees: *Roodetoren-poort.*

EIGENDOM VAN DEN SCHRYVER.

Voornaemste uitgegevene werken van denzelfden schryver.

1840.

I. DE JEUGD VAN GOETHE; vervlaemscht Tooneelspel; te Antwerpen, by de gebroeders *De Wever.*

1842.

II. BERTRAND VAN RAINS; geschiedkundige roman, naer 't fransch van den baron *Jules de St.-Genois,* 2 deelen in 8°; en vier deeltjes in 12°; te Gent, by *L. Hebbelynck.*

1844.

III. DE MEIMAEND, TOEGEWYD AEN MARIA; naer Muzzarelli, verrykt met een zestal oorspronkelyke dichtstukjes en titelplaet; te Gent; by *C.-J. Van Ryckeghem,* en *Snoeck-Ducaju en zoon.*
IV. EENE WEEK AEN JOSEPH; godvruchtig handboekje, doorzaeid met verzen, omgewerkt naer eene oude Antwerpsche uitgave, en vermeerderd met de berymde getyden, met een titelplaetje; Gent, *C.-J. Van Ryckeghem.*

1845.

V. NATUER-GESCHIEDKUNDIGE AENTEEKENINGEN OVER DE GIRAFFE EN DEN RHINOCEROS; te Gent, by *Ivo Tytgat.*
VII OVERWEGINGEN OP HET LYDEN DES ZALIGMAKERS, naer *Dupont;* 1 deel in 8_o van 300 bladzyden; Gent, by *C.-J. Van Ryckegem.*

1846.

VII. DE LAETSTE DAGEN EN VERWOESTING VAN POMPEJA; naer 't engelsch van *Bulwer;* 1 deel in 8° van 268 bladzyden, en versierd met eene titelplaet. Gent, *Snoeck-Ducaju en zoon.* Prys 1 frank.

1847.

VIII. DE HEER VAN TRAZEGNIES; Historisch-romantische Episode uit den eersten Kruistogt. - Dichtstuk in groot 8°, bevattende 136 bladzyden met 3 steendrukplaten. Gent, by *C. Annoot-Braeckman, Hoste en Snoeck.* Prys: 2 franken.

Vlaemsche volks-almanak, van 200 tot 300 bladzyden, met titelplaet.

IX. Eerste Jaergang, 1845, by *Snoeck-Ducaju en zoon.*
X. Tweede idem, 1846, by *Dullé-Plus.*
XI. Derde idem, 1847, by denzelfden. Prys: 75 centimen.

Van de zes laetst gemelde werken, benevens van sommige der voorgaenden, zyn nog eenige exemplaren verkrygbaer by de daernevens aengewezene drukkers en boekhandelaers en by den Schryver.

De vierde Jaergang des *Vlaemschen Volks-Almanaks* (1848), verrykt met de bydragen van onderscheidene vaderlandsche schryvers, zal verschynen in het begin der aenstaende maend December, en gelyk de voorgaenden te bekomen zyn by de boekhandelaers HOSTE, SNOECK, de W^e^ GYSDAELE en zoon, by den Schryver, en in de voornaemste boekwinkels van Belgie.

In Nederland kan men, ter bekoming van de zes laetst opgenoemde werken, zich adresseren by de boekhandelaers SYBRANDI, te *Amsterdam,* en by de GEBROEDERS VERHOEVEN, te *'s Hertogenbosch.*